
NATALIE
HAYNES
O mie
de corăb
Traducere de Ioana Filat
„Natalie Haynes dă glas femeilor până acum tăcute din Războiul Troian."
MADELINE

NATALIE HAYNES

O mie de corăbii

Traducere din limba engleză de

Ioana Filat

EDITURA PANDORA

2023

COLECȚIE COORDONATĂ DE **BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU**

Anansi
CONTEMPORAN

Autor: Natalie Haynes

Titlul original: *A Thousand Ships*

O.P. 16, Ghişeul 1, C.P. 0490, Bucureşti
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
www.pandoram.ro

ISBN (print): 978-606-978-597-3
ISBN (EPUB): 978-606-978-656-7

Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

EDITORI:
Magdalena Mărculescu
Silviu Dragomir

FONDATOR:
Ion Mărculescu, 1994

DIRECTOR EDITORIAL:
Bogdan-Alexandru Stănescu

REDACTARE
Alexandra Turcu

DESIGN:
Andrei Gamarț

DIRECTOR PRODUCȚIE:

Cristian Claudiu Coban

DTP:
Gabriela Anghel

CORECTURĂ:
Sabina Lungu

Lui Keziah, desigur

Personaje

AHEII

Casa lui Atreu

AGAMEMNON, regele cetății Micene, de lângă Argos, în peninsula grecească. Fiul lui Atreu, soție îi era:

CLITEMNESTRA, regina cetății Micene şi mama următorilor:

IFIGENIA, ORESTE, ELECTRA

MENELAU, fratele lui Agamemnon, soție îi era:

ELENA din Sparta, cunoscută mai târziu sub numele de Elena din Troia. Elena era atât sora, cât şi cumnata Clitemnestrei. Împreună cu Menelau, a avut o fiică:

HERMIONA

Pe lângă aceştia:

EGIST, fiul lui Tieste (fratele lui Atreu), era vărul lui Agamemnon şi Menelau

Casa lui Odiseu

ODISEU, regele Itacăi, fiul ANTICLEEI şi al lui LAERTES. Soție îi era:

PENELOPA, regina Itacăi, țesătoare pricepută, mama lui:

TELEMAH

Alți membri ai casei:

EURICLEEA, doica lui Odiseu

EUMEU, un porcar credincios

Odiseu a întârziat în călătoria de întoarcere din Troia din cauza următorilor (între mulți alții):

POLIFEM, un uriaş cu un singur ochi, zis şi ciclop. Fiul lui POSEIDON, zeul mărilor

CIRCE, o vrăjitoare care trăia pe insula Aiaia

LESTRIGONII, nişte uriaşi canibali

SIRENELE, pe jumătate femei, pe jumătate păsări, al căror cânt îi mâna pe corăbieri la moarte

SCYLLA, un hibrid femeie-cățea. Cu foarte mulți dinți

CHARYBDA, un vârtej care distrugea corăbii

CALIPSO, o nimfă care trăia pe insula Ogigia

Casa lui Ahile

PELEU era un rege şi erou grec, care s-a căsătorit cu:

THETIS, o nimfă a mării. Au avut un fiu:

AHILE, cel mai măreț războinic din istorie. Cel mai apropiat prieten şi posibil iubit îi era:

PATROCLU, războinic şi mic nobil aheu. În Războiul Troian, au luat-o prizonieră pe:

BRISEIS, prințesă din Lyrnessos, o cetate mai mică situată nu departe de Troia

Ahile a mai avut şi un fiu:

NEOPTOLEM

Printre alți ahei care s-au amestecat în Războiul Troian se numără:

SINON, un războinic

PROTESILAOS, regele din Filake, o mică aşezare grecească. Soție îi era:

LAODAMIA, regina lui

TROIENII

Casa lui Priam

PRIAM, rege al Troiei, tată de nenumărați fii şi fiice şi soțul lui:

HECABE sau Hecuba, după romani şi, ulterior, după Shakespeare. Mama lui:

POLIXENA, eroină a Troiei

CASSANDRA, preoteasă a lui Apollo, zeul arcaşilor, al medicilor şi molimelor

HECTOR, măreț erou troian

PARIS, războinic troian, mare seducător când venea vorba de soțiile altora

POLIDOR, fiul mezin al lui Priam şi al lui Hecabe

Hecabe şi Priam mai erau şi socrii:

ANDROMACĂI, soția lui Hector, mama lui ASTIANAX

Printre alţi troieni care s-au amestecat în Războiul Troian se numără:

ENEA, nobil troian, fiul lui ANCHISE şi soţul lui:

CREUSA, mama lui EURILEU (cunoscut ulterior de romani sub numele de Ascanius)

THEANO, soţia lui ANTENOR (sfetnic al lui Priam) şi mama lui CRINO

HRISEIS, o tânără troiană, fiica lui HRISES, preot al lui APOLLO

PENTESILEEA era o prinţesă amazoană, sora HIPOLITEI. Nu era din Troia, însă le-a fost aliată în ultimul an al războiului

OINONE, o nimfă a munţilor care trăia în apropiere de Troia

ZEITĂŢI

CALIOPE, muza genului epic

ZEUS, regele zeilor olimpieni. Tată pentru nenumăraţi zei, zeiţe, nimfe şi semizei. Soţ şi frate pentru:

HERA, regina zeilor olimpieni, nu-i are la inimă pe cei care devin ţinta seducţiei lui Zeus

AFRODITA, zeiţa iubirii, în special a iubirii carnale. Măritată cu zeul fierar HEFAISTOS şi uneori amanta zeului războiului, ARES

ATENA, zeiţa înţelepciunii şi a războiului de apărare. Susţinătoarea lui Odiseu, ocrotitoarea cetăţii Atena. Adoră bufniţele

ERIS, zeița vrajbelor. Încurcă-lume

THEMIS, una dintre zeițele străvechi. Reprezintă ordinea, în opoziție cu haosul

GAIA, o altă zeiță străveche. Pentru noi, ea este Mama Natură

MOIRELE, Ursitoarele. Trei surori – CLOTHOS, LACHESIS şi ATROPOS – care ne țin în mâini destinele

1
Caliope

Cântă, muză, îmi spune el, iar încordarea din glas îmi dă de înțeles limpede că nu mă îmbie. De-aş avea de gând să-i fac pe plac, aş zice că îşi ascute glasul cu numele meu, ca un războinic care-şi trece spada pe piatră, pregătindu-se pentru bătălia de dimineață. Însă azi n-am chef să fiu muză. Poate nu s-a gândit cum e să fii în pielea mea. Cu siguranță că nu: ca toți poeții, nu se gândeşte decât la el. Însă e de mirare că nu i-a trecut prin minte câți bărbați ca el mai există pe lumea asta, toți cerându-mi zi de zi să le acord atenție şi sprijin nemăsurate. Chiar are lumea nevoie de atâtea poeme eroice?

Toate taberele cărora li s-au alăturat, toate războaiele în care au luptat, toate cetățile asediate, toate orăşelele prădate, toate satele nimicite. Toate călătoriile de necrezut, toate naufragiile, toate întoarcerile acasă: toate aceste poveşti s-au mai spus, de nenumărate ori chiar. Oare poate să creadă că are ceva nou de zis? Şi chiar îşi închipuie că eu trebuie să-l ajut să nu uite ce face fiecare personaj în parte sau să umplu golurile în care metrul şi povestea nu se potrivesc şi pace?

Când mă uit în jos, văd că își ține capul plecat și umerii, deși lați, sunt încovoiați. Spinarea a început să i se arcuiască în partea de sus. Bărbatul acesta-i bătrân. Mai bătrân decât ai bănui dacă te iei după glasul lui aspru. Sunt curioasă. De obicei tinerii îi dau zor cu poezia. Mă aplec să-i văd ochii, închiși o clipă în rugă fierbinte. Nu-l recunosc câtă vreme și-i ține închiși.

Poartă o fibulă frumoasă de aur, cu frunzulițe bătute într-un nod lucitor. Așadar, cineva l-a răsplătit regește cândva pentru poeziile sale. E dăruit cu talent și i-a mers înfloritor, fără îndoială cu ajutorul meu. Și tot vrea mai mult, ce bine-ar fi de i-aș vedea deslușit chipul la lumină.

Aștept să deschidă ochii, însă deja m-am hotărât. Dacă vrea să-l ajut, va trebui să-mi dea o ofrandă la schimb. Așa fac muritorii: mai întâi cer, apoi imploră și până la urmă se tocmesc. Așadar, îi voi da cuvintele când îmi va da fibula aceea.

2

Creusa

A icnit trezită din somn de un trosnet asurzitor. A căutat pruncul, însă apoi și-a amintit că nu mai e prunc de-acum, trăise cinci veri încheiate, cu războiul clocotind sub zidurile cetății. Desigur că era la el în odaie. Suflarea i s-a domolit cât a așteptat să-l audă strigându-și mama, îngrozit de furtună. Însă nu s-a auzit niciun strigăt: băiețelul ei era curajos. Prea curajos ca să țipe când auzea trăsnete, fie ele azvârlite de însuși Zeus. Și-a tras pătura peste umeri, încercând să-și dea seama al câtelea ceas din noapte era. Susurul ploii se auzea tot mai tare. Pesemne că veneau zorii, căci vedea până în capătul odăii. Însă era o lumină stranie: într-o culoare gălbuie ca seul, care se oglindea în pereții

roşu-închis şi-i picta într-o nuanță urâtă, de sânge. Cum de era lumina atât de galbenă dacă soarele nici nu răsărise? Şi cum de pătrundea soarele în toate ungherele camerei când auzea cum plouă în acoperiş? Amețită de visele din care tocmai se desprinsese, i-a luat câteva clipe să-şi dea seama că izul înțepător era aievea în nări, nu în închipuire. Trosnetul nu fusese trăsnet, ci nimicire pământească, susurul nu era ploaie, ci sunetul de lemn şi paie trosnind în para focului. Iar lumina cea galbenă şi pâlpâitoare nu era soarele.

Dându-şi seama de pericol, a sărit pe dată din pat, încercând să se lupte cu moliciunea dinainte. Trebuia să iasă, să plece de lângă foc. Deja îşi simțea limba încărcată de fum, cu funinginea lui unsuroasă. Şi-a strigat soțul, Enea, şi fiul, Eurileu, însă nu i-au răspuns. A lăsat în urmă micul său iatac – şi patul îngust, cu pătura maro-roşiatică pe care şi-o țesuse cu atâta mândrie când se măritase –, însă n-a ajuns prea departe. Când a zărit flăcările prin ferestruica înaltă din fața uşii iatacului, tot elanul i s-a scurs din picioare în podea. Nu casa ei ardea. Ardea fortăreața: cel mai înalt punct al cetății Troia, ce nu mai cunoscuse decât torțele de pază sau focul jertfelor lui Helios, zeul soarelui care străbătea bolta în carul său tras de cai. Acum flăcările năvăleau printre coloanele de piatră atât de reci la atingere – s-a uitat în tăcere cum se aprinde o bucată de acoperiş şi o jerbă de scântei se desprinde dintr-odată din lemn, licurici mititei rotindu-se prin fum.

Enea se dusese probabil să lupte cu flăcările, şi-a zis. Pesemne le-a sărit în ajutor fraților şi verilor săi, cărând apă, nisip şi tot ce mai găseau. Nu era primul foc care amenințase oraşul de la începutul asediului. Iar bărbații o să facă orice, totul, ca să salveze fortăreața, unde se găseau cele mai de preț averi ale Troiei: visteria, templele, căminul lui Priam, regele lor. Teama care o mânase să se scoale din

pat s-a potolit, căci, după cum văzuse, casa ei nu ardea din temelii, ea şi fiul ei nu erau în primejdie, însă – ca de atâtea ori în războiul acesta fără sfârşit – soţul ei era. Frica ascuţită pentru propria viaţă s-a preschimbat pe loc într-o nelinişte apăsătoare pe care o ştia prea bine. Se învăţase să-l vadă cum pleacă să se lupte cu plaga elenă care-şi avea taberele în afara cetăţii de zece ani lungi, să-l vadă îngrozită cum se duce şi să-l aştepte să se întoarcă înlemnită de teamă, încât acum apăsarea aceea o resimţea aproape ca pe o alinare, o pasăre întunecată cocoţată pe umărul ei. Mereu se întorsese acasă, şi-a amintit singură. Mereu. A încercat să nu ia în seamă gândul pe care i-l croncănea pasărea nedorită drept în minte: de ce i-ar fi trecutul zălog viitorului?

A tresărit când a mai auzit un trosnet greu, cu siguranţă mai puternic decât acela care o trezise. A aruncat o privire peste pervazul ferestrei, spre părţile mai din vale ale cetăţii. Acum a văzut că nu e un foc aidoma celorlalte, doar că e într-un loc de seamă – nu se întindea doar în fortăreaţă. Peste tot în oraş pâlpâiau mănunchiuri de lumini de un portocaliu viu. Creusa a înălţat în şoaptă o rugă zeilor casei. Însă era prea târziu pentru rugi. Chiar pe când limba îi forma vorbele, vedea că zeii părăsiseră Troia. Peste tot în oraş templele ardeau.

A luat-o la fugă pe coridorul întunecat care ducea spre partea din faţă a casei, prin odaia dinspre curte pe care o iubea pentru pereţii ei înalţi şi bogat împodobiţi. Nu era nimeni în jur, până şi sclavii plecaseră. S-a împiedicat în poalele rochiei strâmte, răsucind materialul în pumnul stâng ca s-o scurteze. Şi-a strigat din nou fiul – oare îl luase Enea cu el, să meargă împreună după socrul ei? Acolo să fi plecat? –, deschizând poarta mare de lemn dinspre stradă. Acum că-şi vedea vecinii gonind pe drum – niciunul nu căra apă, cum îşi închipuise că face Enea, ci doar saci cu avuţiile

pe care reuşiseră să le strângă înainte să fugă sau chiar cu mâinile goale –, a scos un țipăt fără să vrea. Din toate părțile se auzeau strigăte şi urlete. Fumul se afunda pe străzi de parcă cetatea era de-acum prea distrusă, prea ruşinată ca să mai dea ochii cu ea.

A rămas la poartă, neştiind ce să facă. Mai bine rămânea acasă, desigur, altfel se putea să n-o găsească bărbatul ei la întoarcere. Cu mulți ani în urmă, îi făgăduise că, de izbândea cumva asediul cetății, o să fugă cu ea, fiul lor şi tatăl său într-o corabie pe mare, ca să întemeieze o nouă cetate. Ea îi pecetluise buzele cu degetele ei, ca să nu mai zică asemenea vorbe. Fie şi dacă le rosteai doar, se găsea vreun zeu parşiv care să le ducă la îndeplinire. Barba îi gâdila mâinile, însă n-a râs deloc. Şi nici el: e datoria mea, spusese. Aşa îmi porunceşte Priam. Cineva trebuie să ia asupra sa îndatorirea de a întemeia noua Troie, dacă o să se abată năpasta. A încercat iar să-şi înăbuşe potopul de gânduri negre că bărbatul ei n-o să se mai întoarcă, era mort de-acum, până-n zori or să năruie cu totul cetatea, iar casa ei – ca atâtea altele – n-o să mai fie în picioare, aşa că nimeni n-o să se poată întoarce acolo.

Dar cum a fost cu putință una ca asta? Şi-a sprijinit capul de poarta de lemn, simțind pironii negri de metal încins pe piele. Când s-a uitat în jos, funinginea neagră şi unsuroasă deja i se aşternuse în cutele rochiei. Cum de vedea tot ce se petrece în oraş când Troia ieşise victorioasă din război? Aheii fugiseră în sfârşit, după ce-şi măcinaseră un deceniu încheiat oştirea pe câmpia de la poalele zidurilor. Sosiseră pe corăbiile lor înalte cu atâția ani în urmă şi, cu toate acestea, ce izbutiseră să facă? Se luptaseră şi mai spre ziduri, şi mai încolo, îi împinseseră chiar până la vasele trase pe țărm, ca apoi să se retragă iar spre Troia. Se luaseră în piept doi câte doi şi se războiseră la grămadă. Amândouă taberele avuseseră parte de molime şi

foamete. Măreți luptători căzuseră şi destui laşi se furişaseră ca să scape cu viață. Însă Troia, cetatea ei, izbândise până la urmă.

Să fi fost acum trei, patru zile? Nu prea mai ştia cât timp a trecut. Însă ştia limpede ce s-a întâmplat. Urmărise cum se îndepărtează corăbiile în larg, urcată pe acropolă, ca să le vadă cu ochii ei. Ca toată lumea din oraş, cu câteva zile înainte, auzise zvonuri cum că armata grecească se pregătea de plecare. Se retrăseseră în tabăra lor, asta era limpede. Enea şi tovarăşii săi – pentru ea nu vor fi nicicând războinici, căci cu asta se îndeletniceau în afara cetății, nu în ea – se sfătuiseră dacă are rost să dea atacul, sperând să descopere ce se petrece acolo, nu doar să iște învălmăşeală. Însă până la urmă rămăseseră la adăpostul zidurilor, urmărind răbdători să vadă ce-o să se întâmple. Şi când mai trecuse o zi sau două şi nu zburase nicio lance şi nimeni nu slobozise nicio săgeată, oamenii au prins speranță. Poate că în tabăra grecească făcea prăpăd înc-o molimă. Se mai întâmplase aşa cu câteva luni în urmă, prilej cu care troienii se veseliseră şi înălțaseră jertfe tuturor zeilor. Aheii erau pedepsiți pentru sacrilegiul lor, pentru că refuzaseră cu nesăbuință să recunoască adevărul: Troia nu va cădea, nu avea cum să cadă sub asediul unor muritori de rând. Unora de teapa acestor ahei trufaşi, cu corăbiile lor înalte şi armurile lor de bronz, lucind în soare, căci niciunul nu îndura gândul că mai bine ar trudi acolo, neştiut, nevăzut şi neadmirat de nimeni.

Ca toată lumea, Creusa se rugase să dea ciuma în ei. Pentru ce altceva ar fi putut să se roage? Însă apoi mai trecuse o zi şi începuseră să se mişte corăbiile, tremurând din catarge, cu vâslaşii purtându-le afară din golf, spre apele adânci ale oceanului. Troienii au rămas totuşi tăcuți, nevenindu-le să-şi creadă ochilor. Atâta amar de vreme se întinsese tabăra aceea hidoasă la apus de cetate, dincolo de

gura râului Scamandru, că acum li se părea ciudat să vadă țărmul pustiu, ca un mădular cangrenat ce fusese în sfârşit amputat. Priveliştea nu le mai trezea groaza dinainte, însă tot îi neliniştea. Peste încă o zi, a plecat şi ultima dintre corăbiile mai încete şi zăbavnice, gemând sub greutatea oamenilor şi a averilor luate cu japca din toate cetățile mai mărunte ale Frigiei, unde luptătorii erau mai puțini şi zidurile, mai joase decât la Troia. Au vâslit contra vântului o vreme, apoi au desfăcut pânzele şi au plutit îndepărtându-se.

Creusa şi Enea au rămas pe zidurile cetății, privind cum spumegă valurile izbite de țărm, mult după ce corăbiile s-au făcut nevăzute. Au stat îmbrățişați o vreme, ea şoptindu-i atâtea întrebări la care el nu avea răspuns: de ce-au plecat? O să se întoarcă? De-acum suntem la adăpost de primejdii?

*

Din depărtare s-a auzit un bufnet puternic şi Creusa s-a dezmeticit, întorcându-se cu un zvâcnet în prezent. Acum n-avea cum să urce pe acropolă, să-l caute pe Enea. De la casa ei se vedea limpede că acoperişul fortăreței se prăbuşise, scoțând vălătuci de fum. Oricine se aflase sub el era mort acum. A încercat să nu şi-l închipuie pe Eurileu țâşnind pe lângă picioarele tatălui său, ca să încerce să potolească focul nesătul. Însă Enea nu l-ar fi luat pe singurul lor fiu cu el în primejdie. Pesemne că s-a pornit după Anchise, să-l ducă pe bătrân la adăpost. Dar oare o să se întoarcă după Creusa sau o să se aştepte să-l găsească ea pe străzi?

Cunoştea inima lui Enea mai bine decât pe a sa. Pornise să-şi găsească tatăl înainte ca focul să se întindă peste tot: Anchise locuia mai aproape de acropolă, acolo unde flăcările ardeau în vâlvătăi. Enea ştia sigur cât de greu îi va fi să ajungă la casa tatălui său. Avea să se gândească la posibilitatea de a se întoarce din drum, numai că acum îşi

va da seama că nu se poate. Avea să se îndrepte spre porțile cetății, încredințat că şi ea va face la fel. Avea să-l găsească afară, pe câmpie, avea s-o ia spre locul unde se înălțase tabăra ahee până de curând. A mai zăbovit o clipă în poartă, întrebându-se ce să ia cu ea. Însă se apropiau strigăte bărbăteşti, vorbind într-un grai necunoscut. Aheii pătrunseseră în cetatea ei, nu mai era timp să caute acum bunuri de preț, nici o pelerină măcar. Cu o ultimă privire spre străzile împânzite de fum, a rupt-o la goană.

*

Creusa se lăsase cucerită de atmosfera sărbătorească ce cuprinsese cetatea cu o zi în urmă – pentru prima oară în zece ani, porțile Troiei s-au deschis larg. Când ieşise ultima oară în lunca scamandriană din împrejurimile cetății, era aproape o copilă, la cei doisprezece ani ai ei. Ştia de la părinți că grecii sunt nişte pirați şi mercenari care pornesc pe mările scânteietoare în căutare de prăzi uşoare. N-o să stea prea mult prin Frigia, zicea lumea. De ce-ar sta? Nimeni nu le lua subterfugiul în serios: că veniseră să ia înapoi nu ştiu ce femeie care fugise cu unul dintre băieții lui Priam. Era o idee de tot râsul. Corăbii fără şir, nu mai puțin de o mie, trecând oceanele ca să asedieze o cetate de dragul unei femei? Nici când a văzut-o – pe Elena, cu pletele ei lungi, aurii, aranjate frumos peste rochia roşie, în ton cu broderiile cu fir de aur ce-i tiveau veşmântul şi cu frânghiile de aur pe care le purta la gât şi încheieturi –, Creusa tot n-a crezut că ditamai oştirea venise cale lungă până aici s-o ia acasă. Grecii o porneau pe mări purtați de aceleaşi țeluri ca toată lumea: să-şi umple cuferele cu avuții prăduite şi gospodăriile cu sclavi. Iar de astă dată, venind la Troia, se întinseseră peste puterile lor. Neştiutori cum erau, nu aflaseră că oraşul nu era doar bogat, ci şi bine apărat. Aşa erau grecii, spuseseră părinții Creusei: elenii considerau că, dacă nu eşti grec ca ei, eşti barbar. Nu le trecuse prin cap că

Troia e o cetate mai presus de Micene, Sparta, Itaca şi alte locuri de la ei de-acasă.

Troia n-o să-şi deschidă porțile aheilor. Creusa îl văzuse pe tatăl ei întunecându-se la chip când vorbea cu mama sa despre hotărârea lui Priam. Oraşul avea să lupte, nu va înapoia nici femeia şi nici aurul şi rochiile ei. Grecii se duceau unde le era mai bine, zicea el. O să dispară înainte să li se abată primele furtuni iernatice peste corăbii. Troia era o cetate de-o bogăție legendară: regele Priam cu cei cincizeci de fii şi cincizeci de fiice, averea sa fără fund, zidurile înalte şi aliații săi credincioşi. Aheii îşi doriseră să nimicească cetatea aceasta de cum auziseră de ea. Aşa le stătea în fire. Astfel, troienii ştiuseră că de-asta veniseră aici şi doar se prefăceau că vor s-o ia pe Elena. Regele spartan – murmurau nevestele troiene strânse la râu să-şi spele rufele – o trimisese pesemne dinadins pe Elena cu Paris, ca să aibă un pretext să pornească pe mări cu tovarăşii lui ahei.

Orice motiv or fi avut, la vremea când aheii îşi ridicaseră tabăra lângă căminul Creusei, ea era doar o copilă. Iar următoarea dată când pusese piciorul în afara cetății, îl ținuse de mânuță pe fiul ei, care crescuse pe străzile cetății, însă nu dăduse niciodată fuga pe câmpia de afară. Până şi un oştean ostenit după atâția ani de război, ca Enea, s-a înseninat când s-au crăpat porțile. Desigur, purta încă sabia la şold, însă lancea şi-o lăsase acasă. Iscoadele dăduseră de ştire că nu rămăsese niciun oştean în urmă. Coasta era pustie – nu tu om, nu tu barcă. Rămăsese doar o jertfă înapoia lor, o construcție uriaşă din lemn, ziceau ei. Nu puteai să ştii cui i-o închinaseră aheii sau de ce. Lui Poseidon, ca să ajungă teferi acasă pe mare, îşi dăduse Creusa cu presupusul discutând cu bărbatul ei, pe când băiețelul lor gonea de colo-colo prin noroi. O să crească iarba la loc, îi spusese lui Eurileu când ieşiseră din cetate. Cu gândul la copilăria ei, îi făgăduise prea multe. Nu se

gândise la pământul bătătorit de atâtea tălpi bătute în ținte, frământat de atâtea roți de car şi scăldat de atâta sânge.

Enea a încuviințat din cap, iar preț de o clipă ea a zărit pe chipul lui un ecou al fiului său, pe sub sprâncenele groase şi negre. Da, desigur că divinului Poseidon i se cuvenea jertfa lor. Sau poate Atenei, care-i ocrotise atâta vreme pe ahei, sau Herei, care îi ura de moarte pe troieni, oricâte juninci ar fi sacrificat în cinstea ei. Au luat-o pe lângă câmpul pe care mai ieri se dădeau bătălii, spre golf. Eurileu va şti în sfârşit ce înseamnă să simți nisip sub tălpi, nu pământ sau piatră. Creusa deja simțea schimbarea, căci mlaştina se umplea de pietriş şi în jur vedea tufe dese de iarbă-de-mare. A simțit lacrimi calde pe obraji când i-a bătut vântul blând de la apus în ochi. Bărbatul ei şi-a întins mâna brăzdată de cicatrice şi i-a şters bine lacrimile cu policele.

— E prea mult? a întrebat-o. Vrei să ne întoarcem?

— Nu încă.

*

Creusa a simțit iar lacrimi pe față, deşi nu de frică plângea ea – cu toate că îi era frică şi cu toate că nu-l avea pe Enea s-o aline. Străzile erau înțesate de fum, de-asta i se prelingeau lacrimile pe obraji, lăsând dâre în funingine. A cotit pe o străduță care ştia c-o va duce spre poalele cetății, unde putea s-o țină tot pe lângă zid, ca să ajungă la porți. Zece ani trăise zăvorâtă între zidurile Troiei, îi bătuse de-atâte ori drumurile. Cunoştea fiecare casă, fiecare ungher, fiecare cotitură. Însă, cu toate că ştiuse c-o ia la vale, dintr-odată, s-a pomenit că nimereşte într-o fundătură. A simțit cum groaza îi cuprinde pieptul şi a înghițit cu greu o gură de aer, înecându-se cu bezna unsuroasă care-i stătea în gâtlej. Pe lângă ea treceau în fugă bărbați – să fi fost ahei, să fi fost troieni? Nu mai ştia – îşi legaseră cârpe peste fețe, ca să se păzească de fum. A căutat cu disperare în jur ceva care să-i

servească de acoperământ. Însă năframa îi rămăsese acasă, nu se mai putea întoarce după ea. Chiar dac-ar fi ştiut pe unde s-o ia înapoi, lucru de care se îndoia de-acum.

I-a venit în minte să se oprească o clipă şi să încerce să găsească ceva cunoscut, ca să-şi dea seama unde e de fapt şi să calculeze cea mai bună cale de a ieşi din oraş. Doar că n-avea timp de aşa ceva. A observat că fumul pare să se rărească la picioarele ei şi s-a lăsat o clipă pe vine, să-şi tragă sufletul. Flăcările se întindeau în toate părțile şi cu toate că fumul îi îngreuna judecata, unele păreau foarte aproape de ea. A făcut cale-ntoarsă până la prima răspântie şi s-a uitat mai întâi la stânga, de unde răzbea un pic de lumină, şi apoi la dreapta, unde se întindea cea mai adâncă beznă. Trebuie să se țină departe de lumină, şi-a dat ea seama. În părțile cele mai luminate ardeau flăcările cele mai aprige. Aşadar, Creusa avea s-o pornească prin beznă.

*

Soarele o orbea când s-a apropiat cu Enea de promontoriul pe care îşi ridicaseră aheii campamentul, pe câmpia joasă. Din Troia nu vedeai tabăra decât dacă te urcai până sus de tot – în fortăreață şi în turnurile de pază. Creusa se urcase până acolo să se uite de câte ori luptase soțul ei în afara zidurilor. Dacă-l vedea cum se luptă pe câmpie, îşi spusese, cu toate că nu avea cum să-l desluşească în noianul de noroi, sânge şi spade lucitoare, putea să-l țină teafăr. Iar acum uite-l mergând alături de ea, ținând-o de braț. Se aşteptase să se simtă tare uşurată când o să vadă golful golit şi tabăra lăsată în urmă. Însă, cotind cu Enea pe nisip, de-abia dacă băga în seamă pustiul lăsat de corăbii sau rămăşițele de pe țărm. Aidoma troienilor dinaintea lor, şi-au ridicat şi ei pe dată ochii spre calul care atrăgea toate privirile.

Era cea mai voluminoasă ofrandă pe care o văzuseră vreodată – până şi troienii care umblaseră pe mările Greciei

înainte de război. O altă cale prin care grecii încercau să se arate mai presus de ceilalți. Jertfele pe care le ofereau zeilor erau din cale-afară de umflate. De ce să oferi o junincă dacă puteai să oferi o hecatombă? Mirosul de carne arsă dinafara cetății se simțise în toată Troia în primele zile ale războiului, când Creusa nu mâncase decât o cană de orz cu un pic de lapte. Aheii o făceau dinadins, ştia: se făleau cu animalele pe care le sacrificau în fața cetății sub asediu. Însă troienii nu se lăsau aşa uşor răpuşi de foamete. Şi când războiul s-a tot întins de la un an la altul, şi-a zis că grecii regretau probabil cât de generoşi se arătaseră mai devreme cu zeii lor. Dacă ar fi crutat o parte din juninci, de-acum ar fi avut ditamai cireada, scoasă la păscut pe tăpşanurile cu iarbă-de-mare, din care să-şi hrănească oştenii de la an la an tot mai slabi.

Însă ofranda aceasta era atât de imensă, că îți amăgea ochii. Creusa a întors o clipă privirea şi iar s-a cutremurat când s-a uitat la şipcile uriaşe. Se ridica deasupra lor, înalt cât trei, patru oameni. Şi cu toate că era meşteşugit grosolan – la ce altceva te puteai aştepta de la nişte greci? –, statuia înfățişa limpede un cal: patru picioare şi o coadă lungă, din ierburi, un bot, deşi coama-i lipsea. Lemnul fusese cioplit stângaci, cu toporişca, însă scândurile erau destul de îngrijit bătute în cuie. De cap îi legaseră panglici, în semn că era gândit în chip de jertfă.

— Ai mai văzut aşa ceva până acum? i-a şoptit bărbatului ei.

A clătinat din cap. Fireşte că nu.

Troienii s-au apropiat temători de cal, de parcă ar fi putut să prindă viață şi să-i înşface. Era prostesc să te temi de o momâie, însă cum de rămăsese doar atâta lucru din oştirea năvălitorilor? Bărbații au început să vorbească despre ce era de făcut, iar nevestele lor au rămas mai încolo, şuşotind între ele despre fiara ciudată. Poate mai bine strângeau un

morman de ierburi şi rămurele sub picioarele creaturii şi-i dădeau foc? Dacă era o jertfă pentru cine ştie ce zeu, ca să-i poarte vânturile prielnice înapoi în Grecia – după cum se prea putea să fie, deşi Creusa auzise că înălţaseră jertfe şi mai hidoase pe vremuri –, atunci, distrugând-o, oare troienii ar fi reuşit să dea o ultimă lovitură duşmanilor lor? Ar fi izbutit aşa să abată bunăvoinţa zeului care-i ajuta pe ahei? Sau să ia calul şi să-l ofere chiar ei ofrandă zeilor lor?

De la discuţiile murmurate s-a ajuns iute la ţipete. Tovarăşi care luptaseră cot la cot, fraţi de arme şi sânge, se răsteau acum la ai lor. Calul trebuia fie ars, fie salvat, fie scufundat în mare, fie cărat la deal până în cetate.

Creusa şi-ar fi dorit să poată să le zică să facă linişte, să se întindă pe spate pe dune, răşchirându-şi braţele şi picioarele, şi să simtă nisipul pe piele. Nu mai ştiuse ce-i libertatea de-o veşnicie. De ce-şi mai băteau troienii capul acum cu ofrandele aheilor? L-a luat pe Eurileu de mână, trăgându-l mai aproape de picior, iar Enea a păşit în faţă şi s-a dus de lângă ea, strângând-o încă o dată tare de braţ. N-avea chef să se vâre în ciondănelile lor, însă nu putea să-şi ignore datoria de apărător al Troiei. Bărbaţii trecuseră printr-un cu totul alt război decât femeile care îi aşteptaseră, îi îngrijiseră şi-i hrăniseră zi de zi. Pentru Enea, şi-a dat seama Creusa, locul unde stătea ea acum – dorindu-şi să nu mai vadă niciun troian în jur, ca să se bucure de el în tihnă, alături de soţul şi fiul ei – era tot câmp de bătălie.

Dintr-odată, larma a amuţit şi pe lângă Creusa a trecut o figură chinuită, târşâindu-şi picioarele noduroase şi împleticindu-se în poalele mantiei roşu-închis. Priam mergea ca un moşneag, căci asta şi era, însă fruntea şi-o ţinea semeaţă ca un rege. Mândra sa regină, Hecabe, l-a însoţit până în miezul mulţimii. Ea n-avea să se ţină deoparte, cum făceau restul femeilor.

— Ajunge! a spus Priam cu glasul tremurându-i nițel.

Eurileu a prins să se agațe de poalele Creusei, făcând-o atentă la cine ştie ce văzuse mai devreme – un gândac care săpa trudit în duna de nisip de la picioarele lor –, însă l-a potolit. Această primă zi în afara cetății nu era deloc cum şi-o înfățişase în închipuirea ei, ce-i luminase clipele mai sumbre din viață. Aşteptase cu dor ziua când fiul ei va vedea prima oară ce animale trăiesc pe țărmul acela. Iar acum îl reducea la tăcere, ca să vorbească regele cu supuşii săi mânioşi.

— Nu-i loc de sfadă între noi, a spus Priam. Nu azi. Vă voi asculta pe rând părerile.

Creusa i-a ascultat cum argumenta fiecare, cerând să se întrebuințeze în fel şi chip calul, şi şi-a dat seama că nu prea o interesa ce va alege Priam să facă. Fie că ardeau calul, fie că-l păstrau pentru sine, ce mai conta? Ultimul bărbat care a luat cuvântul a fost Laocoon, un ins rotofei, cu bucle negre, date cu ulei, căruia tare-i mai plăcea să se audă vorbind. Propunea sus şi tare să ardă pe loc calul, până rămâne doar scrumul din el. Numai aşa puteau să îmbuneze zeii care pedepsiseră atâția ani în şir Troia, spunea el. Oricare altă alegere se va dovedi a fi fost o greşeală nimicitoare.

*

Cu fumul atâtor focuri înălțându-se gros în jur, Creusa îşi croia poticnit drum spre zidurile cetății. I se părea că a luat calea cea bună, însă n-avea de unde să ştie sigur. Plămânii îi horcăiau de parcă gonea la deal. Cum nu vedea nimic în față, mergea cu mâinile întinse, una în care să se sprijine dacă se împiedica şi cealaltă, dreapta, cu care pipăia clădirile pe lângă care trecea. Numai aşa putea să se încredințeze că merge înainte.

Creusa s-a străduit să nu-şi lase gândul să i se închege în cuvinte, ci doar să-l rețină o clipă în forma lui cea mai

nebuloasă, ca apoi să-l azvârle cât colo, însă de-acum nu mai încăpea îndoială: oraşul nu mai putea fi salvat. Atâtea focuri arzând în vâlvătăi oriunde te uitai. Se aprinseseră tot mai multe acoperişuri de lemn şi fumul se tot întețea. Cât pârjol putea nutri o cetate de piatră? Şi-a înşirat în minte toate lucrurile din casa ei care puteau să ardă: hainele, cearşafurile ei, tapiseriile pe care le țesuse când era grea cu Eurileu. Dintr-odată a cuprins-o zăduful, dându-şi seama cât de mult a pierdut, de parcă luase şi ea foc. Rămăsese fără casa ei. Zece ani se temuse c-o să cadă cetatea şi uite-o acum năruindu-se în jurul ei, iar ea, o fugară.

Dar cum se putea întâmpla aşa ceva? Troia ieşise victorioasă. Aheii plecaseră pe corăbii, iar când troienii găsiseră calul de lemn, făcuseră întocmai ce li s-a zis să facă. Şi, dintr-odată, copleşită de un simțământ îngrozitor, Creusa a înțeles de ce ardea oraşul din temelii. După zece ani de bătălii între eroi despre ale căror fapte deja le cântau barzii, niciunul dintre bărbații care luptaseră la ziduri, nici Ahile, nici Hector – amândoi morți demult –, nu obținuseră victoria. Nu ei, ci insul pe care-l găsiseră ascuns în stufăriş, în preajma calului, care zisese că-l cheamă... nici nu mai ținea minte cum. Un sâsâit ca de şarpe.

*

— Sinon, s-a smiorcăit insul.

Avea două lănci vârâte sub bărbie şi stătea prăbuşit în genunchi. Iscoadele troiene îl găsiseră ascuns în tufişurile de pe celălalt mal al Scamandrului, la gura de vărsare în mare. Îl mânaseră – unul de-o parte şi altul de cealaltă, cu cuțite şi lănci în mâini – până în miezul adunării troiene. Prizonierul era legat la mâini şi avea gleznele umflate şi înroşite, de parcă îl roseseră şi acolo frânghiile.

— Era să nu-l vedem, a spus o iscoadă împungând prizonierul cu vârful lăncii. Insul şi-a înăbuşit un țipăt, deşi

lancea nu-l tăiase deloc. Ne-au sărit în ochi doar panglicile alea lungi.

Prizonierul arăta tare ciudat: pletele de un castaniu spălăcit îi stăteau lipite de ceafă, zburlindu-se ceva mai jos, şi, dacă le dăduse vreodată cu ulei, acum îi erau năclăite de noroiul în care era mânjit mai peste tot pe pielea goală. Avea pe el doar o pânză prinsă peste şolduri. Era desculț chiar. Şi totuşi, la tâmple era legat cu panglici colorate. Nu părea cu putință ca un om atât de murdar – mai degrabă jivină decât om, şi-a zis Creusa – să fi rămas atât de curat şi de gingaş într-o anume parte a trupului. Prizonierul a scos un urlet jalnic.

— Ce trebuia să mă omoare înainte îmi aduce moartea acuma!

Creusa n-a putut să-şi ascundă dezgustul, văzând cum plânge aheul acela soios. De ce nu l-au omorât iscoadele pe loc?

Priam a ridicat două degete de la mâna stângă.

— Tăcere, a spus.

Mulțimea s-a potolit şi până şi prizonierul şi-a mai înăbuşit sughițurile chinuite de plâns.

— Eşti aheu? a spus Priam.

Sinon a încuviințat.

— Şi totuşi, te-au lăsat în urmă?

— Fără să vrea, rege.

Sinon a ridicat mâinile să-şi şteargă mucii de pe față.

— Am fugit de ei. O să mă pedepsească zeii, ştiu. Însă nu am îndurat să mă...

Şi iar i-a pierit graiul.

— Stăpâneşte-te, i-a spus Priam. De nu, pe loc te ucid oamenii mei, de-o să-ți bea pescăruşii sângele.

Simon a suspinat iar din rărunchi, apoi a tras adânc aer în piept.

— Iertare.

— Ai fugit de ei? l-a întrebat Priam încuviinţând.

— Da. Deşi sunt aheu din născare şi am luptat alături de ahei toată viaţa, a răspuns Sinon. Am venit aici cu tata când eram mic. El a murit în lupte acum mulţi ani, ucis de preamăritul vostru războinic Hector.

Mulţimea troienilor a murmurat.

— Vă rog, a spus Sinon, privind în jur pentru prima oară. Nu vă aduc nicio jignire. Eram vrăjmaşi. Însă Hector nu l-a omorât din cruzime. L-a răpus pe câmpul de luptă şi nu şi-a oprit nimic pentru sine din ce-avea leşul pe el, nici măcar scutul tatei, lucrat cu meşteşug. Nu port deloc pică familiei lui Hector.

Moartea lui Hector fusese o pierdere atât de îngrozitoare şi de proaspătă, că pe chipul lui Priam s-au aşternut umbre şi, preţ de o clipă, Creusa l-a văzut pierzându-şi cumpătul. În faţa ei, a tuturor, nu stătea un rege, ci un bătrân rablagit, care de-abia dacă mai avea vlagă să-şi poarte colanele de aur de la gât. Poate şi prizonierul băgase de seamă, căci a înghiţit în sec şi, când a grăit, a coborât glasul, ca să-l audă doar regele. Creusa a ciulit urechea.

— Însă tata avea duşmani, duşmani puternici în rândurile grecilor, a spus Sinon. Şi, spre ghinionul nostru, ne-am atras duşmănia a doi inşi anume, deşi, ţi-o jur, nici tata, nici eu n-am făcut nimic ca s-o merităm. Însă Calhas şi Odiseu i-au pus de la început gând rău, şi mie la fel.

Auzind de mârşavul Odiseu, Creusa s-a înfiorat fără să vrea.

— Duşmanii lui Odiseu nu ne sunt aşa de străini, a spus Priam încetişor.

— Îţi mulţumesc, rege. El îşi atrage ura tuturor. Oştenii ahei de rând nu-l pot vedea în faţa ochilor, cum merge ţanţoş de colo-colo, de zici c-ar fi nu ştiu ce războinic preaputernic ori rege de neam ales. Ca luptător, nu-i deloc din calea-afară, iar Itaca – regatul lui, cum îi zice el – e doar

o adunătură de stânci la care nu râvneşte nimeni. Şi totuşi, comandantul nostru, Agamemnon, şi ceilalţi s-au purtat mereu de parc-ar fi erou. Drept urmare, şi trufia i-a tot crescut.

— Fără îndoială că da, a spus Priam. Şi totuşi, nimic din ce zici nu lămureşte cum de eşti aici şi cum de s-au făcut concetăţenii tăi nevăzuţi fără veste. Iar numele Calhas nu mi-e deloc cunoscut.

Sinon a clipit de mai multe ori. Îşi dădea seama, din câte vedea Creusa, că trebuie să zică iute ce-avea de zis, altfel nu mai apuca să grăiască în veci.

— Aheii ştiau de ceva vreme, rege, că trebuie să plece. Calhas e marele preot, care s-a rugat de zei să-i dea veşti mai bune. Însă ei i-au tot răspuns la fel de iarna trecută: Troia nu se va lăsa cucerită de nicio armată aşezată la porţile ei. Agamemnon n-a vrut să audă, fireşte, şi nici fratele lui, Menelau. Însă până la urmă n-au mai reuşit să convingă pe nimeni. Aheii s-au săturat, vor să se întoarcă acasă. Războiul era de necâştigat, aşa că mai bine îşi luau prăzile strânse până acum şi ridicau ancora. Aşa vorbeau o mulţime de oameni...

— Şi tu, adică? l-a întrebat Priam.

Sinon a zâmbit.

— Nu când stăteau la sfat, a spus. Nu sunt rege, nimeni nu mi-ar îngădui vreodată să iau cuvântul. Însă, când noi, oştenii, vorbeam între noi, da: eram de acord să plecăm. Credeam că nici nu trebuia să venim încoace. Iar aşa au ajuns să nu mă aibă deloc la inimă. Nu cei de rând, care gândeau toţi ca mine. Ci căpeteniile, bărbaţii al căror renume atârna de războiul acela, Odiseu adică. Însă nu se puteau pune cu solia venită drept de la zei. Cu greu s-au învoit să plece acasă.

— Şi te-au lăsat în urmă drept pedeapsă? l-a întrebat Priam.

Iscoadele lui nu mai ţineau aşa de ţepeni lăncile, aşa că nici Sinon nu le mai vedea lipite de gât cât vorbea.

— Nu, rege.

O clipă şi-a supt obrajii mânjiţi de lacrimi şi noroi.

— Cunoşti ce se povesteşte despre călătoria aheilor până la Troia? Că ne-am strâns toate corăbiile la Aulida, însă de-acolo n-am mai putut să plecăm pe mare, căci vânturile n-au mai bătut deloc?

Troienii au încuviinţat din cap în jur. Toţi auziseră sau depănaseră povestea: aheii o jigniseră pe zeiţa Artemis, astfel că ea le-a răpit vântul până când au reuşit s-o îmbuneze. Cu o jertfă omenească – ce grozăvie! Ce troian nu aflase de această îngrozitoare cruzime a aheilor?

— Când a venit vremea să se întoarcă în Grecia, Calhas şi Odiseu au urzit laolaltă un plan, a continuat Sinon. Regele Itacăi n-a putut pierde un asemenea prilej să scape de mine.

Creusa s-a uitat iar la panglicile roşii de pe fruntea prizonierului, simţind c-o înţeapă ochii sub pleoape. Doar nu voia să zică ceva atât de cumplit.

— Văd că pricepi unde bat, rege, a spus Sinon. Calhas a dat de ştire la adunarea aheilor că zeii îşi aleseseră jertfa şi că al meu era sângele pe care doreau să-l bea de pe altarul încropit. Unii oşteni au cârtit, însă mai bine mueam eu decât ei.

— Înţeleg, a spus Priam. Aveau de gând să te sacrifice ca pe un animal.

— Nu doar că aveau de gând, chiar m-au pregătit. M-au legat de mâini.

Simon şi le-a ridicat, ca să le arate funiile slinoase care-i ţineau mâinile laolaltă.

— Şi de picioare. Mi-au dat părul cu ulei şi mi l-au încins cu funde. Jertfa trebuia să fie desăvârşită, fireşte. Însă la glezne nu m-au legat la fel de bine ca la astea – şi a fluturat

mâinile – iar când străjile m-au scăpat din ochi, m-am smuls din strânsoare.

De aici i se trăgeau umflăturile de la picioare.

— Ştiam că străjile trebuie să mă târască în curând spre altar. Aşa că m-am târât mai întâi, iar apoi am fugit cât mă țineau picioarele departe de tabără. Când i-am auzit strigând tare, aproape ajunsesem la stufărişul de pe mal, aşa că m-am culcat la pământ şi m-am ascuns acolo.

Omul a început iar să plângă cu lacrimi mari, oglindite pe chipul umed al regelui Troiei. Creusa ştia că şi ea plânge de-acum. Era o poveste cumplită până şi pentru cei care ştiau prea bine cât de barbari erau grecii. Soția lui Priam, Hecabe, privea fără să zică nimic, cu gura strânsă într-o dungă subțire şi sprâncenele sure încruntate.

— I-am auzit cum mă caută, a spus Sinon. I-am auzit cum retează iarba cu bicele şi lăncile. Voiam cu disperare să fug şi mai departe, însă ştiam că era primejdie să mă vadă. Astfel că am aşteptat cea mai lungă noapte din viața mea, rugându-mă Herei, ocrotitoarea mea dintotdeauna. Iar a doua zi rugile mi-au fost ascultate. Aheii hotărâseră să meşterească ofranda aceasta de lemn în cinstea zeilor, în loc să sacrifice o victimă cu de-a sila. Au clădit-o, au închinat-o, iar apoi au plecat fără mine. Cu tot ghinionul meu, am dus-o cu câteva zile mai mult decât mi s-au dăruit de la naştere. Acum tu, rege, o să mă ucizi, şi pe bună dreptate: fac parte dintre bărbații sosiți aici ca să-ți nimicească cetatea, aşadar merit să te porți cu mine cum te porți c-un duşman, cu toate că eram doar un băiat când m-au adus încoace. N-am familie să mă răscumpere. Astfel că n-o să mă rog să-mi trimiți leşul acasă, la rudele îndoliate. Nu-ți cer decât un singur lucru.

— Ce-mi ceri? l-a întrebat Priam.

— Ia calul.

*

Creusa căzuse rău, iar când s-a ridicat, a simțit cum i se prelinge sângele pe fluierul piciorului în jos. Acum nu prea mai vedea nimic în față, deşi căldura care-i încingea spinarea îi dădea certitudinea că o apucase pe singura cale rămasă. Oare flăcările înghițiseră totul în urma ei? Nu îndrăznea să se uite, ştiind că, dacă o făcea, ar fi orbit-o flăcările când s-ar fi întors iarăşi spre beznă. Şi aşa – chibzuind doar ce putea să facă şi ce nu – reuşea să se țină mai departe pe picioare, cu toate că nimic nu o pregătise pentru ceea ce i se întâmpla acum. Deşi îi venea să-şi sumeată poalele şi s-o rupă la fugă, păşea iute şi mărunt, căci astfel erau mai puține şanse să se ciocnească de ceva.

S-a bucurat că procedase aşa când s-a pomenit iar într-o fundătură, sau aşa a crezut la început. Gata-gata să se lase pradă deznădejdii, şi-a încordat privirea prin fum şi i s-a părut că vede o străduță mai mică la stânga, între două case. Tocmai încerca să-şi amintească ale cui erau casele, ca să-şi dea seama unde e, când o trupă de oşteni a năvălit afară din casa mai îndepărtată. Creusa s-a ghemuit, lipindu-se de zidul din față al clădirii din dreptul bărbaților, însă aceştia n-au zărit-o. Au luat-o la fugă râzând pe aleea pe care voia şi Creusa s-o apuce. Ştia fără să mai tragă cu urechea la ce vorbeau că bărbații aceia uciseseră pe oricine găsiseră înăuntru. Creusa a aşteptat să dispară bărbații şi de-abia atunci a îndrăznit să se ia după ei. După ce se chinuise atâta să-şi amintească a cui era casa pe lângă care trecea, era recunoscătoare că nu reuşise. Nu voia să ştie al cui gâtlej îl spintecaseră oştenii.

Şi-a trecut degetele peste peretele de lângă ea, înaintând mai încet de-acum, ca să n-o vadă bărbații aceia venind din spate. Când pasajul a dat iar în stradă, a văzut că izbândise. Găsise calea spre zidurile cetății.

*

— Ia calul, a spus Sinon. De faci aşa, le vei răpi puterea pe care le-o dă el. L-au clădit aici, închinându-l Atenei, ocrotitoarea aheilor. Au zis că e atât de uriaş, că voi, troienii, n-o să aveți cum să-l cărați până în cetate. Au văzut cât de mare e câmpia, cât de înaltă e acropola, şi au râs numai la gândul că ați putea să-l luați singuri de aici.

— De unde ştii? l-a întrebat Hecabe.

Vorbea o greacă simplă, dar limpede.

— Iertare, regină, nu înțeleg, i-a răspuns prizonierul.

— De unde ştii ce-au crezut despre cal? a repetat ea. Dacă erai ascuns în stuf, tremurând de frică pentru viața ta. Spui că au clădit calul după ce ai fugit. Aşadar, de unde ştii ce s-a discutat între ei?

Creusei i s-a părut că a zărit un licăr de enervare pe chipul omului. Însă, când a grăit, glasul îi tremura mai departe a jale.

— Aşa avuseseră de gând să facă la început, stăpână. Înainte să uneltească Odiseu şi Calhas împotriva mea. Aheii doreau să clădească un cal uriaş şi să-i insufle cât mai multă putere sacră. Apoi doreau să-l lase lângă cetatea voastră, ca să vă ia în batjocură: semn că zeița avea să-i ducă acasă teferi. Agamemnon chiar nu se poate înfrâna când vine vorba de asemenea fapte trufaşe.

Hecabe s-a încruntat, însă n-a mai spus nimic.

— Aşa că rogu-te, rege, a urmat el. Răpeşte-le călătoria aceasta bine ocrotită până acasă. Du calul în fortăreața voastră până la căderea serii. Oamenii tăi pot să-l tragă până acolo. Mă voi opinti şi eu în frânghii dacă-mi îngădui numai. Fac orice ca să-i pedepsesc pe nelegiuiții care mi-ar fi luat viața fără să stea pe gânduri. Dacă mă laşi să vă ajut să trageți calul în cetate, până în cel mai înalt loc al ei, n-ai decât să-ți pui orice oştean să-mi împlânte sabia în măruntaie de cum săvârşim sarcina, n-o să mă împotrivesc deloc. Ți-o jur.

— Nu.

Preotul Laocoon nu s-a mai putut abține de-acum.

— Te implor, rege. Calul e blestemat şi tot aşa vom fi cu toții dacă-l vârâm în oraşul nostru. Omul acesta are limba mincinoasă. Fie vrea să ne amăgească, fie se lasă amăgit. Însă calul nu trebuie să pătrundă între zidurile oraşului nostru. Haideți să-l ardem cum v-am îndemnat.

Şi-a ridicat brațul plin şi a azvârlit lancea pe care o ținea în coastele calului. Lemnul a răsunat o clipă, scoțând un țiuit în tăcerea cutremurată care a urmat vorbelor sale.

Creusa nu prea mai ştia ce s-a întâmplat apoi. N-a văzut şerpii cu ochii ei, deşi mulți alții au pretins că i-au văzut. Nu se uita spre stufăriş. Se uita la bărbatul acela, la Sinon, şi la chipul său mizerabil pe care nu se putea citi nimic. Nu părea că pricepe ce spune Laocoon decât dacă vedeai cum îi tremură bicepşii pe sub frânghiile cu care era încă legat. Copiii lui Laocoon, a cugetat ea, doar dăduseră fuga în apă. Cum să nu? Li se acrise să tot audă sfada bărbaților şi – precum toți ceilalți copii ai Troiei – nu mai fuseseră niciodată pe țărm, nu se mai jucaseră în nisip. Sigur că se îndepărtaseră atunci, ținând-o puțin pe lângă râu, până au ajuns la valurile de pe plajă. Cei doi intraseră în apa puțin adâncă de la mal până să bage careva de seamă că au dispărut.

Iarba-de-mare avea frunze uriaşe, ştia Creusa. Când era mică, doica o prevenise să nu se vâre în apă în căutarea tentaculelor de un verde întunecat. Deşi ierburile erau atât de subțiri la vârf, că şi un plod le putea rupe, planta avea tulpina robustă, cu fire tari. Ar fi putut să se împleticească una-două şi să-şi piardă echilibrul. Asta pățiseră cu siguranță şi copiii lui Laocoon. Unul pesemne că şi-a prins piciorul în lațul vreunei alge şi a căzut. Neînvățat cu curenții, s-a speriat şi s-a zbătut, încâlcindu-se şi mai tare. Celălalt, când şi-a croit drum până la fratele său cufundat

cu totul în apă, să-l ajute, a intrat în acelaşi bucluc. Strigătele stinse de ajutor li s-au pierdut în briza mării.

Însă când Laocoon fugise – prea târziu – să-i salveze, iarba-de-mare luase o înfăţişare sinistră. Şerpi uriaşi trimişi de zei, cum spunea cineva, spre a-l pedepsi pe preot că le pângărise ofranda cu lancea. Cum a grăit aşa, cum a început lumea să-l creadă.

Pe când preotul îşi plângea pe mal copiii înecaţi, Priam nu mai avea altă alegere de-acum. Zeii îl pedepsiseră pe preot, aşadar troienii trebuiau să ia aminte şi să asculte de Sinon, prizonierul. Au vârât grinzi sub cal şi bărbaţii l-au tras cu rândul de frânghii pe câmpie. Prin cetate l-au mişcat pe roţi, deşi de-abia dacă se potrivea în făgaşele săpate de care în străzi. L-au suit pe acropolă şi, când au ajuns cel mai sus cu el, lumea s-a veselit, bărbaţii şi-au frecat braţele de durere şi şi-au făcut frânghiile colac. Priam a vestit că trebuie să înalţe o jertfă zeilor, urmată de un ospăţ. Troienii iar s-au veselit când s-au aprins focurile şi s-a pus carnea la frigare. Au turnat vin mai întâi în cinstea zeilor, iar apoi s-au cinstit între ei. Troia izbândise în sfârşit.

*

Şi Creusa s-a întors să se uite în urmă, la oraşul ei cuprins de flăcări. Ajunsese ea la ziduri, însă acum vedea că focul i-o luase înainte. Nu avea cum s-o ţină pe lângă clădiri ca să ajungă la porţile cetăţii aşa cum îşi pusese în gând – calea era numai foc şi pară. Dacă ar fi putut cumva să se caţere pe zid chiar acolo, poate aşa ar fi reuşit să scape cu viaţă. Însă era prea înalt, prea abrupt şi n-avea de ce să se ţină. Bărbaţii după care se luase n-o mai ameninţau cu nimic: se înecaseră în fumul gros şi-şi pierduseră vieţile căutând măcelul. Le vedea leşurile la pământ mai în faţă, deja cuprinse de flăcări.

A priceput ce primejdie o paşte mult mai iute decât păsările care cântau deasupra capului – pe acoperişurile

care încă nu arseseră –, deşi cerul era negru şi luna, nimicită de fumul gros, gri. Focurile din oraş răspândeau atâta lumină, încât credeau că e dimineață şi Creusa a ştiut că n-o să uite această ciudățenie – focul, păsările şi noaptea preschimbată în zi – câte zile o mai avea.

Şi chiar n-a uitat, chit că n-a contat cine ştie ce, de vreme ce a murit cu mult înainte de revărsatul zorilor.

3

Troienele

Femeile aşteptau pe țărm, uitându-se la mare cu ochi goi. Izul ierbii-de-mare uscate şi al stufului pământiu încovoiat mai alunga din duhoarea de fum care le pătrunsese în haine şi în pletele încâlcite. După două zile, aheii aproape că-şi terminaseră campania de jefuire temeinică a cetății cernite şi, tot aşteptând să afle ale cui sunt de-acum, femeile se îngrămădeau în jurul reginei lor, de parcă se puteau încălzi la ultimii ei tăciuni aprinşi.

Hecabe, o figură măruntă, zbârcită, cu ochii afundați sub pleoape, şedea pe un bolovan scund, lustruit de apă şi sare. Încerca să nu se gândească la soțul ei, Priam, răpus de aheul acela nemilos când se agăța de altar, cu sângele întunecat prelingându-i-se pe piept şi capul dat fără vlagă pe spate sub sabia ucigaşului său. Nimicirea cetății o mai învățase ceva: bătrânii nu mureau aidoma tinerilor. Până şi sângele le curgea mai cătinel.

A strâns din buze. Bruta care l-a răpus cu atâta sălbăticie – pe bătrânul care se ruga de zeu să-l apere – avea să plătească pentru cruzimea, necuviința şi blasfemia lui. Numai de asta se mai putea agăța, acum, că pierduse orice altceva: odată ce nesocoteai ocrotirea divină a templului

zeiesc, nu aveai cum să-ți duci mai departe zilele în huzur. Există legi pe lumea asta. Până şi în război legea e lege. Oamenii pot să le ignore, însă nu şi zeii. Iar dacă spinteci un om căzut în genunchii săi țepeni, căutând adăpost? O asemenea faptă e de neiertat, iar zeii – aşa cum prea bine ştie regina ruinelor fumegânde ale Troiei – arareori se arată îndurători.

Şi-a muşcat carnea obrazului, bucurându-se să simtă gustul de metal. În minte a început să-şi înşiruie iar fiii morți pe câmpul de luptă, fiii morți în ambuscade, fiii morți cu două nopți în urmă, când năvăliseră prădătorii în oraş. De câte ori mai murise unul, încă o părticică din ea se uscase ca pieile de animale lăsate prea mult la soare. Într-un sfârşit ajunsese să creadă, când murise Hector, când casapul Ahile îi răpise cel mai viteaz fiu-războinic, că se zbârcise de tot. Însă vreo zeitate – nu îndrăznea s-o pomenească pe Hera – pesemne că-i auzise gândul trufaş şi hotărâse s-o pedepsească şi mai abitir. Şi toate din pricina unei femei. Toate din pricina târfei spartane, cu uneltirile ei. A scuipat sângele pe nisip. Dorința de răzbunare o mistuia cu totul, însă în zadar.

A zărit o pasăre răsucindu-se în vânt şi zburând înapoi spre țărm. Să fi fost un semn? Se ştia că zborul păsărilor poartă în el solia zeilor, însă doar preoții pricepuți ştiau să citească în aripi. Însă era încredințată că răvaşul acesta era cât se poate de simplu, menit să-i aducă aminte că mai avea un băiat – doar unul dintre toți flăcăii ei frumoşi, atât de înalți şi voinici –, că-i mai rămăsese unul în viață.

Şi doar pentru că grecii nu ştiau unde este, nu ştiau nici măcar că este. Mezinul său, scos pe furiş din oraş la adăpostul întunericului, ascuns în casa unui vechi prieten din Tracia. Un prieten plătit regeşte. Până şi aliații trebuie încurajați să sprijine tabăra învinşilor, spusese Priam. Iar Troia era de atâta amar de vreme tabăra învinşilor – doar

zidurile tari şi cerbicia ei o făcuseră să ţină piept grecilor un lung deceniu.

Înfăşurase cu Priam patru coroniţe de aur răsucit în lucrurile băiatului şi legaseră bocceluţa înainte de plecare.

— Două dă-le gazdei când ajungi, i-au spus. Pe celelalte două ascunde-le şi să nu cumva să te scapi cuiva că le ai.

— Atunci la ce mai sunt bune? a întrebat el, ca un băiat nerăbdător şi încrezător ce era.

— Vei şti dacă-ţi trebuie, îi răspunsese ea, punându-şi degetele pe umărul lui ca să-l privească în ochi, cât era de înalt. Oamenii se arată mai săritori cu necunoscuţii dacă pot să le ofere un crâmpei de aur.

I-a arătat cum să apuce cu mâinile filigranele de metal moale, pentru a rupe o plată mai mică dacă e nevoie.

Sclavului cu care şi-au trimis fiul nu i-au zis nimic: aurul l-ar momi prea tare şi după nici o zi de călătorit, băiatul s-ar trezi cu cuţitul înfipt între coaste. Era crucial să păstreze taina şi s-a rugat zeilor ca fiul ei să înţeleagă că îşi pune viaţa în joc dacă nu izbuteşte să-şi ţină gura. Bărbatul ei îl prevenise, la fel şi ea. Nu era ultimul ei fiu în viaţă când a sărutat-o ultima oară şi a pornit la drum printr-un pasaj tăinuit de la miazănoapte al cetăţii. Însă când se despărţise plângând de el, ştiuse că va fi.

S-a înfiorat o clipă şi şi-a strâns mai bine marama pe umeri. Grecii nu se grăbeau deloc să părăsească oraşul. Răscoleau fiecare ungher, doar-doar le scăpase vreo podoabă lucitoare, ca nişte stăncuţe lacome ce erau. Jefuiseră tot aurul şi bronzul din ascunzători şi-l puseseră morman în nisip, ca să-l împartă între ei. Cu mare grijă, căci în ultimul an risipirea nedreaptă a prăzii le dăduse mult de furcă. O să se mai tragă ei şi pe sfoară, desigur. Deja prinseseră oşteni dosindu-şi bucăţele de metal preţios prin haine. Un grec, din câte auzise, fusese prins de tovarăşi că-şi vârâse un inel de aur între măsele şi obraz – îi

spintecaseră fața pentru înşelăciunea lui. Acum nu mai avea cum dosi nimic în obraz. Nici măcar dinții.

Femeile aşteptau, neputincioase şi nenorocite. Ce s-a mai petrecut după sfârşitul lumii? Polixena şedea la picioarele mamei sale, trecându-şi absentă mâna în sus şi-n jos pe pulpa ei, ca o copiliță. Andromaca stătea ceva mai retrasă de soacra ei. Nu era troiană prin sânge, devenise de-a lor măritându-se cu Hector. Îşi ținea pruncul cuibărit sub bărbie – scâncea slab, larma şi spaima îi tulburaseră somnul. Iar Cassandra stătea cu fața la ocean, mişcându-şi mut gura. Învățase demult să rămână tăcută chiar dacă nu putea să pună zăgaz şuvoiului de vorbe care îi curgea de pe buze.

Nicio femeie nu plângea. Toate aveau soți, tați, frați şi fii morți, ca nişte răni proaspete. Nopți la rând jeliseră, smulgându-şi pletele şi veşmintele de pe ele. Însă grecii care le păzeau se săturau repede să le audă bocind. Polixena avea găvanul ochiului învinețit, iar acum femeile stăteau tăcute. Îşi făgăduiau în sinea lor şi una alteia că vor ține doliu în singurătate când se va putea. Însă toate ştiau că n-aveau să mai aibă nicicând parte de singurătate. Când se sfârşea războiul, bărbații îşi pierdeau viața. Dar femeile îşi pierdeau tot ce le mai rămânea. Iar victoria nu-i îmbunase deloc pe greci.

Polixena a scos un țipăt înăbuşit din gâtlej, pierdut în larma cormoranilor înainte să-l audă cuceritorii. Oricât se străduia să-şi înăbuşe jalea, tot nu reuşea să se stăpânească.

— Nu se putea preveni totul? şi-a întrebat ea mama. Chiar trebuia să cadă Troia? N-a fost nicio clipă în care mai puteam încă să fim salvați?

Umerii Cassandrei tremurau, atât de tare îi venea să urle. Se zguduia toată, pradă pornirii de a le urla tuturor că le-a zis ea de-o sută, de-o mie, de zece mii de ori le-a zis. Şi

niciuna nu ascultase măcar o dată, cât o bătaie de inimă măcar. Nu o auziseră şi nu văzuseră nimic, şi totuşi ea nu vedea decât viitorul de-a pururi şi fără oprire. Bine, nu de-a pururi. Îşi vedea propriul viitor la fel de limpede ca restul. Se mângâia doar cu gândul că nu mai era mult de-acum.

Hecabe s-a uitat în jos, la fiica ei, trecându-şi degetele prin părul Polixenei. Nu băga de seamă că-şi mânjea tot mai tare palma de funingine. Nu se putea uita cum îşi mângâie fiica ştiind că avea să fie pângărită de mâinile vreunui grec până să vină noaptea. Întrebarea era pe mâna cărui grec aveau să încapă fiicele şi nurorile sale. Care dintre ei, nu dacă sau când.

— Nu ştiu, a spus ea. Zeii ştiu, pe ei trebuie să-i întrebi.

Şi, tot privind la mare, peste capetele suitei sale obidite, şi-a dat seama că lipseşte o troiană.

— Unde e Theano? a întrebat.

4

Theano

Theano, soția lui Antenor, mamă a patru fii şi a unei fiice, s-a aplecat să aprindă lumânarea, clipind în lumina plăpândă şi afumată. Mamă a patru fii care n-aveau s-o îngroape când îi va veni vremea. Patru fii care nu scăpaseră cu viață din război. Fii nimiciți de nebunia fiului alteia. Ochii îi lăcrimau de la fum şi de la mânia care-i ardea în măruntaie, asemeni feştilei lumânării pe care a dus-o la masă şi a aşezat-o în centru. Bărbatul îi şedea în față, cu capul îngropat în mâinile noduroase. De el nu-i era milă – războiul ajunsese în al zecelea an de ciocniri la porțile cetății, iar el îmbătrânise prea tare ca să mai poată lupta. Ar fi dat toate zilele care-i mai rămăseseră lui şi ar fi trăit fără

să se plângă de văduvia ei la schimb pe câteva clipe petrecute cu măcar unul dintre fiii ei.

— Priam ar fi putut să-ți asculte de-atâtea ori prevestirile, a spus ea văzându-l pe Antenor clătinând din cap.

Sprâncenele sure şi stufoase i se ițeau de după degete, aşa că s-a întins peste lumânare şi i-a întins mâinile, punându-i-le pe masă.

— De-atâtea ori, a repetat ea.

Ochii încețoşați i-au întâlnit pe ai ei şi s-a întrebat dacă şi ea arăta la fel de îmbătrânită şi de plăpândă cum i se înfățişa el: cu părul ca neaua, pielea zbârcită şi jalea întipărită pe chip.

— Nu vrea să asculte, a spus soțul ei. Mai departe de ea nu vede nimic.

Soția a scuipat pe podea. La Troia era vorba de o singură „ea", şi încă de un lung deceniu. Un deceniu care-i răpise cele mai scumpe patru podoabe.

— L-ai slujit bine, a spus ea. Au trecut ani de când l-ai sfătuit prima oară să trimită târfa înapoi la bărbatul ei.

— Ani, a repetat Antenor ca un ecou.

Discutaseră de-atâtea ori despre asta, că de-acum i se părea un soi de cântec – nu mai trebuia să țină minte cuvintele, aşa cum nu mai trebuie să-ți aminteşti cum se ajunge acasă. Îi intraseră în sânge.

— Priam s-a arătat prea trufaş, a urmat soția lui. Aşa mi-a spus zeița de-atâtea ori.

Bărbatul ei a încuviințat. Theano era preoteasa Atenei când o văzuse el prima oară, iar părinții îi trăiau pe lângă templu. Câți ani să fi trecut de-atunci? Nu mai ținea minte. Pe vremuri fusese o fată vioaie, din câte-şi amintea, cu ochi aprinşi şi o inteligență ascuțită, care i se tocise încet, de-a lungul anilor, preschimbându-i-se în nerăbdare.

— Eu am jertfit mantia, i-a amintit ea.

Troienele brodaseră o mantie ceremonială bogat împodobită cu care să îmbrace statuia zeiței, iar soția lui i-o oferise drept ofrandă vara trecută. Nu reuşiseră deloc s-o înduplece pe Atena să treacă din tabăra aheilor în a troienilor. La fel de mult, şoptise Theano când aduseseră leşul mezinului lor de pe câmpul de bătălie, i-ar fi ajutat să-i jertfească un morman de cârpe murdare. Bărbatul o implorase să nu hulească, însă cum nu-i mai rămăsese decât un copil – fiica lor, Crino –, soția lui n-avea poftă să asculte de nimeni. Voia zeiței era limpede, a spus Theano: s-o dăm pe Elena înapoi lui Menelau. Să curățăm oraşul de viciul acela. Cu ea să trimitem zece cratere de aur – cele mai mari şi mai bogat împodobite din avuția lui Priam – şi zece tapiserii frumos lucrate cu fir roşu şi auriu. Să-l trimitem pe Paris să se ploconească în fața bărbatului a cărui soție o furase şi să-i implore iertarea. Dacă nu i se oferea, adăugase soția lui, mult-răsfățatul fiu al lui Priam va trebui să plătească cu viața pentru nesăbuința lui. Nu era un preț exagerat, doar îi luase pe sus nevasta din casă, încălcând tradiția veche de generații care dicta pe bună dreptate că musafirul trebuie să-şi cinstească gazda.

— Priam n-o să-şi silească fiul să se facă de ruşine, a spus Antenor.

— Să se facă de ruşine? l-a repezit ea. Renumele ți-l pierzi doar dacă nu ți l-ai terfelit deja în noroi. Doar un nătâng s-ar mai amăgi să creadă că Paris mai are alt renume în afară de acela de uşuratic, iar femeia cu care-şi va împărți patul va fi întotdeauna văzută ca o târfă.

— Regele nu poate să înțeleagă.

— Nu va avea de ales.

Theano s-a oprit.

— Însă tu ai.

Discuția nu mai luase turnura aceea până atunci. A văzut cum soțul ei se uită în fugă la ea, să-i desluşească expresia de pe chip.

— Ai auzit solia, Antenor. Ştii că vor trece diseară la fapte.

— Poate nu, a spus el cu glas tremurător. Răvaşul nu zicea decât că pândesc de pe-aproape.

— Ştii unde, a pufnit ea. Sunt în calul acela. Altundeva n-au unde să fie.

— Dar câți oameni pot să încapă între câteva scânduri, Theano, fie şi dacă bănuielile tale ar fi adevărate? Cinci? Zece? Nu-s destul ca să învingă o cetate ca Troia. Nici pe departe. Suntem cetățeni mândri, care au rezistat zece ani la război. Nu pot să ne învingă ca pe nişte țânci din fortăreața lor de lemn.

— Nu țipa, l-a certat ea. Doarme Crino.

Antenor a ridicat din umeri, însă de vorbit, a vorbit mai încet.

— Ştii că am dreptate.

— Ştim doar jumătate din poveste, i-a răspuns ea. Aheii au plecat cu mare vâlvă pe mare. Dacă de fapt nu-i aşa? Dacă aşteaptă să pătrundă o mână de războinici în cetate, tăinuiți de calul lor jertfit? Dacă oştenii aceia deschid porțile cetății, să intre o oştire întreagă?

S-a strâmbat de durere.

— Troia ar fi distrusă, a spus el. Ar jefui-o şi ar arde-o din temelii.

— Ar ucide bărbații şi ar lua femeile sclave, i-a dus ea gândul mai departe. Toate femeile. Nevasta ta, Antenor. Fiica ta.

— Trebuie să-i prevenim, a spus el uitându-se neliniştit în jur. Trebuie să fug să-l previn pe Priam, până nu-i prea târziu.

— E deja prea târziu, a spus ea. De-acum calul e în oraş. Poţi să mai faci un singur lucru ca să ne salvezi.

— Ce anume? Ce ţi-ai pus în gând? a întrebat-o.

— Du-te chiar acum la porţile cetăţii, a spus ea. Deschide-le cu mâna ta.

— Eşti nebună, i-a zis el.

— Străjile şi-au lăsat de mult posturile. Îşi închipuie că aheii au plecat pe mare. Cred că n-a mai rămas decât un aheu pe pământul troian, şarpele de Sinon.

Bărbatul ei şi-a frecat braţul stâng cu dreapta, de parcă l-ar fi durut.

— El o să descuie porţile dacă tu nu vrei, a spus ea. Şi pe el o să-l răsplătească pentru curaj, nu pe tine.

— Vrei să trădez cetatea noastră? Căminul nostru? a întrebat el.

— Vreau ca fiica noastră să trăiască, a spus ea. Du-te acum, până nu-i prea târziu. Iute, bărbate. Altă şansă nu mai avem.

Bătrânul s-a întors cu o piele de animal şi o solie sumbră. Trebuie să bată pielea de leopard în cuie de uşa casei, pentru ca grecii să treacă mai departe.

5

Caliope

Cântă, muză, spune poetul, părând de data asta destul de enervat. De-abia mă ţin să izbucnesc în râs când îl văd cum clatină dezamăgit din cap. Cum de o tot ia razna cu poemul său? A început cu Creusa, care i-a insuflat încredere. Întrunea toate temele epopeei: războiul, dragostea, şerpii de mare. Cu câtă bucurie a condus-o prin cetate, în căutarea lui Enea. Aţi văzut cât i-a mai plăcut să

descrie focul, nu? Am crezut c-o să-i stea epitetele în gât. Însă apoi Creusa s-a rătăcit de tot când nici nu trecuse bine de proemiu.

L-am dus drept pe țărm, să vadă ce-au pățit femeile care au scăpat cu viață din incendiu şi nici măcar n-a observat că supraviețuitoarele n-o duceau cu mult mai bine decât sărmana de Creusa. Mai limpede de-atât nu cred că puteam să-i arăt scena, şi totuşi nu s-a prins şi pace. Nu-i dăruiesc povestea unei singure femei de pe vremea Războiului Troian, îi dăruiesc povestea tuturor femeilor din război. Bine, nu chiar pe a tuturor. (Încă nu m-am hotărât ce fac cu Elena. Mă calcă pe nervi.)

Îi ofer şansa de a vedea războiul din amândouă capetele: cum s-a iscat şi ce consecințe a avut. E o epopee atât ca mărime, cât şi ca subiect. Şi uite-l cum mi se smiorcăie că Theano nu mai apare deloc în poveste, tocmai când se prinsese cum s-o descrie. Poet nătâng. Nu e povestea ei, nici povestea Creusei. E povestea lor. Sau cel puțin aşa va fi dacă termină el odată cu smiorcăiala şi se apucă de compus.

6

Troienele

Cormoranii negri se roteau deasupra, azvârlindu-se pe rând în apele întunecate ale mării şi înălțându-se iar cu peştele zvâcnindu-le în gâturile acoperite de pene. Hecabe se lăsa când pe un picior, când pe celălalt. O durea tot trupul după cât stătuse pe bolovani, durerea i se răspândea din noadă spre ultimul oscior. Îi era foame, însă nu le-a zis nimic tovarăşelor ei. Pesemne şi ele erau flămânde. Ce prostie să crezi că foamea şi setea aveau să dispară doar

pentru că viețile le erau acum distruse. Până şi sclavii trebuie să mănânce.

Hecabe s-a uitat la femeile şi copiii care o înconjurau şi a încercat să-i numere. Spera că mai multe familii, o mână de troieni, reuşiseră să se furişeze afară din cetate prin haos şi fum. Şi-a numărat fiicele şi nurorile, apoi a trecut la restul femeilor. Şi-a dat seama că blajina Creusa nu era acolo. Soțul ei, Enea, scăpase cu viață în zece ani de înfruntări, oare murise când dăduseră foc cetății? Sau fugise cu Creusa şi fiul lor? Hecabe s-a rugat repede Afroditei să fie aşa. Poate chiar pe când urmărea ea cum se ospătează păsările pe ape, Enea şi soția lui porneau în zări pe mare, să caute un nou cămin, departe de distrugătorii oşteni ahei.

— Cine mai lipseşte? a întrebat-o pe Polixena, care se întinsese pe nisip aproape, cu spatele la mama ei.

Fiica ei nu i-a răspuns. Poate dormea. Hecabe a mai numărat o dată. Creusa, Theano şi fiica lui Theano, Crino. Dispăruseră toate.

I-a răspuns o tânără palidă, cu ochi pustii, care stătea lângă Polixena, cu un mic pieptăn în mână – de lemn, nu de fildeş, poate i-l lăsau, cine ştie? Hecabe nu reuşea să-şi amintească cum o cheamă pe tânără. Era prea răscolită. Era fiica lui... Nu. Nici asta nu mai ştia.

— Pe ai lui Theano i-au cruțat, a spus ea.

— I-au cruțat? Hecabe s-a uitat uluită la fată.

Grecii nu păruseră deloc dornici să cruțe pe cineva.

— De ce?

Însă nici n-a închis gura, că a şi înțeles. A înțeles că Antenor îi trădase. Când îi sfătuise prevăzător să-i îmbuneze pe greci şi să-i întrebe cum doresc să le-o înapoieze troienii pe Elena, nu vorbise în folosul cetății, ci în al său.

— Nu ştiu, a ridicat tânăra din umeri. Eu am văzut doar cum trec oştenii pe lângă casa lor. Bătuseră o piele de

leopard pe uşă. Când o vedeau, grecii se duceau, cu săbiile şi făcliile lor, la următoarea casă. Era un semn.

A tăcut. Următoarea casă era înainte de a ei.

Hecabe a pufnit. Trădători prefăcuți, duşmanilor le erau prieteni şi prietenilor, duşmani. Însă tocmai când deschidea gura să-şi arate dispreţul pentru o asemenea trădare, s-a oprit. Antenor se purtase josnic, ce-i drept, dar n-aveai cum să negi că le câştigase femeilor sale o soartă mai bună decât Priam familiei sale. Teano şi Crino: femei libere. Hecabe şi fiicele ei: sclave.

Vedea că Andromaca, nevasta fiului ei Hector (văduva lui Hector, s-a corectat iar), asculta ce vorbesc. Însă Andromaca nu a grăit. Nu mai spusese nimic de cu o zi în urmă, când o scoseseră oştenii greci din cetate, împingând-o de la unul la altul şi apucând-o de sâni în hohote, ca apoi s-o azvârle în cercul troienelor. Andromaca îşi ţinuse bine pruncul în braţe când se prăvălise în genunchi. Nici nu băgase de seamă când se zgâriase la gleznă de muchia unei pietre, de-i dăduse sângele. Hecabe se uitase mânioasă la bărbaţi şi atunci unul din ei făcuse un semn ca să se păzească de deochi. Hecabe a pufnit. Un singur gest n-avea cum să-i apere de noianul de nenorociri de care se ruga să aibă parte toţi.

Hecabe s-a întrebat dacă şi Andromaca face ca ea pomelnicul numelor în sinea ei. Creusa fie murise, fie scăpase cumva. Însă Theano, Crino: avea să le adauge numele blestemelor pe care le înşira Hecabe în fiecare dimineaţă când se trezea şi în fiecare seară înainte să adoarmă. Nu era atât de nesăbuită să-şi închipuie c-o să aibă prilejul să pedepsească ea însăşi toţi trădătorii, ucigaşii şi răufăcătorii care dăduseră o mână de ajutor la prăbuşirea cetăţii ei. Însă va face ca zeii să ţină minte cine sunt. Ei aveau să se răzbune pe toţi cei care-şi încălcaseră jurământul. Era singura ei dorinţă.

Ar fi zguduit-o să afle că nora ei făcea în sinea sa întocmai pe dos. Creusa, Theano, Crino: măcar trei troiene libere, fie că muriseră, fie că trăiau. Andromaca se bucura în sinea ei de fiecare în parte. Oriunde se uita, nu vedea decât femei ca ea: înrobite oştenilor şi tâlharilor. Însă trei dintre ele nu erau ale nimănui.

Polixena s-a trezit cu un ţipăt. N-a certat-o nimeni, însă oştenii greci care primiseră ordin să ţină femeile la un loc s-au uitat arţăgoşi la ea. Toate aveau coşmaruri de-acum. Hecabe s-a uitat cum fiica ei respiră iar mai potolit, văzând unde se află. Trăia tot un coşmar, însă unul mai blând decât acela din somn. Polixena a gemut încet, ridicându-se în capul oaselor lângă genunchiul mamei sale.

— Tot visez că cetatea e încă-n picioare.

Hecabe a încuviinţat. Deja învăţase că în visele cele mai cumplite nu vedeai cum ţi se prăbuşesc zidurile arzânde în cap, nici cum te fugăresc cete de inşi înarmaţi şi nici cum îţi mor bărbaţii familiei în faţa ochilor. În acelea, bărbatul îţi e iar în viaţă, fiul îţi e încă zâmbitor şi fiica ta visează mai departe la nuntă.

— Când ai ştiut că vor cuceri Troia? a întrebat-o Polixena.

Mama ei s-a gândit o clipă.

— Am ştiut amândoi că va veni ziua asta când s-a prăbuşit amazoana, a spus ea. Eu şi tatăl tău bănuiam deja. Însă în ziua când a murit amazoana am ştiut sigur.

7

Pentesileea

Fetele amazoane semănau atât de mult, că, la moartea Hipolitei, Pentesileea a simţit că nu-şi pierduse doar sora. Îşi pierduse propria reflexie. De când se ştia, ca să se vadă pe

sine, se uitase la altcineva: fiecare detaliu schimbat al pielii, fiecare rid, aproape că fiecare cicatrice îşi găseau întruchiparea pe trupul preaiubitei sale. Aşadar, când a căzut răpusă Hipolita – schimonosindu-se de durere, cu săgeata străpungându-i coastele –, Pentesileea a ştiut că îşi pierdea sora, dar şi pe ea însăşi în acelaşi timp.

Dintotdeauna mânuiseră arme. Cu mult înainte să facă primii paşi, Hipolita o învățase pe Pentesileea să azvârle cu pietre prin palatul mamei lor. Cu cât creşteau mai mari, cu atât tăişurile se ascuțeau: au dat săbiile şi sulițele de lemn moale la schimb pe arme adevărate. Şi ce se mai bucurase. Amândouă se bucuraseră. Ce desfătare de necuprins să fii tânără şi puternică. Fetele călăreau ceasuri întregi pe cai aproape aidoma: mai întâi blând, apoi la trap şi mai târziu la galop pe la poalele muntelui, cu părul prins în împletitura lor strânsă bine cu agrafe pe sub bonetele colorate de piele. La marginea pădurii descălecau, îşi lăsau caii şi alergau până se prăbuşeau la pământ, cu răsuflarea tăiată, încât nici nu puteau să geamă de cât le dureau plămânii. Stăteau lungite printre conuri de pin, cu ochii la peticul de cer dintre crengile din vârful copacilor, ştiind că nicio ființă vie nu e mai fericită decât ele.

Şi cum se mai jucau împreună. Dădeau fuga pe coaste, să culeagă pietricele albe sau cuiburi părăsite de păsări, apoi goneau înapoi la poalele dealului, să le pună în grămada de comori din pădure, măsurând invidioase din ochi avuția celeilalte şi minunându-se de sprinteneala şi forța ei. Iar când îşi măsurau iuțeala, Hipolita câştiga de fiecare dată. Cele două fete stăteau una lângă alta pe teren deschis şi numărau împreună: pe locuri, fiți gata, start. Pentesileea îşi punea o săgeată în arc şi o trăgea hăt sus, înscriind o parabolă elegantă. În aceeaşi clipă, Hipolita o rupea la fugă, râzând când vedea cât de iute se mişcă, astfel încât, când

săgeata o lua în jos, ea deja aştepta, gata s-o prindă în mână. Nu dăduse niciodată greş, doar atunci, ultima oară.

Şi aşa îşi pierduse Pentesileea sora, care-i era mai dragă decât însăşi viața. Ba chiar mai mult, ea o omorâse. Din greşeală, îi ziseseră celelalte ca s-o aline. De parcă era vreo alinare pentru aşa ceva. Şi pentru că pierduse ce-i era mai drag pe lumea asta, şi nu doar că pierduse, ci nimicise cu mâna ei, şi pentru că nu ar fi putut vreodată să trăiască mai departe fără Hipolita, Pentesileea a hotărât să moară.

Însă o moarte oarecare nu era de ajuns. Pentru nelegiuirea cumplită pe care o săvârşise, nu i se cuvenea decât o singură moarte dintre toate: aceea a războinicelor pe câmpul de bătălie. Nu conta neapărat care bătălie. Nu-i trebuia decât un războinic destul de iscusit ca s-o ucidă. Cei mai mulți bărbați (Pentesileea nu era trufaşă, ci doar îşi cunoştea talentele) nu erau în stare să învingă o amazoană în luptă. Însă până şi amazoanele vorbeau în şoaptă de un anume bărbat. Le întrecea până şi pe ele în iuțeală, auzise una. Era cel mai sprinten luptător care existase vreodată. Şi aşa se face că Pentesileea şi-a luat oştenele şi a plecat cu ele la drum, cale lungă, până la legendara cetate a Troiei de la miazăzi.

Călătoria nu le-a pus deloc la încercare pe amazoane, popor de nomade. Aveau cai puternici, pe care călăreau din zori şi până la amurg fără să ostenească vreodată. Dormeau doar puțin, cât se lăsa întunericul, şi porneau mai departe a doua zi, când se înălța soarele pe boltă. Oştenele ei şi-ar fi dorit să-şi oprească prințesa, s-o implore să renunțe la moartea ei plănuită, însă o respectau prea mult ca să încerce. Călăreau alături de ea şi aveau să lupte alături de ea. Dacă era pornită să moară, aveau să moară şi ele odată cu ea.

Regele Priam nu s-a mirat prea tare când le-a văzut sosind, iscoadele prinseseră de veste că femeile o apucaseră

spre miazăzi. Doi troieni au venit pe cai s-o vadă pe Pentesileea şi s-o întrebe ce are de gând. De partea cui avea să treacă în cel de-al zecelea an al războiului de pe valea Scamandrului? A aheilor sau a troienilor? Femeile porniseră la atac sau apărare? Priam trimisese două jertfelnice mari de aur cu trei picioare şi vase bătute în pietre scumpe ca să le câştige pe amazoane de partea lui. Pentesileea le-a primit fără să se mai uite la ele. Nu-i păsa de zorzoane – ce nevoie aveau călăreţele de asemenea podoabe? –, însă nu dorea să-i jignească refuzându-le darurile.

— Voi lupta pentru regele vostru, a spus. Mergeţi acasă pe cai şi vestiţi-l că amazoanele se vor război cu aheii şi că eu însămi voi da piept cu Ahile şi-l voi ucide, dacă nu cumva voi muri în încercarea aceasta.

N-a mai spus că îi e totuna care din cele două urmări avea să se întâmple. Iscoadele au făcut plecăciuni, încercând s-o măgulească cu mulţumirile lor disperate. Însă le-a zorit să plece. Ce-i trebuia ei să ştie cât de recunoscător îi e Priam pentru sprijinul ei? Desigur că era. Povestea a tot ce îndurase fiul său, viteazul Hector, cel mai măreţ războinic din tabăra troienilor, răzbise până hăt departe, în Sciţia, patria ei de la miazănoapte: Hector îşi apărase zece ani lungi cetatea şi câştigase numeroase victorii în fruntea oştenilor săi. Pentesileea ştia, aşa cum ştia toată lumea, că odată se luptase cu un bărbat încins cu platoşa lui Ahile şi-l omorâse. Şi că, o clipă doar, troienii crezuseră că însuşi Ahile murise şi-i siliseră pe ahei să se retragă până la tabăra lor – cea mai glorioasă zi de lupte din tot războiul acela. Însă, când Hector smulsese platoşa de pe aheul răpus, descoperise – cu năduf – că nu era Ahile, ci un altul, pe nume Patroclu, care luase armele lui Ahile şi luptase în locul lui. Când a auzit de moartea prietenului său, pe Ahile l-a cuprins o mânie neîmblânzită. Ştia că urlase ca un leu de munte, jurând să se răzbune pe Hector şi pe orice troian

care i se pune în cale. Şi, ținându-şi cuvântul, bătuse tot câmpul de luptă căsăpind pe oricine vedea în fața ochilor, până când i-a apărut în față Hector. Pentesileea ştia cum îl sfârtecase pe Hector – împroşcând noroiul de la picioarele lor cu sânge gros, negru, din artere –, urlând sălbatic de bucurie. Cum a mutilat cadavrul duşmanului său şi l-a legat cu curele trase prin picioarele străpunse, preschimbându-l într-un stârv oarecare, fără să se gândească la ce sacrilegiu săvârşea. Cum a purtat trupul prințului Troiei în jurul zidurilor cetății sale, târând de trei ori leşul schilodit prin fața părinților nemângâiați, a nevestei nenorocite şi a fiului său prea mic să înțeleagă ceva.

Fireşte că Priam se bucura că-şi făcuse o prietenă printre amazoane. Doar nu-i mai rămăsese nimic.

Pentesileea şi oştenele ei şi-au înălțat tabăra pe malul râului Simois, ceva mai la miazănoapte de Troia: aveau câteva corturi simple, răsfirate, din piei de animale legate de bețe. Nu adăposteau decât blănurile pe care dormeau femeile şi platoşele pe care aveau să le poarte în bătălie. Până şi merindele erau pe sponci: amazoanele disprețuiau huzurul în care trăiau prietenii lor troieni. Mâncăruri simple, doar cât să se îndestuleze şi atât. Orice altceva le-ar fi îngreunat doar. Nu a trimis solie la greci – nu dorea să-şi anunțe prezența. O să afle ei că a sosit a doua zi, când o să-şi mâne oştenele în luptă de partea troienilor.

Deşi pământul era tare şi plin de pietre, Pentesileea a dormit liniştită toată noaptea, pentru prima oară de la moartea surorii sale. Avea să fie ultima noapte în care mai dormea, ştia prea bine, aşa că poate Hypnos hotărâse să-i dăruiască un somn plăcut. În preajma zorilor, când s-a trezit şi şi-a întins bine mădularele lungi, pregătindu-se să-şi pună platoşa, nu mai avea răbdare să înceapă odată bătălia. A mâncat alături de oştene o fiertură caldă de ovăz

cu nuci, pregătită pe jarul rămas din focul de peste noapte. Au vorbit puțin între ele şi doar despre tactici de luptă.

Apoi s-a întors la cortul ei şi şi-a pus straiele de războinică. Mai întâi, chitonul galben-închis, o tunică scurtă, încinsă în talie cu o curea groasă, maronie de piele, de care era prinsă teaca sabiei. Apoi şi-a pus pe ea mantia prețioasă din blană de leopard, care o încălzea şi-i dădea totodată o înfățişare fioroasă. Bărbații aceştia, aheii aceştia, vor vedea că n-au cum s-o sperie pe ea, o femeie în stare să fugă mai iute ca leopardul şi să-l răpună din mers. Labele jivinei îi atârnau mai jos de tunică, mângâindu-i coapsele în față când se mişca. Şi-a legat cureluşele sandalelor de piele în jurul pulpelor cu muşchi fini şi a luat coiful. Coiful Hipolitei, cu creasta înaltă din păr negru de cal şi încrustat cu şerpii care i se încolăceau pe obraji. Când regina amazoanelor avea să pornească la luptă, va lupta în locul surorii sale, cea mai măreață războinică dintre ele toate. A luat scutul rotund, de piele roşietică, bine tăbăcită, încins cu cinci straturi din piele de vițel. Şi-a vârât sabia în teacă şi a luat lancea lungă, încercându-i greutatea şi vârful ascuțit. Era gata.

Calul ei, o iapă mare, cenuşie, care muşca sălbatic, a stat răbdător să-i împletească coama în spic. Niciun războinic n-avea cum să-i înşface calul de păr de sub ea, şi de va încerca, iapa avea să-i smulgă degetele. Când a fost mulțumită de pregătiri, Pentesileea s-a întors să se uite la oştenele ei, oglindirile sale nedesăvârşite. Amazoanele sale erau podoabe strălucitoare din munții de la miazănoapte, licărind pe meleagurile acelea de câmpie. Aveau să apere o cetate pe care până mai ieri niciuna n-o mai văzuse cu ochii şi aveau să ocrotească femei şi copii pe care nici nu-i ştiau. Şi-a simțit pieptul năpădit de emoție, iar după o clipă şi-a recunoscut, mai prejos de jalea ei necurmată, mândria. Pe

Hipolita nu mai avea cum s-o ajute acum, însă Troia putea fi salvată şi oştenele ei puteau să-i fie izbăvitoare.

Cu mâna pe care ținea scutul a apucat frâiele, ca să-i rămână liberă aceea cu care azvârlea sulița. Lăsase arcul din mână când murise Hipolita şi, chiar şi după ce-i arseseră trupul pe rugul funerar şi-şi amintise că-l pierduse, nu se întorsese să-l mai ia de unde căzuse, ştiind că n-avea să mai tragă nicio săgeată vreodată. Însă oştenele sale erau toate arcaşe măiestre, cu tolbele pe spinare şi arcurile petrecute pe după umeri. Cum putea să se măsoare vreun aheu cu ele?

Amazoanele s-au urcat pe cai, pornind să străbată cele câteva stadii până la câmpul de luptă. Când lăsau în spate malurile mai joase ale Simoisului, au auzit în depărtări trâmbițele care vesteau că se deschid porțile Troiei. Oştenele Pentesileei au ajuns iute în flancul războinicilor troieni, trecând apoi în frunte, unde le era locul. Troienii ajunseseră o adunătură jalnică de luptători, a observat Pentesileea. Unde erau eroii de care auzise din cântările bardului? Hector murise, desigur, însă unde era Paris sau Glaucos sau Enea? A scrutat încruntată oştirea, fără să-i sară niciunul mai răsărit sau mai zdravăn în ochi. Bicepşii lor nici nu se puteau pune cu ai ei. Pesemne că se aflau eroi printre ei, însă nu păreau vitejii pe care crezuse ea c-o să-i afle acolo.

Când s-au apropiat războinicii ahei dinspre tabăra lor de la apus, a simțit că răsuflă mai iute. Oştenii aceia nici nu-i depăşeau cu mult la număr pe troieni. Numai atâta mai rămăsese din legendarele o mie de corăbii care-i purtaseră pe bărbați până pe nisipurile de pe țărmul Troadei? Oare câți muriseră şi câți se dăduseră bătuți şi o luaseră înapoi pe mare? Totuşi, în rândurile aheilor zărea câțiva mai zdraveni de statură, care-şi vesteau sângele nobil cu platoşa

şi scuturile împodobite. Desigur că se afla undeva şi bărbatul în stare să-i dăruiască moartea după care tânjea.

Atunci a zărit cum îi sclipeşte în soare coiful cu coamă din fire roşii şi negre. Nu purta scut, căci, auzise ea, de-acum nu se mai temea de nimeni în afară de zei. Niciun troian nu-l întrecuse în luptă atâția ani, singurul bărbat care reuşise să-i țină o clipă piept fusese sărmanul Hector, cel căzut şi batjocorit, într-un târziu înmormântat. Iar după ce-l omorâse pe Hector, nu-i mai păsa dacă trăieşte sau moare, aidoma ei. Pe el îl căuta fără îndoială Pentesileea. Pe Ahile, regele mirmidonilor, care-şi răsfirau scuturile negre în spatele său. El era bărbatul care-i purta moartea în mâini.

Cei doi războinici măreți s-au încins într-o luptă scurtă şi nimicitoare – chiar dacă de ea atârna soarta troienilor. Nimeni, nici măcar oştenele ei, nu ştia dacă Pentesileea se avântase în luptă pentru a-şi găsi moartea, în loc să facă moarte de om. Însă urmările erau aceleaşi. Nu exista pe lume făptură mai iute ca Ahile, îl întrecea şi pe linxul care cutreiera munții, îl întrecea până şi pe Hermes, cel care le ducea soliile lui Zeus muritorilor. Şi o întrecea şi pe Pentesileea.

S-a năpustit cu amazoanele sale drept înspre mirmidoni, care s-au împrăştiat ca furnicile în lături. Însă, după zece ani de război, erau căliți în luptă – cunoşteau terenul ca pe propria casă. Amazoanele, învățate să lupte în munții cei stâncoşi de la miazăzi, nu se mişcau la fel de sigur. Însă caii lor au înțeles curând că noroiul întins şi moale era la fel de înşelător precum cărările înguste şi înțesate de bolovani. Arcaşele au țintit oştenii-furnici din flancul drept. Ahile s-a întors iute să vadă cine îi luase oştenii la ochi – după ce fusese atâta amar de timp spaima tuturor, încât se fereau de el pe câmpul de luptă, cine îndrăznea să dea atacul în preajma lui?

Noii călăreți erau neobosiți, însă nu prea numeroşi. Oştenii lui – i-a cercetat iute, fără să se mai gândească, clătinând din cap când a băgat de seamă că deja căzuseră zece – se retrăgeau, molipsindu-se unul de la altul de frică, ca de ciuma care secerase atâția greci iarna dinainte. Ahile nu se îndura să-şi vadă oştenii dând înapoi. Acela care venea pe cal din spatele arcaşilor, cu sabia trasă, să fi fost regele lor? Aşa credea – ceilalți îl împresurau călări, ca pentru a-l ocroti pentru lupta corp la corp. Ei bine, Ahile o să-i dea ce poftea de la el. Cât ai clipi din ochi, şi-a şi azvârlit lancea scurtă. N-a dat deloc greş. Cu tăişul zumzăindu-i înfipt în gât, calul regelui s-a prăbuşit pe picioarele dinainte. Însă regele nu s-a temut, ci a sărit sprinten de pe armăsarul căzut şi a nimerit neclintit în picioare. Pe deasupra oştenilor, cele două căpetenii s-au privit ochi în ochi, ştiind amândoi că urmează o luptă pe viață şi pe moarte. Ahile le-a strigat ordinele oştenilor, care şi-au oprit retragerea, pregătindu-se pentru un nou val de săgeți.

Aşa cum mai făcuse de-atâtea ori, Ahile şi-a croit neatins drum pe câmpul de luptă. Nu era neapărat mai puternic sau mai viteaz decât alții. Însă oricine poate să aibă o zi norocoasă şi să răpună un oştean mai bun decât el. Şi totuşi nimeni nu punea vreodată mâna pe Ahile, căci nu reuşeau să se apropie destul încât să încerce măcar. Toți bărbații de la şes ştiau ce nu ştiau amazoanele, şi anume că adevărata forță a lui Ahile e iuțeala lui uluitoare, de neînchipuit.

Astfel că, de unde se aflase la câteva sute de paşi de Pentesileea, într-o clipă a şi ajuns lângă ea şi i-a împlântat sabia în gât. A scuturat-o puțin, cum face un copoi cu prada, uitându-se fără cine ştie ce interes cum îi țâşneşte sângele ca vinul din gâtlej, stropindu-i tunica. Umblase atâția ani cu sângele altora pe veşminte, ce mai conta încă

unul? Şi-a scos sabia şi a văzut cum regele se lasă clătinându-se în genunchi. Pentesileea şi-a lăsat capul pe spate şi coiful i-a căzut la pământ. De-abia atunci şi-a dat seama cel mai măreț războinic în viață că ucisese o femeie.

Dintr-odată, a simțit o ruşine ascuțită. Nu pentru că nu mai omorâse nicio femeie vreodată. Îşi amintea ca prin ceață mai toți oamenii pe care-i ucisese: toate morțile seamănă între ele, la urma urmei. Însă mirmidonii nimiciseră atâtea aşezări de prin părțile Frigiei în timpul războiului, că sigur ucisese zeci de femei în trecere. Nu toate se dăduseră sclave sau concubine, unele sigur refuzaseră să-şi lase soții sau aleseseră să încerce să-şi apere copiii, pe care i-ar fi ucis tot el în câteva clipite. Nu-şi amintea cum arată niciuna. Până şi chipul lui Hector, singurul pe care-l ucisese la mânie, şi nu pentru că era un casap atât de priceput, până şi pe acela şi-l amintea tot mai puțin pe măsură ce treceau lunile. Însă chipul schimonosit de durere din fața lui nu semăna cu nimic din ce văzuse vreodată şi a ştiut că în sfârşit săvârşise singura faptă pe care avea s-o regrete. Această femeie era imaginea lui în oglindă, cum fusese şi Patroclu pe vremuri. Ahile a icnit când sângele i-a gâlgâit dintre buze. El, care nu arătase vreodată ce-i şovăiala sau frica. A privit cum i se împăienjenesc ochii, acoperiți parcă de cataractă. A văzut-o cum deschide gura, să rostească o singură vorbă, iar apoi a văzut cum se întunecă. A ridicat cu groază capul spre cer şi a auzit un glas aspru cum râde din spate. S-a întors şi şi-a împlântat fără să mai stea pe gânduri sabia în oşteanul acela – nu va şti niciodată pe cine a ucis. A văzut câțiva greci dându-se în spate, de frică să nu-i atace. Nu şi-a mai bătut capul cu ei, gândindu-se doar la femeia cu gura plină de sânge.

S-a întrebat dacă mai spusese cineva vreodată „mulțumesc” cu limbă de moarte.

8
Penelopa

Preaiubitul meu soț,

Chiar să fi trecut zece ani lungi de când ai plecat pe mare din Itaca să te alături lui Agamemnon şi celorlalți regi greci în ruşinoasa lor misiune de a o aduce pe Elena înapoi din Troia? Să fi fost până la urmă chiar o mie de corăbii? Aşa cântă acum barzii. O mie de corăbii plutind pe mările pline de primejdii, cu speranța că vor găsi pe nevasta cuiva. Rămâne şi acum, cum sigur o să-mi dai dreptate, o împrejurare cu totul uluitoare.

Nu zic că ar fi vina ta, Odiseu, desigur că nu. Ştiu că ai încercat cât ai putut să nu mă părăseşti, pe mine, tânăra ta mireasă, şi pe fiul nostru de câteva luni. Ar fi ieşit puțin mai bine dacă făceai pe mortul, însă n-a fost o idee rea nici să faci pe nebunul.

Parcă văd şi acum mutra argianului aceluia cu nasul pe sus când te-ai apucat să ari câmpurile şi să semeni grăunțe de sare. Te-a crezut cu mințile rătăcite. Din câte-mi amintesc, făceai cele mai hâde fețe, iar omul se uita cu atâta milă la mine. Ce soartă neîndurătoare pentru o femeie – să facă un copil cu un nebun. Puțin a lipsit să nu te laşi dus la oaste. Puțin a lipsit să rămâi cu mine şi să laşi pe restul grecilor să-şi vadă de legământul lor nesăbuit.

Însă desigur că s-a găsit Agamemnon să-ți forțeze mâna. N-am să uit cum a dat poruncă unui om de-al lui să mi-l smulgă pe Telemah din brațe şi să-l aşeze în fața ta, pe pământul umed. Îți punea nebunia la încercare primejduindu-ți fiul: ce-aveai să faci, să ari mai departe nepăsător, sfârtecând mădularele grăsuțe ale pruncului tău? Sau să vezi micuțul, să-l recunoşti şi să te opreşti?

Iartă-mă că o spun, însă nu cred că am dorit mai aprins moartea cuiva ca atunci, cu Agamemnon. Şi nu uita că am crescut în Sparta, aşa că mi-am petrecut mai multă vreme cu Elena decât cei mai mulți dintre oameni.

Uneori, când mă cuprinde o anume stare şi suflă vântul de la miazănoapte prin sălile noastre răcoroase, înalț o mică rugă pentru moartea lui Agamemnon. Pe vremuri îmi doream să moară în luptă, însă acum sper ca omul ăsta să aibă parte de un sfârşit mult mai nedemn: un bolovan picat în cap, poate, sau un câine turbat.

N-ai avut cum să te prefaci mai departe nebun într-o asemenea împrejurare, înțeleg bine. Ca să-ți ocroteşti fiul, pruncul nostru, a trebuit să te opreşti, dându-te astfel de gol. Şi chiar dacă am plâns când te-am văzut plecând pe mare a doua zi dimineață, eram încredințată că vei fi iar acasă până să treacă anul. Câte luni îți ia la urma urmei să dai de o nevastă necredincioasă?

Zile, apoi luni întregi s-au scurs cu greu. Apoi anotimpuri şi într-un târziu, ani. De-acum se fac zece ani şi Menelau tot nu reuşeşte nici să-şi înduplece nevasta să se întoarcă acasă, nici să recunoască ruşinat că e un om searbăd şi să-şi găsească altă nevastă, mai puțin pretențioasă ca Elena.

Pare cu neputință că lipseşti de-atâta timp. Nu ți-ai văzut fiul făcând primii paşi, nici nu l-ai auzit vorbind şi nici nu l-ai urmărit cum se leagănă agățat de crengile joase ale pinului bătrân care creşte lângă zidul de la răsărit al palatului. Îmi seamănă mai mult mie decât ție, să ştii. Are statura mea înaltă şi zveltă. Şi cu toate că-l iubesc din adâncurile inimii mele, tot m-am trezit că mă gândesc câți alți copii am mai fi putut face împreună dacă l-ai fi ucis pe el în ziua aceea. Ne-am fi pierdut primul prunc, însă poate că am mai fi avut încă patru.

Asemenea gânduri nu-mi fac deloc cinste, ştiu. Însă anotimpurile s-au schimbat de-atâtea ori, bărbate, încât nu

mai sunt de-acum o fetişcană. M-am rugat zeilor să te aducă acasă până nu ajung la vârsta neroditoare. Şi poate că de-acum rugile mi-au fost ascultate, căci în toată Grecia s-a întins vorba, până la peticul nostru stâncos, că în sfârşit s-a terminat războiul. Să fie adevărat? Nici n-am stare să-ntreb. Însă străjerii şi-au aprins focurile, iar vestea se întinde iute de pe un deal pe următorul: aheii au învins în sfârşit. Ştiu că şi tu i-ai ajutat să iasă victorioşi, Odiseu. Îi zic lui Telemah că tatăl lui e cel mai isteț om de pe fața pământului. Mai isteț decât Eumeu? mă întreabă el. Nu îți aduce nicio jignire, să ştii. Ține tare mult la Eumeu. Da, zic, tu eşti mai isteț decât porcarul. Mai isteț decât tine, mamă? zice. Nu, scumpul meu, îi zic. Nu-i chiar aşa de isteț ca mine. Apoi m-apuc să-l gâdil, ca să nu mă-ntrebe de unde ştiu.

Însă de m-ar întreba şi aş vrea să-i răspund la întrebare, iată ce i-aş zice. Nu i-aş fi lăsat să vadă că nu sunt nebun şi nici nu i-aş fi făcut niciun rău pruncului meu, băiatul meu frumos. Aş fi sucit plugul spre propriile mele picioare şi le-aş fi făcut ferfeniță, numai să nu-mi văd fiul rănit şi să nu mă ia argienii de la mine de-acasă. Durerea ar fi fost cumplită, dar trecătoare. Cu siguranță că te-ar fi socotit scrântit dacă ți-ai fi tăiat în propria carne. Şi chiar şi de-ar fi intrat la îndoieli, n-aveau cum să te ia pe corabie cu sângele şiroindu-ți din picioare. Cine nu poate sta în picioare nu poate nici să lupte.

Totuşi, e uşor să te arăți înțelept după ce se termină totul. Am zis că nu e vina ta pentru tot ce s-a petrecut şi chiar nu cred că este. Ai făcut ce-ai ştiut mai bine cu o falangă întreagă de oşteni pândindu-te să vadă ce faci. Şi puțin a lipsit să reuşeşti. Însă lipseşti deja de prea mult timp, Odiseu, a venit vremea să te întorci acasă.

A ta soție iubitoare,
Penelopa

9

Troienele

Hecabe mijea ochii la soare când a venit refluxul. Suita ei de femei încă stătea îngrămădită în jur: era regina lor până în clipa când aveau să le despartă şi să le ia pe fiecare în altă parte. Străjile le lăsaseră să meargă până la râu şi să ia apă în vasele îndoite care le mai rămăseseră. Cine-ar fi crezut, când fugise în noapte şi fum din casa ei, că, de s-ar fi oprit să ia cu sine vreo cupă veche şi crăpată, ar fi ajuns să-i alunge setea şi să-i aducă mângâiere? Când a văzut că Hecabe n-are din ce bea apă, o tânără i-a întins propria cană reginei, bând tăcută la un loc cu sora ei. Hecabe a primit-o fără să-i mulțumească.

Le-a poruncit străjilor să le aducă femeilor ceva de mâncare şi i-au râs în nas. Însă după ceva vreme li s-au adus un săculeț cu grâne de terci, un ceaun strâmb şi câteva bețe de foc. Andromaca, legându-şi bine pruncul la piept, s-a apucat să facă focul. Flăcările au izbucnit curând sub mâinile ei agile. Polixenei i s-a îngăduit să mai aducă nişte apă, căci străjile ştiau că nu va încerca să fugă. Cum se putea, când îşi avea mama bătrână pe țărm? Femeile au făcut o fiertură apoasă, căreia doar vițele groase de iarbă-de-mare încolăcite pe țărm îi dădeau un pic de gust sărat. Au mâncat-o fără să se plângă. Străjile au spus că o să primească nişte grăunțe mai târziu, din care să facă pâine pe jar. Lui Hecabe îi venea să-i întrebe pe bărbații aceia cât au de gând să le mai țină pe supusele ei adunate acolo, pe țărm, fără niciun adăpost în afară de stâncile lângă care stăteau şi veşmintele rupte, însă ştia că răspunsul n-o să-i convină.

N-avea să-şi mai vadă niciodată suita de femei. Când vor fi terminat de jefuit oraşul, aheii aveau să se întoarcă în tabăra lor aflată ceva mai încolo de țărm. Aveau să se sfătuiască între ei sau poate va hotărî unul dintre bătrâni, şi vor împărți femeile între căpeteniile triburilor greceşti, după rangul lor. Iar apoi vor lua fiecare femeie de lângă rudele, prietenele şi vecinele sale şi i-o vor da unui străin care vorbeşte o limbă necunoscută. Hecabe ştia un pic de greacă, deşi prefera să nu se afle. Poate mai ştiau vreo două alte femei. Însă când jefuiau o cetate, o nimiceau cu tot cu vorbele dintre zidurile sale.

Hecabe se amăgea singură: de-ar fi să alegi cu care dintre femeile acestea să rămâi, pe cine ai vrea? De parcă aveau să-i facă pe plac. Uitându-se la suita ei, a trebuit să recunoască în sinea ei că ştia oricum răspunsul. Andromaca nu era sânge din sângele ei, aşa că nu pe ea ar fi ales-o, cu toate că ținea la fata aceea, care-i fusese o soție atât de vrednică fiului ei preferat şi-i dăruise un fiu. Iar Cassandra era un chin, ca un tăune care-şi muşca mama zi de zi de când o apucase nebunia. Fusese o copilă atât de drăgălaşă, îşi amintea Hecabe. Plete negre ca funinginea şi ochi bine afundați în găvane, ca apa strânsă în scobiturile stâncilor. Se fugărise pe holurile largi de piatră cu frații şi surorile ei, mereu în centrul atenției. Iar într-o zi s-a întâmplat: Cassandra a apărut în gura templului lui Apollo, cu hainele rupte şi pletele încâlcite. N-a putut să vorbească zile întregi, bâlbâindu-se şi tremurând de parcă se chinuia să scoată vorbe pe gură, însă i se tot împotmoleau în dinți. Iar apoi, când a reuşit să-i vorbească doicii care se îngrijea de ea din pruncie, vorbele ei n-aveau nicio noimă. Vorbea numai de grozăvii, de nenorocirile ce aveau să se prăvale în capul lor, una şi încă una şi tot aşa. Nimeni n-o îndura când se apuca să vorbească şi să proorocească morți şi distrugeri unde vedea cu ochii. Hecabe a închis-o la ea în iatac, sperând că,

cu timpul, avea să se potolească: nu era nevoie s-o audă nimeni urlând că toată cetatea o să fie învăluită în flăcări şi că o să moară bărbaţi cu nemiluita în faţa zidurilor şi în casele lor. Însă curând nici sclavii nu mai voiau s-o slujească, oricât îi ameninţai cu biciul. Cassandra le spunea şi lor ce moarte-i aşteaptă, ca şi pe părinţii şi copiii lor. Şi cu toate că erau aiureli – nimeni nu credea o iotă din câte zicea fata aceea cu minţile tulburate –, îi nelinişte a prea tare. Într-una din zile, Cassandra ţipa şi plângea că o să... Hecabe s-a întrerupt. Nu mai ţinea minte. Pe fiica ei o apucaseră istericalele, cum îi era felul. Nu prea mai contau detaliile – atunci Hecabe întinsese mâna şi o pălmuise tare peste faţă. Cassandra îi apucase mâna şi se agăţase de ea ţipând ascuţit. Atunci Hecabe o pălmuise cu stânga, până lăsase urme de un roşu-aprins pe amândoi obrajii fiicei sale, cu crestături mai adânci pe dreapta, de la inelele ei groase de aur.

De atunci înainte, Cassandra măcar îşi bolborosea blestemele şi nebunelile ceva mai înăbuşit. Rudele şi sclavii ei încă îşi făceau semn de deochi când o vedeau, însă era mai uşor să n-o mai iei în seamă. Chiar şi acum, cât aşteptau femeile să vadă încotro o luau şi ale cui erau, Cassandra nu vorbea decât în şoaptă. Nu îndrăznea mai mult.

Astfel, Hecabe ştia că, de-ar fi putut să aibă lângă ea pe oricare din suita ei în lunile şi anii următori, ar fi ales-o pe Polixena. Fiica sa cea mai frumoasă. Cea mai tânără, cu părul auriu cum nu mai vedeai la nicio troiană. Pe vremuri, lumea zicea că pesemne vreo zeiţă bună o dăruise cu o asemenea frumuseţe, şi totuşi Polixena nu era deloc încrezută. Era o fată bună şi grijulie, pe care toată lumea o îndrăgea. Hecabe s-a înfiorat întrebându-se care dintre ahei avea să i-o răpească. Gâdele Neoptolem, care-l răpusese pe Priam, tatăl Polixenei, când se agăţa de altare, rugându-se

să primească adăpost? Vicleanul Odiseu? Nătărăul de Menelau?

N-a spus nimic, însă dintr-odată Polixena s-a neliniştit, de parcă ar fi simţit ce gândeşte mama ei. A întins braţele deasupra capului şi s-a ridicat pe călcâie.

— Nu cred că de la amazoană se trage, a spus ea.

Mama ei şi-a înăbuşit răspunsul oţărât. Deja avea o fiică care nu era în stare să zică nimic cu noimă, nu-i mai trebuia încă una.

— Ce să se tragă de la amazoană? a întrebat încet Andromaca.

În sfârşit îi înviase graiul. Însă pruncul dormea mai departe, aşa cum spera ea să rămână. Avea să se trezească cu o foame de lup şi n-avea să-i dea decât câteva grăunţe muiate în lapte.

— Troia nu a căzut din pricina morţii Pentesileei, a spus Polixena. A căzut pentru că aşa au vrut zeii. Era să scăpăm înainte, mai ştii? Însă zeii pesemne că s-au răzgândit. Atunci nici măcar o amazoană nu mai avea ce să facă.

— Înainte?

— Când au luat-o pe fiica preotului, mamă. Şi pe fata din Lyrnessos.

10

Briseis şi Hriseis

Nici nu mai era nevoie să întrebe careva al cui preot era fiica aceea, deşi Troia avea destui preoţi, care aveau destule fiice. Dacă venea cumva vorba de vreo fiică de preot, se ştia că e Hriseis, fiica lui Hrises. Care alta ar fi avut atâta viclenie cât să se strecoare afară dintr-o cetate sub asediu, dar şi atâta nepăsare cât să cadă prizonieră la greci?

Pe păstoraşul cu care se întâlnea afară pe furiş şi care-şi mâna turmele la poalele munților l-au înjunghiat. Se perpelise de frică să nu-l zărească grecii cumva într-o noapte cu lună şi să-l omoare ca să-şi astâmpere foamea cu turma lui. Însă ei nu i-a mărturisit niciodată neliniştea lui, pentru că era sfios şi nu dorea să se arate laş în ochii unei fete care părea să nu ştie ce-i frica. Aşadar, când a venit în sfârşit noaptea în care i-au găsit două iscoade ahee – plecate la vânătoare prin împrejurimile cetății ca nişte nevăstuici căutând ouă de pasăre –, fata n-a fost deloc pregătită pentru ce s-a întâmplat.

Pe el l-au ucis întocmai cum se temuse că aveau s-o facă. Însă fata n-a văzut cum îi şiroieşte sângele din piept pentru că era beznă şi rămăsese fără torță când atacaseră bărbații şi i-o smulseseră din mână cu o lovitură. Pământul era jilav şi flacăra se stinsese pe dată. Simțise mâinile unsuroase ale bărbaților pe trup şi pe haine când o târâseră înapoi în tabără. Era speriată, însă nu a țipat, căci încă îşi făcea mai degrabă griji să n-o găsească troienii decât să n-o ucidă grecii, deşi îşi dădea seama că e ridicol. S-a gândit la gura dulce şi moale a păstoraşului şi că n-o s-o mai sărute niciodată şi dintr-odată a simțit un nod dureros sub coaste.

Când o trăgeau după ei spre țărm, departe de oraş, a zărit focul sacru care ardea în templul lui Apollo, pe cetatea Troiei. Tatăl ei îşi împlinea ritualurile în cinstea zeului la ceasul acela. Durerea pe care i-o stârnise pierderea păstoraşului s-a ascuțit şi mai abitir când a recunoscut în sinea ei că îşi părăsise tatăl.

Hrises era un slujitor al lui Apollo spătos şi brun, a cărui nevastă murise la naşterea fiicei lor. Sângele viu i se scursese din trup odată cu pruncul şi nu i se mai oprise din curs. Sfârşită şi pământie, cu buclele asudate lipindu-i-se de obrajii palizi, şi-a dat duhul înainte ca fiica ei să împlinească o zi de viață. Văduvul ei nemângâiat nu avea

destulă inimă să devină tată şi a încredinţat unei doici pruncul, încă fără nume, fără să-i zică ce doreşte de la ea – dacă să-l alăpteze sau dacă să-l lase să moară pe culmile Muntelui Ida. Când i-a mai trecut jalea şi a îndurat-o pe fată prin preajmă, fiica sa deja îşi primise de la alţii numele: Hriseis, fiica lui Hrises.

Hriseis semăna cu mama ei. Pe umeri îi curgeau pletele castaniu-închis şi ochii îi erau aproape negri. Avea pielea aurie şi păşea mărunt şi graţios ca o dansatoare. Însă, dacă maică-sa fusese o femeie răbdătoare şi supusă, întotdeauna la locul ei, cu suveica într-o mână şi firul de lână în cealaltă, Hriseis era încăpăţânată ca un catâr. Lumea zicea că pesemne intrase vreun duh zvăpăiat în ea când era în faşă, altfel nu pricepeau cum de Hriseis părea să-şi vâre coada în orice bucluc iscat în cetate.

Iar acum iată că intrase în bucluc în afara cetăţii. Troienii mai tineri crescuseră sub asediu, altă viaţă nu cunoşteau. Lui Hriseis, care împlinise de-abia şaisprezece ani în al zecelea an al războiului, cetatea îi era şi cămin, şi temniţă. Însă, spre deosebire de fetele lui Priam – Polixena şi celelalte –, ea nu se lăsa întemniţată. Cetatea era împânzită de căi secrete prin care orice aventurieră putea ajunge până la câmpia de jos dacă îndrăznea să le găsească. Nici nu-i trecuse prin cap că restul fiilor şi fiicelor Troiei nu doreau poate să scape din oraş şi nici că nu necunoaşterea, ci frica îi împiedica s-o apuce pe acolo.

O asemenea cale era un tunel care se întindea pe sub zidurile cetăţii, pornind din spatele templului lui Apollo, unde-şi petrecea tatăl ei zilele. Pe acolo se furişase Hriseis ca să se întâlnească cu păstorul ei. Şi iar a cuprins-o un val de mâhnire pentru băiatul cu buze moi, apoi o împunsătură de furie pe taică-său, care-şi lăsase fiica plictisită şi isteaţă ceasuri întregi singură în faţa templului, cât se îngrijea el de trebuinţele zeului. Ştia c-o să facă o boroboaţă, doar i se

întâmpla des. Odată o bătuse un mai-mare între preoți că se jucase cu iezii pe care-i țineau pe lângă templu să-i jertfească. Nu erau animăluțele ei, i-a țipat plesnind-o peste față şi brațe cu mâinile lui mari şi lătărețe, erau animale sacre. Cum îndrăznea să le întineze cu trupu-i de copilă? Tatăl ei stătuse cu mâinile în sân, uitându-se cum îi bătea omul acela fiica. I-a luat ceva să-i descifreze expresia, însă până la urmă a tras concluzia că se supărase că-l făcuse de ruşine. Şi totuşi o lăsase să se distreze de una singură ştiind prea bine că o să dea de belea. Atunci a izbit-o o nouă emoție: poate că nici nu-i păsase ce-o să pățească. Poate că-i pusese prea des răbdarea la încercare şi-l făcuse prea tare de ruşine.

Se întreba dacă n-ar face bine să încerce să fugă de iscoadele greceşti, care nu păreau în stare să se țină după ea. Însă când s-a gândit cât de dezamăgit o să arate tatăl ei când o va vedea şi când şi-a amintit cât se ruşinase cu ea când o prinseseră în încurcături mai mărunte, i-a pierit cheful să evadeze. Cum era dusă pe gânduri, nici nu şi-a dat seama că încetinise până când unul din oştenii ahei n-a înghiontit-o în talie, apucând-o de carne şi râzând când a țipat.

Teama de a nu-şi supăra tatăl îi influențase purtarea mai mult decât orice altceva, şi-a dat seama. De când descoperise tunelul, explorase adesea câmpia pe la margini şi până la poalele munților, ascunsă pe după copaci şi stânci, să n-o zărească străjile troiene sau cineva care s-o pârască lui Hrises. Nici nu-i trecuse prin cap că puteau s-o prindă oştenii ahei şi s-o căsăpească pe loc, stropind cu sângele ei dâmburile de nisip înverzite de la picioarele ei. Şi nu-i trecuse prin cap nici că se putea să fie mai rău s-o țină aheii prizonieră decât s-o omoare.

Când a sosit în tabără, i-a auzit pe bărbați strigând şi îmbrâncindu-se, fără să prea înțeleagă ce îndrugă ei acolo.

Oare vorbeau altă limbă sau pur şi simplu era un grai mai greu de desluşit? Nu-şi dădea seama. Toți erau înarmați şi înzăoați din cap până-n picioare: zornăitul de metal izbit de metal îi strepezea dinții. Într-un sfârşit, au înşfăcat-o şi au azvârlit-o într-un cort. A clipit în lumina pâlpâitoare a făcliilor şi s-a înfăşurat mai bine în pelerină. Cortul era ticsit de femei, prizoniere şi ele, îngrămădite laolaltă, ținându-se în brațe ca pentru a se apăra de frig. Hriseis le-a cercetat chipurile, sperând să dea de cineva cunoscut. Însă toate prietenele şi rudele ei erau la adăpostul zidurilor cetății, acolo unde ar fi trebuit să se afle şi ea acum. Femeile acelea erau nişte străine şi niciuna nu i-a zis nimic.

Privirile i-au fost atrase de ochii foarte albaştri ai unei femei înalte şi zvelte care stătea laolaltă cu celelalte, însă cumva ceva mai retrasă. Femeia avea nişte plete nemaivăzute, ca aurul topit în flăcări, şi pielea palidă. Aducea cu statuia criselefantină a lui Artemis tronând în templu, lângă altarul lui Apollo la care slujea tatăl ei. Însă statuia era opera meşteşugarilor care poleiseră piatra, pictaseră veşmântul şi spoiseră chipul cu straturi subțiri de vopsea ivorie şi ochii cu lapislazuli. Hriseis nu crezuse c-o să vadă ceva mai frumos până acum, când şi-a dat seama că statuia era doar o copie palidă a femeii aceleia sau a cuiva care îi semăna foarte mult. Fiica preotului s-a pomenit gândindu-se că, atâta timp cât va rămâne în preajma femeii de aur şi fildeş, totul va fi bine, astfel încât s-a dus la ea, încercând să nu întindă mâna să-i atingă părul.

— Pe tine unde te-au găsit? a întrebat-o una dintre femei.

Cum lumina pâlpâia din spatele ei, se vedea doar o siluetă. După o clipă, Hriseis şi-a dat seama că înțelege ce spune femeia. Avea un accent puternic, însă vorbeau aceeaşi limbă.

— La marginea câmpiei, i-a răspuns ea. La poalele munților.

Femeia cea înaltă nu s-a schimbat deloc la față. Femeia din umbră a întors capul spre Hriseis şi s-a uitat lung la ea. Hriseis vedea doar lumina torțelor jucând în pupilele femeii, însă i-a simțit arțagul.

— Nu eşti vreo păstoriță, a spus femeia. Oricine vede asta dintr-o privire. Vii din cetate, nu-i aşa? Cum de te-au prins pe-afară?

Hriseis n-avea ce să-i răspundă.

— Pe tine unde te-au găsit? a întrebat-o şi ea.

— În Lyrnessos, a răspuns femeia. Pe noi ne-au luat de la Lyrnessos şi Teba.

Hriseis a şovăit.

— Sunt prin preajmă?

Femeia a pufnit.

— N-ai mai ieşit niciodată din Troia, nu?

Hriseis nu s-a apucat s-o lămurească povestindu-i de aventurile ei prin împrejurimile cetății. N-ar fi impresionat-o pe niciuna cu spiritul ei temerar, cum s-ar fi întâmplat cu tovarăşele ei din Troia.

— Da, a urmat femeia. Lyrnessos e la o zi străbătută iute pe cai de aici. Grecii s-au pus pe prădat. De atâta vreme se chinuie să vă spargă casa ca pe o nucă tare şi tot nu reuşesc. Au nevoie de mâncare de undeva. Deja au prădat toate oraşele de aici şi până la Lyrnessos.

Glasul i s-a mai înmuiat atunci:

— Nu mă mir că n-ai auzit de locurile pe care le jefuiesc acum. An de an îşi întind şi mai mult plasa. Nu sunt mulțumiți până nu iau tot ce nu e al lor şi nu ard tot ce nu pot să care cu ei.

— Aşa au făcut şi cu oraşul vostru? L-au prădat şi i-au dat foc? Bărbații voştri n-au putut să lupte să vă apere? a întrebat-o Hriseis.

Cine erau aceste femei sărmane, părăsite de bărbații lor? Războinicii troieni, cu tot cu tatăl ei, erau mult mai viteji decât soții şi fiii acestor femei.

— Care bărbați? a spus femeia. Ne-au omorât toți bărbații.

— Toți? s-a mirat Hriseis.

Tatăl ei îi spusese adesea că grecii nu erau nişte luptători mai buni decât restul. Nici mai viteji, nici mai puternici şi nici mai iubiți de zei. O mințise?

— Nu prea vezi nimic de după zidurile cetății, aşa-i? a spus femeia. Asta fac grecii. Ucid bărbații şi iau femeile şi copiii în robie. Aşa au făcut prin toată peninsula. Şi aşa o să facă şi cu Troia când o să poruncească Moirele.

Hriseis a clătinat din cap. N-o să se întâmple în veci. Tatăl ei îi înălța jertfe lui Apollo în fiecare dimineață, fiind doar unul din atâția şi atâția preoți slujind în templele închinate tuturor zeilor din oraş. Zeii nu vor părăsi Troia când aveau atâția slujitori devotați în ea. Fireşte că nu.

— Zidurile voastre nu pot să le țină piept la nesfârşit, a mai spus femeia. Oi fi tu prima troiană căzută prizonieră, însă îți promit că nu vei fi ultima. Iar când o să-ți ia în robie surorile şi mama – Hriseis nu s-a mai obosit s-o corecteze – bărbații voştri o să fie la fel de neputincioşi ca ai noştri. Oştenii n-au cum să lupte dacă au căzut morți la pământ, iar grecii ne-au întrecut cu mult la număr, n-am avut nicio şansă. Grecii aceştia nu-s o oaste oarecare. Sunt o ciumă.

— Îmi pare rău pentru tot ce ați pierdut, a repetat Hriseis vorbele pe care le auzise adesea rostite de tatăl ei.

— Şi tu vei pierde ca noi, a spus femeia dând scurt din cap. Mai bine te-ai pregăti să-ți jeleşti ție amarul.

Hriseis a întors ochii şi s-a pomenit zgâindu-se la femeia cea înaltă, cu ochii albaştri.

— Îmi pare rău pentru tot ce ai pierdut, i-a spus ea.

Statuia cu păr de aur a plecat în sfârşit privirea, părând s-o zărească pentru prima oară.

— Îți mulțumesc, a spus ea.

Avea un glas profund şi blând şi un accent mai puțin gutural decât cealaltă femeie.

— Îmi dai voie să stau lângă tine? a întrebat-o Hriseis.

Femeia din umbră a răspuns în locul statuii.

— N-ai decât să stai unde pofteşti, troiano. Mâine-dimineață o să ne împartă bărbații între ei. Ce-o să mai conteze atunci?

— Atunci doar la noapte, a spus Hriseis.

Ajunsese să se convingă că, de i s-ar fi împlinit măcar dorința asta, avea să-i meargă mult mai bine apoi.

— Nu mai am pe nimeni, a adăugat ea.

Statuia a bătut cu mâna în locul de lângă ea şi s-au aşezat una lângă alta.

— Nici eu nu am pe nimeni, a spus femeia încet.

— Pe nimeni? a întrebat Hriseis.

A cuprins-o încet-încet o căldură curioasă. Dacă şi femeia aceasta era singură, atunci, printr-un paradox, Hriseis se simțea mai puțin singură. Femeia a clătinat din cap. De aproape nu mai aducea atât de tare cu o statuie, acum, că Hriseis îi vedea firişoarele aurii de păr de pe piele.

— I-a ucis el pe toți, i-a răspuns ea. Pe bărbatul meu, pe tata, pe cei trei frați. Luptau să ne apere casa şi el i-a secerat ca pe nişte snopi de grâu.

Avea un glas ciudat de melodios, astfel că, deşi îi depăna o poveste de groază, Hriseis şi-o închipuia cumva ca pe un poem, un cânt despre o altă femeie, o altă familie pierdută. Nu îndura să ştie că femeia aceasta trecuse printr-o asemenea grozăvie.

— Totul s-a petrecut atât de iute! I-am văzut cu armele în mâini, gata de atac. Iar apoi, cât ai clipi, zăceau toți la pământ. La început am crezut că vor să-mi joace un renghi.

Ştii, sângele nu începe să se scurgă sub ei chiar din prima clipă.

Aşa păţise şi păstorelul ei? Şi sângele lui şovăise la fel? Hriseis nu se îndura s-o întrerupă pe femeie, căci pierduse atât de mult pe lângă Hriseis – doar un băiat în seara aceea, ale cărui degete pe încheietura ei încă o încălzeau parcă. A simţit cum o înţeapă ochii, însă nu s-a lăsat copleşită, căci nu voia s-o abată pe femeie de la povestea ei.

— La început, cât o bătaie de inimă, se poate să fie încă în viaţă. Însă apoi se întinde sub ei o baltă uriaşă, nici nu-ţi închipui cât de mare. Îi omorâse pe toţi, cum zicea lumea că face. Când crezusem că nu mi-a mai rămas nimeni, am văzut o femeie căruntă, înnebunită de jale ca o menadă, cum se azvârle la picioarele calului său. Nu era înarmată. Nu ştiu ce încerca să facă. Să-l prăvale din şa, să-l omoare, să se omoare? Calul nici n-a încetinit. El s-a aplecat doar puţin mai la dreapta, de-abia dacă şi-a mişcat braţul cu sabia, şi s-a prăvălit şi ea la pământ, cu gâtul retezat. La început n-am înţeles că îmi ucisese mama. Mama zăcea acolo, pe pământul bătătorit, lângă bărbaţii pe care-i pierduse. Aşa că, de-ţi spun că nu mi-a mai rămas nimic, ştii că rostesc adevărul. N-am apucat nici să azvârl un pumn de pământ peste vreunul, că m-au şi răpit – nici atâta lucru nu am.

Hriseis s-a uitat bine la femeie – n-avea ochii umflaţi, nici pletele smulse şi nici tunica ruptă. Femeia a văzut cum se uită la ea şi a încuviinţat din cap.

— N-o să mă vadă jelind, a spus ea. Nu şi-au câştigat dreptul. Îmi voi jeli familia când voi rămâne singură.

— Şi dacă nu vei rămâne? a întrebat-o Hriseis.

— Atunci îi voi plânge la cel mai întunecat ceas al nopţii, i-a răspuns femeia, când nu are cum să mă vadă nimeni. Cum te numeşti, copilă?

— Hriseis, a spus fiica preotului. Dar tu?

— Briseis, a spus femeia cu ochii albaştri.

Hriseis stătea lipită de spatele lui Briseis când se crăpa de ziuă. Nu dormise deloc. Nu mai fusese niciodată în preajma atâtor femei – de vreme ce mama îi murise atât de timpuriu, Hriseis crescuse într-o casă adesea pustie. Dintotdeauna îşi dorise o soră, aproape la fel de mult cum îşi dorise s-o aibă pe mama ei alături. Toată noaptea se gândise la familia lui Briseis, la trupurile lor care zăceau neîngropate, pe când sufletele le rătăceau pesemne pe malurile râului Lethe, neavând cu ce să plătească luntraşul şi nici cum să treacă dincolo, pe Tărâmul Morților, până nu se îndura careva să le azvârle câțiva pumni de pământ. Cât o să aştepte acolo?

Însă Briseis se ținea de cuvânt. Nici n-a bocit, nici n-a țipat de durere. Doar şi-a întins pelerina pe pământ, sub ea. A bătut-o uşor – era loc să şadă şi Hriseis pe ea. Fata s-a culcuşit alături, simțind cum o pătrunde căldura trupului femeii. Părul ei auriu mirosea a ierburi şi încă ceva ce Hriseis nu putea să numească. Un miros mângâietor, ca de animal.

Femeia cea vorbăreață din seara trecută – Hriseis n-a aflat niciodată cum o cheamă – primise nişte grâne şi apă de la greci. Pregătise o fiertură caldă şi fără gust pentru femei, pe care Hriseis o mâncase oricum. Când s-a dat în lături pânza cortului şi doi bărbați le-au poruncit să iasă, s-a simțit uşurată că nu mai trebuia să aştepte.

Străjerii au aranjat femeile în şir, după o noimă pe care doar ei o ştiau, nu şi ele. Din când în când zăboveau puțin, certându-se între ei dacă una dintre ele se cuvenea să fie la stânga sau la dreapta vecinei sale. Femeile mai bătrâne erau ceva mai departe de Hriseis, aşa că s-a întrebat dacă nu cumva le orânduiau după vârstă. Însă nu părea chiar aşa: Briseis i-a rămas alături cu toate că două alte fete păreau mai de-o vârstă cu ea. După ce-au tot tras-o şi-au

înghiontit-o aşa o vreme, s-a trezit în capătul şirului. Mai prindea din când în când câte-o vorbă de-a bărbaților, însă îi era greu să înțeleagă ce discută din pricina accentului lor repezit, gutural.

Atunci şi-a întors atenția spre tabăra care se întindea de amândouă părțile şi în fața ei tocmai până la mare şi la corăbiile înalte care străbătuseră mările până la Troia cu atâția ani înainte. Corturile erau îngrămădite unele în altele, murdare şi roase de vreme, cu nişte țarcuri împrăştiate ici-colo, în care îşi țineau vitele flămânde. S-a întors să se uite în spate, zărind fortificațiile de la marginea de miazănoapte a taberei, țepuşele ascuțite de lemn îndreptate spre cetate, cetatea ei, ca nişte săgeți. Un bărbat a înşfăcat-o de braț, întorcând-o smucit cu fața la ei, la fel ca restul. N-a scos niciun țipăt, încredințată că Briseis se minuna văzând cât de bine se stăpâneşte. Dacă o femeie care pierduse atâtea reuşea să-şi păstreze sângele rece, putea şi Hriseis.

Au rămas să aştepte înşiruite aşa, pe când soarele străpungea norii dimineții, bătându-le fără milă. Hriseis s-a uitat de-a lungul şirului de femei şi le-a citit frica în ochi. Unele nici nu se chinuiau să şi-o ascundă – plângeau de-a dreptul, zgâriindu-se cu unghiile şi smulgându-şi părul din cap. Hriseis mai că-şi dorea să poată şi ea să-şi plângă tatăl dus şi sărmanul păstoraş prăpădit. Însă nu voia să-i lase pe bărbații aceia, pe duşmanii Troiei, s-o vadă că se teme. Era fiica tatălui ei şi niciun grec n-o va vedea vreodată plângând.

În sfârşit, un crainic a înălțat trâmbița la buze, dând semnalul. Bărbații nu s-au ivit toți odată, ci încet-încet, din toate părțile, adunându-se în fața lui Hriseis. Oştenii au venit în cete îmbrăcate şi înarmate la fel, cu aceeaşi obârşie. Hriseis a încercat să-şi amintească pomelnicul grecilor pe care se rugase lui Apollo să-i blesteme: beoțienii, mirmidonii, argienii, etolienii. Arătau osteniți de lupte, la fel

ca troienii. Mulți dintre ei aveau fețele şi brațele brăzdate de cicatrice. Şi mai mulți şchiopătau chinuiți de răni nevăzute.

Şi-a plimbat privirea peste chipurile batjocoritoare ale oştenilor ahei care se strângeau în fața femeilor. Şi-a înălțat privirea spre corăbii. Oare o s-o îmbarce cu de-a sila pe una dintre ele şi o s-o ducă în Grecia? Ideea i se părea absurdă şi neîndoielnică totodată. Ştia că nu trebuie să-şi îngăduie să se gândească vreo clipă că pot s-o ia de la Troia şi să nu-şi mai vadă în veci nici casa, nici cunoscuții. Şi-a ațintit ochii asupra corabiei, închipuindu-şi cum ar fi să străbată oceanul pe ea. Nu fusese niciodată pe apă, nici nu-şi amintea să fi atins vreodată marea. Oare o adusese tatăl ei vreodată pe țărm când era mică? I se părea de-a dreptul absurd să-şi vadă tatăl, în mantia lui preoțească, păzind un țânc care se juca în valurile de la țărm. Cum i-o zisese de-atâtea ori, Hriseis se născuse ca să-l dezamăgească, iar ea nu-i înşelase niciodată aşteptările.

A auzit cum se întinde iute un murmur prin mulțimea de bărbați. Acum soseau ultimii, căpeteniile tuturor triburilor, din câte bănuia. Bărbații aceia păreau mai înalți decât oştenii lor, cu grumazuri şi brațe groase. Poate doar se mişcau mai semeț, şi-a zis. Şi purtau veşminte mai noi, nu peticite şi drese de-atâtea ori. Pesemne că unul dintre ei îi omorâse familia lui Briseis – în povestea sa vorbise de un războinic măreț, un bărbat de o nemăsurată agerime şi cruzime. Nu putea să fie un oştean de rând. A străbătut mulțimea din ochi, încercând să ghicească cine e. Însă, uitându-se la ei, şi-a amintit că toate căpeteniile acelea omorâseră câte un bărbat cunoscut: fie un văr, fie un unchi sau tatăl vreunei prietene. Cu un fior, şi-a dat seama că n-avea nicio noimă să-şi dorească să nimerească pe mâna cuiva anume, de vreme ce toți erau la fel de răi. Mai bine se roagă pentru Briseis, şi-a zis. Să nu ajungă la bărbatul care-o văduvise până nu-i mai rămăsese nimeni.

Însă, dacă zeii erau prin preajmă, niciunul nu pleca urechea la rugile lui Hriseis. Crainicul grăia mai rar decât restul grecilor, strigând ca să-l audă şi cei din spate de tot. Prada va fi împărțită acum conducătorilor care se arătaseră neîntrecuți în ultimele expediții, i-a lămurit el. Bărbații au ovaționat.

— Mai întâi regele cetății Micene, a urlat crainicul. Agamemnon.

Vorbele i s-au pierdut într-un val de strigăte, nu toate aprobatoare, din câte i s-a părut lui Hriseis. Un bărbat masiv, cu părul cărunt alcătuind un V ascuțit pe frunte, stătea chiar în dreptul lui Hriseis. El era cel mai puternic dintre ahei, ştia ea. Regele regilor şi fratele lui Menelau, a cărui soție se adăpostise în fortăreața Troiei, cu iubitul ei, Paris. Agamemnon îi strânsese pe ahei laolaltă şi-i pornise împotriva Troiei. A potolit urletele oştenilor săi argieni dând uşor din mână şi a păşit în față.

— Cel întâi Agamemnon, a repetat crainicul, şi-a câştigat dintre greci dreptul de a-şi alege sclavele.

Agamemnon de-abia dacă s-a uitat la femeile înşirate în față.

— O vreau pe aceea, a spus el arătând-o din cap pe Hriseis.

O mână de bărbat a înşfăcat-o pe Hriseis din spate, împingând-o spre regele argian. Bărbații au râs când s-a împleticit pe picioare, însă a reuşit să rămână dreaptă. S-a bucurat când i-a zvâcnit piciorul de durere, căci a uitat o clipă să-l privească pe bătrânul gras care tocmai o luase în stăpânire.

— Vino, i-a spus Agamemnon. Nu, stai.

S-a întors spre crainic.

— Împarte toate femeile şi apoi le luăm la corturi. Vreau să văd pe care le aleg ceilalți mai întâi.

Oamenii lui au izbucnit iar în răcnete. Hriseis s-a întors la locul ei.

— A doua, a strigat vestitorul, îi revine celui mai măreț războinic dintre noi, Ahile.

S-a iscat o larmă asurzitoare. Pe el îl iubeau cel mai mult oştenii. Hriseis s-a uitat cum se schimbă Agamemnon la față când îşi dă seama şi el că oamenii îl ovaționaseră doar de ochii lumii. Pe chipul bătrân – Agamemnon era mai bătrân decât tatăl lui Hriseis, care a încercat să-şi înăbuşe greața – se vedea că-l roade invidia. Hriseis şi-a îngăduit să arunce o privire spre locul din care se înălța cea mai mare larmă. Pesemne că el era Ahile, spaima troienilor, păşind din şirul unei cete de războinici în straie negre. Auriu la păr şi la piele, ca un zeu. Troienii spuneau că e fiu de zeiță, o nimfă a mării, şi vedea acum de ce. Era frumos, chiar şi cu gura încleştată a cruzime. Nu s-a obosit să amuțească ovațiile oştenilor săi. A deschis doar gura, ştiind c-o să tacă fără să le mai zică.

— O vreau pe cea de lângă ea, a spus el.

S-a întors spre tovarăşul său ceva mai scund şi mai puțin vânjos, părând oglindirea sa mai întunecată. Bărbatul a încuviințat.

— Cea cu păr bălai, a întărit Ahile.

Oştenii săi au ovaționat iar şi Briseis a scos un sunet pierit. Numai Hriseis – care-şi avea urechea lângă buzele ei – ar fi putut s-o audă. Însă pe loc a ştiut că zeii nu voiseră s-o asculte când se rugase pentru noua ei prietenă. Tocmai bărbatul acela, Ahile, îi ucisese familia sub ochii lui Briseis. Iar acum era a lui, niciuna nu putea face nimic. Însă Hriseis nu voia să plângă. Şi nici Briseis, deşi amândouă stăteau țepene ca două coarde de arc. Nu aveau de gând să se frângă.

Le-a luat mult să împartă restul femeilor şi un morman mare de obiecte din aur şi argint pe care le luaseră cu japca

din casele lor. Însă Hriseis nu prea mai auzea ce se vorbeşte. Şi-a lipit degetele de dosul mâinii lui Briseis şi au rămas amândouă în soarele pârjolitor, preschimbate din oameni în posesiuni. Când s-a sfârşit, străjerii au țipat la ea, bucurându-se când au văzut-o cum tresare.

— Dacă ți-a rămas ceva în cort, du-te acum să-l iei, i-a spus unul.

Când a dat să-i răspundă că n-are ce lua, Briseis a apucat-o de mână, făcându-le semn din cap străjilor. S-au dus împreună la cortul în care stătuseră peste noapte.

— N-am nimic, a spus Hriseis.

— Ba ai. Uite.

Briseis a vârât mâna în pelerina pe care dormiseră amândouă şi a scos un săculeț din piele.

— Ia-le. Să i le pui în vin când îți porunceşte să-i torni în pocal.

Hriseis s-a uitat nedumerită la săculeț.

— Mă asculți? a spus Briseis scuturându-şi prietena de braț. Pune-i câteva în vin, doar cât prinzi între degete. Îl îndulceşte cu atâta miere, că nici n-o să le simtă gustul. E important.

— Ce-o să se întâmple? a şoptit Hriseis. O să-l otrăvească?

Briseis a clătinat din cap.

— O să-l facă, s-a întrerupt ea. O să-i taie cheful de tine. Sau putința. S-ar putea să se înfurie când o să pățească asta. S-ar putea să te bată. Însă tot neputincios o să fie, înțelegi?

Hriseis a încuviințat. Briseis îi ştia cele mai negre temeri înainte să le simtă chiar ea. Pe chip i-a căzut o şuviță de păr şi Briseis a întins mâna fără să se gândească şi i-a vârât-o după ureche.

— Dacă se înfurie tare, întreabă-l dacă are vreo fiică, a urmat Briseis. Îl apucă melancolia când se gândeşte la fiica lui. Aşa poate n-o să-i mai vină la fel de tare să-ți facă rău.

— Mulțumesc, a spus Hriseis. Dar tu ce-o să te faci? Nu-ți trebuie şi ție?

— O să mă descurc, a răspuns Briseis ridicând din umeri. Nu trebuie să-ți faci griji pentru mine.

— O să te mai văd vreodată? a întrebat-o Hriseis.

— Desigur. Nu e o tabără aşa de mare. Bărbații o să plece adesea la luptă şi atunci o să ne regăsim. Dimineața. Lângă apă. Ții minte?

Hriseis a încuviințat iar. N-avea să uite în veci vreo vorbă de-a lui Briseis.

Briseis mergea cu cinci paşi în spatele bărbatului care-i ucisese familia. Se uita la pulpele lui netede – neatinse ca prin minune după atâția ani de lupte –, cum i se umflau când îşi lăsa talpa la pământ. Era înalt, lat în umeri şi îngust în talie. Avea bicepşii groşi ca nişte pulpe de taur. Însă păşea atât de uşor, încât încălțările de piele nici nu-i scârțâiau când se mişca. Bărbatul care mergea alături de el nu era chiar la fel de înalt şi nici la fel de spătos şi musculos. Avea părul mai închis la culoare, de un castaniu oarecare, şi pielea brăzdată de tatuajele mărunte ale războinicului – liniile cărămizii rămase în locul rănilor vindecate de mult. Trebuia să lungească pasul mai mult decât îi venea la-ndemână, ca să rămână în ritm cu Ahile. Briseis se uita cum îi zvâcnesc şoldurile, în eforturile sale de a ține pasul. Dintre ei doi, el se tot întorcea să se uite dacă se ține mai departe după ei. Doar nu-şi închipuia c-o să fugă: mirmidonii – oştenii lui Ahile – o împresurau din toate părțile. Şi totuşi, se întorcea când spre ea, când spre Ahile.

— Fanfaron bătrân, zicea Ahile. Mă dezgustă să-l văd atât de disperat, duhneşte de-a dreptul.

— Fireşte că-i disperat, a spus bărbatul mai scund.

Îşi luase un ton mângâietor, de parcă liniştea un cal speriat.

— Ştie şi el ce ştie toată lumea: că tu eşti cel mai bun dintre greci. E bolnav de invidie. Îl roade pe dinăuntru.

Ahile a încuviinţat.

— Câte vieţi mai trebuie să iau? a întrebat el dintr-odată plângăcios ca un copil. Ca să-mi dea în sfârşit ce mi se cuvine?

— Oştenii îţi dau ce ţi se cuvine, i-a răspuns prietenul său – însă alene, părând după ton să-l consoleze, nu să-l contrazică. Nu-i de mirare că Agamemnon nu-ţi recunoaşte superioritatea. Astfel lui ce i-ar mai rămâne?

— Mândria aia deşartă, l-a repezit Ahile. Altceva nici nu merită. Doar nu e fiu de zeiţă, se trage doar dintr-o stirpe întinată şi plină de noroc. Şi totuşi, merge ţanţoş şi încrezut nevoie mare şi-şi alege primul din comorile pe care numai eu singur i le-am câştigat cu spada mea.

Prietenul său n-a mai spus nimic, însă Briseis a simţit încordarea dintre ei.

— Nu singur, s-a corectat Ahile.

— Cea mai mare parte din pradă ai câştigat-o tu cu spada ta, a spus prietenul său încet.

— Adică mirmidonii sub comanda mea, i-a dat Ahile dreptate.

Briseis îl văzuse secerând oamenii prin oraş cu sabia de pe cal, căsăpind pe oricine nu reuşea să i se dea la o parte din cale. Bătrânul ei tată, voinicul ei soţ, fraţii mai mici, mama înnebunită, pe toţi îi spintecase unul după altul, fără să se gândească dacă îi erau vrăjmaşi pe măsură sau dacă erau în stare să lupte. Îi sfârtecase pe lyrnesieni cu uşurinţa cu care trăgea aer în piept. Oştenii săi aveau un singur rol: să strângă avuţiile, femeile şi pruncii pe care li-i cucerea omul acela, în iureşul lui ucigaş. Ahile încerca să-l consoleze pe bărbat pentru isprăvile sale mai modeste pe câmpul de

luptă, şi-a dat seama Briseis, iar prietenul său încerca şi el să-l liniştească. Tare curios, şi-a spus în sinea ei. Doi războinici care se străduiesc din greu să se poarte frumos unul cu celălalt.

— A ales fata care nu trebuie, a zâmbit bărbatul mai scund.

Ahile s-a uitat la el.

— Desigur, a spus el. A ales-o pe cea de la capăt. De vreme ce acolo au pus-o străjile, pe ea ar fi ales-o oricum. Ceilalți bărbați au crezut-o cea mai frumoasă, aşa că s-a luat după ei. Orice ar fi, se lasă condus de bărbați. Chiar şi de femei.

— Nu-mi închipui cum de le-au orânduit aşa, i-a răspuns al doilea. Şi orb să fii, tot vezi că ea e cea mai frumoasă femeie pe care am luat-o vreodată prizonieră. Nici Elena n-ar putea fi mai desăvârşită.

Ahile a zâmbit, cu chipul transfigurat de o blândețe pe care Briseis o ştia prefăcută.

— Chiar nu-ți închipui? l-a întrebat el.

Bărbatul s-a oprit locului, însă Ahile nu, astfel că prietenul său a trebuit să dea fuga să-l ajungă din urmă.

— I-ai mituit! a zis el.

— Sigur că i-am mituit, a râs Ahile. Ai zis că pe ea o vrei, am vrut să ți-o iau. Aş fi dorit să mi-o aleg primul, cum mi se cuvine. Însă ştiam că n-aveai chef să mă iau iar la ceartă cu Agamemnon. Aşa că am tras nişte sfori ca să câştigi tu. Ştiam că n-o să se prindă, pentru că cealaltă era mai tânără. Însă ție îți plăcea mai mult de asta.

Bărbatul n-a spus nimic.

— Nu te-ai supărat, nu? a spus Ahile şi Briseis l-a auzit iar pe copilul din el.

— Sigur că nu, a răspuns prietenul său bătându-l pe războinic pe braț. Mă mir doar. Nu credeam că te pricepi la asemenea şiretlicuri.

— A fost ideea lui Nestor, i-a zis Ahile. Vulpea bătrână face orice, numai să fie pace, ştii doar. Fie şi dacă regele său e tras pe sfoară cu prima sclavă.

— Agamemnon a ales primul, a spus celălalt. N-are cum să mai zică că n-a fost aşa.

— Îți închipui ce mutră o să facă diseară, când o să vadă fata la lumina torțelor şi o să-şi dea seama că e aproape o copilă, a spus Ahile. Ai face bine să-ți trimiți fata după apă în fiecare zi cât mai aproape de corturile lui, să vadă cu ochii lui ce-a pierdut.

— Aşa voi face, a spus bărbatul. O voi duce chiar eu acolo, să văd cum se schimbă la față şi să-ți povestesc totul în amănunt.

— Numai cu asta mi-aş scoate toată cheltuiala, a spus Ahile.

Şi, fără să zică nimic, cu ochii în pământul de la picioarele ei, Briseis i-a urmat mai departe.

*

Hriseis şedea pe un scăunel în fața cortului căpeteniei argiene şi trăgea cu nesaț în piept aerul proaspăt, cu miros plăcut, de sare. În cortul lui Agamemnon duhnea ca într-un grajd puturos. Bărbatul nici nu părea să simtă izul gros care o sufoca. Şi niciun sfetnic nu se arăta dornic să-i atragă atenția. Pe la spate râdeau de el, din câte văzuse Hriseis. Bărbatul scund şi îndesat, cu ochi ageri – Odiseu – şi cel tânăr şi vânjos ca un trunchi de copac – Diomede – se strâmbau unul la altul când se întorcea Agamemnon cu spatele. Şi pe ei îi îngrețoşa la fel de tare cortul conducătorului.

Hriseis măcar avea ierburile pe care i le dăduse Briseis. Ascultând de sfatul femeii mai în vârstă, amestecase câteva frunzulițe în vinul lui Agamemnon de cum începuse soarele să se lase deasupra mării. Noapte de noapte, comandantul se repezise la ea, înşfăcând-o la nimereală, însă de-abia

apucase să tragă de câteva ori neputincios de hainele ei, că se şi cufundase într-un somn greu. Hriseis se întreba dacă nu cumva îi dădea prea mult. Nu prea îşi făcea griji să nu-l otrăvească, deşi simțea că o să dea de necaz dacă îl găseau pe Agamemnon mort, cu firişoare de spumă la gură. Însă zi de zi se uita în săculeț, încercând să socotească până când îi ajungeau ierburile. Oare Briseis putea să-i mai dea o porție sau să-i zică unde se găseau plantele de care avea nevoie? Sau mai degrabă adusese amestecul cu ea de la Lyrnessos? Hriseis a simțit că i se strânge stomacul la gândul că săculețul pe care-l ținea în mână conținea tot ce-i mai rămăsese.

Cum şedea în spatele corturilor, o vreme n-a băgat de seamă vâlva din fața taberei argiene, vuietul de oameni şi copite gonind pe pământul jilav. A auzit strigăte, şoapte înăbuşite, iarăşi strigăte şi, într-un sfârşit, glasul lui Agamemnon, vrând să ştie cine vrea să-l vadă.

Hriseis prefera să se ascundă de oşteni, ațինându-se prin locurile unde se strângeau celelalte prizoniere şi rândaşii din tabără – pe lângă oalele cu mâncare de pe foc şi pârâul unde spălau rufele. Însă, copleşită de curiozitate, a ocolit pe furiş cortul, lipindu-se bine de el, cu speranța că n-o vor observa.

Dintre toate umilințele care o potopiseră în ultimele zile – atingerile de stăpân, privirile lascive, râsetele batjocoritoare –, aceasta a fost (cum a socotit ea după aceea) cea mai rea. Căci, uitându-se de după colțul cortului, să vadă de ce se stârnise atâta vâlvă, l-a văzut pe tatăl ei în fața regelui argian, cu toiagul în mână şi acoperământul ceremonial peste păr. Pesemne că era cu vreun an, doi mai tânăr decât Agamemnon, din câte i se părea, părinții ei încercaseră mulți ani să aibă un prunc, fără noroc însă. Hriseis fusese ultima lor şansă, ultima binecuvântare din viața mamei ei. Însă printre greci arăta bătrân şi prizărit. În spate i se strânsese o gloată sumbră de oşteni argieni.

Hriseis mai că a înlemnit de frică şi ruşine. Acum îşi simțea propria robie mai chinuitor decât în toate zilele cât spălase şi robotise ca slugă la regele grec şi în toate nopțile în care îl amețise cu ierburi şi dormise în cealaltă parte a cortului său, pe pământul tare. Iată că tatăl ei – care de-abia dacă o îndurase prin preajmă, din câte i se păruse ei – venise s-o răscumpere. Nu se potrivea deloc cu ce credea ea despre el – că n-ar fi venit să se milogească de un grec de dragul nimănui, d-apoi de dragul lui Hriseis. Iar acum era atât de aproape, că putea să-l strige şi să-i ceară iertare pentru toate greşelile din pricina cărora nimeriseră amândoi acolo – tatăl pe care crezuse că n-o să-l mai revadă niciodată. În ochi simțea o mâncărime neobişnuită şi atunci şi-a dat seama că lacrimile stăteau să i se prelingă în jos pe obraji. Totodată se simțea tare ruşinată că tatăl său părea atât de mărunt. După ea, putea să se pună cu orice grec sau cu toți laolaltă. Însă acum, că-l vedea în rândurile lor, era doar un bărbat. Doar un preot.

Dar era un preot care-şi ştia prețul în ochii zeului căruia îi slujea. Hrises nu fusese niciodată umil din fire şi, cu toate că venise să se roage pentru libertatea fiicei sale, nu voia să se milogească. Când Agamemnon i-a venit în față, a înclinat din cap, scurt însă. Nu s-a prosternat, ci a grăit de parcă puneau la cale un negoț.

— Rege Agamemnon, îți cer să-mi dai înapoi fiica, a spus Hrises.

Îşi luase un ton cumpănit, chiar blajin. Însă Agamemnon – aşa cum ştia Hriseis, spre deosebire de tatăl ei – nu răspundea cum trebuie dacă-i vorbeai potolit. Era soiul de bărbat care mai degrabă țipă decât să vorbească şi nu se încredea în cei cu alte purtări decât el.

— Fiica ta nu e la mine, preotule. Cine ți-a zis că ar fi?

— Apollo mi-a zis.

Prin mulțime s-au iscat murmure. Unii oşteni îl luau pe tatăl ei în râs fără ruşine – un preot bătrân şi nebun, cu un simț exagerat al propriei importanțe şi siguranțe. Însă alții au rămas locului, ciulind urechea.

— Atunci ai citit greşit răvaşul lui Apollo, bătrâne, a spus Agamemnon. Mai jertfeşte o capră, două acolo, şi poate o să pricepi mai bine.

Oştenii au râs iar. Toată lumea ştia că Troia nu prea mai are animale de jertfit. O cetate sub asediu era strâmtorată când venea vorba de ofrande, de aceea şi credeau grecii cu atâta convingere că zeii îi aveau mai mult la inimă pe ei decât pe troieni.

Hriseis s-a ruşinat pentru tatăl ei. Obrajii i s-au înroşit şi a simțit cum i se urcă fierbințeala la cap. De ce nu putea să fie mai... a căutat cuvântul potrivit, însă nu l-a găsit. De ce nu putea să fie mai puțin cum îi era în fire să fie? Asta-i venea să întrebe. El îi ceruse de atâtea ori să se poarte altfel (deşi arar l-a ascultat). Însă el – vedea ea cu luciditatea observatorului dezinteresat – era neschimbat. La fel ca ea. Şi-a dus degetele la obraz. Poate nu doar de ruşine se înfierbântase aşa.

— Pe Arcaş nu poți să-l înşeli, şi nici pe mine nu vei reuşi, i-a răspuns tatăl ei, cu o urmă de mânie în glasul potolit.

Hriseis îl mai auzise adesea luând tonul acela.

— Hriseis e la tine şi îți cer să mi-o dai înapoi.

Auzindu-i numele, oştenii argieni n-au mai chicotit aşa de veseli. Agamemnon chiar îşi luase o troiană, nu-i aşa, la ultima împărțeală a prăzii. Nu-i spusese careva pe numele ăsta odată?

— Îndrăzneşti să vii cu pretenții la mine? a râs Agamemnon.

Însă în glas nu i se citea niciun strop de veselie şi, cu toate că îi vedea doar ceafa, Hriseis ştia că nici în ochi nu i-ai fi văzut voioşia.

— Ai venit nepoftit la noi în tabără, a urmat Agamemnon. Fii recunoscător că-i port gând bun zeului tău, altfel ai zăcea mort. Nu-mi pune şi mai rău răbdarea la încercare.

— Apollo va pedepsi pe oricine face vreun rău slujitorilor săi, a spus Hrises.

Hriseis a simțit dintr-odată aproape un soi de milă față de Agamemnon, căci de-atâtea ori se izbise chiar ea de firea neclintită a tatălui său. A ştiut că, oricât de disperată era să plece din tabăra aheilor şi să se întoarcă acasă, o aştepta o pedeapsă atât de cumplită din partea tatălui său, că-i întrecea orice închipuire. Înainte o bătuse pentru nesupunerea ei chiar şi când se ținuse de năzbâtii mărunte. Oare ce i-ar face dacă Agamemnon s-ar îmbuna dintr-odată şi i-ar îngădui s-o ia cu el? Hriseis îşi dorea din toată inima să se întoarcă în Troia. Însă nu se putea amăgi singură că tatăl ei nu-i va cere să plătească pentru toate umilințele pe care le îndurase preotul în fața oştirii năvălitoare.

— Apollo nu va pedepsi pe oricine te-ar da afară din tabără pentru neruşinarea şi nesăbuința ta, a spus Agamemnon. Cine ar putea să pună atâta la încercare răbdarea duşmanilor săi fără să se aştepte la răspuns?

— Prea bine, a spus Hrises şi mai țanțoş.

Părea aproape uşurat, i s-a părut lui Hriseis. Tatăl ei prefera confruntarea compromisului şi bătălia tratativelor.

— Aşa îmi răspunzi deci? Nu vrei să-mi dai înapoi fata, aşa cum îți porunceşte Apollo?

— Nu îți dau înapoi fata. Socot că te ții de batjocuri, bătrâne, nu eşti aşa de pios cum ai vrea să te credem. Nu ai venit la mine în tabără să-mi azvârli în nas poruncile lui Apollo, ci pe ale tale.

— Dacă asta vrei să crezi, fără îndoială că nu am cum să te conving.

Tatăl ei mai că vorbea în şoaptă de-acum. Acea mânie potolită o înspăimântase cel mai rău pe Hriseis când era doar o copilă.

— Eu, nu. Însă Apollo te va convinge.

Agamemnon s-a întors spre doi oşteni de-ai săi, poruncindu-le în gura mare:

— Duceți-l după întăriri. Nu voi ucide un preot, chiar dacă o merită. M-ai auzit? i-a strigat lui Hrises. Vei pleca teafăr şi nevătămat de la mine din tabără, cu toată trufia ta de neiertat.

Hrises a rămas o vreme nemişcat, apoi cei doi oşteni au venit în spatele lui şi l-au apucat de brațe. Pe când îl scoteau cu de-a sila din tabără, dintr-odată a zărit-o pe Hriseis, cum stătea pe jumătate ascunsă după pânza cortului. Iar a simțit că-i năvăleşte sângele în obraji, de parcă ar fi plesnit-o.

— Am să te iau acasă, i-a spus el, iar în clipa aceea (până şi pradă umilinței) vorbele sale nu i s-au părut amenințarea părintelui sever către copila sa neascultătoare, ci promisiunea unui tată către fiica sa.

Când s-a gândit mai bine în noaptea următoare, în vreme ce regele grec dormea tun în cealaltă parte a cortului puturos, tot nu-şi explica cum de ştiuse Hrises că era de față şi nici cum de-l auzise, deşi nimeni nu mai păruse să bage de seamă că spusese ceva.

*

Briseis şedea pe divanul jos şi-şi pieptăna pletele. Prietenul lui Ahile, Patroclu, se zgâia la ea, aşa cum făcea seară de seară de când sosise în tabăra mirmidonilor.

— N-am mai văzut plete de culoarea asta, a spus el încet. Seamănă cu mierea turnată din urcior.

Briseis tot auzise asemenea măguliri – şi atâtea altele – de când era doar o copilă. Bărbați şi femei se opriseră locului ca să-i atingă părul şi să se minuneze de culoarea lui extraordinară. Doar frumuseții ei i se datorau soțul, robia şi supraviețuirea ei, ştia prea bine. Dacă soțul ei nu i-ar fi cerut mâna şi dacă n-ar fi atras privirile grecilor, poate că acum ar fi fost femeie liberă. Sau poate că ar fi murit secerată pe loc.

— Mereu arăți aşa de tristă? a urmat el.

Briseis şi-a înăbuşit urletul.

— Ai vreo soră? l-a întrebat ea.

A clătinat din cap.

— O mamă, atunci? l-a îndemnat ea să-i spună.

— A murit când eram mic, a spus el. Nu mi-o amintesc.

— Pe cine iubeşti cel mai mult? l-a întrebat ea.

— Pe Ahile, a răspuns el după ce s-a gândit puțin, ridicând din umeri. Ne ştim bine încă din copilărie.

— Poți să-ți închipui o clipă cum te-ai simți dacă ți l-ar răpi cineva? l-a întrebat Briseis.

— Să încerce numai, a zâmbit Patroclu. Ar muri pe dată răpus de mâna lui.

— Dar dacă cineva te-ar răpi pe tine de lângă el? l-a întrebat. Nu mânuieşti spada chiar la fel de iute ca el, aş zice.

A crezut c-o să-l vadă împurpurându-se la față amintindu-i de propria inferioritate, însă nu s-a întâmplat. Îi era atât de credincios lui Ahile, încât nu era loc de invidie.

— Atunci m-aş simți ca tine, a spus el. De parcă mi s-a răpit cea mai mare fericire.

— L-am văzut pe preaiubitul tău prieten cum mi-a căsăpit cea mai mare fericire, i-a spus ea. I-am văzut însângerați în nisip. Cum poți să mă întrebi dacă sunt mereu tristă?

— Nu te-am întrebat dacă eşti mereu tristă, a corectat-o el. Te-am întrebat dacă arăți mereu tristă. Suferința dă chipului tău ceva izbitor. Ai un gol aici.

I-a atins cu mâna pomeții, iar apoi claviculele, pe rând.

— Mă întrebam dacă dintotdeauna ai arătat aşa sau ți se trage de la sclavie.

— Nu-mi pasă atâta de libertate, cât de jalea după cei dragi, a spus ea. Aş fi renunțat bucuroasă la libertate dacă aşa mi-aş fi ştiut soțul şi frații teferi.

— Însă ai pierdut tot ce aveai, a spus el. Zeii îl îndrăgesc pe Ahile. Oraşul vostru ar fi făcut bine să-şi recunoască locul în povestea lui şi să se predea. Acum din Lyrnessos nu va mai rămâne decât o jumătate de vers în cântul bardului despre războiul nostru.

Briseis s-a uitat mânioasă la el, văzând însă că nu încerca s-o stârnească. Grecii erau toți la fel: doar ai lor contau.

— Viețile alor mei nu se măsoară după morțile lor. Iar prietenul tău ar face bine să se roage ca barzii să-l privească cu atâta bunăvoință. Multora nu li se pare deloc glorios să ucizi un bătrân cu nevastă cu tot. Poate că îi vor cânta cruzimea prostească şi dezonoarea.

— Îl vor numi cel mai măreț erou care a existat vreodată, a răspuns Patroclu râzând. Ce sunt viețile alor tăi pe lângă sutele de oameni pe care i-a ucis până acum?

— Numai aşa se măsoară măreția? Să ucizi atâția oameni, că le pierzi numărul? Să nu faci nicio deosebire între războinici şi bărbații şi femeile neînarmate?

— Pentru o femeie, te ții bine de ciorovăieli, a spus Patroclu. Pesemne că ai avut un soț răbdător.

— Nu-mi vorbi despre soțul meu, a spus ea. Altfel n-o să avem deloc ce vorbi.

Între ei s-a aşternut tăcerea, cât s-au întrebat amândoi ce va face Patroclu acum, când îl repezise cu atâta mânie. El a

rămas o vreme tăcut, apoi a sărit în picioare şi s-a apropiat cu paşi mari din celălalt capăt al cortului. I-a luat pieptănul din mâini şi l-a pus pe divan lângă ea.

— Nu ştiu ce le-a dat Ahile străjilor ca să nu te ia Agamemnon, a spus el. Însă ai fi meritat de două ori pe-atât.

Briseis nu i-a răspuns.

*

A doua zi au murit primele capre. Nu era nimic ieşit din comun, căci caprele din Troada erau sfrijite, nu îngrijite şi zdravene ca acelea greceşti. Astfel că nimeni n-a luat seama. Însă a doua zi, în țarcuri erau mai mult capre moarte decât vii şi începeau să se îmbolnăvească şi junincile pe care grecii le furaseră de pe pământurile oamenilor din împrejurimi. Vacile se țineau mai bine decât caprele, astfel că le-a luat ceva mai mult să moară. De altfel, primul oştean grec a murit aproape cu o jumătate de zi înainte să se prăbuşească prima vacă la pământ, dându-şi suflarea înspumată de pe urmă.

Lingoarea se abătea dintr-odată, încât cu greu se ştia cine e atins. Când înțelegeau oştenii că sunt bolnavi şi nu le e doar cald de la bătaia soarelui în tabăra aceea prea puțin umbrită, nu mai aveau mult şi mureau. Nici vracii nu prea aveau ce să facă. Erau pregătiți pentru bătălii, pricepându-se doar să lege răni şi să cauterizeze plăgi. Fierturile lor n-au avut niciun efect asupra molimei care mătura tabăra ca vântul fierbinte de miazăzi. Oştenii se scărpinau cu unghiile pe pielea împânzită de gâze închipuite, jupuindu-şi brațele şi stârnind ditamai buboaiele pe picioare. Gurile şi pleoapele li se băşicau, iar cu unghiile lor ascuțite sfârtecau băşicile, făcându-şi răni vii. Asemeni caprelor, vitelor şi până şi câtorva câini care se aciuaseră în tabără, oamenii mureau pe capete. Tovarăşii lor mai întâi s-au rugat şi apoi au jelit. Când nici una, nici alta nu le-au adus alinare, s-au dus la regele lor.

*

Hriseis şedea ca de obicei în ascunzătoarea din spatele cortului lui Agamemnon când au venit oştenii cu jalba. Ştia că se abătuse ceva rău, asupra lor, o molimă. Una dintre femeile care spălau rufe la râu dimineața murise cu o zi înainte şi alta era bolnavă. De zile bune nu le mai văzuse nimeni nici pe Briseis şi nici pe vreo altă femeie din tabăra mirmidonilor. Hriseis nu îndura să se gândească nici măcar o clipă că frumoasa ei prietenă ar fi putut zace la pat. După tot ce pierduse – tot ce pierduseră amândouă –, oare aveau să le răpească şi viețile? Voia să-i trimită vorbă lui Briseis, însă nu se încredea în solia nimănui. Mai mult, femeile de pe mal ziceau că mirmidonii refuză să se vadă cu restul grecilor. Nimeni din tabăra mirmidonilor nu se îmbolnăvise încă, din câte zicea lumea. Şi molima era pesemne ca sabia duşmană: de zeiescul Ahile nici că se atingea.

La început, Agamemnon n-a vrut să dea ochii cu oştenii adunați în fața cortului, cerând să-l vadă. Însă mulțimea nu s-a risipit, iar larma tot sporea cu cât aşteptau mai mult. Hriseis ştia că până la urmă tot va trebui să dea ochii cu ei, însă deja văzuse că Agamemnon e laş. Dorea cu disperare să evite sfada cu oştenii lui, căci rareori se arăta mai priceput la vorbe decât alții, silindu-i cu arțagul lui să cedeze oricum. Hriseis nu mai trăise cu vreun alt bărbat decât tatăl ei. Şi cu toate că adesea îl socotise rece şi neînduplecat, acum îşi dădea seama că era totodată un bărbat puternic şi virtuos, care nu fugea de propria răspundere.

Agamemnon, vedea ea, nu era aşa. Le tot spunea celorlalți cât de măreț şi de fără pereche este, însă rar îşi dorea să ia hotărârile trebuitoare ca un rege ce era. Cum de se înălțase un ins atât de slab şi de mărunt într-o asemenea poziție de vază, se întrebase ea nu doar o dată. Ajunsese la concluzia că totul se trăgea de la egoismul aheilor: fiecare îşi vedea de binele său mai întâi, apoi de al oştenilor, şi după

aceea de al celorlalți greci, dacă se mai ajungea până acolo. Meritul era hotărât de averea omului, nu de faptele sale. Pentru Hriseis, regele argian era opusul tatălui ei, care nu şi-ar fi îngăduit niciodată asemenea uşurătăți, şi nici fiicei sale. Astfel că, deşi se temea de mâinile hrăpărețe ale lui Agamemnon şi de apucăturile lui violente, ajunsese să se simtă ciudat de superioară omului care îi era acum stăpân.

În cort a auzit cum amuțeşte murmurul neliniştit al sfetnicilor săi. A ieşit Agamemnon, întâmpinat de strigătele furioase ale oştenilor care aşteptaseră în arşiță să le vorbească. Însă nu-i ardea deloc să se arate împăciuitor.

— Mergeți la corturile voastre, le-a strigat. Doar am mai avut de-a face cu lingoarea asta de vară, aşa şi acum. Într-o zi-două o să se sfârşească.

— Nu e molima verii, a strigat un bărbat din mijlocul mulțimii. E altceva acum.

Murmurul oamenilor a crescut, ca un ciripit de păsări speriate.

— Mergeți la corturile voastre, le-a spus iar Agamemnon.

— Zi-i ce ne-ai zis nouă, a strigat un altul, şi atunci Hriseis n-a mai răbdat să stea ascunsă.

Trebuia să vadă ce se petrece. S-a târât în genunchi între două corturi, ca să vadă.

— Zi-i, se auzeau mai multe glasuri.

Într-un sfârşit, cineva a păşit în față. Un preot, şi-a dat Hriseis seama pe dată. I-a văzut trufia în ochi, precum şi veşmintele împodobite de slujitor al zeului său, care-i întăreau totodată propria însemnătate.

— Ce e, Calhas? a spus Agamemnon. Ce jertfă mai vrei să aduc azi?

Ciudată exprimare, şi-a spus Hriseis. Pesemne ştia că în țarcuri mai rămăseseră doar câțiva viței slăbănogi – gloata aceea ponosită de greci nu se bucura de luxul de a-şi alege jertfe pe sprânceană.

— Am vorbit cu zeii, a spus Calhas. Şi au dreptate oamenii: nu e o molimă de rând. E o pedeapsă pe care ne-a trimis-o Apollo.

Rumoarea discuțiilor creştea tot mai tare, până când Agamemnon a înălțat pumnul.

— O pedeapsă de-a lui Apollo? Jertfeşte o sută de animale atunci, a spus el în pufnetele dispreţuitoare ale celorlalţi.

Nici dacă ar fi strâns toate junincile din tabără n-ar fi avut măcar o cincime din suta de capete trebuincioasă.

— Şi două sute de juninci dac-am jertfi, tot n-ar însemna nimic, a spus Calhas. Arcaşul ne cere doar un lucru – să-i dai fata înapoi tatălui ei, preotul.

Hriseis a simțit că i se pune un nod în gât. Oare tatăl ei chiar atrăsese mânia lui Apollo asupra grecilor, aşa cum amenințase că va face?

Chipul lui Agamemnon a prins un roşu-aprins, bolnăvicios.

— Să renunț la prada mea? a spus el. Niciodată.

— Alt leac pentru molimă nu există, i-a răspuns Calhas. Preotul îşi vrea fiica înapoi şi a pogorât blestemul zeului căruia îi slujeşte. Nu va opri ciuma până nu i-o dăm înapoi.

— Să i-o dăm? a țipat Agamemnon. Nu e a noastră. E a mea. Şi de ce i-ar cere Apollo doar unui singur om să renunțe la pradă? Şi de ce-aş fi tocmai eu, regele grecilor, omul acela? De ce să nu renunțe Odiseu sau Aiax la prada lor?

S-a lăsat o lungă tăcere.

— Pentru că prada ta este fiica preotului lui Apollo, a spus Calhas.

— Mereu ai uneltit împotriva mea, a spus Agamemnon. Chiar dinainte să plecăm pe corăbii din Grecia. Vicleniile tale deja m-au costat o fiică, copilul meu mai mare.

Glasul i-a pierit o clipă şi dintr-odată Hriseis a înțeles de ce o sfătuise Briseis să aducă vorba de fiica lui când părea

gata să-i facă rău, cu multe nopți în urmă. Omul își pierduse o copilă şi nu îndura să se gândească la asta.

— Iar acum vrei să-mi răpeşti prada. Tocmai pe a mea, dintre toate căpeteniile greceşti. Piei din ochii mei sau te omor cu mâna mea.

— Fii încredințat, rege, că nu-mi doresc să vestesc nicio grozăvie, a spus Calhas, şi Hriseis a ştiut pe loc că aceasta era marea lui plăcere.

Mai că nu se lingea pe buze.

— Însă fata trebuie înapoiată tatălui ei, altfel grecii vor plăti cu toții scump.

— Dă-o înapoi, a strigat cineva. Dă-o înapoi.

Alții s-au apucat şi ei să strige şi îndată toată mulțimea scanda. Agamemnon şi-a plimbat privirea de la o ceată la alta, fără să zărească pic de zâzanie între ei. Toți gândeau ca unul şi toți îi erau împotrivă. Atunci, Hriseis şi-a dat seama că n-o să mai rămână în tabăra ahee prea mult. Tatăl ei făcuse întocmai cum se jurase. Ar fi trebuit să ştie că va reuşi să silească până şi o oaste năvălitoare să-i facă pe plac.

— N-am de gând să renunț la pradă, a spus el. Tu de colo!

Şi l-a arătat pe Odiseu cu degetul.

— Du-te la Ahile şi spune-i că vreau fata lui. Dacă îmi e răpită a mea, atunci i-o iau pe a lui.

Strigătele au amuțit. Doar regele nu vorbea serios, nu? Odiseu se sprijinea de un copac mort de multă vreme, cu o încruntătură nedumerită pe chip.

— Chiar vrei să fac una ca asta? l-a întrebat el îndreptându-se încet de spate.

— Da.

Hriseis îi citea nesiguranța în spatele fanfaronadei. La fel şi oamenii lui, nu se îndoia. Însă Agamemnon nu ceda deloc.

— Adu-mi fata lui, şi pe a mea să i-o ducă cineva blestematului ăluia de tată.

*

Briseis îi făgăduise odată tinerei troiene că n-o să le îngăduie aheilor să o vadă plângând şi şi-a respectat cuvântul vreme mult mai lungă decât se aşteptase. Nu-şi plânsese familia şi nu plânsese nici când Ahile o alesese drept trofeu după ce-i prădase oraşul. Nu a plâns nici când Patroclu a luat-o în patul său, deşi amintirea soțului ei o bântuia atât de dureros, încât îi simțea prezența, plutind undeva în spatele ei, fără să îndrăznească s-o judece. Bărbatul ei fusese întotdeauna bun la inimă. Şi Patroclu ar fi fost, în alte împrejurări.

Nu a plâns nici când a sosit Odiseu în tabăra mirmidonilor şi i-a spus lui Ahile că Agamemnon vrea să-i ia fata. Ahile a plâns de mânie şi neputință, şi a plâns şi Patroclu, văzându-şi prietenul atât de stârnit. Însă Briseis, târâtă cu de-a sila în cortul şi patul altuia, nu a plâns. Şi nici nu i-a purtat pică lui Hriseis, al cărei tată îşi câştigase ascultarea zeului şi o luase înapoi în Troia. Ce rost ar fi avut?

Mirmidonii au ieşit din război chiar în ziua când au dus-o în cortul lui Agamemnon. Mâniat de purtarea regelui argian, Ahile s-a retras, cu tot cu războinicii săi, de pe câmpul de luptă. Briseis a tras cu urechea la celelalte căpetenii de trib – Diomede, Aiax, Odiseu, Nestor – care-l sfătuiau pe rege. Nu te îngrijora, i-au spus ei. N-o să-l țină mult mânia. O să-i lipsească omorul, să simtă sângele cald pe mâini. Lui Agamemnon nu-i păsa ce face sau nu face prințul mirmidon, cel puțin aşa susținea. Ce nevoie aveau grecii de el când luptau atâția eroi de partea lor, şi zeii la fel, înțelegând şi ei că nu poți să răpeşti nevasta altuia fără să fii pedepsit. N-aveau nicio nevoie de el, chit că era sprinten şi cu spada ascuțită.

Briseis i-a auzit pe sfetnici şi după ce au ieşit din cortul lui Agamemnon, şuşotind între ei că lui Ahile n-o să-i treacă în veci supărarea pe conducătorul lor. Jurase că nu va lupta şi se va ține de cuvânt. Nu duceau lipsă de războinici, căci de-abia aşteptau să se întoarcă pe câmpul de luptă, acum, că trecuse molima. Însă pentru oşteni Ahile nu era un războinic de rând, le purta noroc, era conducătorul lor de suflet. După ce se abătuse ciuma şi-şi pierduseră cel mai bun luptător, unii nu mai erau convinşi că zeii sunt în continuare de partea lor.

Cu toate acestea, s-au întors pe câmpie cu lăncile şi spadele în mâini şi s-au luptat. Zi de zi s-au întors şiroind de sânge, cărându-şi tovarăşii pe tărgi încropite. După ce şaisprezece zile la rând grecii au pierdut mai crunt decât în toți cei nouă ani şi mai bine de când duceau războiul acela, sfetnicii lui Agamemnon i-au zis că trebuie să ia măsuri. Grecii trebuiau să clădească un zid ca să-şi apere corăbiile. Fără el, primejduiau ca troienii, îmbărbătați de izbânzile lui Hector din ultima vreme, să-i împingă pe ahei înapoi în tabără, tocmai până pe țărm, înapoi pe corăbiile înalte. De ajungeau troienii până la corăbii, le-ar fi dat foc. Iar asta era marea spaimă a oricărui aheu care mărşăluia dimineață de dimineață ca să se lupte pentru Agamemnon. Dacă le ardeau corăbiile, niciunul nu se mai întorcea în veci la el acasă.

La început, după cum îi era obiceiul, Agamemnon n-a vrut să asculte. Însă apoi a sosit fratele său, Menelau, cu părul roşcovan nisipiu de acum de la soare şi chipul rumen învinețit de ruşine. Nu mai putea de-acum să jure că oamenii lui – spartanii – îi vor rămâne alături dacă aheii nu înalță un zid. Oricât i-ai fi amenințat sau mituit, nu putea să-i convingă să rămână, atâta timp cât erau în primejdie să se trezească înțepeniți în peninsula troiană, să le rărească duşmanul încet-încet rândurile. Oştenii lui nu plecaseră

acum un deceniu pe mări ca să moară departe de casă. Nu putea să promită că n-o să se răzvrătească împotriva lui şi a războiului şi s-o pornească înapoi spre Sparta fără el. Auzindu-l, Agamemnon s-a smiorcăit ca un prunc când i se strică jucăria preferată. Însă apoi s-a înmuiat şi s-a învoit să clădească zidul.

La o zi după ce-au sfârşit construcția, Hector şi troienii săi i-au împins pe ahei atât de în spate, că puțin a lipsit să nu-şi piardă şi zidul, şi viețile, şi corăbiile. Oştenii crâcneau de-acum fără ruşine şi mulți îşi strângeau puținele lucruri, gata să pornească în sfârşit spre casă, socotind ultimul deceniu drept o greşeală nefericită. Nestor, cel mai bătrân din tabără şi de care Agamemnon asculta cel mai mult, l-a înduplecat să trimită solie la Ahile. Dă-i fata înapoi, îl îndemnau oştenii. Mai dă-i încă zece fete. Roagă-l în genunchi să se întoarcă pe câmpul de luptă.

Agamemnon s-a încăpățânat şi acum, însă n-a rezistat mult. Până şi un monstru de vanitate ca el putea să vadă că grecii îi cer singurul lucru care-i putea salva. Ahile a trimis înapoi oamenii care au mers să-l înduplece în numele lui Agamemnon. Într-un sfârşit, l-au trimis pe Nestor, cu gând că niciun tânăr nu poate să strâmbe din nas când vede un bătrân rugându-se de el. Şi tot nu voia să lupte, deşi cei mai măreți războinici ahei îl implorau în genunchi. Nestor s-a întors spre Patroclu, care nu se mânia chiar atât de cumplit ca prietenul său. Până la urmă l-a convins pe luptătorul mai slab să ia locul lui Ahile pe câmpul de luptă odată ce Agamemnon îi înapoiază trofeul lui Ahile. Nimeni nu s-a veselit prea tare, însă unii s-au declarat mulțumiți.

După optsprezece zile în cortul lui Agamemnon, martoră la toate toanele sale când îl asaltau troienii şi apoi sfetnicii greci, Briseis s-a simțit uşurată să scape de comandantul acela crud şi arțăgos. S-a întors la Ahile şi, aşadar, la Patroclu în noaptea dinainte ca cel din urmă să plece la

luptă împotriva troienilor. Patroclu a pieptănat-o chiar el cu mare grijă, aproape drăgăstos.

În următoarea seară, când au adus în tabără leşul lui Patroclu dezbrăcat de platoşa care-i aparținuse lui Ahile, pe care Hector o smulsese de pe trupul cald încă al prietenului său, Briseis îl aştepta. Cât spumega Ahile de durere, ea l-a spălat pe Patroclu şi l-a îmbrăcat în veşmintele cele mai de preț. Pe omul acesta care o ținuse sclavă a putut să-l cinstească aşa cum nu i s-a îngăduit să facă cu soțul ei. Însă tot nu a plâns.

Nu a plâns nici când l-au aşezat pe Patroclu pe rugul funerar. Nu a plâns nici când Ahile, turbat ca un leu rămas fără pui, s-a întors pe câmpul de luptă ca să-şi răzbune prietenul mort, deşi toată lumea ştia că războiul luase alt curs – se simțea în aer, ca o furtună abătută din larg. Şi nu a plâns nici când Ahile s-a întors de pe câmpul de luptă cu un leş stâlcit, legat de roțile din spate ale carului, după ce târâse de trei ori trupul răpus al lui Hector în jurul zidurilor cetății.

Ahile l-a lăsat pe eroul troian să putrezească în fața cortului său, şi Briseis s-a gândit să iasă pe furiş spre zori ca să spele trupul lui Hector şi să-l pregătească de înmormântare sau de rugul funerar, însă nu a îndrăznit. Trei nopți mai târziu, l-a ascultat pe bătrânul rege al Troiei, de care auzise, însă pe care nu-l văzuse niciodată la față, venit să-l roage pe Ahile să-i dea înapoi trupul fiului său. I-a auzit glasul tremurător implorând îndurare de la ucigaşul acela neîndurător şi a rămas uluită când Ahile s-a îmbunat şi l-a lăsat pe bătrân să-şi răscumpere fiul mort cu un morman de obiecte de preț.

După ce atâta vreme şi-a ținut lacrimile, a crezut că ochii ei îşi uitaseră de-acum obiceiul. Şi totuşi, după destule zile, stând în fața rugului funerar al lui Ahile – răpus în luptă de

însuşi Apollo, cum se zicea –, a plâns în sfârşit. I-a plâns pe toți, numai pe el nu l-a plâns.

11

Thetis

De curs, au curs lacrimi de jale pentru Ahile, însă s-au pierdut în apa sărată din jur. Thetis a plâns la moartea fiului său, aşa cum mai plânsese de nenumărate ori cât trăise. De fapt, plânsese cu mult înainte să se nască el. Celelalte nimfe ale mării râseseră întotdeauna de ea că plângea atât de uşor: undele adânci şi verzi ale lui Ocean se împrospătau mereu mulțumită lui Thetis cea veşnic mâhnită. De-ar fi fost nimfă a pădurii, remarcase răutăcios o altă nereidă, crângul ei s-ar fi preschimbat iute în mlaştină.

Mai întâi plânsese când Peleu, un muritor mult mai prejos decât o nereidă, îi ceruse mâna. A plâns iarăşi amar când a văzut că Zeus nu vrea s-o cruțe de umilința unui asemenea măritiş. Se profețise că fiul lui Thetis îşi va întrece tatăl şi, ca să-şi apere pielea invulnerabilă, Zeus a hotărât ca băiatul să fie negreşit pe jumătate muritor.

Întotdeauna ştiuse că fiul său o să-i aducă numai mâhnire. Cum să nu-şi întreacă tatăl? Ce bărbat nu l-ar fi întrecut? Disprețuia sângele muritor al soțului ei şi ura să-l ştie curgând prin vinele fiului ei, în locul sevei zeieşti. Îl voia cu disperare zeu, astfel că l-a îmbăiat în apele râului Styx, pentru a-i îngroşa delicata piele omenească. Şi a încercat să-l țină la adăpost când a sosit războiul. Ştia, întotdeauna ştiuse că, de va merge la Troia, Ahile nu se va mai întoarce acasă, nu doar lui Zeus îi ajungeau profeții la ureche. L-a ascuns pe Ahile când au venit comandanții greci să-l ia cu

ei, însă tot i l-au smuls. Ciuma de Odiseu era prea isteț ca să se lase amăgit. I-a purtat pică în inima ei tot restul anilor săi. Regele Itacăi n-avea să se simtă nicicând în largul său pe mare cât trăia ea în adâncurile ei tulburi.

Însă nouă ani lungi Ahile rămăsese teafăr şi nevătămat. Morții răpuşi de el tot creşteau în număr şi-i aduceau faimă, el însă rămânea neatins. O clipă prinsese speranță, când Ahile se retrăsese din luptă în cel de-al zecelea an al războiului, după o gâlceavă măruntă pentru o fată muritoare. Însă, de câte ori îi cerea el sfatul, nu i-l putea refuza. Ieşind din marea caldă şi întunecată, i-a spus fiului său ceea ce ştiuse dintotdeauna: că trebuie să aleagă între o viață lungă şi o faimă trecătoare sau o viață scurtă şi o glorie veşnică. La urma urmei, era zeu doar pe jumătate. Nu se putea bucura de amândouă.

De cum îşi picurase vorbele curgătoare în urechile lui, a ştiut că deja luase hotărârea. Fiul său nu va alege niciodată viața în locul faimei. Zestrea sa zeiască nici nu concepea aşa ceva. Astfel că l-a convins pe Hefaistos să-i făurească lui Ahile o platoşă şi un scut noi, după ce i le furaseră mizerabilii de troieni, prădând leşul prietenului său. Ocrotit astfel de zei, s-a gândit ea, Ahile va mai apuca să-şi sape o vreme numele în piatră.

Însă ştia că, odată Hector secerat şi Pentesileea trecută în lungul pomelnic al eroilor secerați de Ahile pe pământul rece, nu mai era mult până-i urma şi băiatul ei pe celălalt mal al râului Styx. Iar când Apollo îi răpusese fiul (se deghizase în adulterul Paris ca să-i amăgească pe unii, dar cu Thetis nu-i mergea), a plâns, deşi ştiuse că se apropia ziua. Trupul său era atât de minunat, încât nici nu-i venise să creadă că-i mort. O rană micuță, o singură săgeată azvârlită de Arcaşul otrăvit, şi preaiubitul ei fiu zăcea ucis. Acum, că sălăşluia pe Insula Fericiților, ştia că-şi doreşte să fi ales cealaltă viață. Într-o zi, Odiseu îl va întâlni pe

Tărâmul Morților și, întrebându-l cum îi e moartea, fiul său avea să-i răspundă că ar prefera să fie țăran și în viață decât erou și mort. La care tare s-a mai mâniat și rușinat. Fiul acesta al ei chiar era muritor dacă ținea la viața lui mai presus de orice altceva. Cum de se arăta așa de prost și de nerecunoscător când îi oferise atâtea? Uneori i se strecura în minte gândul că nu va înțelege niciodată cu adevărat cum gândește fiul său, de vreme ce ea, una, nu va muri niciodată. Însă asta îi stârnea și mai mult dispreț – sângele tatălui său îi curgea și mai vârtos în vine decât crezuse ea. Astfel că, l-a plâns ea ce l-a plâns, însă lacrimile ei nu aveau niciun gust.

12

Caliope

Dacă-mi mai zice o dată să cânt, cred c-o să-l mușc. Bărbații ăștia sunt din cale-afară de obraznici. Își închipuie că n-am nimic mai bun de făcut decât să șed aici și să-i fiu muză? Numai a lui adică. Când au uitat poeții că ei sunt în slujba muzelor, nu invers? Și dacă tot își amintește să recite versurile noi, oare de ce nu-și amintește să spună „te rog”?

Chiar trebuie să moară toată lumea? mi se plânge el ca un copil. Poate și-a închipuit că scrie despre vreun alt război. În războaie au loc distrugeri – așa e firea lucrurilor. Uneori îi mai șoptesc în vis (chiar am alte treburi, însă îmi place cum arată adormit): știai că Ahile o să moară. Știai că Hector o să moară înaintea lui. Știai că Patroclu o să moară. Doar le-ai mai istorisit poveștile. Dacă nu voiai să te gândești la toți bărbații căzuți în bătălii, de ce te-ai mai apucat să compui epopei?

Ah, acum văd necazul. Nu morțile lor îl supără pe el. Ci că ştie ce urmează şi se teme că-i va ieşi mai degrabă o tragedie decât o epopee. Mă uit cum i se ridică şi coboară pieptul în somnul lui agitat. Morțile bărbaților sunt eroice, morțile femeilor sunt tragice – asta să fie? Nu prea a înțeles ce e ăla conflict. Epopeea înseamnă nenumărate tragedii întrețesute. Eroii nu devin eroi fără măceluri, iar măcelurile au atât cauze, cât şi consecințe. Iar acestea nu se rezumă doar la câmpul de luptă.

Dacă îşi doreşte cu adevărat să înțeleagă ce fel de epopee îi îngădui să compună acolo, trebuie să accepte că în război victimele nu sunt doar cei căzuți. Şi că o moarte departe de câmpul de luptă poate fi mai nobilă (mai eroică, dacă aşa vrea să-i spună) decât în focul bătăliei. Dar mă doare, a spus el când a murit Creusa. Ar fi preferat să-i înăbuşim povestea ca pe o scânteie care se stinge pe iasca udă. Chiar doare, i-am şoptit eu. Trebuie să doară. Nu e o notă de subsol, e un om. Şi ea – toate troienele, de altfel – ar trebui pomenită ca oricine altcineva. Şi suratele lor greceşti. Războiul nu e un sport al cărui rezultat se hotărăşte după o scurtă partidă pe fâşia de pământ disputată. E o plasă ale cărei ițe se întind până în cele mai îndepărtate părți ale lumii, trăgând pe toată lumea în ea.

O să-l învăț măcar atâta lucru până pleacă din templul meu. Sau n-o să se aleagă cu niciun poem.

13

Troienele

Frunzele ierbii-de-mare se mişcau odată cu mareea, cât aşteptau mai departe femeile pe stânci. Străjile ahee se făcuseră nevăzute cu ceva vreme în urmă, după ce venise

unul de-al lor în fugă de pe coastă, ceva mai departe, şi stăruise să-l urmeze îndată. Însă femeile nici nu se gândeau să încerce să evadeze. Ce rost avea să-şi adune bunurile sărăcăcioase şi să fugă? N-aveau unde să se ducă. Corăbiile greceşti stăteau înşirate în golf, trase la țărm, gata de plecare. Cât vedeau cu ochii, doar rămăşițele fumegânde ale cetății lor nu mai erau de-acum în mâinile aheilor.

— Ştii că Ahile ar fi luptat şi dacă n-ar fi fost Briseis la mijloc, a spus Hecabe. Pentru asta trăia, ca să ucidă, să chinuie şi să pună la cazne. Nu i-a ajuns că mi-a căsăpit fiul.

N-a întrebat-o nimeni care fiu. Întotdeauna era vorba de Hector, deşi Ahile îi omorâse o mulțime de frați.

— A trebuit să-l batjocorească. A trebuit să-l silească pe Priam să se roage în genunchi de el să-i dea înapoi trupul lui Hector. Un moşneag implorând în genunchi. Ăsta a fost Ahile: ar fi luptat iarăşi alături de ceilalți greci şi dacă Agamemnon i-ar fi luat femeia şi i-ar fi retezat pe loc beregata. Numai măcelul a fost de el.

Cassandra a ridicat ochii spre cer, unde începeau să se adune pescăruşii dând roată. Şi ieri îi văzuse făcând la fel la ceasul acela. Polixena observase cu ani în urmă că sora sa suferindă îşi găsea alinarea în repetiția lucrurilor. Curând, pescăruşii vor plonja unul după altul într-un banc de peşti din apele puțin adânci.

Ceva mai departe pe țărm, deasupra locului unde merseseră străjile, plutea un alt stol de păsări în aşteptare. Cassandra ştia deja de ce.

— Crezi că-i adevărat? a întrebat-o Polixena pe mama ei. Lui Ahile i-a fost ursit să fie ucigaş?

Hecabe a ridicat din umeri, însă în briza rece care bătea dinspre mare, mişcarea i s-a preschimbat în frison. Polixena şi-a desfăcut voalul – pe vremuri dintr-o lână fină, vopsită într-un galben viu, de şofran, acum mânjită de dâre gri – şi

s-a ridicat să-şi învelească mama în el. Nu se aştepta la nicio mulţumire, iar Hecabe n-a spus nimic.

— Dacă îl priveşti aşa, a spus Polixena, înseamnă că n-a avut de ales când a făcut ce-a făcut. Cum am putea să-l urâm dacă pur şi simplu a ascultat de poruncile Moirelor? Dacă n-a avut mai mult control asupra propriei vieţi decât noi?

— A avut de ales, i-a răspuns Hecabe. Dacă să-mi căsăpească mie fiii sau fiii alteia. Însă nu s-a priceput decât la măceluri.

Cassandra a încuviinţat, şoptindu-şi vorbele în nisip.

— Nu a sfârşit, nu a sfârşit, nu a sfârşit.

14

Laodamia

În Filake era deja arşiţă, deşi abia se crăpase de ziuă. Cum o înălţaseră pe şesurile Tesaliei, între Golful Pagasetic la răsărit şi Munţii Ftiotidei la miazăzi şi apus, aici era mereu prea cald. Soarele dogorea atât de nemilos în micul regat al lui Protesilaos, că nu creştea şi nu înverzea niciun copac destul cât să ofere mai mult decât o umbră îngustă şi neputincioasă. Munţii din depărtare urcau în culmi ascuţite, zimţate şi râpoase şi Laodamia îşi dorise adesea să le poată cutreiera ca o capră. Cu siguranţă era mai rece acolo, sus, unde copacii creşteau mai rămuroşi. În cetate simţea cum îi răsar broboane de sudoare pe tâmple şi dosul picioarelor. Părinţii îi spuseseră poveşti la culcare când era copilă şi nici acum nu o uitase pe aceea cu Helios, zeul-soare, care poposea zi de zi chiar deasupra cetăţii unde trăia ea, ca să-şi lase caii să se odihnească puţin.

Laodamia o lua mereu pe aceeaşi cale – afară pe poarta palatului, în jos spre zidurile cetății, pe drumul care ducea din Filake spre mare. Acolo aştepta zi de zi să sosească corăbierii şi negustorii care veneau pe coastă. Cât dura o călătorie pe mare din Troia până în Tesalia? Treceai pe lângă insula Lemnos, apoi treceai întunecata Egee şi o țineai pe lângă coasta Eubeei până intrai în Golful Pagasetic. Îşi întipărise în minte itinerarul pentru că, înainte de plecare, Protesilaos vorbise cel mai mult despre cum o să se întoarcă acasă.

— Nu plânge, micuță regină, i-a spus el – lacrimile îi curgeau neîncetat pe față, de credea c-o să se înece în ele.

A întins mâna – cu degete lungi şi subțiri, care mânuiau mai degrabă strunele lirei decât spada – şi i le-a şters cu policele.

— O să mă-ntorc înainte să apuci tu să-mi duci dorul. Îți promit.

Ea a încuviințat de parcă-l credea.

— Trebuie să-mi mai promiți ceva, i-a spus ea.

— Orice, i-a răspuns el.

— Trebuie să-mi promiți că n-ai să fii primul, a spus ea.

Fruntea lui frumoasă – pe care o iubise de la început, micuța cută dintre ochii săi – îi trăda singură nedumerirea. Scotea mai departe pe gură sunete blânde, liniştitoare, de parcă îmbuna un cal speriat.

— Vorbesc serios.

Îi venea să-i spună să n-o mai mângâie pe brațe şi să ia aminte. Însă pielea lui aurie licărea la lumina torțelor şi până şi ei îi venea greu să se concentreze la ce spunea.

— Trebuie să-ți laşi corabia să rămână mai la urmă când veți trage la țărmul Troiei. Vezi să nu acostezi cumva cel dintâi la mal.

— Mă îndoiesc că o să stau chiar eu la cârmă, dragostea mea, i-a răspuns el.

L-a simțit încordându-se lângă ea.

— Însă îi voi zice cârmaciului să nu se grăbească. Îi voi abate atenția cu poveşti despre monştri de mare şi vârtejuri.

— Nu mă iei în serios, a spus ea.

A încercat să-şi smulgă brațul din mâna lui, în semn de protest, însă n-a putut. Tânjea să-i simtă atingerea chiar şi atunci când i-o simțea deja.

— Trebuie să-i laşi pe ceilalți să debarce înaintea ta. Totul va fi bine dacă pur şi simplu rămâi mai la urmă şi laşi un alt om să coboare primul.

— Ah, a zis el. Dar poate cu cât cobor mai iute de pe corabie, cu atât o să mă întorc mai iute pe ea şi apoi la tine.

— Nu, a spus ea. Nu, te rog. Nu-i deloc bine aşa. Nu se poate să cobori primul de pe corabie, nu se poate.

Şi iarăşi i-au dat lacrimile.

Protesilaos a zâmbit răbdător, ciufulindu-i părul.

— Ți-am zis să nu plângi, micuță regină. Te rog, încetează.

Iatacul lor nu era nici mare, nici bogat, dacă-l asemănai cu alte palate, nu se îndoia. Era un regat micuț, cu un palat micuț şi cu ea la fel de micuță. Sau delicată, cum râdea Protesilaos. Întotdeauna spusese că ar fi luat-o de nevastă şi dacă n-ar fi fost frumoasă, pentru că altă regină n-ar fi încăput sub acoperişul jos al casei sale. Însă pereții groşi țineau răcoare în palat: era singurul loc răcoros din orăşelul lor încins. Astfel că puteau să-şi umple iatacul cu pături şi torțe în timp ce restul regatului se cocea în soarele dinspre seară. Acolo-i plăcea să stea mai mult decât oriunde, în intimitatea odăii lor.

Însă când pețitorii Elenei au fost chemați cu corăbiile lor la Aulida, fericirea ei măruntă şi desăvârşită a început să se destrame. Ştia că pe vremuri Protesilaos îi ceruse mâna Elenei, desigur. Pe atunci nu se cunoşteau, aşa că nu-i purta cine ştie ce pică. Dar, vai, de n-ar fi făcut-o. Căci

pețitorii se legaseră toți cu jurământ să i-o aducă pe Elena înapoi – de ar fi fost să lipsească vreodată – soțului ales dintre ei. Altfel, căsătoria nici n-avea cum să se săvârşească – toți regii greci o voiau. Trebuia să existe consecințe pentru puhoiul de pretendenți care se sfădeau între ei.

Bărbatul care o luase până la urmă cu el nici măcar nu era grec şi nu se legase cu vreun jurământ. Şi totuşi, legământul soțului Laodamiei nu putea fi dezlegat. Aşadar, când Elena a dispărut cu prințul troian, Protesilaos a primit poruncă să se alăture celorlalți ahei în războiul ce urma pentru aducerea ei acasă. Pentru că regele spartan îşi pierduse regina, o sută de regine şi-au pierdut regii. Iar Laodamia îi detesta pe greci aproape la fel de mult cât îi detesta pe troieni. Nu ceruse cine ştie ce de la viață: doar să aibă un soț al ei şi să-l ştie teafăr, aproape de ea.

Iar acum nu mai era deloc aşa. A ştiut când s-a întâmplat, cu zile bune înainte să ajungă solul cu veştile de care se temuse mai mult decât orice. Întotdeauna ştiuse, socotea ea, chiar dinainte să-şi pună temerea în cuvinte. Chiar în clipa când l-a cunoscut pe Protesilaos ştiuse cumva că o să-l piardă. Îşi amintea emoțiile care i se înfruntau în suflet când le-a făcut tatăl ei cunoştință: devotamentul subit amestecat cu presimțirea disperată a doliului.

Ştiuse când a închis ochii în brațele lui ultima oară, înainte să-l conducă la corabie ca să-i facă cu mâna. L-a mai implorat o dată să nu se grăbească spre țărmurile nisipoase ale Troiei, să rămână ultimul, penultimul, orice, numai nu primul grec care pune piciorul pe pământul acela străin. Îşi ascunsese lacrimile de soțul ei, ca să-i lase zâmbetul drept amintire unde mergea. Însă de cum a crezut că n-o mai vede, s-a pus pe plâns şi nu s-a mai oprit. I-a urmărit silueta până nu s-a mai desluşit, iar apoi i-a urmărit corabia până s-a făcut cât un purice de mică. Şi tot nu se îndura să plece de la marginea apei, atât de tare

simțea că, odată ce întorcea spatele oceanului, întorcea spatele fericirii sale. Într-un sfârşit au condus-o sclavele înapoi la palat, slujnica ținând-o de talie, ca să nu cadă când se împiedica (cum nu vedea în amurg cu ochii împăienjeniți de lacrimi). Sărmana fată nu vedea că Laodamia deja căzuse şi n-avea să se mai ridice nicicând.

Părinții ei au alinat-o: Protesilaos se va întoarce, nu plecase aşa departe, iar marea era liniştită. Prea liniştită, cum avea să se dovedească. La câteva zile de la plecarea din Tesalia, Protesilaos a trimis vorbă că – aidoma tuturor aheilor – era înțepenit la Aulida, unde vântul nu bătea deloc. Flota nu putea să plece pe mare şi Laodamia şi-a îngăduit să spere că or să renunțe la întreaga expediție şi o să i se întoarcă bărbatul acasă. Că imaginea pe care o tot avea în fața ochilor – frumoasele sale picioare, cu degetele lungi îndreptate în față, stângul în fața dreptului, agățat de prora corabiei – i-l arăta pe Protesilaos debarcând pe coasta Tesaliei, nu sărind ca să-şi găsească moartea la Troia. Vedea totul în cele mai mici detalii: genunchii uşor îndoiți, ca într-un dans, avântul pe care şi-l lua cu atâta precizie şi hotărâre.

Însă, fireşte, ştia că nu are de ce să spere. Agamemnon, conducătorul expediției, a săvârşit nu ştiu ce atrocitate pentru a-i îmbuna pe zei şi a câştiga vânturi prielnice pentru corăbiile sale. Flota a plecat pe mare, aşa cum ştiuse întotdeauna că o să se întâmple. A ajuns cu bine la Troia, iar bărbatul ei, preaiubitul ei, de disperare să termine mai iute cu războiul şi să gonească înapoi acasă, la micuța lui regină, a sărit de pe corabie în valurile care măturau țărmul. Troienii îi aşteptau, însă Protesilaos nu era deloc laş. Nici n-a ştiut – până nu i-a adus solul vestea îngrozitoare – că soțul ei era un războinic atât de priceput. De o întreba cineva, desigur că ar fi spus că e. Însă tot aşa ar fi spus mândră nevoie mare că soțul ei e-n stare să zboare. N-a

alinat-o deloc să afle că soțul ei era viteaz şi iscusit atât cu lancea, cât şi cu spada. Ar fi preferat să se fi dosit tremurând după un divan şi să fi refuzat să lupte. Cine ar putea să iubească un laş? auzise odată o femeie zicând. Laodamia ştia răspunsul. Cineva care are de ales între a iubi un laş şi a iubi un leş.

Deşi vitejia lui pe ea n-o consola deloc, ştia că pe alții, da. Compatrioții lui plesneau de mândrie pentru regele lor răposat. Şedeau sub umbrarele de in albite de soare şi-şi depănau unii altora istorii despre isprăvile lui Protesilaos. Cum sărise de pe corabie înaintea oştenilor săi şi ucisese trei troieni – nu, patru – înainte chiar să tragă corabia mirmidonilor la mal. Ahile cel iute de picior, aşa-i zicea lumea regelui mirmidon. Însă regele lor fusese şi mai iute. Ce se mai făleau cu el – le auzea şi pe sclavele care sperau s-o aline aşa. Unde mai pui că pe soțul ei nu-l răpusese vreun troian de rând. Ci însuşi Hector, fiul preferat al lui Priam, regele barbar. Era vânjos ca un taur, se zicea. Înalt şi puternic, luptând ca să-şi apere cetatea. Toți se învoiau că aceia care luptau ca să-şi apere ce-aveau mai scump pe lume se încleştau mai crunt decât atacatorii. Tocmai un asemenea bărbat reuşise să-l răpună pe tânărul lor rege, care devenise astfel întâiul aheu care murise la Troia.

După ce a primit vestea morții sale, Laodamia nu a ştiut ce să facă. Şi-a sfâşiat veşmintele, şi-a smuls părul din cap şi şi-a zdrelit obrajii pentru că ştia că asta se aşteaptă de la ea. Şi-a jupuit pielea cu unghiile ascuțite – unghiile pe care le trecuse pe spinarea soțului ei în clipele de plăcere – şi, pricinuindu-şi răul acela, o clipă se simți uşurată. Durerea fizică îi oglindea doar vag sentimentele, însă până şi oglindirea aceea stângace era mai bună decât nimic. Durerea surdă care a urmat nu i-a ajuns deloc. Rănile s-au vindecat, însă nimic altceva. Nemaiîndurând discuțiile dintre părinți, prieteni şi servitori, s-a trezit că tot repetă

drumul acela în cerc, prin oraş până la marginea de răsărit, unde şedea sub un copăcel şi aştepta degeaba, căci nu mai avea ce veşti să primească vreodată.

Locuitorii oraşului au lăsat-o să jelească singură, zi de zi, până când fierarul – care-şi avea forja în fața copacului ei – n-a mai îndurat. Bărbatul acela înalt şi masiv, cu nişte brațe uriaşe, înnegrite de funingine, şi un burdihan pe care-l încingea cu o curea de piele tăbăcită, se tot uitase la regina lui, cum şedea în fața fierăriei sale din ziua când plecase regele. Nu se socotise niciodată un om sentimental – doar el bătuse vârfurile de suliță la porunca regelui, ştia ce se petrece pe câmpul de luptă. Însă jalea pe care o răspândea ea ca pe o duhoare – silind lumea să treacă iute pe lângă ea, ferindu-şi privirea, deşi era prea arşiță ca să se grăbească undeva – pe el nu-l dezgusta. Mai degrabă îi amintea de nevasta lui, când pierduse cel de-al doilea copil la câteva luni de la naştere. Pruncul dormise prost şi se pornise pe țipat, iar într-o dimineață, când s-au trezit, l-au găsit rece în pătuțul său. Nu părea deloc bolnav şi nici rănit, era cât se poate de întreg. Mort arăta şi mai frumos decât în viață, când horcăise tot timpul. Fierarul luase copilul şi-l înmormântase într-o groapă pe care i-o săpase chiar el. Nevasta lui n-a fost în stare să vorbească zile întregi. Făurarul a încercat să-i amintească de fiul rămas – care umbla de-a buşilea printre picioarele scaunelor şi se agăța de poalele ei – şi că vor mai avea cu siguranță alți copii. Însă doliul i se proptise soției sale în față şi nu era chip să-l clintească din loc sau să-şi găsească drum dincolo de el. S-a făcut tot mai palidă şi mai slabă de la statul în casă şi după o zi, două fierarul a început să-şi ia fiul rămas cu el după colț, la atelier, în fiecare dimineață, înțelegând că, dat fiind că nu se îngrijea să mănânce nici ea, nici de băiat n-o să se îngrijească. S-a rugat de surorile şi de cumnatele sale să

discute cu ea. Însă nimeni n-a reuşit să se facă ascultat. La o lună de la moartea copilului, şi-a înmormântat şi nevasta.

Fierarul era un om vrednic şi avea din ce să-şi întreţină familia, aşa că s-a însurat din nou la nici un an. A doua nevastă era cu zece ani mai tânără – lată în coapse şi veselă din fire – şi au mai avut încă cinci copii împreună, unul după altul. Cu fiul cel mare se purta mereu de parcă era al ei şi de-aceea fierarului încă îi mai pierea uneori glasul de emoţie când vorbea despre ea. Prietenii săi se tăvăleau de râs, ridicând cupele când îl vedeau pe uriaşul acela atât de fâstâcit în tandreţea sa. Însă nu erau deloc răutăcioşi.

O privea în fiecare dimineaţă pe Laodamia mergând la copacul ei. Şi în fiecare după-amiază, după ce isprăvea cu treburile pe ziua aceea, se apuca să meşterească altceva. Nu era de felul lui bogat, însă le vânduse o mulţime de arme grecilor care se războiau acum la Troia. Şi mai avea o bucată mare de bronz pusă deoparte, căci sosise după ce plecaseră oştenii pe mare. Nevasta nu i s-a plâns deloc când l-a văzut venind acasă ceva mai târziu şi nici nu l-a întrebat cum de rămânea la fierărie mai mult decât de obicei. Doar îi freca cu ulei de măsline pielea băşicată de sub braţe şi curea, unde se aşternea sarea sudorii sale, rozându-i pielea.

La două luni de când plecase regele pe mări prin Golful Pagasetic, fierarul aştepta să sosească micuţa regină, bătând o pereche de cnemide pe nicovală. Era o sarcină pe care o îndeplinise de atâtea ori, că nici nu mai trebuia să se uite ce face. Cnemidele aveau să se potrivească tocmai bine pe pulpele muşteriului care venea a doua zi după ele.

Când a sosit Laodamia să se ghemuiască sub copac, fierarul a cugetat o ultimă oară dacă făcea bine sau nu. Însă statura măruntă îi devenise ca de pasăre, atâta i se ascuţise, iar bărbatul n-a mai răbdat. A luat-o încet spre ea, căci se ştia ditamai matahala şi nu voia s-o sperie.

— Potnia, a spus el înclinând puţin din cap.

Se simțea tare stângaci, sperând că la ceasul acela al dimineții vecinii să fie prinşi cu treburile şi să nu-l vadă. Femeia nu părea să-l fi auzit.

— Stăpână? a repetat el.

Regina şi-a întors cu greu privirea pierdută în aer, să vadă ce bolovan i se rostogolise în față. Spre uluiala ei, a văzut un bărbat.

— Nu pot să te ajut, i-a spus.

Orice voia să-i ceară – mâncare, apă –, nu avea la ea. Şi n-o mai ajuta nici mintea să facă rost de ele.

— Iartă-mă, i-a spus. Nu pot să ajut.

Când li s-au întâlnit ochii, fierarul a zărit iar în ei nefericirea fără fund a primei sale neveste. Pe Filonome nu reuşise s-o salveze, însă pe fata aceasta va reuşi.

— Nu-mi trebuie niciun ajutor de la tine, Potnia, a spus el.

Ea mai că a zâmbit auzind cuvântul acela. Aşa îi spusese şi Protesilaos în iatacul unde stătuseră doar ei doi.

— Vino cu mine, i-a spus el şi Laodamia s-a uitat nedumerită la el.

I-a întins o mână cărnoasă, în care şi-a lăsat-o pe a ei, de parcă i-ar fi fost tată, iar ea, doar o copilă. A condus-o peste uliță, ocolind şanțurile săpate de căruțele încărcate cu marmură şi piatră.

— Acum pe aici.

A dus-o în atelierul său despărțit de stradă prin nişte pereți joşi, şi l-a urmat pe lângă o pereche de foale din piele de vițel, lustruite lună de sudoarea fierarului. În spatele nicovalei stâlcite şi adunăturii de vârfuri de lance mici şi ascuțite pe care le făurise din resturile de metal rămase de la piesele mai mari se afla o uşă care dădea într-o magazie. După ce i s-au obişnuit ochii cu penumbra din odaie, regina a văzut oale zgâriate şi cazane crăpate ce aşteptau să fie reîncinse, bătute cu ciocanul şi cârpite la loc.

Mai încolo de tot, în colțul cel mai îndepărtat, se afla un morman uriaş de cârpe. Nu, nu era un morman, şi-a dat ea seama. Era o singură pânză care acoperea un obiect uriaş. Mai înalt decât ea.

— Vrei să primeşti darul pe care ți-l face un necunoscut? a întrebat-o fierarul, smulgând pânza de la locul ei cu un gest priceput.

A simțit cum îi năvăleşte aerul afară din plămâni, ca din foalele strânse de afară. Căci acolo, în fața ei, stătea Protesilaos. Nici n-a ştiut că-şi mişcă picioarele, văzându-şi doar mâna cum atinge chipul desăvârşit al soțului ei. Bronzul era cald, de parcă îi curgea sânge sub piele. A deschis gura să vorbească, însă nu i-a ieşit niciun sunet din ea.

— Îmi pare tare rău pentru tot ce ai pierdut, i-a spus fierarul. Dacă doamna mea doreşte, îl voi aduce cu căruța până la palat oricând zice.

— Da. Da, a încuviințat ea.

Fierarul s-a uitat la ea şi apoi a scuturat pânza, ca să acopere la loc lucrarea.

— Nu! a țipat ea. Te rog, nu.

S-a aruncat peste statuie, agățându-se cu brațele de ea.

Fierarul a zâmbit.

— Nu te teme, a spus. O să vină curând băieții mei încoace. Poți să stai cu ea şi să mergi cu ei când o să ți-o ducă acasă, dacă vrei.

— Cu el, a spus ea. Mulțumesc. Aşa voi face.

În zilele şi lunile care au urmat, Laodamia nu s-a despărțit nicio clipă de soțul de bronz. Refuza să mănânce sau să bea dacă nu avea statuia în preajmă şi nu se lăsa în ruptul capului scoasă din iatacul ei. Părinții au început să-şi facă griji că fiica lor nu mai poate s-o țină mult aşa. Sclavii care înainte o socoteau între ei o femeie nenorocită, cu timpul au început s-o disprețuiască tot mai tare pe fata

aceea care nu reuşea să treacă peste moartea soțului ei şi să se recăsătorească. Era destul de tânără să poarte în pântece copiii oricărui bărbat.

Părinții săi au încercat să se înțeleagă cu ea, iar când n-au reuşit, au hotărât să facă ce-i mai bine. Au aşteptat să adoarmă fata într-o noapte şi au pus sclavii să scoată statuia din odaie. Când s-a trezit, a văzut-o arzând pe rugul funerar, în locul trupului care nu mai ajunsese niciodată înapoi în Grecia. Cu un urlet spart, s-a azvârlit pe dată în flăcări.

Când au văzut zeii, s-au arătat neobişnuit de miloşi cu ea. Când tatăl ei a înşfăcat-o şi a dus-o cu de-a sila în odaia ei, în care a încuiat-o pentru propria ei siguranță, zeii l-au trimis pe Hermes să ducă tratative cu stăpânul Tărâmului Morților. Pentru prima şi ultima oară, Hades s-a învoit să le facă pe plac. Plângând deznădăjduită în perna jilavă, Laodamia a simțit o mână caldă pe spinare în jos.

— Gata, micuță regină, nu mai plânge, i-a spus soțul ei.

Şi atunci, în sfârşit, s-a potolit din plâns.

Au petrecut o singură zi împreună, până şi-a pierdut Hades răbdarea şi Protesilaos s-a întors în casa morților. Nemaiputând să trăiască fără ceea ce pierduse din nou, Laodamia şi-a înnodat un laț din cearşafuri şi l-a urmat. Devotamentul ei i-a uimit atâta pe zei, încât, când locuitorii cetății Filake au clădit un sanctuar în cinstea regelui şi reginei lor, au zâmbit auzindu-le rugile.

15

Ifigenia

Tatăl ei îi trimisese vorbă că o mărită cu Ahile şi servitorii mamei sale le strânseseră lucrurile şi le scoseseră din palat

atât de iute, că se vedea că se tem să nu se răzgândească marele bărbat. Dar de ce nu s-ar arăta Ahile absolut bucuros să o ia de nevastă? Doar era fiica lui Agamemnon şi a Clitemnestrei, sora Electrei şi a lui Oreste, nepoata lui Menelau, vara Hermionei. Iar Ahile cine era? Desigur, se spunea că ar fi cel mai măreț războinic din istorie, însă nu luptase încă în niciun război. Iar când avea să-şi lege cnemidele pe picioare şi să-şi scoată spada din teacă, va fi făcut-o în slujba familiei ei. Oştirile se adunau la Aulida, gata să pornească spre Troia. Însă tatăl ei era comandantul aheilor, nu Ahile – el îşi comanda doar propriii oşteni, mirmidonii. Şi da, poate că era mai sprinten decât Apollo, mai iute decât Hermes şi mai nimicitor decât Ares, cum se zvonea. Însă nu era nicio ruşine să se însoare cu ea. Şi-a sumețit bărbia în timp ce-şi apostrofa învinuitorii închipuiți pentru nesocotita lor jignire.

Nici nu aflase unde e Aulida, că Ifigenia şi mama ei o şi porniseră într-acolo. Îi însoțea fratele lor în faşă, pe când Electra a rămas acasă cu doica. Mergeau într-o căruță mică, clătinându-se pe drumeagurile bolovănoase, iar când nu mai rezistau, se dădea jos cu mama ei, mergând pe lângă ea, ca să uşureze povara cailor. Chiar nu voiai să ți se prăpădească vreun cal pe meleagurile de munte de la nord de Micene. Când şi-a scrântit glezna, păşind pe un petic de nisip care adăpostea un netrebnic de bolovan, s-a consolat cu gândul la rochia frumoasă, de culoarea şofranului, pusă într-un cufăr, la adăpost de razele pârjolitoare ale soarelui şi de praful purtat de vânturi. Va fi o mireasă nemaivăzută, la care va privi cu uimire toată oştirea tatălui său.

Însă numai ea se mângâia cu asemenea gânduri. Când au ajuns la Aulida, mama ei era țâfnoasă de la arşiță, praf şi, mai ales, de la lipsa tatălui ei la sosire. Agamemnon era undeva prin tabără, le-a zis un oştean morocănos, care i-a zorit spre cortul lor, deşi nimeni nu prea ştia unde anume.

— Comandantul va dori să-şi vadă soţia, fiul şi fiica, le spunea Clitemnestra oştenilor care treceau în grabă pe lângă ei, văzându-şi de căratul nutreţului şi armelor.

Însă nimeni nu zăbovea s-o asculte. Regina din Micene nu avea nicio însemnătate în locul acesta.

Ştiind că mamă-sa n-avea să se liniştească prea curând, Ifigenia a plecat o vreme cu frăţiorul ei, până la stâncile săpate de mare, unde acesta s-a apucat să vâneze raci cu un beţigaş cules de pe drum, iar ea şi-a studiat înfăţişarea oglindită în apă. Deşi de jos nu arăta chiar cel mai bine şi avea impresia înşelătoare că făcuse un pliu sub bărbie. S-a dat mai în spate, sucindu-şi gâtul ca să vadă mai bine. Avea pletele negre despărţite de o cărare pe mijloc, în şiruri de şuviţe răsucite, prinse bine de pielea capului şi umflându-se în zulufi răzvrătiţi în creştet. Cum i se revărsau pe spate, ştia că o să dea tocmai bine pe rochia şofrănie de mireasă. Însă niciun oştean din câţi vedea – stând de vorbă şi luându-se la luptă între ei, pentru a se încerca în tărie şi îndemânare – nu voia să-i acorde vreun strop de atenţie. Oare se temeau atât de tare de mire că nici nu le ardea să-i facă ochi dulci unei prinţese care şedea frumoasă foc în soarele după-amiezii?

Îşi închipuise că Ahile va dori să i se prezinte – după tradiţie, în cortul mamei sale, sau mai retras, aici, cât se juca Oreste cu braţele moi şi roşiatice ale unei stele de mare, care se închideau ca petalele unei flori când le atingea –, însă nu a făcut-o. Poate avea emoţii, s-a gândit. Deşi nu putea să fie vreun laş, doar auzise atâtea despre eroul acela.

Când s-a întors cu Oreste la cort, a găsit-o pe Clitemnestra ceva mai binevoitoare, după o scurtă întâlnire cu Agamemnon şi Menelau. Mama ei era încă supărată că nu le ieşise nimeni în întâmpinare, însă o îmbunaseră oarecum spunându-i că drumul durase mai puţin decât se aşteptaseră ei. Clitemnestra era vanitoasă din fire şi o

bucura tare mult să se vadă admirată de bărbați pentru izbânzile la care se pricepeau chiar ei. Se considera mai degrabă regină decât femeie, nedorindu-şi să o compare nimeni cu alte femei, decât ca dovadă a imensei sale superiorității față de restul suratelor sale.

— Nunta va avea loc mâine în zori, i-a spus Ifigeniei, care a încuviințat fericită.

Spre deosebire de mama ei, ea nu dispreţuia deloc lucrurile femeieşti şi a început să scotocească prin bunurile sale după machiajul pe care dorea să-l poarte a doua zi: discuri roşii pe frunte şi obraji, înconjurate de câte un mic mănunchi de puncte roşii, ca nişte sori micuți. O linie neagră, groasă, încadrându-i ochii şi întunecându-i sprâncenele dese. În păr voia să-şi împletească lănțişoare fine de aur. Când va începe ceremonia nupțială, va fi gata. Mireasa perfectă.

Înaintea zorilor, la lumina fumegândă a unei torțe, Ifigenia a început pregătirile. Şi-a pictat liniile şi cercurile, şi-a prins firişoarele scânteietoare de metal de buclele frumos împletite. O servitoare i-a aranjat părul întocmai cum voia – ce bucurie că exersaseră pieptănătura aceea zi de zi, cât durase călătoria. Sosise vremea ca totul să se petreacă fără cusur. La cererea ei, sclava i-a cercetat munca, săltându-i bărbia şi înclinându-i-o când la stânga, când la dreapta, pentru a se asigura că punctele pe care şi le desenase pe obraji erau simetrice, înainte să le coloreze în cercurile frumoase pe care le dorea. Mama ei nu s-a pictat pe față, însă a îmbrăcat o rochie de un roşu-aprins pe care Ifigenia nu i-o ştia şi şi-au zâmbit una alteia, ținându-se o clipă strâns de mână.

— Arăt frumoasă, a spus Ifigenia.

Se voise o întrebare, însă nu-i reuşise.

— Da. Cea mai frumoasă mireasă pe care o vor fi văzut toți bărbații ăştia, de oriunde ar veni ei din Grecia, a spus mama ei. Poftim.

A scos un borcănel cu un ulei foarte parfumat şi Ifigenia s-a uns cu aroma de flori strivite pe mâini şi apoi în părul lucios.

— Perfect, a spus mama ei. Azi o să fiu tare mândră de tine. Fiica mea cea dintâi măritată cu cel mai măreț războinic dintre toți aheii.

De afară s-au auzit paşi grei şi un strigăt înăbuşit. Sosiseră oştenii s-o însoțească la altarul de pe țărm. Oreste încă dormea şi Clitemnestra era nehotărâtă dacă să-l trezească sau nu ca să-l ia cu ele, pentru ca prințul din Micene să-şi vadă sora înălțată la rangul de regină a mirmidonilor. Însă cum nu îndura acum un prunc smiorcăitor cu sine, l-a lăsat cu sclavele. Când au dat deoparte pânza cortului, au văzut o ceată pestriță de oşteni aşteptându-le.

— Ne-am fi aşteptat să ne vină o gardă de onoare, a spus Clitemnestra. Chiar nu aveți atâta respect pentru Agamemnon şi familia sa?

Oştenii au îngăimat câteva cuvinte de iertare, cu glasuri cu totul lipsite de sinceritate. Doar aşteptau să meargă la război, şi-a spus Ifigenia. Nu le ardea lor acum să fie martori la nunta dintre un bărbat pe care cei mai mulți nici nu-l văzuseră luptând cu ochii lor şi fiica celui care încă nici nu-i condusese în vreo bătălie. Mama ei nu înțelegea.

Oştenii au aşteptat-o să-şi potrivească mai bine o cureluşă de la sanda care o rodea şi apoi au pornit spre marea aflată nu prea departe. Mergea în linişte lângă Clitemnestra, închipuindu-şi cum arată din profil, cu gâtul ei perfect drept. O clipă doar, şi-a dorit să-l aibă pe tatăl ei alături, să-i spună că totul o să fie bine. Însă nu mai venise în cortul lor de ieri, când ea nu fusese de față. Dar, după ce

au trecut pe lângă o dună înaltă de lângă țărm, l-a văzut mai în față, stând lângă un altar încropit la repezeală.

În dreptul apei erau înşiruiți atâția bărbați, iar în spatele lor erau trase atâtea corăbii înalte la mal. Cetatea Troiei n-avea cum să țină piept unei forțe atât de redutabile. Ifigenia a simțit că i se strânge o clipă inima de tristețe că soțul ei nu va apuca să se distingă într-o confruntare atât de rapidă. Poate o să mai fie războaie. A mers mai departe spre tatăl ei, falnic în veşmintele sale ceremoniale, stând lângă un preot în mantia sa bogat împodobită. Şi, chiar când a simțit nisipul aspru pe pielea dintre degetele de la picioare, şi-a dat seama că ceva nu e cum trebuie.

Pânzele corăbiilor atârnau cu totul nemişcate. Era prea devreme pentru arşiță, însă aerul era greu şi înecăcios. Şi ieri i se păruse la fel, când se uitase cum se joacă fratele ei în ochiurile de apă de pe stânci, însă ciudățenia nu-i dăduse de gândit – doar erau într-un loc adăpostit de pe țărm. Însă acum, cu atâția oşteni şi atâtea corăbii în față, nu flutura nimic în bătaia brizei – toate pânzele atârnau molatice. Lângă apă aerul nu era niciodată atât de încremenit. Să fi fost semn rău? A simțit că i se întețeşte respirația. Oare zeii îi dădeau de ştire să nu se mărite? Sau din contră, potoliseră toate vânturile în cinstea ceremoniei? Ar fi vrut să se sfătuiască cu mama ei, însă Clitemnestra nu observase nimic neobişnuit. Păşea hotărâtă, de parcă mergea la nunta ei. Mai că n-a părut mirată când oştenii s-au postat între ea şi fiica ei, câțiva conducând-o pe Clitemnestra mai la o parte, în vreme ce patru bărbați au însoțit-o pe Ifigenia mai departe spre altar.

De-acum nu doar cerul fără vânt o îngrijora pe Ifigenia. Mai era ceva. Ştia că bărbații nu erau poate la fel de împătimiți de nunți ca soțiile şi surorile lor. Însă nu se simțea nicio atmosferă sărbătorească; măcar la gândul burdufurilor cu vin care-i aşteptau ar fi trebuit să se bucure

şi ei un pic. În schimb, bărbații se arătau posaci, şi cu ea, şi unii cu alții. Se încruntau când trecea pe lângă ei, uitându-se în gol în pământ în loc să se minuneze de frumusețea ei. Preț de o clipă cumplită, a crezut că a greşit cu ceva – şi-a pus rochia care nu trebuia sau nu s-a machiat corect. Însă sclavele mamei sale o lăudaseră în cor. Se înveşmântase fără greş pentru nuntă.

Apoi a zărit cum luceşte cuțitul tatălui său în soarele dimineții şi a înțeles dintr-odată totul, de parcă îi strecurase un zeu vorbele în minte. Aerul acela înşelător de încremenit venea de la zei. Tatăl ei o jignise cu ceva pe Artemis, iar acum îi cerea o jertfă pentru a lăsa corăbiile să plece pe mare. Aşadar, pe Ifigenia n-o aştepta nici nuntă, nici soț. Nici azi, nici în veci. Mintea îi era cât se poate de limpede, deşi simțurile i s-au încețoşat. A auzit-o pe mama ei țipând mânioasă, însă de departe parcă, de te făcea să crezi că erau ecouri între pereții unei peşteri. Oştenii s-au oprit la picioarele altarului, iar ea a urcat cele trei trepte şubrede până la tatăl ei. Arăta de parcă nu-l mai văzuse în viața ei.

A îngenuncheat mută în fața lui Agamemnon. În barbă îi şiroiau lacrimile, însă cuțitul îl ținea cu mână sigură. În spatele lui stătea unchiul ei, cu părul roşcat lucindu-i în soarele dimineții. L-a simțit cum îşi pune mâna pe umărul tatălui său, pentru a-i insufla curaj în supliciul care-l aştepta. Şi-a trecut privirea peste marea de platoşe din piele, întrebându-se care dintre ei era Ahile. La dreapta, Ifigenia o vedea pe mama ei, cu gura căscată într-un urlet de fiară, însă urechile îi țiuiau acum atât de tare, că nu mai auzea ce zice. Vedea cinci oşteni ținând-o pe Clitemnestra locului, dintre care unul a reuşit până la urmă să o gâtuie cu brațul. Însă mama ei tot nu li s-a prăbuşit moale în brațe. A țipat şi s-a zbătut mai departe mult după ce nu mai avea pic de aer în plămâni.

Destui bărbați aliniați în față au întors capul când a zvâcnit cuțitul în jos. Şi până şi aceia care n-au crâcnit rareori au mai pomenit vreodată ce văzuseră. Un oştean putea să jure că, în clipa crucială, fata se făcuse nevăzută şi în locul ei se ivise o căprioară. Însă nimeni nu-l luase în seamă, căci până şi bărbații (tinereii care nu prea luptaseră până atunci în bătălii şi aceia care aveau fiice acasă şi luptaseră în prea multe) care întorseseră privirea când tăişul muşcase carnea – care închiseseră ochii să nu vadă cum îi gâlgâie sângele din beregată –, până şi bărbații aceia îi văzuseră trupul alb zăcând fără viață la picioarele tatălui ei. Apoi simțiseră cum îi învăluie adierea blândă a brizei.

16

Troienele

Seara s-au lămurit că aheii aveau de gând să rămână în peninsulă încă o zi, două, cât să împartă bunurile căpătate necinstit şi ultimele femei. Deja luaseră destule şi nu mai rămăsese decât familia regală – Hecabe, fiicele şi cumnatele ei –, care urma să meargă la acei bărbați care se considerau marii eroi.

Când soarele începea să se lase iar, au apărut doi oşteni greci în spatele femeilor, îmbrâncind şi târând la mijloc o altă femeie.

— Ce faceți? s-a răstit ea la ei. Duceți-mă la Menelau.

Bărbații n-au băgat-o în seamă, ci au mai împins-o râzând o dată, până în cercul troienelor.

— Menelau o să vină mâine-dimineață după tine, a spus una dintre străji. Când o să afle că eşti aici. Însă până atunci n-ai decât să rămâi peste noapte cu troienele la care ții atâta.

Apoi s-au grăbit să se întoarcă în tabără, ştiind că niciun alt grec nu i-ar fi băgat de seamă în penumbra serii şi nici femeile n-aveau cum să-i recunoască a doua zi.

Cassandra se străduia să ațâțe focul, acum, că aerul se răcea tot mai mult. Chiar şi Hecabe, care îşi lua mereu fiica netrebnică în derâdere, a recunoscut de data asta că preoteasa avusese întotdeauna darul focului. Înarmată cum era cu preştiința ei, Cassandra era încă îngrozită de confruntarea la care urma să fie martoră. Însă, chiar şi după atâția ani, tot nu-şi putea lua ochii de la femeia aceea neînchipuit de frumoasă care se ținea la fel de mândră chiar şi supusă grecilor bădărani.

Elena arăta întocmai ca în urmă cu zece ani, în ziua când a pus piciorul în oraş alături de Paris, întors cu ea din Sparta, ca soție şi troiană de-acum. Făceau o pereche frumoasă: el, cu pielea întunecată şi părul negru, parfumat, şi ea înaltă şi bălaie, părând o lebădă printre păsările de rând. Lumea zicea că ieşise dintr-un ou, ca fiică a lui Zeus şi a Ledei. Sărmanul Tindar, îi pusese coarne un zeu preschimbat în lebădă. Iar părul ei auriu, pielea palidă, ochii negri şi veşmintele licărinde îi dădeau un aer neomenesc. Îți venea greu s-o descrii dacă n-o aveai sub ochi, de parcă ochii de muritor nu puteau să rețină ceva atât de desăvârşit. La palatul regal se obişnuise de mult ca lumea să găsească tot felul de pretexte pentru a se afla în aceeaşi încăpere cu ea. Nu doar bărbații – deşi desigur că se găseau întotdeauna bărbați care să amuşineze hulpavi aerul când trecea ea –, ci şi femeile. Nici acelea care o urau – adică cele mai multe mame, neveste şi fiice troiene – nu răbdau să stea departe de ea prea mult. Trebuiau s-o aibă mereu sub ochi, cât o detestau mai departe.

— Târfa troiană, nu ți se zice aşa de-acum? a întrebat-o Hecabe strâmbând disprețuitor din buze.

— Aşa-mi închipui, i-a răspuns Elena. Oştenii soţului meu nu prea au avut niciodată imaginaţie. Iar oamenii lui Agamemnon sigur nu sunt mai breji. Aşa că, să zicem că răspunsul la întrebarea ta e „da”.

— Credeam că Menelau n-o să mai aibă răbdare să te vadă întoarsă, a spus Hecabe. Cum ar putea să mai rabde încă o noapte fără tine? După atâţia ani.

— Sunt sigură c-o să aştepte el până mâine. Nu şi-a dorit mereu decât s-o aibă pe Elena ca soţie. A avut-o, a pierdut-o, iar acum a recăpătat-o. Nici nu e neapărat nevoie să mă ştie cu el, atâta vreme cât nimeni nu poate zice că sunt cu altcineva.

— Te aştepţi să te căinez că ai un bărbat bădăran? s-a răstit Hecabe la ea. Tocmai pe tine?

— Pe mine, care distrug tot ce ating, întinând şi stricând totul prin simpla mea existenţă? a spus Elena arcuindu-şi iritată sprâncenele. Nu, nu mă aştept şi nu-mi doresc să mă compătimeşti. Ţi-am răspuns doar când m-ai întrebat de ce se arată Menelau nepăsător.

— Niciun grec nu pare să te vrea înapoi, a spus Hecabe.

— De ce m-ar vrea? i-a răspuns Elena. Doar dau şi ei vina pe mine pentru războiul ăsta, ca şi voi.

— Desigur că dau vina pe tine, a grăit Andromaca atât de încet, încât Cassandra de-abia dacă a auzit-o în vuietul valurilor. Toată lumea dă vina pe tine şi pe Paris.

— Măcar tu nu zici că sunt singura vinovată, a spus Elena.

Hector îl detestase pe Paris, însă atât el, cât şi Andromaca îi arătaseră mereu bunătate cumnatei neaşteptate. Andromaca a clătinat din cap.

— Eu da, a spus Hecabe. Tu eşti vinovata. Paris e un… a zis, înterupându-se apoi. Era un prost desfrânat. Însă tu erai femeie măritată. Trebuia să-l refuzi.

— Paris era şi el însurat, a spus Elena. De ce uită mereu lumea?

— Era însurat cu o nimfă, i-a răspuns Hecabe. Doar nu era să ne ia cetatea cu asalt dacă nu-l vedea întors teafăr acasă.

Elena s-a uitat la bolovanii din jur şi şi-a ales unul colţuros şi presărat cu iarbă-de-mare. S-a dus la el şi s-a aşezat. În clipa aceea, parcă-i era tron. Soarele în cădere ar fi trebuit să-i intre în ochi, însă nu îndrăznea.

— Atunci de ce dai vina numai pe mine? a întrebat-o Elena. Doar Paris a venit la mine, îţi aminteşti? El a venit în Sparta, la palatul lui Menelau, cu un singur gând: să mă cucerească.

— Şi nelegiuirea ta a fost că te-ai lăsat cucerită.

— Da, a oftat Elena. Asta mi-a fost nelegiuirea. Că i-am dat chipeşului tău fiu tot ce a cerut, cum făcea toată lumea, pentru că era frumos şi plăcut şi se veselea atât de bine.

Hecabe a amuţit când a auzit adevărul acesta. În tinereţe îl răsfăţase pe Paris, cum era atât de uşor de mulţumit, cu zâmbetul mai mereu pe chipul delicat. Ceilalţi fii munciseră mai din greu şi se arătaseră mai vrednici, însă pe Paris îl iubise cum iubeşti un animăluţ de casă. Nimeni nu-i rezista, astfel că era mereu răsfăţat. Oare îi ceruse Priam socoteală când i-a vestit că îi trebuie o corabie, să plece în Grecia? Îl întrebase careva unde anume merge şi de ce? Sângele i-a năvălit în obrajii zbârciţi – ştia prea bine că nimeni. Se îngroziseră când se întorsese cu Elena în Troia şi zâmbetul lui fermecător – n-avea să uite niciodată – se preschimbase într-o expresie de nedumerire înciudată. Paris a rămas uluit că familia lui nu l-a întâmpinat cu încântare înapoi acasă, cu noua lui soţie cu tot. Nu s-a arătat la fel de uluit când a sosit flota grecească în golf, însă părea să creadă în continuare că troienii nu-l plăceau din cine ştie ce răutate, şi nu pentru că erau îngroziţi de purtarea sa şi de urmările

ei. Chiar când şi-a văzut fraţii, prietenii şi vecinii luptând şi murind în războiul pe care chiar el îl iscase, nu şi-a cerut niciodată iertare şi nu şi-a recunoscut niciodată răspunderea. Pentru Paris necazul nu se trăgea de la propria lui purtare, ci de la răspunsul lui Menelau, care i se părea absolut inexplicabil. Toată lumea îi îngăduise orice dintotdeauna, îl încurajase chiar să ia tot ce voia. Întocmai asta făcuse, iar acum iată că izbucnise războiul.

— Cum de l-a primit Menelau în casă? a întrebat-o Hecabe. Ce bărbat îşi lasă nevasta singură cu altul?

— Un bărbat ca Menelau, i-a răspuns Elena dându-şi ochii peste cap, care n-ar cuceri în veci nevasta altuia, aşa că nici nu-i trece prin cap că altcineva ar putea face altfel. Un bărbat care ar primi după datină un străin acasă la el, însă s-ar sătura pe dată de părul său parfumat, veşmintele împopoţonate şi glasul blând. Un bărbat care n-ar dori să aducă vreo jignire zeilor dându-l pe străin afară, însă nu s-ar mai simţi în stare să-l rabde nici o zi măcar. Un bărbat care ar pleca la vânătoare cerându-şi cu părere de rău iertare de la nevastă, că-i lasă musafirul plicticos pe cap şi făgăduindu-i că se va întoarce peste câteva zile, când au scăpat de el. Un bărbat care nici n-ar vedea cum se uită nevasta lui şi musafirul unul la altul şi nu şi-ar da seama ce vânătoare se dă la el acasă cât umblă el cu dulăii lui pe coclauri.

— Dar ai fi putut să-l refuzi pe Paris, a spus Hecabe. Să-ţi laşi bărbatul şi fiica...

— Care dintre noi ar putea s-o refuze pe Afrodita? a întrebat-o ea ridicând din umeri. Puterea zeiască o întrece cu mult pe a mea. Când m-a îndemnat să-l însoţesc la Troia, am încercat să mă împotrivesc. Însă nu mi-a dat de ales. Mi-a zis ce trebuie să fac, iar apoi s-a retras, iar în lipsa ei am început să aud un ţiuit ascuţit, ca un ţipăt îndepărtat. Nu m-a lăsat de când a pus Paris piciorul la noi în palat. Am

crezut că-mi pierd mințile – nu-l mai auzea nimeni şi nici nu se sfârşea. Mi-am vârât ceară în urechi, însă nu a pus căluş sunetului. Apoi, când Paris m-a sărutat şi l-am primit în patul meu, țipătul s-a mai domolit. Iar când am păşit pe puntea corabiei sale, s-a risipit cu totul. Asta înseamnă să refuzi un zeu, să-ți pierzi mințile.

Hecabe s-a uitat țintă la Cassandra, care scrijelea ceva în nisip cu un bețigaş, îngrămădind un semn după altul, până când desenul se învolbura în aşa hal, că nu se mai înțelegea nimic.

— Cum spui tu. S-a întors iar spre Elena. Însă dacă ai fi refuzat să pleci cu el, poate că sunetul ar fi dispărut de la sine. Mai mult, dacă Menelau era aşa de necugetat cum se înțelege din ce ne povesteşti tu, de ce i-a mânat pe toți grecii aceştia încoace, să te ia înapoi?

— Pentru că tata, Tindar, i-a pus pe toți să jure, a spus Elena. Când a venit vremea să mă mărit, toți bărbații Eladei au vrut să-mi fie soți.

— Desigur, a pufnit Hecabe.

— Îți zic doar ce s-a întâmplat, a spus Elena. Pentru că m-ai întrebat. Regi şi prinți au venit din toată Grecia ca să mă ceară tatei de soție. Curând şi-a dat seama că ar putea să izbucnească războiul, dat fiind că va trebui să-i dezamăgească pe toți în afară de unul. De aceea i-a pus să jure că îl vor apăra pe acela care se va însura cu mine. Dacă Afrodita i-ar fi oferit fiului tău oricare femeie ca trofeu, nu ar fi fost niciun război. N-ai decât să-i porți pică zeiței, nu mie.

Hecabe a deschis gura să-i răspundă, însă Cassandra a scos dintr-odată un urlet înfiorător.

— Taci, i-a zis mama ei printre dinți, ridicând mâna să-şi plesnească fiica peste față.

Cassandra nici n-o vedea, se uita țintă spre coastă, unde lumina deja se stingea. Doi oşteni greci se întorceau în

tabără, în direcția femeilor, cărând ceva greu între ei, într-o lectică. Deşi Cassandra ştia deja că nu era ceva, era cineva.

17

Afrodita, Hera, Atena

Cele trei zeițe ar fi spus că nu au nimic în comun, însă fiecare dintre ele detesta la fel de profund orice ocazie socială care nu se-nvârtea în jurul ei. Şi, la fel, le era cu neputință să-şi ascundă disprețul. Aşa se face că, în ziua nunții lui Thetis cu Peleu, te puteai aştepta să fie toate la fel de arțăgoase încă dinainte să pornească soarele în călătoria sa pe cer.

Dintre ele trei, poate că Hera avea cele mai puține motive să fie arțăgoasă. Zeița stătea înaltă şi maiestuoasă, cu o mică încruntătură întunecându-i chipul frumos şi senin, şi se uita țintă cu imenşii ei ochi căprui undeva pe deasupra zarvei care o înconjura. Thetis era o nimfă oarecare a mării, nemeritând atâta duşmănie din partea reginei olimpienilor. Nu doar atât, căci Thetis făcuse gestul cât se poate de neaşteptat de a respinge atențiile soțului Herei, Zeus. De obicei motivul de dispreț al Herei – când venea vorba de nimfe, zeițe şi muritoare laolaltă – erau infidelitățile fără sfârşit ale lui Zeus. În unele zile avea impresia că acesta îşi atrăsese în pat prin amenințări şi ademeniri pe oricine îi apăruse vreodată în fața ochilor. Şi după o vreme devenise de-a dreptul enervant – peste tot răsăreau semizei care pretindeau că-l au pe Zeus drept tată. Cel mai mult o supăra lipsa de curtenie şi vulgaritatea întregii poveşti. Şi cu toate că îşi pedepsea soțul pe cât îi stătea în puteri, pe regele zeilor nu puteai să te răzbuni decât până la un punct. Zeus era pur şi simplu mai puternic decât soția lui şi ea nu

prea avea ce să facă. Astfel că le pedepsea pe fete, mai ales pe muritoare, păcălindu-le şi chinuindu-le de câte ori se ivea prilejul. Chiar şi când jura să le apere, Zeus rar le dedica pe deplin atenția ceva mai mult timp, mai ales pentru că apărea o altă minunăție tânără care-i atrăgea privirile. Hera nu se lăsa aşa uşor distrasă. Oricum, Thetis nu făcuse nimic care să merite dezaprobarea ei. Când Zeus îi arătase obişnuita ardoare, fata fugise de el.

Poate tocmai această respingere, mai degrabă decât profeția, îl convinsese pe Zeus să ia măsuri. Stăruise ca Thetis, împotriva voinței sale şi mai prejos decât îi era rangul, să se mărite cu un muritor. Hera nici nu mai ținea minte cum îl cheamă, un rege grec oarecare de pe una dintre insulele pe care se aciuaseră la vremea asta. N-aveai cum să ții sub supraveghere toate ungherele arhipelagului. Dacă n-aveau niciun templu cu o statuie mare şi măgulitoare de-a ei înăuntru, Hera nu se mai sinchisea să-i țină minte.

Însă lumea şuşotea despre motivul profeției: Zeus aflase, cum se zvonea printre zei, că fiul lui Thetis îşi va întrece într-o zi tatăl. Asta îşi dorea orice bărbat şi tot asta îl îngrozea pe orice zeu. Mai ales pe zeul care şedea pe cel mai înalt tron din Olimp după ce-şi uzurpase tatăl, pe Cronos, care pe vremuri îşi uzurpase la rândul său tatăl, pe Uranus. Preaputernicul Zeus nu putea să-şi asume riscul de a avea un fiu cu un destin atât de măreț şi de îngrijorător. Aşadar, s-a hotărât ca fiul lui Thetis să fie pe jumătate muritor, pentru ca măreția să-i fie îngrădită, prin legătura de rudenie cu un bărbat obişnuit. Riscul a fost astfel înlăturat cu totul şi nimeni în afară de Thetis însăşi nu s-a sinchisit de nemulțumirile ei față de aranjamentele matrimoniale făcute în numele ei.

Pe de altă parte, Afrodita socotea orice nuntă o mică înfrângere. Ea prețuia iubirea, însă nu pe aceea conjugală.

Niciodată pe aceea conjugală. Ce soi de iubire mai era şi asta – însoțirea a doi tovarăşi? Precursoarea pruncilor? De-abia se abținea să pufnească a dispreț. Cum să-ți ardă de tovărăşie când poți să simți o pasiune mistuitoare? Cine n-ar da un soț la schimb pe un amant care te stârneşte în loc să te aline? Cine n-ar vrea să se vadă scăpată discret de plod dacă şi-ar vedea aşa amantul strecurându-se la ea în odaie pe o altă uşă? Nu-i venea cu niciun chip să creadă că ar putea alege cineva dragostea conjugală în locul dorinței pătimaşe pe care şi-o revendica Afrodita. Lumea declara tot timpul cât de mult ține la consort sau consoartă şi la odraslele lor (doar şi Afrodita avea un fiu pe care-l îndrăgea destul de mult), însă ea ştia adevărul. Aproape de zori, când bărbații şi femeile se rugau în taină, şoptit, ei i se rugau. N-o implorau să le dea sănătate şi viață lungă, cum făceau la lumina zilei. Implorau să aibă parte de dorința orbitoare şi asurzitoare a trupului şi mai implorau să primească răspuns la dorința lor. Orice altceva – averi, putere, rang – era doar piesă de decor cu care mascau sau camuflau ceea ce-şi doreau cu adevărat. Şi care nu avea nimic de-a face cu căsnicia. Asta se citea chiar şi azi de la o poştă pe chipul nătângului ăluia, cum se uita la viitoarea lui mireasă, tot încercând disperat şi zadarnic să-i întâlnească privirea. Ştia ce înseamnă să simți dorința aceea. Şi ştia că n-are cum să şi-o astâmpere căsătorindu-se. Avea s-o ia pe Thetis în patul său, însă disprețul ei îi va strica orice plăcere pe care ar fi putut s-o simtă alături de ea. Nimfele puteau iubi muritori (Afrodita şi-a înşirat iute în minte nume de nimfe care o făcuseră: Merope, Callirrhoë, Oinone...), nu însă şi Thetis, care nu le arăta grecilor decât dispreț.

Pentru Atena, care a sosit cu întârziere după Afrodita, nunțile erau întotdeauna pricină de enervare. Zeița cu ochi cenuşii nu era la fel de înaltă ca Hera, însă obişnuia să poarte un coif dat pe ceafă, pentru a atinge înălțimea pe

care n-o avea de fapt. Atena detesta să stea prin preajma Afroditei, pe lângă care se simțea ciolănoasă şi stângace. Pletele Afroditei curgeau în bucle desăvârşite, mângâindu-i spinarea, iar peplumul îi stătea lipit de trup de parcă era ud. Atena s-a uitat în jos la propria-i rochie – care atârna lălâie pe ea de la umeri până la glezne –, întrebându-se cum de arăta Afrodita cu totul altfel, deşi purta practic acelaşi veşmânt. Afrodita părea mereu ciudat şi ademenitor de fluidă – avea ochi verzi-albaştri ca marea şi pielea îi mirosea uşor a sare. Se unduia pe sub rochie ca un delfin sau focă străpungând arcuit undele. Atena se întreba cum se poate să dispreţuieşti şi să doreşti pe cineva totodată. Tânjea şi să se tragă departe de zeița care-i pricinuia atâta stânjeneală, dar şi să se ştie învăluită de brațele ei. Şi-a strâns mai bine lancea în mână, reamintindu-le tuturor că pe ea o pasionează doar sferele cerebrale şi marțiale ale vieții. Bărbații şi femeile i se rugau deopotrivă să le împărtăşească din priceperea şi înțelepciunea ei. Nu i se rugau tânjind după dragoste, copii sau o sănătate mai bună. I se rugau să le dea sfaturi în războaie, să le împărtăşească talentele sale strategice şi iscusința sa. Astfel că îşi purta coiful şi lancea pentru a le arăta cât mai limpede că n-o interesau lucrurile de care se lăsau vrăjite cele mai multe femei. Cum ar fi nunțile. Şi-şi lua gândul de la itacian – un tânăr isteț, pe care-l aştepta un destin complicat – care-i trezea sentimentele pe care alte femei spuneau că le încearcă în absența bărbaților lor. Odiseu n-avea ochi decât pentru proaspăta lui mireasă, pentru Penelopa lui, la vremea aceea. Însă Atena nu se pricepea doar la războaie şi ştia că bărbatul tot o să se înstrăineze de cămin odată şi odată. Nu-i rămânea decât să apară la locul şi timpul potrivit. Şi deghizată corespunzător, dacă era nevoie.

Cele trei zeițe se resemnaseră cu plictiseala şi supărarea acelei zile: toți olimpienii veniseră la nuntă, n-aveau cum să

plece pe furiş. Însă, pe când suratele lor nimfe se îngrămădeau în jurul lui Thetis, iar Peleu se uita la mulțimea de nemuritori întrebându-se cât de nelalocul lui era acolo, printre ei, fiecare zeiță a ajuns să blesteme în sinea ei căsnicia aceea. Era un dezgust împărtăşit: la rândul ei, Thetis ar fi preferat să nu le ştie pe niciuna de față. Ar fi preferat să nu se mărite cu Peleu, însă acesta căzuse la învoială cu Zeus, şi nimfa mării ştia că n-are rost să se împotrivească cu totul în această împrejurare. O să profite de vinovăția lui Zeus (căci fireşte că zeul simțea un soi de remuşcare că a măritat-o cu prostovanul ăsta) când va avea nevoie de ceva pe viitor. N-o să uite.

Însă, dacă tot trebuia să se mărite azi, i-ar fi plăcut să nu vadă în fața ochilor chipul mânios al Herei, căreia i-ar sta mult mai bine dacă şi-ar şterge pur şi simplu de pe față nelipsita ei expresie dezaprobatoare. S-ar fi simțit tare mulțumită dacă Atena – cu bufnița aia țipătoare a ei care o însoțea peste tot, de parcă trăia într-un cuib uriaş – ar fi hotărât să nu vină deloc. Şi nicio femeie, nemuritoare sau nu, nu-şi dorea s-o aibă pe ursuza şi îmbufnata Afrodita la nunta ei. Atrăgea toate privirile – până şi pe ale mirelui lui Thetis. Thetis sosise înveşmântată în peplumul ei cel mai frumos, verde ca marea, şi viitorul ei soț de-abia dacă observase, atât de tare o sorbea din ochi pe zeița născută din spuma mării. Thetis îşi dorea fierbinte să le vadă pe toate trei înecate în mare, însă cu totul în zadar azi.

Le-a întors spatele, hotărând să le ignore. Şi-a petrecut privirea peste plaja domoalei insule Egina, unde hotărâse Zeus să se țină nunta. S-a uitat la toți zeii şi nimfele strânse laolaltă şi, o clipă, s-a mâniat foc că venise atâta lume să o vadă umilită. Ar fi vrut să se răzbune cumva pe ei toți.

Însă iată că răzbunarea s-a arătat din cu totul altă parte, rostogolindu-se pe pământ sclipitoare şi aurie.

*

Afrodita nici nu a băgat-o de seamă când i-a atins piciorul. Era obişnuită să o atingă atât oamenii, cât şi jivinele şi zeii, sub tot felul de pretexte, oricât de găunoase – chiar şi copacii îşi lăsau crengile spre pământ, încercând să i se încâlcească în păr. Ceva mai târziu – când un paharnic s-a grăbit să-i ofere ei cea dintâi ambrozie şi de-abia apoi miresei, mirelui sau altui zeu –, când a păşit în faţă să ia cupa, a zărit metalul lucind puternic, când s-a rostogolit iar în lături, împins de sandaua ei.

Deja îi stătea mintea la aur din pricina cerceilor lui Thetis. Până şi Afrodita ştia că nu s-ar fi cuvenit să se ducă la mire chiar la nunta lui şi să-i ceară cerceii pe care dorea să-i dea în dar miresei sale. Însă se gândise oricum s-o facă. Erau tare drăguţi: un şarpe cu două capete încolăcit într-un cerc desăvârşit în jurul a două maimuţe ghemuite. Cercul era înconjurat de şiraguri de mărgele din cornalină închisă la culoare, având la capete câte o pasăre mititică de aur. Ce frumos ar fi arătat atârnaţi de urechile ei. Aveau să se piardă în buclele negre ca algele ale lui Thetis. Era de-a dreptul absurd că cerceii îi aparţineau ei şi nu Afroditei.

Când a dat să se aplece ca să ia mingea aceea de aur, Atena, cu ochii ei de vultur şi mâna lacomă, a înhăţat-o prima. Afrodita i-o trimisese la călcâi când luase cupa cu nectar.

— E a mea, a spus Afrodita.

Atena s-a uitat când la stânga, când la dreapta, făcând pe nevinovata.

— Nu prea cred, i-a răspuns ea. Tocmai s-a rostogolit la piciorul meu, aşa că socot că a mea e de-acum.

— Dă-o-ncoace, a spus Afrodita.

Din gură-i rămăsese doar o linie oţărâtă, gata de ceartă, însă amândouă zeiţele ştiau că asta e nimica toată. În câteva clipe putea să-şi reverse din plin puterea de convingere şi Atena ar fi renunţat la minge, oricât ar fi

încercat să-i reziste. Nimeni nu putea să-i răpească Afroditei ceva ce râvnea. Nimeni în afară de Hera.

— De ce vă certați? s-a răstit ea printre dinți la ele.

— Atena mi-a furat jucăria, a spus Afrodita. Poruncesc să mi-o dea înapoi.

— Nu-i a ei, a spus Atena. E a mea. Mi-a azvârlit-o cineva la picioare.

— Ba nu ți-a azvârlit-o nimeni. Am scăpat-o eu din mână şi s-a rostogolit prin nisip până la tine. Nu înseamnă că e a ta.

Afrodita s-a întors spre Hera.

— Nu înseamnă că e a ei, a spus ea.

— Dă s-o văd.

Hera a întins mâna după minge, zâmbind ironic când Atena a strâns-o din reflex mai bine.

— Ți-am zis să mi-o dai s-o văd.

Hera a înşfăcat cu amândouă mâinile pumnul Atenei şi i-a smuls cu de-a sila mingea. A încercat Atena să se împotrivească, însă cum se chinuia să țină şi lancea, n-a reuşit.

— E mingea mea, a repetat ea.

Restul zeilor începeau să bage de seamă că se petrece ceva. Cum nu se dădeau în lături de la o încăierare ca lumea, au început să se strângă în jur.

— Nu-i o minge, i-a răspuns Hera. Ia uite.

Şi i-a arătat în mâna ridicată desăvârşitul măr de aur. Era aproape sferic, însă ceva mai lat la capătul de sus, sub codița de aur. Puteai să-l ții tocmai bine între degetul mare şi arătător datorită crestăturii de la capătul de jos.

— Tot al meu e, a spus Atena.

— Scrie ceva pe el, a spus Hera întorcând mărul în mână. *Te kalliste.*

— V-am zis că al meu e, a ridicat Afrodita din umeri. De care alta ar putea fi vorba?

O clipă s-a lăsat liniştea.

— Poate e-al meu, a spus Hera. V-ați gândit vreuna dintre voi?

— Dă-mi-l înapoi, a spus Atena. Papa!

Când s-au uitat în lături şi apoi în spate, zeii au apucat să-l zărească pe bărbosul Zeus îndepărtându-se în grabă, făcându-se că n-aude.

— Toți te vedem cum te fofilezi, s-a răstit Hera.

Zeus s-a oprit locului. A oftat scuturându-se din tot trupul. Pe undeva prin lume au vuit trăsnetele pe cerul fără nori şi oamenii au dat fuga în templele sale, să-l îmbuneze. S-a întors spre soția lui.

— Doreați să mă întrebați ceva? i-a zis. Sau aveați de gând să cădeți singure la înțelegere?

Apollo cel cu plete de aur i-a tras un cot în coaste surorii sale, Artemis. Zeițele alea nu erau în stare să cadă în veci la vreo înțelegere, spre eternul lor amuzament.

— Pe mărul acesta stă scris „Celei mai frumoase", a explicat Hera. E discutabil cui îi aparține.

— Ba nu e deloc, a spus Afrodita.

— Ba da, a spus Atena.

— Dilema asta are o singură soluție, a grăit Hera întrerupându-le. Cineva trebuie să decidă cui dintre noi i se cuvine.

Şi s-a uitat la marea de zei strânşi în fața ei.

Cei care îşi dăduseră coate să ajungă în fața mulțimii şi-au regretat brusc alegerea. Şi-au pironit ochii în pământ, de parcă primiseră sarcină să numere grăunțele de nisip.

— Şi chiar tu, bărbate, ar trebui să decizi, a urmat Hera.

Zeus s-a uitat la soția sa, pe al cărei chip se citea trufia țâfnoasă, apoi la fiica lui, care se arăta jignită. Cealaltă fiică părea fără cusur, cum îi era în fire, însă ce prost şi-ar fi închipuit că se aştepta s-o aleagă pe una din celelalte două. Sau că l-ar fi iertat dacă ar fi făcut aşa ceva?

— Nu pot fi eu judecătorul, a spus el. Cum aş putea să aleg între soţia şi fiicele mele? Ce soţ sau tată ar putea să facă una ca asta?

— Atunci dă-mi mie mingea, a spus Afrodita, strângând din dinţişorii ei perlaţi.

— E un măr, a spus Atena. Şi e al meu.

— Ce încrezute sunteţi amândouă, a spus Hera. Doar e în mâna mea.

— Pentru că mi l-ai luat cu de-a sila! a ţipat Atena.

Un licăr s-a ivit dintr-odată în aer şi zeiţele au simţit cum se mişcă nisipul sub picioarele lor. Oare se alăturase şi Poseidon, Făuritorul cutremurelor, discuţiei? Zeii nu mai erau de-acum strânşi în jurul lor; s-au văzut învăluite într-un nor strălucitor, iar într-o clipă au simţit sub tălpi pământul bolovănos. Norul s-a risipit şi s-au trezit pe coama unei coline înţesate de pini de un verde viu în jur şi mai spre vârf.

— Unde ne aflăm? a întrebat Afrodita.

— Pe Muntele Ida, cred, i-a răspuns Atena când s-a uitat în jur, observând turnurile unei fortăreţe mai jos pe câmpia de la poalele muntelui. Parcă e Troia acolo, nu?

Hera a ridicat din umeri. Cui îi păsa de Troia?

*

Tânărul le-a apărut în faţă de parcă s-ar fi desprins din visele lor. Buclele brune îi cădeau pe frunte şi-şi ţinea cuşma strâmb pe cap, dându-i un aer îndoielnic.

— Cine eşti? a vrut să ştie Hera.

— Paris, fiul lui Priam, i-a răspuns insul.

Aproape că reuşea să-şi ascundă nedumerirea văzând priveliştea aceea prea cunoscută şi stranie totodată. Cu câteva clipe mai înainte îşi păştea turma pe pajiştile de la poalele Muntelui Ida. Acum, fără nicio noimă, se trezise într-o poiană umbrită pe care n-o mai văzuse până atunci. Şi, din câte vedea, se afla aproape de vârful muntelui, deşi

aerul era prea încins ca să fie aievea. Iar acum trei femei – cam mari de statură şi răspândind o lumină aurie slabă parcă prin piele, dinlăuntrul lor – se uitau țintă la el. Ştia că pesemne sunt zeițe.

— Tu ne vei fi judecător, a spus Afrodita.

Nu se îndoia că orice muritor ar fi socotit-o cea mai frumoasă. De nu, l-ar fi nimicit de n-ar mai fi prins nici o bătaie a jalnicei lui inimi omeneşti.

— Judecător? Ce anume trebuie să judec, doamna mea? a spus Paris.

— Pe mărul acesta scrie că i se cuvine celei mai frumoase, a spus Atena împungând cu degetul mărul din mâna Herei. Dă-i-l lui, a spus. Asta a hotărât Zeus.

Hera l-a chemat oftând pe băiat la ea.

— Poftim, i-a zis aruncându-i mărul în mâini. Tu trebuie să hotărăşti cui i se cuvine de drept mărul acesta.

— Eu? a făcut Paris.

O clipă căzuse pe gânduri, întrebându-se dacă junincile lui sunt la adăpost, rămase fără apărare acolo, pe coastele de jos. Însă de-acum şi de-ar fi auzit răgetul leilor de munte sau urletele lupilor nu s-ar fi clintit din loc. A răsucit mărul în mâini, admirându-i strălucirea caldă. Nu era de mirare că se certau pe podoaba aceea minunată, din aur masiv. A zărit literele înscrise în pulpă: „Celei mai frumoase”. O clipă a simțit o strângere de inimă că mâna aceea scrisese forma de feminin *kalliste*. De-ar fi scris *kallisto*, desigur că l-ar fi păstrat pentru sine.

— Da, a spus Afrodita, care se pricepea să recunoască dorința în ochii oricui. E tare frumos, nu-i aşa?

— Ca voi toate, doamnele mele, a spus Paris, curtenitor cum învățase să se arate.

— Am mai auzit asta, a spus Atena. Alege acum.

Paris s-a uitat când la un chip, când la altul, vădit descumpănit. Afrodita, desigur, era cu totul şi cu totul

frumoasă, aşa cum auzise dintotdeauna că ar fi. Veşmintele mai că-i plesneau peste sâni, urmând formele cărnii, încât se trezea că-i alunecă privirea în jos de la chipul ei desăvârşit, oricât de mult îşi dorea să-l admire. Aproape îşi închipuia cum îşi vâră mâna în pletele ei ca mierea şi cum o simte lipită cu totul de el, deschizându-şi buzele sub ale lui – nu mai avea în minte nimic altceva. Desigur că ei avea să-i dea mărul. Era o minune.

Însă apoi şi-a dres Hera glasul, rupând vraja. Însă nu chiar de tot, ci mai degrabă risipind-o deocamdată. Hera era înaltă, a observat el, acum, c-o vedea între Afrodita şi Atena. Era înaltă, elegantă, inspira forță, de parcă în orice clipă ar fi putut să-l salte de la pământ şi să-l strivească de o stâncă. Văzându-i încheieturile şi gleznele gingaşe, cumva, ciudat, nu-i displăcea deloc posibilitatea aceea, din contră. Poate ar face bine să n-o mânieze, i-a trecut dintr-odată prin minte. Apoi s-a oprit când şi-a dat seama că nu fusese gândul lui. Vorbele îi apăruseră pur şi simplu în minte, de parcă le auzise rostite. Şi totuşi, nimeni nu zisese nimic. S-a uitat țintă la gura ei, aşteptând parcă să-i surprindă şiretlicul, însă n-a reuşit.

Apoi, la stânga sa stătea femeia care-l mira cel mai mult dintre toate trei. La Troia aveau o statuie de-a Atenei într-un templu din fortăreață. Uriaşă cum era, îți stârnea teama, înfățişând limpede o femeie care, judecând după chip, era în stare să te sugrume cu mâinile goale ca să nu-şi păteze cumva rochia cu sângele tău. Însă zeița care stătea în carne şi oase la câțiva paşi de el era cu totul altfel. Avea într-adevăr un aer amenințător, însă chipul îi arăta totodată atât de tânăr, încât, în loc să simți groază, te simțeai fermecat. Semăna cu surioara băiețoasă a unui prieten, cu care ai crescut alături şi te-ai purtat de parcă ți-e tovarăş, ca apoi, într-o bună zi, să observi că de-acum s-a făcut mare şi arată tare ademenitor, ştiind prea bine că nu eşti deloc de nasul

ei. În clipa aceea, Paris ar fi dat multe ca să ajungă cumva de nasul ei, sau aşa i se părea.

Afrodita a bătut din picioruş.

— A zis drept că tu trebuie să alegi, a spus ea.

Vorbele parcă-i unduiau pe pământul dintre ei şi se încolăceau ca nişte şerpi pe trupul lui Paris.

— Al cui este mărul?

— Nu ştiu, a spus Paris. Dacă vreți să mă dojeniți pentru nehotărârea mea, n-aveți decât, însă adevărul e că voi trei sunteți cele mai frumoase făpturi pe care le-am văzut în viața mea. Sunteți atât de departe de orice muritoare, că îmi vine greu şi să vă văd aşa cum sunteți. E ca şi cum ați întreba o furnică ascunsă în bârlogul ei de sub pământ care munte e cel mai înalt. Nu sunt în stare.

— Ai nevoie de un răgaz, a spus Atena.

Voia neapărat să-i ascundă cât o încântă că mărul nu nimerise încă în mânuțele fierbinți ale surorii sale.

— Putem să te ajutăm cumva să te hotărăşti?

S-a lăsat liniştea o clipă.

— Pot eu să te ajut, a spus Afrodita, răsucindu-se până i s-au desfăcut fibulele cu care îi era prinsă rochia pe umeri.

I-a lunecat în jos pe dată, dezvelindu-i trupul în fața lui Paris, care părea gata să-şi înghită limba.

— Aha, aşa facem? a spus Atena. Ne ținem de asemenea şiretlicuri?

S-a apucat să-şi desfacă fibulele propriei rochii, rămânând goală, înaltă şi zveltă ca o salcie, doar cu coiful pe cap şi lancea în mână. Hera n-a spus nimic, însă, cât ai clipi din ochi, a apărut şi ea goală.

— Nu pot..., s-a înecat Paris.

— Nu poți să vorbeşti? l-a întrebat Afrodita.

— Nu pot să respir, i-a răspuns el.

Şi-a desfăcut pe bâjbâite legăturile bonetei frigiene şi a azvârlit-o pe pământul uscat. Părul îi era lipit de cap.

— Te-am ajutat astfel să te hotărăşti? l-a întrebat Hera.

Nu observase până atunci ce glas profund şi gutural avea.

— Sincer, deloc, a spus el. Aproape din contră, de fapt.

— Zeus te-a adus aici ca să hotărăşti, a spus ea. Trebuie să alegi.

— Îmi trebuie un răgaz, a răspuns Paris. E vreun izvor prin preajmă? Aş bea nişte apă.

— Poți să bei după ce te hotărăşti, a spus Hera cu un glas atât de blajin, că amenințarea mai că i s-a pierdut cu totul.

Când a făcut un pas spre el, şi-a înăbuşit din toate puterile pornirea de a se da înapoi.

— Hai să-ți uşurez un pic alegerea.

Dacă ar fi fost în stare să vadă altceva decât chipul ei luminos la o palmă de al lui, poate le-ar fi observat pe Atena şi Afrodita dându-şi ochii peste cap, ca două surori agasate ce erau.

— Mărul i se cuvine zeiței celei mai frumoase, aşa cum vezi.

Paris mai că uitase că ține mărul în mână, deşi acum părea să pulseze greu, răspândind căldură.

— Însă frumusețea zeițelor nu seamănă cu frumusețea muritoarelor. Nu ține doar de înfățişare, ci şi de îndemânare. După cum vezi, sunt foarte frumoasă.

Paris a încuviințat fără vlagă. O clipă i-a stat pe limbă să se mire cu glas tare că Zeus s-a arătat vreodată necredincios Herei, cea nemaipomenit de strălucitoare, nu doar o dată, ci de atâtea şi atâtea ori. Însă ochii ei scânteietori îi dădeau de înțeles că poate n-o să-i primească declarația ca pe un compliment, deşi aşa se voia.

— Eu nu sunt doar frumoasă, a urmat ea. Mai sunt şi foarte puternică. Sunt soția şi sora lui Zeus, stau la dreapta lui, sus, pe Muntele Olimp. Clădesc regate cu binecuvântarea mea şi le nărui cu înfierarea mea. Pe mine trebuie să mă alegi.

Paris a simțit cum i se ridică părul pe ceafă, de parcă i-ar fi simțit suflarea închipuită pe pielea gâtului.

— De mă alegi pe mine, îți voi da în stăpânire orice regat poftești. Oricare. Înțelegi? Troia poate să fie a ta dacă o vrei, sau Sparta, Micene sau Creta. Oriunde vrei. Cetatea ți se va închina și te va numi rege.

Când s-a dat înapoi, Paris a înghițit în sec.

— Chiar ne apucăm acum să...? s-a uitat Atena urât la Hera. Bine.

A pășit în golul lăsat de Hera. Paris simțea cum i se adună broboane de sudoare pe tâmple și șale.

— Nici nu mai trebuie să-ți zic că mie ar trebui să-mi dai mărul, a spus ea.

Ochii ei verzi-cenușii nu semănau deloc cu ai Herei, și-a spus Paris. Ochii Herei erau de un căprui atât de închis, că te pierdeai în ei ca într-o peșteră. Însă Atena îl privea deschis și ager, încât dintr-odată s-a simțit egalul ei, știind prea bine cât de trufaș era gândul acela.

— Hera ți-a oferit o cetate, i-a spus ea.

Paris n-a răspuns, însă părea ca ea să-l fi auzit.

— Un regat? Își dorește tare mult mărul din mâna ta. Probabil te întrebi ce-aș putea să-ți ofer pe măsură, nu-i așa?

Nici acum nu i-a răspuns, însă ea a urmat îndată:

— Te gândești că un regat poate să se preschimbe într-o povară, nu un dar, dacă dușmanul hotărăște să-l cucerească.

De fapt, Paris se gândise la sânii ei goi care mai că nu-l atingeau, cum stătea atât de aproape de el – însă n-a îndrăznit s-o corecteze.

— Și chiar ai dreptate, a spus ea. Un regat nu valorează neapărat mare lucru. Iar regele trebuie să fie în stare să iasă victorios în luptele cu dușmanul. Asta pot să-ți ofer eu, Paris. Pot să-ți ofer înțelepciune, strategie, tactică. Pot să-ți

ofer în dar puterea de a-ți apăra avuția de oricine încearcă să ți-o răpească. Există ceva mai însemnat de atât? Dă-mi mie mărul și-ți voi fi pavăză, sfetnic și războinic.

— E bufnița ta? a întrebat-o el când a văzut pasărea roșiatică zburând peste poiană și așezându-se pe un ciot putrezit de copac de la dreapta lui.

— Bufnița mea nu ți-o dau! a spus ea, apoi a chibzuit o clipă. Îți dau altă bufniță dacă vrei.

— Mulțumesc, i-a răspuns el. Chiar îmi face cu ochiul.

Atena a încuviințat din cap și s-a dus în spate, lângă Hera. Bufnița a zburat spre ea și i s-a lăsat pe brațul întins. Când Atena a mângâiat-o pe penele de la ceafă, i-a ciugulit cu blândețe mâna.

Cu toate că era cu ochii pe ea, căci nu se putea înfrâna, Paris nici n-a văzut-o pe Afrodita mișcându-se de la locul ei. Dintr-odată s-a trezit cu ea în spate, în față, împresurându-l parcă din toate părțile. Când l-a mângâiat pe braț doar în treacăt, a simțit că i se moaie picioarele. De când era nu-și dorise nimic mai mult decât să i se prosterneze la picioare. Pletele ei – asemenea soarelui pe nisip – îl înveliseră parcă cu totul și pe buze simțea gust de sare.

— Știi că mărul mi se cuvine mie, a spus ea. De mi-l dai mie, ți-o voi da și eu pe cea mai frumoasă femeie din lume.

— Pe tine? a întrebat el răgușit.

— Nu pe mine, i-a răspuns ea. Te-aș distruge, Paris. Ești muritor.

Paris s-a întrebat dacă ar fi o moarte atât de îngrozitoare până la urmă.

— Ți-o voi da pe femeia care-mi seamănă cel mai mult pe lume. O cheamă Elena din Sparta.

Dintr-odată i-a apărut în minte o femeie de o frumusețe năucitoare – păr galben-aprins, piele albă, gât ca de lebădă – , dispărând la fel de iute apoi. Afrodita s-a îndepărtat scânteind, ca spuma pe undele mării.

Paris s-a uitat în jos la mărul de aur masiv pe care-l ținea între degetul mare şi arătător. Apoi s-a uitat iar la cele trei zeițe care îi stăteau în față şi a ştiut că i se cuvenea cu adevărat doar uneia dintre ele.

*

Când au pornit-o înapoi spre Muntele Olimp, Atena şi-a jurat să nu mai vorbească în veci cu niciuna dintre ele. Mai ales cu Afrodita, care plesnea de mândrie ținând cu drag mărul în mâinile ei haine.

— Nu i-ai spus că Elena e deja măritată, a şoptit Hera.

Prefera să se răzbune când găsea momentul potrivit, aşa că n-avea cine ştie ce rost să nu mai vorbească deloc cu zgripțuroaica.

— Nu mi s-a părut important, i-a răspuns Afrodita. Oricum, cât de mult mai contează? Paris e deja însurat.

18

Penelopa

Preaiubitul meu soț,

M-au prevenit pe vremuri că aduci cu tine necazuri. Mama zicea odată că-ți sunt cusute în numele pe care-l porți şi nu-i chip să scapi de ele. I-am spus să tacă, eşti mult prea isteț ca să te laşi prins în buclucuri. Le-ai păcăli cu agerimea ta, aşa am spus. Şi dacă nu ți-ar merge, ai fugi până nu te-ar mai ajunge din urmă. Poate ar fi trebuit să-mi dau seama că tocmai pe mare vei avea parte de necazuri, căci acolo agerimea şi iuțimea nu-ți oferă cine ştie ce avantaje.

A trecut un an de când a căzut Troia, şi tot nu ai sosit acasă. Un an. Să se fi depărtat Troia şi mai tare de acum

zece ani, când ai plecat într-acolo pe mare? Pe unde umbli, Odiseu? Îmi ajung la ureche tot felul de poveşti descurajatoare. De ți-aş spune ce cântă barzii despre tine, ai râde. Cel puțin aşa nădăjduiesc.

Se zice că ai fi pornit pe mări de la Troia şi, după vreo două incursiuni piratereşti, te-ai trezit naufragiat pe o insulă unde trăiau nişte oieri uriaşi cu un singur ochi. Ciclopi, aşa le ziceau bărbaților cu un ochi şi multe mioare. Ai auzit ceva mai caraghios de când eşti? Se zice că ai rămas prizonier în peştera unui ciclop crud, care avea de gând să te omoare şi să te mănânce. Cel puțin cred că mai întâi voia să te omoare.

Barzii cântă că oamenii tăi – ținuți şi ei prizonieri alături de tine – şi-au pierdut iute orice speranță. Însă tu, ca întotdeauna, ai urzit un plan. Oare cântă altă poveste în casele altora? Aici, în palatul din Itaca, eşti mereu cel mai iute, cel mai isteț, cel mai iscusit. Se zice că i-ai dat ciclopului un burduf plin cu vin şi l-ai îndemnat să bea. Dacă tot e ultima cină, ai zis, lasă-mă să te cinstesc ca pe un oaspete, oricum ar fi. I-ai dăruit un burduf de vin neîndoit cu apă unui uriaş care nu bea decât lapte de oaie. Fireşte că s-a îmbătat pe loc criță. „Cum te cheamă, călătorule", te-a întrebat el cu limba împleticită. „Aş vrea să ştiu pe cine-o să mănânc." „Mi se spune Nimeni", i-ai răspuns tu, nevrând să-i îngădui fala de a te fi ucis. Beat şi nătâng, poate, cum era, i s-a părut un nume ca oricare altul.

Însă oricui i-ar fi trecut prin cap să-i dea să bea tărie. Planul tău s-a arătat mai târziu în toată ingeniozitatea lui crudă. Ce le mai place barzilor să cânte despre ce-a urmat, Odiseu – tot cântă povestea asta iar şi iar. Căci, odată ce vinul a pătruns în vinele ciclopului, curgând prin ele ca sângele, oamenii tăi au vrut să-l omoare în somn. Nu se gândiseră ca tine că aşa vor rămâne mai departe prizonieri

în peşteră cu un uriaş mort. Ciclopul trebuia să rămână teafăr şi treaz, ca să dea deoparte stânca – pe care o proptea în chip de uşă – de la gura peşterii. Tu n-ai fi izbutit, nici singur, nici cu tovarăşii tăi. Cum nu te-au crezut, le-ai arătat. Trei războinici s-au opintit din toate puterile în stâncă, şi nu s-a clintit nici cât un deget. Nu putea să scape niciunul. De-abia atunci şi-au dat seama cât de încurcată era treaba.

Am zis teafăr? Fără îndoială că nu doreai să rămână ciclopul teafăr şi nevătămat. Însă doreai să-l ştii vătămat într-un anume fel.

L-ai văzut că se sprijină în ditamai bârna când îşi mână oile pe meleagurile stâncoase. Când se întorcea seara la peştera lui, trăgea stânca în dreptul gurii, ca să țină oile înăuntru, ferite de lupi şi alți prădători cât dormea el. Însă până şi un uriaş se descurcă greu doar cu o singură mână. Aşa că mâna oile înăuntru şi-şi lăsa bârna lângă gura peşterii, ca să poată să mute bolovanul cu mâinile libere.

Ai luat bârna şi ai vârât-o în tăciunii arzând, răsucind-o încet. Oştenii gemeau şi-şi plângeau soarta crudă – zece ani scăpaseră teferi din război şi iată că aveau să moară în drum spre casă, înfulecați de un uriaş. Dar tu nu i-ai luat în seamă, ci ai tot răsucit bârna cât tine de lungă, să se înnegrească bine la vârf. Nici măcar atunci nu s-au prins oştenii tăi ce coceai, a trebuit să le zici de două ori să se dea mai încolo şi să se ascundă în turma mițoasă a uriaşului. Eu am ştiut dinainte să aud prima oară cântul bardului ce-aveai de gând. Erai nemilos, de aceea te-am iubit din prima, Odiseu. Şi te mai iubesc şi acum.

I-ai vârât în găvanul ochiului bârna ascuțită, răsucind-o când a plesnit cu un sfârâit. Barzii cântă că țipătul său ar fi trezit din morți şi războinicii căzuți la război. Te-ai dus să te adăposteşti şi tu lângă oştenii tăi, printre mioare, ținându-te bine de gâturile lor moi, ca nu cumva să fugă. Ciclopul şi-a

scos bârna din găvanul ud şi înnegrit şi a urlat şi mai tare. A stârnit atâta tărăboi, că au venit într-un suflet ceilalți uriaşi la el. Erau singuratici de felul lor, din câte am auzit, locuind fiecare la el în peşteră, cu turma lui. Însă cum niciunul nu mai auzise atâta larmă, nu aveau cum s-o ignore. Ce-i cu tine, i-au strigat de afară, de lângă bolovanul care astupa gura peşterii. Ar fi fost prea de tot să-l dea la o parte şi să intre peste el în casă. Au rămas tăcuți, cu urechea ciulită. Sunt rănit, a urlat ciclopul.

Noi doi, Odiseu, am fi întrebat la fel. Ce rană ai? Sau eu l-aş fi întrebat: cum pot să te ajut? Însă ciclopii au alte obiceiuri şi l-au întrebat ce li se părea lor mai însemnat: cine te răneşte? Ciclopul rănit ştia răspunsul şi l-a răcnit cât îl ținea gâtlejul lui distrus. Nimeni mă răneşte, a țipat el. Nimeni mi-a scos ochiul.

Ceilalți uriaşi s-au uitat unul la altul ridicând din umeri. Neamul lor nu prea e curios din fire. După glas, ciclopul părea să sufere, însă toți îl auziseră la fel. Nimeni nu-l rănea.

Supărați că le tulburase odihna, au luat-o înapoi spre peşterile lor şi nu s-au mai sinchisit de zurbagiu. Însă, cu toate că deja îți ieşise totul de minune şi numele tău scornit se arătase a fi o stratagemă neînchipuit de grozavă, ție mintea-ți mergea mai departe.

Ajunşi aici, barzii se opresc să-şi împrospăteze forțele. Le place să țină lumea cu sufletul la gură, desigur, lăsându-te prizonier în peşteră. Ştiu că aşa o să câştige un pocal de vin în plus. De-abia apoi urmează cu povestea: ai ştiut când s-a făcut dimineață pentru că acoperişul peşterii ciclopului avea o gaură prea mică să se strecoare un om prin ea şi prea sus să ajungă careva la ea. Însă pe acolo pătrundea soarele şi ieşea fumul, şi astfel ai ştiut când se crăpa de ziuă. Şi oile au ştiut, punându-se pe behăit în lumina slabă, cenuşie. Ciclopul ştia că trebuie să dea drumul oilor la păscut, însă

nu voia să te lase cumva să-i scapi. Astfel că a tras bolovanul, eliberând doar pe jumătate gura peşterii, şi s-a aşezat lângă el.

Un oştean a scos un geamăt care s-a pierdut în behăitul oilor. Tot mai credea că o să te dovedească tocmai pe tine uriaşul, Odiseu. Însă tu ştiai ce-i de făcut. Ai legat trei oi laolaltă şi le-ai arătat oştenilor cum să se atârne şi să se țină zdravăn de burțile lor mițoase. Cu un picior ai mânat oile în goană spre uşă. Cât te-ai apucat tu să prinzi al doilea oştean de încă trei oi, ciclopul a pipăit cu mâna uriaşă spinările şi capetele moi – nici urmă de om – şi s-a dat în spate, lăsându-le să iasă. Când ți-a venit şi ție rândul – la urmă, ca de obicei –, nu mai rămăsese decât un berbec uriaş. Din fericire, nu eşti deloc înalt. Te-ai prins bine de burta lui, furişându-te pe lângă ciclop până te-ai văzut liber.

Ai scăpat teafăr şi nevătămat, ceea ce nu se poate zice despre monstrul care te-a ținut închis. Însă, vai ție, Odiseu, se țineau belelele de tine ca lâna de oile alea. De pe corabia care se îndepărta în larg, n-ai putut să nu mai strigi o dată spre insulă, ca să-i dai de ştire uriaşului desfigurat că tu, Odiseu, l-ai învins. Nu te-ai putut stăpâni să te făleşti cu victoria ta. Şi de-ai fi ştiut că făptura orbită era fiul lui Poseidon şi urma să-ți atragă blestemul tatălui său, tot nu ştiu dacă ai fi făcut altfel. Niciodată n-ai fost în stare să nu te umfli în pene cu ispràvile tale.

Barzii cântă că Poseidon chiar te-a blestemat, Odiseu, jurând că o să-ți ia zece ani să ajungi înapoi în Itaca. A mai jurat că oştenii tăi îşi vor primi şi ei pedeapsa şi că te vei întoarce acasă fără ei. Fără niciun matelot. Oare o să te părăsească, Odiseu, sau vor muri toți în drum spre casă? Nouă, celor care vă aşteptăm în Itaca, amândouă posibilitățile ni se par la fel de sumbre. Nicicând n-am să-mi doresc să fii alt om decât eşti, bărbate. Însă ce bine ar fi fost

dacă aş fi putut să-ți astup gura cu mâna, ca să nu-i mai spui ciclopului cum te cheamă.

A ta soție iubitoare,
Penelopa

19
Troienele

— Ce-ai pățit?

Andromaca voia să ştie ce anume o stârnise pe Cassandra de urla aşa. Mama şi sora ei nu se mai aşteptau de mult să primească vreo explicație pentru toanele fantastice care o cuprindeau dintr-odată pe Cassandra. O vedeai şezând liniştită, părând o fată ca toate fetele. Iar apoi, cât ai clipi din ochi, începea din senin să tremure ca varga şi să bălmăjească lucruri fără nicio noimă.

— El e, el e, el e, a țipat Cassandra.

Simțind că mama ei era gata s-o plesnească peste ceafă, a încercat să-şi potolească glasul, însă buna-cuviință şi groaza i se băteau cap în cap.

— Fratele meu, a spus ea. Fratele meu, frățiorul meu, mezinul, cel scăpat, a murit, a murit, a murit, a murit.

Auzind-o, Hecabe s-a încordat toată.

— Taci, că de nu, îți tai cu mâna mea limba. Nimeni nu trebuie să ştie de fratele tău şi de fuga lui. Nimeni. Mă auzi? O să trăiască doar dacă-ți ții tu gura.

Cassandra a scuturat din cap, zvâcnind slab, de parcă avea un tic nervos.

— Prea târziu, prea târziu, e prea târziu să-l mai salvăm, a spus ea. E prea târziu să-l mai salvăm pe Polidor din mâinile aheilor. Deja ştiu cine e, şi că e, şi unde e, pentru că deja e aici şi deja e în mâinile lor.

Polixena şi-a pus mâna moale pe braţul mamei sale, strângându-l.

— O să obosească ea, mamă. Ştii că aşa o să facă. O să tacă până s-o audă ei.

Şi i-a arătat din bărbie pe oştenii greci care-şi cărau povara grea de-a lungul ţărmului.

— Nu contează, nu contează, se stingea tot mai mult glasul Casandrei, până a ajuns să şoptească.

— Polidor nu-i aici, i-a spus Hecabe printre dinţi Polixenei.

Mezinul ţinuse cel mai mult la Polixena dintre toţi fraţii şi surorile lui, şi totuşi nici ei nu-i spuseseră că a fugit din Troia, decât după plecarea lui.

— E teafăr. L-am trimis departe cu luni în urmă, ca să-l ştim teafăr.

— Ştiu, mamă. Nu-ţi bate capul cu vorbele Cassandrei. Ştii că sunt aiureli. Ca întotdeauna.

Andromaca n-a spus nimic, doar a bătut-o uşor pe Cassandra între umeri cu mâna. Cassandra se potolea la fel de greu după izbucnirile ei ca un catâr speriat.

— Şşş, a liniştit-o ea. Şşş.

Cassandra a început iar să-şi înşire vorbele pe muteşte. Şi când au ajuns grecii în tabăra încropită a femeilor, de-abia dacă mai mişca din buze. Lacrimile îi curgeau şuvoi pe faţă, amestecându-se cu mucii care i se prelingeau din nas.

Oştenii greci au vorbit ceva între ei, lăsând lectica pe nisip. Părea un maldăr de cârpe, însă cei doi s-au îndreptat de spate vădit uşuraţi. Bărbatul din faţă se freca peste şale cu degetele îndoite cât a vorbit celălalt cu Hecabe.

— Eşti soţia lui Priam?

— Văduva lui Priam.

— Cum preferi, doamnă, a rânjit soldatul.

Nimic nu-i amuza mai tare pe oştenii învingători decât să vadă ce aere îşi dă o sclavă, închipuindu-şi că rangul

dinainte mai avea vreo însemnătate în viața care o aştepta. Mai ales când sclava cu pricina era o babornită înfumurată ca aia.

— Ştii pe cine avem aici? a spus el.

A tras un picior în bocceaua de la picioarele sale, însă nu s-a urnit deloc. Cârpele erau prea ude ca să se desfacă. S-a aplecat iar înjurând, a apucat de o pânză şi a dat-o deoparte.

Nimeni nu i-ar fi recunoscut chipul. Era umflat şi înnegrit de la apă şi bolovani. Obrazul stâng îi era pe jumătate sfâşiat şi pe gât avea pielea tumefiată şi înroşită. Însă, văzându-i tunica brodată, Hecabe n-a putut să nu scoată un țipăt înfundat, gâjâit. Îşi amintea când o îmbrăcase prima oară şi se zărise oglindit în marginea unui pocal lustruit, râzând să-şi vadă propria față scâlciată de arcuirea metalului. Îşi amintea cum brodase sclava ei mărunt pânza roşie de la guler. Şi cu toate că tunica se decolorase de la apa sărată – prinzând o nuanță ca de carne care-i întorcea stomacul pe dos –, tot a recunoscut-o.

Polixena a dat fuga la fratele ei şi s-a azvârlit peste el.

— Nu, a țipat ea. Nu, nu, nu.

— Îl cunoaşteți deci, a spus oşteanul aheu zâmbind a batjocură, însă compatriotul său a pleoscăit dojenitor din limbă.

— Lasă leşul aici, a spus cel mai în vârstă din ei. Lasă-le să-l jelească.

— Odiseu a zis să aducem în tabără tot ce găsim, i-a răspuns primul, pierindu-i din veselie.

— O să-i zicem ce-am găsit. Las-o să-şi jelească băiatul, omule. Şi mama ta ai vrea să facă la fel.

Tânărul a încuviințat morocănos şi au luat-o înapoi spre tabăra grecească.

— Fratele meu, a spus Polixena. Fratele meu frumos.

Şi-a înfipt unghiile în carnea feței, lăsând patru dâre roşii pe amândoi obrajii. Andromaca s-a dus să stea cu Hecabe, unde stătuse Polixena înainte, s-o țină strâns în brațe pe bătrâna care plângea, cutremurându-se din tot trupul ei şubred, pradă suspinelor.

Şi aşa au uitat cu toatele că deja le spusese Cassandra ce avea să vină, reuşind cumva să se convingă că susținuse cu totul altceva. Ceva ce se dovedise iarăşi greşit, ca întotdeauna.

20

Oinone

Oinone nu-şi mai găsea locul. De ceva timp chiar. Ştia unde-i fusese obârşia – în munți, alergând la vale cu izvoarele, odihnindu-se sub copacii umbroşi, cântând la nai la întrecere cu păsările. Când fusese o nimfă a munților oarecare, ştiuse să trăiască. Apoi l-a întâlnit pe Paris şi totul s-a schimbat.

La început s-a schimbat în bine. Însă atunci, la început, nu avea habar că Paris e Paris. Exilat din Troia încă din pruncie, căci o profeție vestea că el îi va pricinui căderea, nici n-ar fi trebuit să supraviețuiască mai mult de o zi. Niciunul dintre părinți nu îndrăznea să-l păstreze, însă nici nu se îndura să-l omoare. Priam şi Hecabe au dat pruncul unui păstor, să-l ia cu el pe un povârniş de munte. Însă păstorul n-a putut să facă aşa cum i s-a cerut. Una era să laşi un prunc undeva în pustie şi alta era să-şi înalțe toiagul deasupra capului şi să-l repeadă în capul pruncului, făcându-l zob. Aşadar, n-a mai omorât pruncul, ci l-a păstrat în taină şi l-a învățat căprăritul. Ce rău putea să

facă un copil unui oraş întreg? Nimeni n-avea să afle vreodată adevărul.

Astfel că, prima oară când l-a văzut Oinone pe Paris la poalele muntelui – un tinerel delicat, cu muşchi fini, înconjurat de capre, l-a luat drept fiu de păstor. Însă era atât de arătos, atât de drăgălaş chiar, încât l-a urmărit zile în şir nevăzută. Oinone putea să se ascundă printre puiendri dacă Paris se uita vreodată spre ea. Şi de ce s-ar fi uitat? Păşea pe pământ mai liniştit decât caprele sale sprințare. Şi el cânta la nai, ducându-l la buzele-i pline când stătea şi se uita cum pasc animalele. Când i s-a arătat în sfârşit, deja era pe jumătate îndrăgostită.

În ziua nunții, el i-a zis că păstorul, Agelaos, îl înfiase şi că se născuse în palatul din Troia. Însă, cum avea darul îndoit al profeției şi al vindecării, ea ştiuse că e fiul lui Priam şi al lui Hecabe de când vorbiseră prima oară. Simțea un zumzet ciudat în țeastă când se gândea la viitorul lor împreună, dar nu l-a luat în seamă. Cum să fi făcut altfel când deja rămăsese grea cu fiul lor?

Au trăit cât se poate de fericiți până au sosit zeițele să-i ceară lui Paris să le fie judecător. Oinone nu a revenit niciodată asupra părerii sale, deşi ştia că alții nu i-ar fi dat aşa uşor dreptate. Paris nu a părăsit-o, ci i-a fost răpit. Cel puțin atunci, prima dată. În nevinovăția lui, îi povestise ce i s-a întâmplat în ziua aceea: cum îşi păştea el turma pe coline, s-a trezit dintr-odată împresurat de cețuri. Apoi şi-a dat seama că e în mijlocul unei poieni de pe culme, cu trei zeițe stându-i în față, fiecare trăgând de el să-i dea drept premiu un zorzon pe care se ciondăneau între ele. Oinone a ghicit cine erau fără să-i mai zică el.

Nu prea înțelegea ce avusese el în minte când ajunsese la o hotărâre şi nici nu era sigură cum au căzut până la urmă la pace. Însă un lucru ştia: se întorsese acasă târziu, mult după căderea întunericului, pentru că trebuise să coboare

muntele ca să-şi ia înapoi caprele. În seara aceea a fost neobişnuit de distrat şi de arţăgos. A doua zi dimineaţă şi-a luat rămas-bun de la ea, zicându-i că trebuie să meargă la Troia, să le spună părinţilor săi cine e. Nu-i spusese niciodată că-i cunoaşte şi nu lăsase niciodată să se înţeleagă că şi-ar fi dorit să trăiască între zidurile cetăţii. Oinone ştia că n-are niciun rost să încerce să-l oprească şi, oricum, a crezut că se va întoarce peste o zi, două, cu răspunsurile pe care le dorea.

De-abia după plecarea lui i s-au limpezit gândurile. Paris n-avea să se mai întoarcă nici mâine, nici poimâine, şi-a dat ea seama. Mergea la Troia să-şi revendice rangul de prinţ. Iar apoi – şi-a frecat tâmplele nesigură pe propriile gânduri – avea să plece pe mare spre Grecia. Grecia! Ce-o fi căutând acolo oare? Ce-l mâna oare pe acest bărbat ferice să-şi lase nevasta şi fiul şi să plece departe, pe mări? N-avea nicio călătorie eroică de împlinit, nu-i încredinţase niciun zeu vreo misiune, din câte ştia ea. Cu toate talentele ei profetice, nu înţelegea ce are Paris de gând. Când privea în viitor, îl vedea de obicei atât de amănunţit, însă când venea vorba de Paris, i se lăsa parcă o ceaţă în faţa ochilor. Chiar şi-a întrebat tatăl, pe Cebren, zeul-râu, ce s-a întâmplat oare, dar nici el nu ştia mai multe.

Aşadar, când s-a întors Paris în Troia, ea încă se aştepta să-l vadă întors în munţi. Să se întoarcă la ea. O altă nimfă, toată numai zâmbete răutăcioase, i-a spus până la urmă adevărul. Paris, soţul ei, trăia la oraş cu noua lui soţie grecoaică. Oinone s-a uitat la băieţelul ei, băieţelul lor, cum merge împleticit pe pământul scăldat în soare şi s-a întrebat cum de poate un bărbat să se arate atât de nepăsător faţă de propriul său fiu. Şi cum se putea ca bărbatul acela pe care-l cunoscuse atât de îndeaproape să se dovedească a fi atât de prefăcut? Tot ce crezuse că ştie se pierduse în încurcătura aceea măruntă.

Oinone ştia că femeia aduce cu ea războiul. Chiar de pe piscurile Muntelui Ida simţea ciocnirea spadelor şi duhoarea sângelui ce avea să curgă. Aşadar, când au sosit corăbiile cele înalte în golf, nu s-a mirat deloc. Şi-a ţinut băiatul ascuns bine în adăpostul lor din munţi – pe vremuri li se păruse doar romantic, însă acum se arătase de folos, cu toţi oştenii greci care cutreierau pe la poalele munţilor, în căutare de vite şi capre pentru ospeţele lor. Nu i-au descoperit niciodată ascunzătoarea, descurajaţi de undele repezi ale râului Cebren din preajmă. Oinone fusese părăsită de soţ, însă părintele său o veghea mai departe.

*

După zece ani lungi, Oinone aproape că-l uitase pe Paris, cu zâmbetul lui blând şi ochii umbriţi de pleoapele leneşe. Părea mai degrabă făptură de vis decât bărbat în carne şi oase, şi doar fiul ei – care se făcuse acum un tinerel cu ochi verzi-căprui şi pielea ca nuca – mai stătea dovadă că Paris existase aievea.

Războiul se întinsese în toată Troada, când într-o parte, când în alta. Uneori se uita cu băiatul ei, aşezaţi pe tăpşane, cum curgeau carele şuvoi din tabăra grecească spre apărătorii troieni. Erau prea sus ca să vadă chipurile războinicilor, aşa că nu avea de unde să ştie sigur dacă Paris mai e în viaţă sau nu.

Deşi desigur că era, căci altfel grecoaica, Elena (lui Oinone îi luase ani buni să-i spună pe nume, fie şi când doar se gândea la ea), s-ar fi întors la soţul ei şi războiul s-ar fi sfârşit. Doar încăpăţânarea lui Paris putea lungi într-atâta înfruntarea aceea.

Însă până la urmă şi o nimfă a munţilor vedea că războiul e pierdut şi câştigat. Războinicii troieni se împuţinaseră atâta la număr. La fel şi grecii, însă ei avuseseră mult mai mulţi oşteni la începutul războiului. Când a căzut Hector, Oinone a simţit că i se rupe inima, de parcă i-ar fi fost soţ

sau fiu. Nu-l cunoscuse niciodată pe fratele lui Paris, nici nu-l văzuse la față, însă, când i-a urmărit înfruntarea de moarte cu marele luptător aheu, a ştiut că este el. Toată lumea vorbea de Hector, pavăza Troiei. Grecii îl respectau, troienii se bizuiau pe el. Era în toate privințele opusul fratelui său mai mic. Bărbatul care-şi primejduise cetatea de dragul propriului pat nu-şi putea atrage decât disprețul. Măcar aici şi aliații, şi vrăjmaşii cădeau la învoială.

A privit cum un fanfaron se preumbla țanțoş pe câmpul de luptă – să fi fost Ahile? Parcă-l văzuse murind de mâna lui Hector cu câteva zile mai înainte, însă acum şi-a dat seama că pesemne urmărise pe altcineva îmbrăcat în platoşa lui Ahile. Războinicul acesta de acum era atât de iute, de abil şi de crud, că sigur era chiar Ahile. L-a văzut cum îl înjunghie pe Hector, cum leagă apoi leşul de carul său de luptă şi se preumblă triumfător cu el în jurul zidurilor cetății şi a ştiut că n-o să mai fie nicicând martoră la vreo faptă mai nemiloasă. A încercat să-şi ascundă lacrimile de fiul ei – pentru care întregul război de pe câmpia îndepărtată de sub ei era un soi de joc –, căci n-ar fi putut să-i explice cum de jelea un om pe care nici nu-l cunoştea, însă cumva ştia că nu meritase să moară.

*

Darul profeției iarăşi n-a ajutat-o când a venit vorba de soțul ei, căci nici nu aflase că Paris e rănit când acesta a venit clătinându-se prin crângul din fața colibei sale şi s-a prăbuşit la pământ cu un țipăt.

— Oinone, a strigat-o el. Te implor.

Când şi-a auzit numele, Oinone a crezut mai întâi că i se năzare. Nimeni nu-i mai spusese pe nume de zece ani. Fiul ei îi zicea „mamă” când nu bătea munții cu preaiubita lui cireadă. Cebren, zeul-râu, îi spunea „fiica mea”. Celelalte nimfe îi ziceau înainte pe nume, însă renunțase la tovărăşia lor cu ani în urmă, neîndurând ruşinea de a fi fost repudiată

de soțul ei muritor. Astfel, a crezut că-şi strecurase chiar ea numele în pliscul vreunei păsări cântătoare, cum mai făcuse adesea după plecarea lui Paris. Însă iarăşi s-a auzit.

— Oinone, te rog. Te rog, ajută-mă.

De astă dată nu mai încăpea îndoială. A ştiut că îşi aude aievea numele şi al cui glas e. Când s-a dus într-un suflet încotro se auzea glasul, a zărit o privelişte la care visase de o mie de ori, mai întâi cu teamă, iar apoi cu mânie. Când erau la începutul dragostei lor, nu îndurase să-l ştie pe Paris departe de ea prea mult timp. Îşi făcea griji să nu-l înjunghie vreun mistreț cu colții sau să nu-l târască o haită de lupi în vizuină. Îl tot vedea zăcând rănit de moarte în fața ei, ştiind că nu l-ar fi putut păzi de hrăpărețul Hades decât sleindu-şi toate puterile de tămăduitoare. În ceasurile negre ale nopții, îşi spunea că e prețul pe care-l plăteşte pentru că iubeşte un muritor: primejdia necurmată a morții. Odată plecat, când şi-a dat seama – prea târziu ca să-şi păstreze demnitatea – că nu se va mai întoarce niciodată, Oinone îşi închipuia întreaga scenă altfel. Paris avea să se târască pe covorul de ace maronii de pin al casei sale, implorând-o să-l ajute. Ea îi răspundea în mai multe feluri: uneori îi îngăduia mărinimoasă să-i implore iertarea şi-i salva viața, alteori îl privea neîndurătoare cum îşi dă ultima suflare, înțepenită în gâtlejul lui mârşav.

Acum îşi vedea visul cu ochii. Părul dat cu ulei îi stătea lui Paris lipit de frunte, răvăşit de sudoare. Durerea îi săpase riduri pe chipul frumos şi pielea – odată brună şi frumoasă ca a fiului ei – îi era acum palidă şi cenuşie. Căzuse pe burtă, nimerind cu capul pe brațe. Piciorul stâng îi atârna ciudat şi a văzut că din cârpa cu care îşi legase rana îi picura un sânge negru. Respira chinuit şi cu greu îşi strângea forțele ca să vorbească.

— Oinone, mor. Fără tine, mor.

S-a uitat la bărbatul care-i zăcea la picioare întrebându-se cum de-l iubise vreodată. Era atât de plăpând. Atât de... om. Muritorii aveau ceva dizgraţios despre care zeii nu discutau niciodată, pentru că toţi ştiau despre ce e vorba. Miroseau cumva ciudat – slab la tinereţe, duhnind tot mai acru pe măsură ce îmbătrâneau –, însă era un miros nelipsit. Era izul morţii. Până şi cei sănătoşi, fără niciun beteşug, până şi copiii purtau pecetea aceasta nevăzută şi de neşters. Iar acum Paris duhnea de-a dreptul.

— Te rog, a spus el.

— Cum ai ajuns aici? l-a întrebat ea.

— Am mers până când n-am mai putut decât să mă târăsc, a spus el. Iar apoi m-am târât.

— Tata te-a lăsat să treci.

— Da. A zis că s-ar putea să nu vrei să mă vezi.

Oinone a încuviinţat din cap.

— Însă m-am rugat de el până şi-a potolit apele, ca să ajung la tine.

— În zadar ai venit, i-a spus ea.

Nu ştiuse că o să-i răspundă astfel până s-a auzit vorbind. Chipul lui s-a crispat de durere.

— Ai putea să mă vindeci, a spus el. Dacă ai alege aşa.

— Şi dacă aleg să nu? l-a întrebat ea. Dacă prefer să nu-ţi opresc sângerarea şi să nu-ţi îngrijesc rănile? Dacă aleg să-mi ţin ierburile tămăduitoare pentru fiul meu, pentru caprele lui, pentru cineva care nu m-a trădat? Atunci ce-i?

— Oinone, nu vorbi aşa. Nu te mânia atât. Sunt mai bine de zece ani de când te-am lăsat...

Răsuflarea i s-a tăiat şi a tuşit, ţipând apoi cuprins de un nou val de durere.

— Mai bine de zece ani de când m-ai lăsat văduvă, a spus ea. M-ai părăsit şi pe mine, şi pe fiul nostru, fiul pe care ţi l-am adus pe lume. Nu ţi-a păsat niciun strop de noi. Acum te întorci târâş din morţi şi gata, nu mai sunt văduvă? Nu ţi-a

trecut nici măcar o dată – o dată – prin cap când ai bătut atâta drum pe munte în sus că poate m-am obişnuit cu văduvia mea? Că poate mai întâi am învățat să trăiesc cu ea şi mai apoi am ajuns s-o prefer? Te-ai gândit o clipă doar ce mi-aş putea dori sau aş putea simți eu?

— Nu, a spus el – o muritoare l-ar fi auzit cu greu. Mor, Oinone. Doar la asta m-am gândit.

— Tocmai de aceea n-am să te vindec, i-a spus ea. Nu te-ai gândit decât la tine. Nici măcar acum, când ar trebui să mi te-nchini la picioare...

— Mă-nchin.

Pe buzele crăpate i-a tremurat o clipă un zâmbet pierit. Iată bărbatul pe care-l iubise pe vremuri.

— Însă nu de dragul meu, a spus ea. Ci de dragul tău. Nu pot să te vindec, Paris. Şi acum pleacă neîntârziat de pe muntele acesta, ca să nu-l pângăreşti cu moartea ta.

I-a întors spatele şi a plecat. Mult mai târziu, când s-a dus să-şi întâmpine băiatul întors de pe pajişti, a văzut că nu mai rămăsese nici urmă de Paris, nici măcar un strop de sânge pe acele de pin. Şi cu toate că de data asta ştia sigur că stătuse de vorbă cu el, şi-a zis că pesemne visase iar totul.

21

Caliope

Ştii ceva, îmi place de ea. De Oinone, adică. Ştiu că poetul s-a cam săturat de toate femeile astea care apar şi dispar apoi din povestea lui, însă până şi el începe să se prindă că în felul acesta se poate explica întregul război. Şi cum ar fi putut s-o ignore pe Laodamia, ca atâția poeți înaintea lui? O

femeie atât de tânără, care a pierdut atât de mult, merită ceva, să i se spună povestea măcar. Nu-i aşa?

Un război se poate istorisi în atâtea feluri – întregul conflict poate fi surprins într-un singur eveniment. De pildă, purtarea unui bărbat l-a mâniat pe un altul. Un război întreg – toți cei zece ani ai săi – poate fi distilat în această frază. Însă războiul acesta este şi al femeilor în aceeaşi măsură cum e al bărbaților, astfel că poetul le va privi în durerea lor – durerea femeilor întotdeauna lăsate undeva pe la marginea poveştii, victime, supraviețuitoare, sclave ale bărbaților – şi fie va vorbi despre ea, fie nu va vorbi deloc. Şi-au aşteptat destul rândul.

Şi din care motiv? Prea mulți bărbați care şi-au istorisit unii altora poveştile lor de bărbați. Oare se recunosc în gloria lui Ahile? Oare simt că prind puteri în trupurile îmbătrânite când îi descriu tinerețea? Burta îngrăşată a poetului ghiftuit pe la ospețe aduce cumva cu muşchii tari ai lui Hector? Ce idee absurdă. Şi totuşi, trebuie să existe un motiv pentru care istorisesc iar şi iar poveştile bărbaților.

Dacă iar mi se plânge, iată ce-o să-l întreb: Oinone e oare mai prejos în eroism decât Menelau? Menelau îşi pierde soția, astfel încât strânge o oştire întreagă ca s-o ia înapoi, cu prețul a nenumărate vieți şi a nenumărate văduve, orfani şi sclave pe care tot el le-a creat. Oinone îşi pierde soțul şi îşi creşte fiul pe care l-au avut împreună. Care dintre ei s-a purtat mai eroic?

22

Troienele

Elena i-a văzut cea dintâi pe bărbații care veneau dinspre tabăra grecească. Hecabe îşi jelise toată noaptea fiul.

Polixena, Andromaca şi toate celelalte troiene bociseră alături de ea, deşi Cassandra nu prea se ştia dacă li s-a alăturat sau doar a plâns mai departe singură. Elena s-a dus la femeile care o dispreţuiau să le dea vestea.

— Vin grecii.

Hecabe şi-a înălţat chipul răvăşit, cu dâre groase, vineţii rămase după ce-şi zgâriase pielea cu unghiile.

— Ce mai vor? a plâns ea. N-or să mă lase să-mi îngrop fiul? Asta urmează? O să mai săvârşească un sacrilegiu după atâtea altele?

— Poate, i-a răspuns Elena.

— Nu căuta ceartă, i-a spus Polixena. Te rog. N-ai făcut destule?

— Nu caut să mă cert cu ea, a spus Elena. Sunt îndeajuns de binevoitoare să-i spun adevărul. Poate au venit să-l ia pe Polidor. Poate au venit să mă ia pe mine. Sau pe tine. Sau pe oricare dintre noi.

— Cum poţi să faci atâta pe nevinovata când toate s-au întâmplat din vina ta? a întrebat-o Polixena. Cum?

— Nu e vina ei, a spus mama ei cu glasul istovit după noaptea cea lungă. E vina mea.

— A ta? a zis Polixena, şi Andromaca a zărit pe chipul ei şi al Elenei aceeaşi expresie uluită. Cum poate să fie vina ta?

— Ni s-a spus când s-a născut el că va aduce nimicirea Troiei cu sine, a ţipat Hecabe. Profeţia era limpede: fie îl omoram pe Paris, fie ne omora el pe toţi.

S-a lăsat tăcerea.

— De ce nu l-aţi...

Polixena n-a putut să sfârşească. Nici când trăgeau în piept fumul cetăţii năruite nu putea s-o spună. De ce nu-l omorâseră pe fratele pe care nici nu ştiuse că-l are până când s-a făcut mare şi a venit la oraş să-şi ceară drepturile dobândite prin naştere?

— De ce n-am ascultat sfatul zeilor? a spus Hecabe. Eşti încă femeie nemăritată.

Auzind asta, Cassandra a scos un urlet înăbuşit, însă nimeni n-a luat-o în seamă.

— N-ai de unde să ştii ce înseamnă să te uiți la pruncul tău nou-născut şi să ți se spună că va pricinui nimicirea cetății tale, a urmat Hecabe. Era atât de...

A şovăit, negăsind niciun cuvânt care să nu i se pară dureros de dulceag.

— Mic. Era atât de mic, cu nişte ochi atât de mari, era desăvârşit. Şi n-am putut – eu n-am putut – să-l sugrumăm cum ni s-a spus s-o facem. Era prea mic. Când o să ai un copil, o să înțelegi.

— Şi ce ați făcut cu el? a întrebat-o Elena.

Nu vorbea niciodată de Hermiona, fetița pe care o lăsase în Sparta. Elena nici nu era sigură că fiica ei mai trăieşte. N-a adus vorba de ea, ştiind că Hecabe şi Polixena i-ar fi făcut morală că pretinde cu atâta neruşinare că-i e dor de fiica pe care tot ea o părăsise de bunăvoie. Însă se poate să părăseşti pe cineva şi totuşi să-i simți lipsa.

— L-am încredințat lui Agelaos, păstorul soțului meu, a spus Hecabe. I-am spus să lase pruncul undeva în afara zidurilor Troiei. Pe munte undeva.

— L-ați trimis pe Paris la moarte? a întrebat-o Polixena.

— Ca să vă salvez pe toate, i-a răspuns Hecabe. Ca să-i salvez pe toți ceilalți copii ai noştri, chiar şi pe cei nenăscuți încă. Destinul acela îngrozitor era doar al lui Paris. Dacă murea el, voi, restul, aveați să trăiți. Cetatea avea să rămână în picioare. Am căzut la învoială cu Priam că merită să plătim prețul. Doar că nu înduram să-l vedem cum moare.

Polixena se uita lung la ea. Dintotdeauna ştiuse că mama ei se poate arăta nemiloasă, însă ce auzea era cu totul altceva, un amestec ciudat de afecțiune şi cruzime. În vreme

ce vorbea Hecabe, Polixena cu greu mai desluşea expresia obişnuită pe chipul mamei sale sau îi mai auzea glasul liniştitor, şi nervos.

— Numai că păstorul n-a luat în seamă porunca soțului tău, a spus Elena. Nu e vina ta, atunci.

De obicei, Hecabe nu voia să se uite la Elena, lipsindu-se de frumusețea ei. Însă acum s-a uitat țintă în ochii ei desăvârşiți.

— Ba este, a şoptit ea. Ştiam că păstorul o să ne trădeze. Ştiam că e slab, ştiam că va lua băiatul şi o să-l crească el. Mereu fusese blajin din fire. Nici măcar un pui de lup rătăcit de mama lui nu era în stare să omoare. Închipuie-ți! Un păstor care nu e-n stare să omoare un lup. Am ştiut că o să se arate prea slab ca să ucidă un prunc. Însă n-am spus nimic.

— Priam ştia şi el de slăbiciunea păstorului? a întrebat-o Elena.

Hecabe a încuviințat.

— Atunci iarăşi nu e vina ta. Sau nu e doar vina ta, a spus Elena. Priam a hotărât la fel, şi Paris era fiul său, iar Troia, regatul său. I-ai fost tovarăşă în toate, însă nu ți-era supus. Vina o poartă mai degrabă Priam în povestea aceasta.

— O poartă în mormânt, a spus Hecabe. Între cei vii, eu îmi port vinovăția. Iar acum Paris m-a costat mezinul cel fără de vină. Încă un mort de jelit, care să-mi fie dojană pentru egoismul şi nesăbuința mea.

— Polidor nu te-ar dojeni, a spus încet Andromaca, însă s-au întors toate să o asculte. A fost un băiat bun, inimos şi nesăbuit uneori, însă niciodată dojenitor sau crud.

Hecabe a simțit că o înțeapă ochii, dar nu mai avea de gând să plângă.

— A fost băiat bun, a încuviințat ea.

— Nu ți-ar purta duşmănie, mamă, a întărit şi Polixena. Să cerem aheilor voie să-l înmormântăm.

— Şi dacă refuză? a întrebat Hecabe.

Suferința deja i se preschimba încet într-o mânie mocnită.

— Vom arunca acum cu țărână peste el, a spus Andromaca. Va păşi pe porțile lui Hades şi va sălăşlui pe Insula Fericiților. Poate că i se va face o înmormântare după datină, poate că nu. Însă el deja va fi atunci la locul cuvenit.

Femeile şi-au făcut datoria în linişte. L-au spălat pe Polidor de sânge, de nisip şi de iarba agățată de el şi au azvârlit cu țărână peste trupul său, înălțând în şoaptă rugi lui Hades şi Persefonei, precum şi lui Hermes, care avea să-l însoțească pe Tărâmul Morților şi să-i arate calea. Oştenii greci aproape că ajunseseră, însă de-acum nu se mai puteau atinge de Polidor.

23

Penelopa

Dragul meu soț,

A mai trecut un an şi tot nu te apropii de casă. Sau poate că da. Am auzit un bătrân, un bard rătăcitor căutând un blid cu mâncare, povestind că l-ai câştigat pe Eol, zeul vânturilor, de partea ta. Şi că, mulțumită lui, ai ajuns să zăreşti Itaca, peticul nostru îndepărtat de stânci, în zare. Apoi matelotii tăi au făcut nu ştiu ce nerozie – au ignorat nu ştiu ce ordin la mintea copiilor – şi vânturile s-au întors iar împotriva ta, suflându-te înapoi, tocmai pe insula zeului-vânt. Nici măcar Eol nu-l mai ajută a doua oară pe călătorul ostenit. Ştie, ca noi toți, că un asemenea ghinion cu siguranță că se trage de la vreo nemulțumire divină. Şi cine

e el să se pună cu un alt zeu pentru a lua partea unui muritor oarecare?

Nu mă-ndoiesc că ție ți se pare că Poseidon doar îți pune în joacă bețe-n roate, silindu-te să porneşti când încolo, când încoace pe mare. Dar dacă nu-i aşa, Odiseu? Dacă asta îți e pedeapsa pentru că l-ai orbit pe fiul său, ciclopul? Pentru zei, viața omului trece cât ar clipi din ochi. Poseidon poate să te țină departe de casă fie un an, fie zece. Lui i-ar fi totuna.

Îmi fac griji pentru tine, desigur. Mă sâcâie povestea cu Eol şi vânturile prielnice pe care a încercat să ți le dăruiască. Când mă gândesc că poate ai fost atât de aproape de mine şi nici n-am ştiut. Parcă simt gustul acru al dezamăgirii pe dosul limbii. Însă, dacă mă gândesc la celelalte poveşti care au ajuns aici, la noi, istoria asta chiar îmi dă speranțe. De-aş da crezare până şi unei zecimi din zvonurile despre călătoria ta chinuitoare spre casă, aş fi încredințată că ai murit deja. Poate chiar ai murit. La fel de bine aş putea să-mi scrijelesc răvaşele în nisip înainte să năvălească mareea, cred că aşa vei afla într-o zi ce-am avut să-ți zic.

Sper că nu ți-ai pierdut toate corăbiile în afară de a ta, aşa cum pretindea bătrânul bard în cântul lui. Să ştii că nu l-am găzduit în huzur sub acoperişul nostru peste noapte. A avut parte de un codru tare de pâine la cină şi de un somn pe podeaua tare de piatră. În a doua seară ne-a cântat frumos urmarea, cum ai tras teafăr la țărm, undeva pe o plajă. Era limpede că versurile cele noi le alcătuise ca să mă îmbuneze pe mine. Nu i-a mers.

Am şi uitat cum se chema locul despre care mi-a cântat în a doua seară, unde ți-ai fi găsit adăpost. Curios nume, mi-l amintesc eu mai încolo. În prima seară cică te-au mai atacat nişte uriaşi. Mai întâi ciclopii, a cântat el, iar apoi – după îndrăzneața ta evadare – lestrigonii. De uriaşii aceştia

nu mai auziserăm, însă poetul ne-a încredințat că sunt un neam de coloşi canibali. L-am întrebat ce deosebire e între ei şi ciclopi, căci şi Polifem (aşa-l chema pe cel pe care l-ai orbit, Odiseu, de vreme ce nu te-ai obosit să-l întrebi) ținuse să te mănânce, şi pe tine, şi pe oştenii tăi. Bardul mi-a trântit o jumătate de vers cu jumătate de gură, despre ochii lor şi câți sunt la numărătoare. Nu-i de mirare că nu prea mă încred în cântarea poeților.

Căci câți uriaşi canibali e cu putință să întâlnească un grec pe marea întinsă? Până şi eu, care-ți cunosc prea bine talentele de buclucaş, socot că un singur soi de uriaşi cam ajunge în povestea ta. Însă atunci, dacă nu i-ai întâlnit pe lestrigoni, dacă n-ai rămas fără mai toți tovarăşii tăi, dacă nu ți-ai pierdut toate corăbiile în afară de a ta, atunci care-i răspunsul la întrebarea cu care mă trezesc pe buze dimineață de dimineață: unde eşti?

Barzii cântă cu toții despre vitejia eroilor şi despre măreția isprăvilor tale: măcar în privința asta se învoiesc la grămadă când vine vorba de povestea ta. Însă nimeni nu cântă despre cât curaj ne trebuie nouă, celor rămaşi acasă. Cred că ție ți-e uşor să uiți cât timp a trecut de când ai plecat când te tot izbeşti de necazuri. Tot timpul eşti silit să ieşi cumva din strâmtoare, să tragi folos din orice prilej şi să te vâri în primejdii. Aşa nici nu simți cum zboară timpul, îmi închipui. Însă să stau în casa noastră fără tine şi să mă uit cum se face Telemah din prunc copil şi, de-acum, un tinerel chipeş, întrebându-mă dacă-şi va mai vedea vreodată tatăl? Şi pentru asta îți trebuie o fire de erou. Aşteptarea e cea mai mare cruzime pe care am îndurat-o vreodată. E ca un doliu fără nicio certitudine. Sunt sigură că, de-ai şti cât am suferit din pricina asta, ai plânge amar. Mereu ai fost un sentimental.

Ah, mi-am amintit cum se cheamă adăpostul tău. Aiaia. Oare unde o fi, o exista cu adevărat? Pesemne bardul n-a

mai avut niciun uriaş canibal de asmuţit pe tine, aşa că a născocit o poveste şi mai stranie despre păţaniile tale la sosirea pe Aiaia. După ce lestrigonii au azvârlit cu bolovani în voi, înecându-ţi mare parte din oşteni, tu şi mateloţii tăi aţi gonit cât de iute şi de departe aţi putut pe mare, debarcând pe prima insulă întâlnită în cale. Să fi pierdut tu atâtea corăbii, Odiseu? Atâţia oameni? Mă agăţ de speranţa că bardul ţi-a cântat povestea greşit. Altfel, cum le vei spune tuturor taţilor, mamelor, tuturor soţiilor şi surorilor că bărbaţii lor au scăpat cu viaţă din războiul lui Agamemnon, dar nu şi din călătoria lui Odiseu spre casă? Cum am să le mai privesc în ochi după ce le-am pricinuit atâtea grozăvii?

Aşadar, dacă e adevărat că ţi-au murit atâţia tovarăşi, pot la fel de bine să cred ce spunea bardul că s-a petrecut mai departe. Că le-ai ordonat oştenilor să aştepte la corabie cât te-ai dus tu să cercetezi insula. Doar nu era să-ţi pui ultimii tovarăşi în primejdie după tot ce înduraserăţi. Nu ţi-ai fi pus decât propria viaţă în joc. Aşa om eşti tu. Şi ai pornit-o cu lancea în mână (mereu te-ai mândrit cu ochii tăi ageri şi priceperea de ţintaş) în căutare de de-ale gurii. Ai cercetat meleagurile verzi şi bogate, zicându-ţi că nu mai văzuseşi pământ atât de roditor în apropierea oceanului. Parcă insula era fermecată. Şi chiar când ai rostit ultimul cuvânt, te-a trecut un fior, de-ai sperat că e doar suflarea brizei reci dinspre mare. Cum te căţăraseşi pe dunele abrupte dinspre ţărm, curând ai văzut că aţi ancorat în regiunea mai ridicată a insulei, acoperită de pini înalţi. În faţa ta ţinutul se vălurea blând la vale. De două ori te-ai uitat, ca să fii sigur, însă puteai să juri: ceva mai încolo, în faţă, dintre copaci, se înălţa fum. În piept inima a început să-ţi bată mai tare când te-ai gândit la celelalte două insule primejdioase unde speraseşi de curând să-ţi afli refugiu. Nu-ţi venea să te vâri iarăşi în primejdie cercetând miezul insulei dacă puteai să te fereşti cumva.

Şi – cum eşti soţul meu isteţ, viclean şi, mai presus de toate, norocos – chiar puteai. Căci chiar atunci a ieşit un cerb uriaş din desişul care ţi se întindea în faţă. Nici nu puseseşi bine piciorul în pădure, că iată şi ploconul, cu coarnele sale lungi şi rămuroase şi gâtul semeţ. Încă nu-l văzuseşi, însă-l auzeai – erai chiar deasupra izvorului unde venea să se adape în arşiţa zilei.

Parcă vedeam totul în faţa ochilor când cânta bardul. Vedeam clipă de clipă. N-ai şovăit. Ţi-ai luat lancea cu vârf de bronz şi ai azvârlit-o. Tăişul a străpuns gâtul jivinei, care s-a prăbuşit în genunchi lângă apă. Ai coborât în grabă dâmbul bolovănos, care se termina mai jos, sub tine, şi când ai ajuns lângă vânat, ia te uită, nu văzuseşi bine. Cerbul era mult mai mare decât păruse de sus. De-abia dacă puteai să salţi dihania, însă nu-ţi venea să laşi acolo trofeul. Ţi-ai scos lancea şi jivina şi-a dat ultima suflare.

Apoi ai retezat iedera care creştea pe pământ şi cu ea ai legat cerbul de picioare. N-aveai cum să-l cari pe un umăr, a trebuit să ţi-l azvârli pe după gât, ca să nu te prăbuşeşti sub povară. Te-ai sprijinit în lance ca în toiag, ca să nu te clatini prea mult pe picioare făcând drumul înapoi, la prova arcuită a corabiei tale.

În seara aceea te-ai ospătat cu cerb fript şi vin dulce alături de oştenii tăi, apoi ai dormit pe ţărm, cu gândul la ce-ai putea găsi mai spre miezul insulei. A doua zi dimineaţă ai hotărât că-ţi trebuie mai mulţi oameni ca să avansaţi. Însă ai preferat să fii mai precaut în recunoaştere decât pe insulele ciclopilor şi lestrigonilor. Oştenii tăi erau, fireşte, îngroziţi după amândouă grozăviile şi s-au învoit îndată cu despărţirea. Bardul a ţinut să fie limpede: tu ai plecat cu o ceată şi prietenul tău Euriloh, cu cealaltă. Fiecare cu câte douăzeci şi doi de tovarăşi. Tu şi Euriloh aţi apucat-o unul într-o parte şi altul în cealaltă, convenind să vă reîntâlniţi la corabie înainte de amurg.

Tu şi ai tăi n-aţi avut parte de nimic din cale-afară: cu toate că nu ţi s-a mai arătat niciun cerb, tot ai prins câţiva iepuri, spre mulţumirea oştenilor. V-aţi întors la corabie când lumina începea să se stingă şi soarele trecea în carul său departe în zare, pe lângă ocean. Aţi aşteptat acolo să se întoarcă a doua ceată, însă nu s-a întors. Doar Euriloh s-a ivit într-un târziu. Şi ţi-a spus o poveste aproape de necrezut.

Ţi-a istorisit plângând în hohote că oamenii lui o apucaseră spre miezul insulei, acolo unde se răreau copacii. Când au sosit la o poiană, au dat uluiţi de nişte pereţi înalţi de piatră. Mai mulţi au vrut să o ia înapoi. Era o clădire atât de înaltă, că ar fi încăput sigur un uriaş, doi în ea. Şi când se certau înăbuşit între ei dacă să stea sau să fugă, au descoperit că erau împresuraţi.

Din pădure ieşiseră mai multe pume şi, când s-au întors şi au luat-o înapoi, oştenii au descoperit că din spate venise pe furiş o haită de lupi. Însă cu toată frica lor, nu le-a luat mult să bage de seamă că animalele se poartă ciudat. Leii dădeau din coadă de parcă îi îmbiau să-i scarpine pe spinare, iar lupii îşi frecau boturile de mâinile oamenilor, ca nişte dulăi credincioşi. Oştenii tăi nu ştiau, desigur, că animalele acelea nu sunt animale de fapt, ci oameni. Şi nu de drag dădeau ei din coadă, ci de disperare, căci îşi pierduseră darul vorbirii.

Atunci porţile palatului s-au deschis larg şi li s-a arătat o nimfă de o frumuseţe (cum cânta bardul) făr-asemănare. Părul îi era răsucit în cosiţe migăloase şi cânta încet o melodie care le stârnea oamenilor tăi dorul de casă. De Itaca.

Desigur că au urmat-o în casă şi desigur că au stat la ea la masă. Pare nesăbuit, nu-i aşa? Cât de creduli erau bărbaţii aceştia întorşi de la război. Însă ştiu că zece ani lungi s-au chinuit dormind pe pământul gol şi mâncând

carne arsă în foc. Apoi încă un an pe mare, dând piept cu năpaste una după alta. Aşa că mai e de mirare că, văzându-se poftiţi de o femeie frumoasă să şadă în jilţuri sculptate, au lăsat garda jos? Nu-i îmbia doar mâncarea, ci şi cinstea ce li se arăta. Voiau să se simtă iar bărbaţi, după ce trăiseră atâta ca nişte animale.

Le-a dat să mănânce brânză, orz şi miere, stropite toate cu vin. În mâncare strecurase, desigur, licori de-ale ei, însă nu le-au simţit gustul, cum se dezvăţaseră cu dulceaţa mierii. Numai Euriloh se înfrânase şi aşteptase la uşile palatului, iscodind prin golul dintre uşă şi zid, neştiind să spună ce suspiciuni avea de fapt. Oamenii lui s-au înfruptat pe săturate.

Îţi trebuie o anume cruzime, Odiseu, să te uiţi la nişte bărbaţi disperaţi şi să vezi nişte porci. Însă asta a văzut Circe şi asta le-a făcut oştenilor. Euriloh i-a urmărit îngrozit pe tovarăşii săi, care, terminând de mâncat, dintr-odată au părut să se facă tot mai mici. S-a frecat la ochi, sperând să-i vadă la loc pe oşteni. Doar că nu se înşela deloc. Mai întâi li s-au scurtat braţele, apoi picioarele, iar apoi s-au lăsat pe burtă, în patru labe. Pe chipuri le-au crescut dintr-odată peri aspri, gălbui. Din fălci le-au răsărit colţi şi nasurile li s-au lungit în râturi. Circe a luat toiagul şi l-a împins pe oşteanul de lângă ea în tovarăşul său. I-a mânat afară, în cocină, unde s-au strâns laolaltă. Oştenii nu mai aveau de-acum înfăţişare de oameni, însă în întruchiparea aceea porcească, nu-şi pierduseră deloc minţile şi nici memoria. Guiţau îngroziţi de ceea ce pătiseră, închişi laolaltă, cu o troacă de ghinde drept singur nutreţ.

Euriloh a rupt-o la fugă de la palat, gonind prin pădure fără să mai ia seama la nimic, disperat să ajungă la tine şi să-ţi povestească grozăviile pe care le văzuse cu ochii lui. Când te-a găsit, te-a rugat în genunchi să-ţi laşi tovarăşii preschimbaţi în urmă şi să ridicaţi ancora cu matelоţii care

încă mergeau pe două picioare. Însă tu ai hotărât să dregi totul. Deja pierduseşi prea mulți oameni ca să mai sacrifici încă douăzeci.

Ai pornit-o singur prin pădure. Tare te-a mai luat valul, Odiseu, nu-ți stă deloc în fire – întotdeauna ai preferat să-ți faci un plan amănunțit din vreme. Poate că te-ai schimbat de când nu ne-am mai văzut. Sau poate că, aşa cum bănuia bardul, ți-o fi insuflat vreun zeu îndrăzneală. Din câte povesteşte el, ai luat-o pe unde merseseră tovarăşii tăi, urcând povârnişul, apoi, la vale prin pădure, spre fumul pe care-l zăriseşi în ziua dinainte. Un tânăr înalt, chipeş şi tare fudul a ieşit de sub un copac, de-ai scos un țipăt de groază. Te-a apucat de braț.

— De-asta te plac zeii atâta, Odiseu – mă rog, cei mai mulți dintre zei –, eşti tare pus pe fapte. Până şi când n-ai sorți de izbândă. Cum ai putea s-o dovedeşti – doar tu singur – pe o vrăjitoare cum e Circe?

— Trebuie să-mi salvez oamenii, i-ai răspuns. Lasă-mă să trec mai departe.

Tânărul te-a strâns şi mai bine de braț.

— Porcii adică, din câte-am auzit. Însă, dacă mă laşi să te ajut, îți vei recăpăta oamenii, să porneşti mai departe pe mări.

— Cine eşti? ai spus.

Nu ți-au plăcut niciodată surprizele.

— Doar îți aduc solie de la zei, a spus tânărul râzând. Asta nu-ți dă deja răspunsul la întrebare?

— Eşti Hermes.

Aici mi se pare că se află mai mult adevăr decât în toate cânturile barzilor, Odiseu. Cine în afară de tine ar socoti că zeii n-au nimic mai bun de făcut decât să-ți sară ție în ajutor în buclucul de nedescâlcit în care ai reuşit să te vâri. Şi cine în afară de tine ar şi avea dreptate?

— Slugă preaplecată, a râs el făcându-i în joacă o temenea. Acum ascultă la mine, Odiseu. Dacă vrei să scapi cu viață.

Ți-a dat o floricică neagră la rădăcină şi ți-a zis s-o mănânci. Iarba, *mōli* cum i-a spus el, avea să te apere de licorile lui Circe, pentru a nu-ți pierde înfățişarea omenească. Însă nu doar atâta te-a sfătuit. După ce-ți va servi mâncarea ei otrăvită, Circe va încerca să te lovească cu toiagul şi să te mâne în cocină, cum a făcut cu oştenii tăi. Chiar atunci – şi nu înainte – ți-a zis Hermes să te repezi la ea cu sabia în mână. Apoi, a zis, va încerca să te ademenească, însă tu s-o sileşti să se lege cu jurământ pe toți zeii că o să te lase teafăr şi o să-ți elibereze oamenii din temnițele lor porceşti. Doar atunci, a spus Hermes, poți să te învoieşti să o urmezi în pat. Ai încuviințat şi ai repetat ce te-a învățat el, aşteptând laude pentru minunata ta ținere de minte. Numai că el deja se făcuse nevăzut, cum le e felul zeilor.

Ai înghițit floarea şi i-ai urmat sfatul: ai intrat în palat, ai mâncat mâncarea, te-ai repezit la zeiță scoțând spada, ai silit-o să jure că nu-ți face nimic şi că o să-ți elibereze oştenii.

Aici, Odiseu, nu prea mai ştiu ce s-a întâmplat. Fără îndoială că n-ai fi petrecut, cum pretind barzii, un an întreg la ea în palat, ca soț şi soție, iar asta dintr-un motiv bine întemeiat, şi anume că eşti soțul meu, şi o asemenea purtare ar fi prea josnică pentru tine. Mult, mult prea josnică.

Şi totuşi, iată că a mai trecut un an şi nici urmă de tine sau de oştenii tăi.

A ta soție,
Penelopa

Troienele

Femeile s-au uitat cum se apropie aheii, în frunte cu un ins îndesat, cu pieptul ca un butoi, brăzdat de cicatrice şi ostenit, după ochii săi cenuşii şi blajini.

— Doamnă, i-a spus el lui Hecabe, plecându-i-se cu un zâmbet ironic pe chip, încât nici nu puteai să-ţi dai seama dacă se arăta cu adevărat curtenitor sau nu. Tu eşti pesemne regina stinsului oraş Troia.

— Aşa îi ziceţi de-acum? l-a întrebat Hecabe.

Nu i s-a înclinat şi ea, rămânând în picioare în faţa trupului fiului ei, hotărâtă să-şi ascundă osteneala.

— Oraşul tău e mort, doamnă. Doar îi vezi rămăşiţele încă scoţând fum.

Şi-a fluturat braţul drept spre Troia, de parcă dădea în vileag un oaspete de onoare ascuns după o perdea.

— Le văd.

L-a privit ţintă, însă el nu i-a întors privirea. În schimb, cerceta chipurile tuturor femeilor din faţa lui. Nu avea nicio căutătură lacomă, nu arăta ca un bărbat care-şi alege sclavele.

— Haide să trecem peste politeţuri, a spus el. Eu sunt Odiseu, tu eşti Hecabe.

Femeile n-au zis nimic. El era, aşadar, bărbatul care le nimicise oraşul. Odiseu preavicleanul, urzitorul de intrigi, planuri şi uneltiri. Lui îi venise ideea să înalţe calul de lemn. El îl înduplecase pe Sinon, preacredinciosul său prieten, să rămână în urmă, ca momeală pentru troienii miloşi, să-i păcălească povestindu-le că Odiseu voise să-l jertfească zeilor. El pusese capăt războiului atât de fulgerător şi nimicitor. Ce-i mai puteau spune acum?

Nu că ar fi părut să aştepte răspuns. A grăit iute, într-un grai grecesc înmuiat de buzele sale.

— Iar acesta ți-a fost fiu, da? a arătat el spre trupul care zăcea fără viață lângă încălțările oştenilor săi.

— Mezinul meu, a spus Hecabe. Polidor.

— L-ai trimis din cetate? a întrebat-o el. Când te-ai temut că va cădea Troia?

— Şi tu ai fi făcut la fel, a ripostat ea.

— Aşa e, a încuviințat el. Mi-aş fi trimis băiatul cât mai departe dacă mi-aş fi ştiut casa sub asediu. În locul lui Priam, mi-aş fi trimis toți copiii în altă parte. N-au decât să lupte fiii altora în războiul acesta pe care nu eu l-am stârnit şi n-am cum să-l câştig. Cetatea lui tot avea să fie cucerită odată şi-odată, întrebarea era câți supuşi aveau să-i moară când se va fi prăbuşit. Iar eu n-am decât un fiu, doamnă, şi nu l-am mai văzut de zece ani.

— Atunci ai cu un fiu mai mult decât mine, a spus Hecabe. Polidor era cel mai mic, ultimul băiat care-mi mai trăia.

Cassandra mormăia ceva, însă Hecabe a continuat fără să-i dea atenție.

— Iar acum până şi el mi-a murit. Cum îndrăzneşti să-ți asemui pierderea cu a mea? Ți-e dor de fiul tău? Ai fi putut s-o iei spre casă când pofteai. Nu te ținea nimeni aici cu de-a sila.

— Ei, ba mă ținea. Când te legi cu jurământ că te vei lupta s-o aduci acasă pe nevasta altuia, de se va dovedi necredincioasă.

A înclinat din cap spre Elena, ridicând din sprâncene. Ea s-a uitat țâfnoasă la el fără să zică nimic, apoi i-a întors spatele, să privească marea care se retrăgea iar. Odiseu s-a întors zâmbind spre Hecabe.

— Trebuie să-ți respecți legământul, altfel te pedepsesc zeii. Nu pot să zic că nu m-am întrebat din când în când dacă o femeie merită atâtea bătăi de cap şi atâtea vieți pierdute.

— Şi eu m-am întrebat, a spus Hecabe. Adesea chiar.

— Însă acum, că o privesc, a clătinat Odiseu încet din cap, poate că înțeleg de ce se războiesc bărbații pentru ea şi de ce amuțesc când îi aud numele pomenit.

— Tu n-ai amuțit deloc, i-a atras Hecabe atenția.

— Ei, pe mine averile m-au mânat încoace, doamnă, acelea pe care le ținea regele tău în fortăreață. Şi n-am vrut să-mi atrag mânia zeilor. Femeile frumoase tot vin şi pleacă, ce-mi pasă mie?

S-a întrerupt o clipă.

— Uneori amândouă odată.

— Soția ta e pesemne tare răbdătoare din fire.

— Nici nu ştii, i-a răspuns el. Ai nevoie să te ajute oştenii mei să-ți înmormântezi fiul?

S-a lăsat tăcerea. Până la urmă i-a dat Polixena răspuns.

— Putem şi singure. Dar îți mulțumim.

— Mai bine l-ați îngropa acolo, le-a arătat Odiseu o peşteră de după mai multe stânci uriaşe. Apa nu ajunge aşa departe. O să fie la loc sigur acolo.

— Mulțumesc, a spus Hecabe, înclinând din bărbie spre omul care o ținea prizonieră de parcă i-ar fi fost slugă în palat. Azi îl vom înmormânta.

— Am venit să te întreb ceva, a spus Odiseu. Şi să-ți dau oştenii să te ajute.

— Ce anume?

— Mai ai vreun fiu, doamnă?

— Am mai avut eu mulți fii, i-a răspuns ea. Numai că voi, aheii, i-ați ucis pe toți, unul după altul, ca o haită de lupi.

— Şi noi credeam la fel, a spus Odiseu. Până s-a ivit cel de colo, dus de valuri pe țărm, şi atunci ne-am dat seama că nu era aşa.

— Crezi că mi-am mai trimis din fii, ca să-i ştiu teferi.

— Poate nu-s aşa teferi.

— Nu mi-au mai rămas decât fiicele, a spus Hecabe. Toți băieții mi s-au prăpădit. Mă auzi? Toți.
— Doar ai pierdut războiul, doamnă.
— Ați fi putut să cereți răscumpărare pentru fiii mei. Ați ales să-i ucideți.
— Cu ce îți puteai răscumpăra fiii? a râs el ridicând capul spre cer. Toată averea ta e în mâinile noastre.
— Aşa ştii să-mi arăți marele eroism al aheilor? I-a întrebat Hecabe. Fălindu-te în fața unei bătrâne care şi-a văzut toți fiii căsăpiți?
— Aşa ştii să-mi arăți cinstea troienilor? i-a întors-o el. Regina unui cetăți vrăjmaşe mi se dă drept o sărmană bătrână?
Hecabe se uita țintă într-un punct dintre ochii săi, ca să nu trebuiască să-i întâlnească privirea.
— Doamnă, ştii de ce trebuie să te întreb.
Andromaca tot încerca să-i desluşească emoția ce i se ivea din când în când în ochi când vorbea – nu ştia destulă greacă cât să înțeleagă tot ce discutau, astfel că s-a concentrat asupra gesturilor sale. Nu era nici mânie, nici mâhnire, nici triumf, deşi Hecabe asta vedea la el. Într-un sfârşit, a reuşit să-i dea un nume. Încântare. Războinicul grec se distra de minune contrazicându-se cu regina ei.
— Sigur că ştiu, a spus Hecabe.
— Dacă ți-a mai rămas vreun fiu în viață, ar putea să încerce să se răzbune pe greci în anii care vin.
— Am zis că ştiu. N-ai de ce să te temi de spada stafiilor, Odiseu. Cum spuneam, fiii mei sunt toți morți.
— Ce-a pățit cel de colo? Cum i-ai zis, Polidor?
— Cineva ne-a amăgit pe Priam şi pe mine. L-am trimis la un vechi prieten, iar prietenul cu pricina s-a arătat a fi un trădător ticălos.
— Să-ți trădezi prietenii, a spus Odiseu. Există mişelie mai mare pe lumea asta?

— Noi ne temeam, a urmat ea, că o să vi-l vândă vouă, aheilor, pe Polidor. Însă n-a fost aşa.

— Doamnă, a clătinat Odiseu din cap, îţi jur că nu. Probabil că l-am fi uns noi să vă trădeze, de-am fi ştiut. Însă nici n-am ştiut că mai aveţi un fiu până nu l-au adus apele la mal.

— Ghiciseşi că s-ar putea să mai am.

— Într-adevăr.

— Chiar dinainte să ni-l aducă oceanul înapoi pe Polidor?

Odiseu a încuviinţat.

— Pentru că şi tu ai fi făcut la fel ca Priam, deşi ţi-ai fi ales mai cu grijă prietenii.

— E lumina inimii mele, doamnă. Deşi n-am mai văzut de zece ani lumina aceea şi nu era decât un prunc când am plecat din Itaca. Însă nu ştiam încotro v-aţi fi putut trimite fiul. Atâţia aliaţi de-ai voştri...

Şi s-a oprit aici.

— Deja ne-au trădat, da. Sau au murit în luptă cu oştirile voastre.

— Nu ştiam în cine vă mai puteaţi încrede.

— În Polimestor, a spus ea.

— Regele Traciei? nu şi-a putut ascunde Odiseu uluiala. V-aţi încredinţat fiul în mâinile unui grec?

— Cum mi-ai atras chiar tu atenţia, a spus ea, alegerile ni se cam micşoraseră ca număr.

— Şi s-a dovedit nevrednic de încrederea voastră.

— După cum vezi.

Şi l-a arătat pe Polidor cu mâna, lunecându-i din ea un fir din ţărâna cu care-l sfinţiseră, vârât sub unghii.

— Avea mult aur la el când l-aţi trimis?

Zâmbetul îi juca iar în ochi, însă Hecabe rămăsese cu privirea la fiul ei.

— Prea mult, a spus ea.

— E lesne să greşeşti aşa, i-a răspuns el. Dacă i-ați fi dat mai puțin, Polimestor ar fi putut să nu-l primească deloc la el în palat. N-ai de ce să te învinovățeşti singură.

— Poate că nu. Însă pe cine altcineva aş putea să dau vina?

— Pe omul care l-a ucis, de pildă, nu? a întrebat-o Odiseu.

— Desigur. Însă cum aş putea să mă răzbun pe el? I-a întrebat ea. Cetatea mea a căzut, aşa cum te-ai grăbit chiar tu să-mi aminteşti. De acum nu mai sunt regină.

— Lasă-mă să chibzuiesc puțin, i-a spus el.

— Am auzit că te pricepi la asta, a spus ea.

— E adevărat.

25

Eris

Eris – zeița vrajbelor – ura să fie singură, şi totuşi aşa era mai tot timpul – în ungherele întunecate ale peşterii sale aflate la mijlocul coastei Muntelui Olimp, reşedința zeiască. Până şi fratele ei, Ares, zeul războiului, o evita pe cât putea de la o vreme. Îşi amintea că pe vremuri fuseseră nedespărțiți – doi țânci ciondănindu-se şi păruindu-se pe o jucărie. Ce dor i-era de el, acum, că nu mai venea pe Olimp deloc. Oare unde-o fi dispărut de data asta? Era uitucă din fire, însă a încercat să-şi amintească, cu toate că şerpii negri pe care-i purta răsuciți la încheieturi îi distrăgeau atenția. În Tracia? Stătea îmbufnat prin Tracia? Dar de ce? A împins făptura care i se cățăra pe braț înapoi spre încheietura stângă. Din pricina Afroditei. Asta era.

Ares (îi purta pică, deşi îi ducea dorul) era mereu încurcat cu câte cineva, însă legătura cu Afrodita îl mistuise mai ceva

decât restul. Eris nu-şi mai amintea cine-i dăduse vestea asta soţului Afroditei. Să fi fost Helios? Să-i fi văzut furişându-se împreună când nu era Hefaistos acasă? Zeul-soare vedea la o adică totul – dacă se întâmpla în ceasurile când scălda el lumea cu lumina sa. Însă n-avea cum să-şi plimbe privirile pretutindeni în acelaşi timp, nu? Aşa i-ar lua-o caii razna, cu car cu tot. Atunci să-i fi spus careva lui Helios în treacăt, poftindu-l să-şi întoarcă privirea încotro trebuia? Cine să fi fost? Eris îşi amintea foarte vag când vorbise ultima dată cu zeul-soare, însă cu toate că avea impresia că fusese de curând, nu-şi amintea când se întâmplase sau despre ce discutaseră.

Oricum, cineva îi spusese lui Helios, care-i spusese lui Hefaistos că Ares şi Afrodita îşi făceau de cap împreună. Desigur că-şi făceau de cap. Cum îşi închipuia Hefaistos, cocârjat şi beteag cum era, că Afrodita o să-i rămână credincioasă? Nimeni n-o întrecea pe Afrodita în uşurătate – avea profunzimea unei bălţi lăsate de o ploicică trecătoare. N-ar fi avut cum să-i reziste lui Ares, înalt, chipeş şi fercheş cu coiful lui înalt, cu pene. Ce-i păsa ei de Hefaistos? Oricum avea s-o ierte până la urmă, orice i-ar fi făcut. Toată lumea o ierta. Cu gândul la Afrodita, Eris a simţit junghiul de durere obişnuit în piept. A coborât ochii, aşteptându-se să vadă unul dintre şerpi scoţându-şi ţâfnos colţii din carnea ei, însă erau amândoi încolăciţi pe antebraţe, la locul lor. Pesemne că-şi închipuise rana.

Dar de astă dată Hefaistos nu se arătase aşa de iertător din prima cu soţia sa. Mai ales când descoperise că îl cucerise pe Ares în căminul lor, chiar în patul lor conjugal. Când Helios îi vestise adulterul, a hotărât s-o prindă asupra faptului. S-a dus la fierăria lui şi a făurit nişte lanţuri de aur atât de fine, că aduceau c-o plasă de păianjen. Le-a dosit în iatac, legându-le de stâlpii patului, în jur şi deasupra, deşi nici zeii nu înţelegeau cum de a reuşit micuţul fierar să

ajungă până la tavan ca să lege lanţurile de el. Pesemne că-l ajutase careva, dar cine? Helios nu, căci era prins cu carul său întreaga zi. Eris îşi amintea ca prin ceaţă că văzuse iatacul cu ochii ei, însă habar n-avea ce căutase acolo sau dacă fusese şi Hefaistos cu ea. Oricum, cineva îl ajutase sigur, cineva care ajungea până sus. Şi-a admirat braţele lungi, cu un şarpe încolăcindu-se în dosul încheieturii.

Dintr-odată a simţit o mâncărime în umărul stâng şi şi-a dus o gheară la rădăcina aripii, să se scarpine. Şi-a vârât gheara adânc între penele negre, oftând uşurată. Şi-a încordat umerii, simţind cum i se deschid aripile la spate, tot chinuindu-se să-şi amintească ce s-a întâmplat mai departe. Ares şi Afrodita n-au putut să reziste unul la farmecele celuilalt, desigur. El chipeş, ea frumoasă foc, cine să se mire? Oricum, când din casa lui Hefaistos s-au înălţat ţipete – ale lui de mânie, ale ei de teamă –, toţi zeii au dat buzna să vadă ce s-a întâmplat. Ares poate că nu mai arăta chiar la fel de chipeş, legat fedeleş cum era în plasa de aur. Cu cât se zvârcolea mai tare, cu atât se trezea mai înţepenit acolo, în patul altui zeu. În vremea asta, Afrodita, care recunoscuse iute lucrătura soţului ei, înlemnise – ştia că n-are rost să se lupte. Gura ei fără cusur îi atârna mofluză şi furioasă, cât se strângeau zeii buluc în jur, râzând de prostia lor şi de micuţa capcană pe care le-o meşteşugise Hefaistos. Hefaistos însă, cu chipul său tot mai întunecat şi crispat de furie, nu râdea deloc. Şi nici perechea vinovată, chiar când Atena – care, ţesătoare pricepută, a izbutit îndată să descâlcească laţul – i-a eliberat pe amândoi din plasă. Din partea lui, Ares s-a făcut nevăzut pe cine ştie unde. Iar Afrodita s-a retras la Pafos, lăsându-şi preoţii să-i aline mândria rănită. Mereu surâzătoarea Afrodita, cum îi ziceau barzii. Dovadă că nici n-o cunoscuseră în viaţa lor – dacă mai era nevoie de vreo dovadă.

Dacă ar fi fost altă zeiță, Eris s-ar fi bucurat de tovărăşia înfiripată în clipa când fuseseră toți martori la prăbuşirea perechii trufaşe. Zeii ar fi putut să-şi dea coate, să închine în cinstea lui Hefaistos cel iscusit şi s-o laude pe Atena pentru rara ei mărinimie, iar astfel s-ar fi creat o scenă fermecătoare, cu Eris în rolul principal. Şi totuşi – din motive care nu prea-i erau niciodată limpezi –, nu se întâmpla niciodată aşa când era ea de față. În schimb, Hefaistos a început să țipe la Atena că s-a amestecat în treburile lui. Artemis a luat-o pe Afrodita la sudălmi pentru deşănțarea ei şi Hera s-a apucat să urle la Zeus, pentru că trecea Helios sus pe cer şi alt motiv nici nu-i trebuia. Apollo i-a trântit-o lui Eris că e doar vina ei, deşi nici nu-şi închipuia de ce, iar pacea s-a tulburat cu totul în gâlceava generală. Eris se retrăsese la ea în peşteră, cum făcea adesea, căci nimeni n-o voia prin preajmă. Însă după ce stătuse o vreme fumegând în întuneric (nu prea avea noțiunea timpului), o apucase plictisul.

Urmărind o pană neagră din aripă în spirala ei tristă spre pământ, Eris a hotărât să meargă să găsească pe cineva cu care să mai schimbe o vorbă. Până şi Atena era mai bună decât nimic. Ei, aproape mai bună. Eris nu-şi dădea seama pe cine i-ar plăcea cel mai mult să vadă, căci adevărul e că toți zeii o enervau în fel şi chip. Însă i se acrise de propria ei tovărăşie şi prefera enervarea singurătății sale. Aşa că a luat-o şleampăt în zbor spre culmea muntelui, la palatul unde-şi avea Zeus lăcaş.

Ceva nu era cum trebuie, însă Eris nu s-a prins pe loc ce anume. I-a luat o vreme să-şi dea seama că auzea cântec de păsărele – şi atât. Nu vorbea nimeni. A luat-o lipa-lipa prin sălile de banchet ale zeilor, însă tot nu vedea pe nimeni şi, cu cât se afunda în palat, cu atât cântecul păsărilor se auzea mai slab şi nu-i ajungea la urechi decât scrijelitul ghearelor de la picioare pe podeaua de marmură. Unde era

toată lumea? Şi-a desfăcut aripile, luând-o în zbor pe uşi şi coridoare, chircindu-se într-un sfârşit pe o bârnă din acoperiş. Sălile erau pustii.

O clipă a încercat-o teama, întrebându-se dacă nu cumva se întâmplase vreo grozăvie în lipsa ei – să fi izbucnit poate un nou război cu uriaşii? Însă şi când stătea ghemuită în peştera ei (prefera umezeala rece şi liniştitoare de acolo duhorii de caprifoi din sălile lui Zeus şi ale Herei), ar fi auzit dacă s-ar fi cățărat uriaşii pe munte, să dea atacul. Un lucru era limpede când venea vorba de uriaşi: rareori te luau cu finețuri şi nu făceau nimic în linişte. Aşadar, toți zeii plecaseră de bunăvoie de pe Muntele Olimp. Laolaltă. Fără ea. A simțit şarpele de la încheietura stângă încolăcindu-i-se pe mână, strecurându-i-se între degete. Apoi şi-a amintit că parcă zisese careva ceva de o nuntă. Cine să fi fost? Hera? Da, ea. Eris stătea ferită de toată lumea, sub bârnele acoperişului, în iatacul Herei şi al lui Zeus. Hera o acuzase că îi iscodeşte, însă doar pentru că era o scorpie duşmănoasă, cum o făcuse însuşi Zeus adineauri, şi toată lumea ştia. Oricum, Eris nu stătuse de iscoadă, îşi odihnea pur şi simplu aripile.

Însă când a zărit penele plutind în jos spre ea şi aşternându-se pe marginea divanului ei bogat sculptat, Hera mai întâi a blestemat ciorile care-i întinau odaia cu penajul lor negru, sau aşa credea ea, iar apoi – când şi-a dat seama de greşeală – a blestemat-o pe Eris. Chiar a fugărit-o şi a dat-o afară din palat. Eris se dusese mohorâtă înapoi la ea în peşteră, jurând să se răzbune. Însă acum nu dădea nici măcar de Hera. Pentru că – limba şfichiuită a şarpelui îi lingea inelarul – plecaseră toți la o nuntă. Asta era. Toți zeii fuseseră poftiți la nuntă în afară de Eris. Absolut toți. Până şi Atena.

Eris a simțit cum o mistuie mânia. A cui să fi fost nunta aceea? Cine îndrăznea s-o ignore tocmai pe ea, pe Eris,

regina vrajbelor şi a discordiei? Cine se arătase atât de nepoliticos, urâcios şi crud încât să n-o invite la nunta lor? Mângâind alene şarpele pe cap, şi-a amintit numele. Thetis, ea era. Micuța nimfă parvenită a mărilor, cu părul ei verzui şi ochii umezi, se mărita, deşi numai orbii ar fi crezut că asta-şi dorea micuța făptură jilavă. Cum îndrăznea o nimfă a mării – Eris se lungea pe măsură ce o cuprindea mânia – s-o lase pe ea pe dinafară când se dădea un ospăț zeiesc? Cum îndrăznea...

Şirul gândurilor i s-a rupt când s-a dat cu capul de tavan. Nu, nu Thetis a hotărât pe cine să invite şi pe cine să refuze. Thetis însăşi nu voia să vină la nuntă, nu s-ar fi apucat să întocmească liste cu nuntaşii pe care-i dorea acolo. Nu. Altcineva hotărâse care zei să fie martori şi poftise pe toată lumea în afară de ea. Eris a simțit că o înțeapă ochii, deşi nu-şi dădea seama de ce.

Însă chiar neştiind cine îi arătase atâta dispreț, de un lucru era sigură. Era o ofensă. Închisese ochii când o alungase Hera din iatacul ei. Îi trecuse supărarea după ce zeii îi căutaseră gâlceavă şi se ciondăniseră între ei când râseseră de Ares şi de Afrodita. Însă jignirea aceasta era prea de tot. Eris nu era proastă, ştia că aripile sale negre stârneau haosul. Dar asta nu-i scuza cu nimic. Iar de astă dată avea să se răzbune.

A luat-o agale prin sălile palatului, răsturnând tot ce i se părea de preț sau îndrăgit: sticluțele de parfum şi borcănelele cu uleiuri s-au făcut țăndări, scuturile ciobite s-au izbit de pardoseala de piatră, un şirag de mărgele s-a rupt şi s-a risipit în toate colțurile încăperii. Nu ştia unde sunt zeii, însă zărea cum luceşte o insulă de sub Olimp, astfel că putea să jure că erau toți sau mai toți acolo. Râdeau şi se veseleau pe seama ei. Ce altceva făcea lumea pe la nunți?

Avea să zboare într-acolo şi să vâre zâzania care o făcea atât de temută de toți. Avea să întoarcă zeii şi oamenii unii împotriva altora. Nici nu se va termina bine ziua, că...

Iar şi-a uitat şirul gândurilor, chiar când se pregătea să-şi ia zborul. A luat-o înapoi spre pământ, când parcă i-a făcut ceva cu ochiul în lumina dimineții. Strălucitoare şi mată totodată, caldă şi rece, tare şi rotundă. A înşfăcat-o. Pentru ea era mingea aceea de aur? A răsucit-o în gheare. Nu, nu era o minge, ci un măr. Cel care-l lăsase aici de bună seamă nu-l voise, altfel nu s-ar fi descotorosit de el. Dacă te uitai mai bine, scria ceva pe el. „Mărul lui Eris, cea mai frumoasă dintre zei", şi-a închipuit ea că scrie. Poate era un dar prin care îşi cereau iertare pentru purtarea lor duşmănoasă. Nu le răscumpăra cu totul răutățile, însă ce să mai, era un început. Ar fi fost mai drăguț dacă s-ar fi gândit careva să i-l aducă jos, la peşteră, însă nimeni nu venea pe la ea.

Nu reuşea să desluşească cuvintele încârligate laolaltă, aşa că a frecat aurul cu penele, înclinându-l în lumină. Nu, nu scria că e al ei. Însă nu însemna că nu poate să-l ia. Îl ținea în gheare doar, deja era al ei. S-a mai zgâit o dată, sucindu-l şi chinuindu-se să citească scrisul scâlciat. Cu degetul a buchisit cuvintele: *Te kalliste.*

Celei mai frumoase?

Eris a zâmbit. Avea să ia mărul. Însă n-avea să-l păstreze.

26

Troienele

Femeile l-au îngropat sub nisip şi pietre. Mai întâi, lui Hecabe i-a venit să refuze să-l înmormânteze acolo unde-i arătase Odiseu, căci nu-i plăcuse deloc că ştiuse pe loc, sigur pe sine nevoie mare, unde se cuvenea să odihnească

Polidor. Însă cum nu a reuşit să găsească alt loc, femeile l-au ridicat pe fiul său fără viață şi l-au dus încet pe țărm mai încolo. Cassandra îl ținea de cap, căci dintre toate ea părea să se tulbure mai puțin când îi vedea fața distrusă. Restul femeilor l-au luat de mădulare şi de trunchi. Astfel că, la vremea când s-a întors Odiseu în tabăra lor încropită, odată cu soarele care se înălța hăt sus pe boltă, deja îşi făcuseră datoria.

— Două lucruri, i-a spus el lui Hecabe. Mâine, când ridică itacienii ancorele, mă vei însoți.

— De ce te-aş însoți? l-a întrebat Hecabe.

— Pentru că ai pierdut războiul, a ridicat el din umeri. N-am poftă să-ți tot reamintesc, doamna mea, însă nu prea îmi dai de ales. Acum sunteți sclave.

Şi şi-a întins brațele larg, să le cuprindă pe toate.

— Sclavele noastre. O să vă despărțim unele de altele şi o să vă împărțim între noi, grecii, până diseară. Iar tu, doamnă, vei veni cu mine.

Hecabe i-a rânjit batjocoritor.

— Ai tras bețişorul cel mai scurt, aşadar? Pesemne că nu ți-ai dorit vreo băbătie.

— Eu te-am ales primul pe tine, a zâmbit Odiseu. Ei, nu chiar primul, însă Agamemnon – care e înaintea mea, desigur – nu s-a sinchisit când i-am zis că prefer să te iau pe tine. S-ar putea să se răzgândească mai târziu, când se face împărțirea, însă cred că voi izbândi.

— Ştii că Agamemnon o s-o aleagă pe una dintre fiicele mele, a spus ea privindu-l țintă.

— Da. E trufaş din fire şi nu se mulțumeşte decât cu o prințesă, în mândria lui. S-o aibă pe regina Troiei din legende în alai – şi Odiseu s-a scărpinat în barbă – s-ar potrivi rangului său, însă nu i-ar fi pe plac. Doar dac-ar fi o regină foarte tânără.

— Când zici mândrie, vrei să spui vanitate.

Odiseu a zâmbit iarăşi, răspunzându-i încet în graiul troian:

— Oştenii aceştia nu sunt toţi ai mei, doamnă.

Hecabe a încuviinţat, fără să se mire deloc că duşmanul cel mai viclean al Troiei îi cunoştea limba.

— Înţeleg. Însă, în ce te priveşte, oare o văduvă gârbovită e pe potriva rangului tău?

— Este, doamnă. Şi cred că e şi pe potriva rangului tău.

— Eu nu am rang. Aşa cum te-ai grăbit să-mi aminteşti, acum sunt sclavă.

— Mi-a intrat în obicei, a spus el.

S-a întors spre bolovanul pe care şedea Elena, cu pletele curgându-i pe spatele drept.

— Menelau mi-a cerut să i te aduc, doamnă. Ai putea să-ţi strângi lucrurile?

Elena a ridicat din sublimii ei umeri.

— Tot ce am e al troienilor sau zace de zece ani în Sparta, a spus ea. Nu am decât veşmintele de pe mine.

— Chiar aşa? a întrebat el. N-ai ţesut nicio tapiserie cât ai aşteptat să te ia soţul acasă? Am crezut că vei lucra o pânză tare bogată în toţi anii aceştia.

— Eu nu prea mă pricep aşa de bine la ţesut ca femeile astea, a spus ea întorcând ochii de la mare ca să-l privească în faţă.

L-a văzut cum i se cam taie răsuflarea.

— Eu am alte talente.

— Văd prea bine.

— Nici nu-ţi închipui tu, i-a spus ea.

S-a uitat la oştenii care-l însoţeau.

— Menelau nu mi-a trimis cei mai răsăriţi oşteni să mă ducă în tabără, a mormăit ea.

— Nevestele necredincioase nu merită garda de onoare, i-a spus Odiseu.

— Însă de cum o să mă vadă, o să-mi şi cadă la picioare.

Nu părea să fi auzit deloc ce spusese Odiseu.

— Sunt gata, poți să mă duci la soțul meu.

— Îți mulțumesc, Maiestate.

Odiseu i-a făcut o plecăciune adâncă, însă zâmbetul ironic îl trăda. Elena a păşit încet şi unduit spre străjile spartane care-şi puseseră viața în slujba lui Menelau, care luptaseră pe viață şi pe moarte pentru femeia lui şi care o dispreţuiau, deşi nu-şi mai luau ochii de la ea. Când trecea pe lângă Odiseu, s-a oprit şi şi-a dus degetele la barba lui – era un gest de implorare. Însă nu cu mâinile Elenei. Nu i-a căzut în genunchi şi nici nu şi-a plecat fruntea. S-a uitat doar țintă în ochii lui verzi-cenuşii, văzându-l cum se face stacojiu la față.

— Ți-ai da viața pentru mine într-o clipită, i-a spus ea. Nu poți să te ascunzi mai bine decât alții. Aşa că nu-ți bate joc de mine, Odiseu. S-ar putea să-ți pară rău, dacă aşa am să hotărăsc.

Hecabe, suita ei, războinicii ahei, cu toții vedeau cum fiica lui Zeus îşi revarsă întreaga şi înspăimântătoarea sa atenție asupra unui muritor.

— Înțeleg, a spus Odiseu.

Glasul abia dacă i-a tremurat, însă surâsul i s-a şters de pe chip. Ea a încuviințat abia schițat din cap şi i-a dat drumul la bărbie. A luat-o pe lângă el spre spartani, care au urmat-o îndată, ca un alai de tineri credincioşi urmând statuia Afroditei spre altarul ei.

Lui Hecabe îi cam venea să se veselească văzându-l umilit astfel, însă s-a abținut. Elena avea ceva anume – un aer amenințător mocnind din adâncuri – care o descumpănea şi pe regina Troiei.

— A lui să fie, a spus Odiseu după ce suita spartană s-a îndepărtat destul.

— Cum e? l-a întrebat Hecabe. Menelau? Fac pereche bună?

Odiseu i-a răspuns doar din sprâncene, nu din limbă.

— Mă vei însoţi mâine-dimineaţă, i-a spus el. Îţi mai las o zi să stai cu fiicele tale. Deşi ceilalţi greci s-ar putea să nu se arate aşa de grijulii ca mine. Mă înţelegi?

— De ce mă iei cu tine? Zi-mi adevărul.

— M-am gândit că te vei bucura să mergi acasă.

— Acasă la tine, nu la mine.

— O vom lua cu corăbiile spre miazănoapte şi mai târziu spre apus, a spus el.

Hecabe a încercat să-şi ascundă sclipirea de speranţă din ochi.

— Unde o să arunci ancora mai întâi?

— În Tracia, i-a răspuns el. I-am trimis solie regelui – parcă Polimestor îl cheamă – că mi-ar plăcea tare mult să ne vedem în Chersonesos, pe ţărm.

27

Caliope

Ştiu ce i-ar plăcea poetului să facă acum. I-ar plăcea s-o urmeze pe Elena înapoi în tabără ca un câine credincios. I-ar plăcea să descrie scena în care Menelau îi cade la picioare, mulţumindu-le tuturor zeilor din Olimp că s-a întors teafără la el. I-ar plăcea să-i cânte frumuseţea şi graţia şi cum aleargă toţi bărbaţii să-i facă pe plac. Ei bine, nu poate.

M-am săturat de-acum de Elena. M-am săturat de frumuseţea ei, de puterea ei, de ea. Detest cum se topeşte toată lumea când aude de ea. E doar o femeie. Şi frumuseţea nu ţine niciodată la nesfârşit, nici măcar când e vorba de o fiică a lui Zeus.

Am să-l învăț eu minte. N-are decât să urmărească ce o aşteaptă pe altă femeie, altă regină. N-are decât să vadă prin ochii Cassandrei ce o aşteaptă pe mama ei. Aşa o să-l învăț să aibă grijă pentru ce se roagă. Nu toate poveştile îşi lasă povestitorul teafăr şi nevătămat.

28

Hecabe

Cassandra vedea în viitor de parcă ar fi fost trecutul. Nu era ca preoții care vedeau semne în zborul păsărilor şi în măruntaiele dobitoacelor. Din previziunile lor nebuloase, ai fi crezut că viitorul e întotdeauna învăluit în nouri şi cețuri, scânteieri răzlețe în beznă. Însă Cassandra îl vedea la fel de limpede ca o amintire proaspătă. Astfel că, auzindu-l pe Odiseu spunând că o va lua pe mama ei cu el în Tracia, a ştiut ce va să vină, căci ei îi era limpede de parcă văzuse aievea cum se întâmplase totul.

A trecut-o un val de dezgust şi în gâtlej a simțit bine cunoscuta acreală. N-a îndrăznit să verse, căci Hecabe ar fi pedepsit-o că face mizerie, şi-ar fi plesnit fiica peste obraz strâmbând din buze a dezgust. Cassandra a simțit cum i se încing o clipă micuțele cicatrice albicioase de pe tâmplă, cu care rămăsese după ce o lovise mama ei cu degetele încărcate de podoabele ceremoniale. Tot aurul acela era pierdut acum, desigur, ferecat în cuferele grecilor. Cassandra a înghițit de două-trei ori iute şi a respirat adânc, încercând să-şi îndrepte atenția asupra mirosului slab de sare din aer. Sarea îi potolise întotdeauna valurile cele mai crunte de greață.

Dar cum ar putea sarea şterge sunetul ochilor scoşi, priveliştea mâzgăi negre prelingându-se în jos pe chipul

bătut de vânturi? A început să respire greu. Şi-a alungat viziunea, însă de câte ori clipea, vedea doar găvanele rănite şi sângele negru şi gros. A încercat să se întoarcă în prezent, să întoarcă spatele viitorului şi să fie unde era. Uneori izbutea să-şi găsească încet-încet drumul înapoi de la ziua de mâine la aceea de azi şi, cu fiecare pas, dorința copleşitoare de a urla îi slăbea tot mai mult.

Însă de data asta şi-a dat seama că nu poate să se întoarcă, ci doar să înainteze spre nenorocire, iar şi iar. Şi-a privit mama plecând şi lăsând-o – oare ea, Cassandra, era ultima care părăsea țărmurile Troiei? Îi venea să se uite în jur, să vadă unde e Andromaca, unde e sora ei, Polixena. Însă nu putea să urmărească decât ce i se desfăşura în față: a doua zi dimineață. Era cu siguranță a doua zi dimineață, nu-i aşa? Pentru că Odiseu îi spusese mamei sale că atunci pleca cu el. Iar când eroul aheu i-a întins brațul s-o ajute să urce pe puntea corabiei sale, mama ei avea un aer aproape triumfător. Încă se ținea ca o regină, deşi regina aceasta era înveşmântată într-un chiton pătat de funingine, cu tivul rupt în două locuri.

Hecabe se pregătea să dea ochii cu Polimestor, vedea Cassandra. O clipă, s-a mângâiat să vadă că mama ei nu e singură. Odiseu luase şi câteva slujnice cu Hecabe, astfel că, deşi nu-şi avea familia lângă ea, măcar le avea pe femeile a căror tovărăşie o preferase adesea. Cassandra se întreba dacă Odiseu a fost silit să facă troc cu concetățenii săi greci pentru a-şi lua ditamai ceata de femei sau dacă poate nimănui nu-i păsa unde se duc bătrânele. Făcând ultimii paşi pe pământul troian, mama ei n-a căutat deloc s-o îmbrățişeze pe Cassandra sau s-o sărute de rămas-bun. Însă Cassandra i-a văzut ceva neobişnuit în ochi. Nelipsita ei exasperare nu i se mai citea deloc pe chip. Nu şi-a sărutat fiica, e adevărat. Însă nu a sărutat-o pentru că s-a temut să nu se umilească izbucnind în lacrimi.

Tabloul s-a destrămat, apoi s-a închegat la loc când corabia lui Odiseu trăgea pe nisipurile dinspre capătul coastei din Chersonesos. Cassandra ştia că sunt în Tracia – unde ea nu fusese niciodată – de parcă ar fi crescut pe meleagurile acelea de la miazănoapte. Viziunile ei n-o înşelau niciodată, înfăţişându-i-se amănunţit, chiar dacă nu le înţelegea de fiecare dată. Nu după multă vreme, cât le-a luat oştenilor lui Odiseu să coboare şi să ridice câteva corturi modeste, s-au şi ivit doi soli în veşminte bogat împodobite, de undeva de pe uscat. S-au ploconit în faţa lui Odiseu, mai lăsându-se în genunchi, atât de dornici erau să-i câştige bunăvoinţa în numele regelui lor. Deşi Odiseu era un simplu oaspete în Tracia, nimeni n-avea îndoieli că gazda sa – regele Polimestor – îi căuta cu disperare îngăduinţa. Solii nici nu s-au uitat la bătrâne, care alcătuiau o mică ceată de sclave. De ce s-ar fi uitat? Cassandra a simţit iar acreala înecăcioasă şi şi-a proptit limba de cerul gurii. Nu acum, nu acum, nu acum. A încercat să se concentreze pe nisipul de sub sandalele mamei sale – înţesat de pietricele cenuşii rotunde şi scoici de un alb strălucitor, pe care i-ar fi plăcut să le culeagă, ca să-şi plimbe unghia degetului mare peste crestăturile fine.

A simţit cum o năpădeşte un alt val de amintiri, ca o lovitură în stomac. De astă dată era o amintire adevărată, deşi nu era a ei. Acum nu mai simţea viitorul, ci trecutul. Mama ei stătea chiar lângă locul din golf de unde plecase barca purtând trupul lui Polidor, ca apoi să-l azvârle în apă cu câteva pietre vârâte în tunică, pentru a-l ţine la fund. Picioarele lui Hecabe se aflau pe urmele lăsate de inşii care împinseseră bărcuţa în apă. Atât de aproape de Polidor, şi totuşi prea târziu. Viziunile Cassandrei veneau mereu prea târziu, deşi n-ar fi trebuit. Aflase demult că nimeni nu pleca urechea la adevărul ei şi, chiar şi de-ar fi ascultat-o, de auzit, n-ar fi auzit-o.

Inşii care săvârşiseră sacrilegiul acela împotriva sărmanului ei frate, vedea Cassandra, nu-şi dăduseră seama că avea să se răsucească în apă, iar pietrele aveau să-i cadă din haine la mai puțin de un braț de la suprafață. Ar fi trebuit să se lase pe fundul mării, să-l mănânce peştii şi să-l vegheze în linişte nimfele mării. Însă greutățile nu fuseseră puse bine. Nu era de mirare că-l azvârlise apa la mal a doua zi, pe nisipurile de lângă Troia.

A văzut că avea fața stâlcită dinainte cu mult să se izbească de stâncile pe pe țărmul troian. Frumosul său frățior fusese bătut şi apoi ucis de regele grec trădător, care crezuse că nu va afla nimeni vreodată. Cassandra a încercat să se agațe de asta – de voința crudă a acelui ins ticălos – în timp ce-l urmărea pe Odiseu vorbind cu sclavii săi şi zicându-le că regele e poftit pe înaltele sale corăbii, să fie cinstit de eroii învingători de la Troia. A văzut cum solii se îndepărtează în grabă, să-i ducă vestea lui Polimestor. A văzut cum mama ei strânge din buze, până nu i se mai vede decât o linioară subțire. A văzut totul.

Şi iarăşi tabloul a dispărut şi a reapărut la loc când Polimestor cobora hotărât dunele presărate cu iarbă. Era înveşmântat tare falnic: o mantie cu broderii bogate, lanțuri de aur la gât, inele de aur pe degetele groase. Îşi dăduse părul rărit cu ulei, după obiceiul troian, şi Cassandra a citit o clipă dezgustul pe chipul lui Odiseu, înainte să strângă mâinile uriaşe ale bărbatului în chip de salut. Cassandra simțea în nări dulceața înăbuşitoare a scorțişoarei şi mirtului cu care-şi parfumase bărbatul pomada de păr.

— Odiseu, a zâmbit el larg. Ce cinste!

— Da, aşa mi-au dat de înțeles sclavii tăi, i-a răspuns Odiseu. Aşteptai cu mare nerăbdare să primeşti veşti din Troia, mi se pare mie.

— Întocmai, întocmai, a spus Polimestor. Am jertfit capete de juninci cu duiumul, sperând să-i câştigăm pe zei de partea grecilor.

— Câtă generozitate, a spus Odiseu. N-ai dorit să iei parte chiar tu la sprijinirea războiului?

Dacă îi băgase cumva de seamă tonul niţel tăios, nu s-a trădat deloc.

— Regatul meu trac e pavăza Greciei, i-a răspuns el. Ştiam că trebuie să mă îngrijesc să rămânem stăpâni pe aici în caz că aveţi nevoie să vă sărim în ajutor. Am trimis soli la Agamemnon, mărite. A ştiut de la început că suntem gata să vă sprijinim. Nu trebuia decât să trimită vorbă.

— Agamemnon nu mi-a pomenit niciodată de răvaşele astea, a spus Odiseu.

— Tare-i mai plac tainele, a încuviinţat Polimestor.

— Eu nu-l ştiu deloc aşa. Însă nu mă îndoiesc că-l cunoşti mai bine decât mine.

Cassandra îi vedea pe oştenii lui Odiseu făcându-şi de lucru. Ridicând o mică tabără care ştiau că n-o să le trebuiască. Nu era de mirare cât de uşor îi păcăliseră pe troieni, şi-a zis ea. Minciuna le stătea în fire grecilor, itacienilor ăstora. Se ţineau de ea cu uşurinţa cu care îşi curăţau armele sau cărau apă de băut.

— Îl cunosc doar după măreţul său renume, a spus Polimestor. Îmi închipui că oricine s-ar lăsa ispitit să umple golurile din propria ştiinţă măcar închipuindu-şi ce fel de om se poartă ca Agamemnon.

— Cum se poartă, adică? l-a întrebat Odiseu.

— Refuză cu atâta generozitate tot ajutorul oferit. Fără să dorească nicicând să tragă prea tare foloasele de pe urma bunăvoinţei altuia.

— Ah, am crezut că făceai pe modestul, însă acum văd că ai grăit adevărul curat.

— Nu ştiu dacă înţeleg.

Doar pupilele negre trădau stinghereala din ochii lui Polimestor.

— Într-adevăr nu-l cunoşti, i-a răspuns Odiseu râzând şi bătându-l pe regele trac pe umăr.

Polimestor a izbucnit şi el într-un hohot straşnic de râs, uşurat că nu spusese nimic necugetat.

— Nu am venit doar cu oştenii mei pe frumoasele tale ţărmuri în ziua de azi, a urmat Odiseu.

— Ah?

— Da, ţi-am adus o veche cunoştinţă care vrea să te vadă. N-am putut să pierdem acest prilej ca să vă reîmprieteniţi.

— Despre cine să fie vorba, oare? a întrebat Polimestor.

Se tot foia încolo şi încoace, încercând să recunoască musafirul neaşteptat în echipajul pestriţ al corabiei.

— Ah, prietena ta nu-i afară, pe ţărm, i-a spus Odiseu. Te aşteaptă în cortul de colo.

Şi i-a arătat pânza cenuşie întinsă pe câţiva pari, încropind un adăpost.

— O femeie? l-a întrebat Polimestor luându-şi o expresie lascivă.

— Hecabe, regina Troiei, a spus Odiseu, privindu-l ţintă pe regele grec, care nu arăta decât o idee descumpănit.

— Nu-i nicio nelegiuire să-ţi faci prieteni pe lângă casă, a spus Polimestor pe un ton jos şi măsurat.

— Fireşte că nu. Hecabe mi-a spus că i-ai fost prieten bun soţului ei cu mult înainte să izbucnească războiul.

Pe chipul regelui trac se citea uşurarea.

— E adevărat, a spus. Bine ţi-a zis. Făceam negoţ şi încă altele, legaţi prin vechea datină a ospitalităţii.

— Aşa cum sper să ajungem şi noi doi, i-a spus Odiseu bătându-l încă o dată pe spate. Înainte să apună soarele după corăbiile noastre.

— Aşa vom fi, Odiseu, a încuviinţat Polimestor încântat.

— Încă ceva, a spus Odiseu. Hecabe mi-a mărturisit ceva pe drum încoace de la Troia.

— Ce anume?

— Că şi-a trimis băiețelul la tine, să-l păzeşti de rele.

Cassandra l-a urmărit pe Polimestor cum îşi înfrânează pornirea firească de a vorbi când îl cuprindea neliniştea.

— Am...

S-a oprit, întorcând privirea spre golf. Până şi după legea ospitalității, adăpostirea unui tânăr dintr-o cetate duşmană se putea să aducă prea tare a trădare în ochii grecilor.

— Ah, văd că te-am stingherit, a spus Odiseu.

Dacă-l mai bătea o dată pe umăr, regele trac s-ar fi ales cu vânătăi.

— Înțeleg că i-ai oferit adăpost tânărului nostru. Doar aveai o obligație față de Priam.

— Mă-nțelegi deci, a spus Polimestor. N-am ales eu să fie trimis băiatul încoace, însă odată ce a sosit...

— Ce puteai să faci? l-a întrebat Odiseu.

— Ce puteam să fac? a repetat el.

— Puteai să-i dăruieşti băiatului o viață plăcută şi să-l creşti ca pe copilul tău, a spus Odiseu.

— Da, a încuviințat Polimestor. Am făcut întocmai.

— Ai fii?

— Da. Doi băieți. Mai mici decât fiul lui Priam, a spus el. Au doar opt şi zece ani. Şi cel mare deja îmi ajunge până aici.

Şi şi-a dus mâna la inimă.

— Mezinul e mai scund doar cu trei degete.

— Ah, trimite un om să-i aducă încoace, i-a spus Odiseu. Pe fiul meu l-am lăsat acasă. Mi-ar plăcea tare mult să-ți văd mândrețea de feciori.

— Desigur.

Polimestor a făcut semn unui servitor, dându-i porunci cu glas scăzut. Sclavul a dat din cap şi s-a grăbit să plece.

— Poți să-l aduci și pe Polidor atunci, i-a strigat Odiseu.

Sclavul a rămas încremenit o clipă, iar apoi s-a întors, uitându-se mut la rege.

— Cum? a zâmbit Polimestor trădându-se cu totul.

— Așa îl cheamă, nu? Polidor? Ah, te văd atât de nedumerit, că sigur am greșit. Cum îl cheamă pe băiatul lui Priam?

De-acum frica se simțea limpede în aer.

— Nu, nu te înșeli deloc, deloc, a spus Polimestor. Însă nu pot să trimit după el.

— Cum așa? Mama lui e aici. E ultima oară când poate s-o mai vadă, înainte să plece cu mine în Itaca. Doar nu-i răpești băiatului dreptul s-o vadă?!

— Desigur că nu, desigur că nu, i-a venit lui Polimestor ideea degrabă. Doar că e plecat acum, la vânătoare în munți.

— În munți?

— Da, departe de aici. La câteva zile călare. Îi place cel mai mult la vânătoare.

— Tare ciudat. Una, că mi-am amintit greșit cum îl cheamă și, a doua, că mi-am închipuit că nu se dă deloc în vânt după călărie. Puteam să jur că mi-a zis Hecabe...

— Nu, nu, așa e, i-a răspuns Polimestor. Nu-i plăcea deloc vânătoarea când a sosit aici. Însă de atunci a ajuns să-i placă tare mult.

— Ah, da. Cu siguranță vrea să recâștige toții anii cât a stat închis între zidurile înalte ale Troiei.

— Întocmai, a spus Polimestor.

Cassandra îi vedea mantia îmbibându-se de sudoare. Duhoarea acră se amesteca cu parfumul dulceag de scorțișoară și Cassandra simțea că i se pune un nod în gât.

— Așadar, mama lui n-o să aibă parte până la urmă de reîntâlnirea la care sperase, a spus Odiseu.

— Mă tem că nu.

— Însă poate merită să afle că duce acum un trai atât de sănătos, în aer liber.
— Aşa nădăjduiesc.

Tabloul s-a şters iarăşi. Clipind din ochi, Cassandra a văzut băieţii gonind din spatele sclavului, spre tatăl lor. Cel mai mic arăta cu degetul catargul înalt al corabiei lui Odiseu. Nu mai văzuse vas aşa de înalt până atunci şi îi îndruga verzi şi uscate fratelui său, care îşi luase o expresie de parcă văzuse corăbii de toate felurile la viaţa lui. Au ajuns lângă tatăl lor, unde s-au ruşinat dintr-odată când au văzut atâţia străini.
— Tată, ei sunt eroii de la Troia? a întrebat cel mare.
Echipajul şleampăt din faţa lui nu răspundea deloc aşteptărilor sale.
— Ei sunt, i-a răspuns Polimestor săltând băiatul pe şold şi ridicându-l apoi şi pe celălalt pe braţul drept. Ce zici, Odiseu? Ce eroi o să ajungă în viitor, aşa-i?
— Parc-ai fi Hecabe vorbind despre fiul ei. N-am să vă mai ţin despărţiţi pe voi doi, prieteni vechi ce sunteţi.
I-a făcut semn din cap unui matelot, care a dat deoparte pânza cortului, lăsând femeile să iasă.
— Scumpă prietenă, s-a întors Polimestor spre Hecabe, lăsându-şi cu binişorul băieţii la pământ şi desfăcându-şi braţele. Nu te-aş fi recunoscut.
A păşit în faţă, s-o întâmpine, urmat de băieţii săi. Îi neliniştea să vadă atâţia bărbaţi necunoscuţi pe ţărmul lor şi doreau să stea lângă tatăl lor.
— Am îmbătrânit în toţi anii de când n-ai mai fost pe la Troia, a încuviinţat Hecabe.
— Nu, doamnă, nu am vrut să spun…
— Ba da, şi nu mi-a mai rămas strop de vanitate. Mi-a murit toată în război, odată cu soţul şi fiii mei, a spus ea. De m-ai fi văzut până şi acum un an, m-ai fi recunoscut îndată. Doliul m-a ros atâta, nu vremea.

— Ai îndurat pierderi cumplite, a spus Polimestor.

— Pierderi de neîndurat, i-a răspuns ea.

— Aşa trebuie să fi părut.

— Aşa au fost. Aşa sunt. De atunci nu mai pot să duc toate poverile pe care mi le-au pus zeii în spinare, a spus ea. Un lung şir de pierderi. Numai în ultimul an – Hector, apoi Priam, apoi Paris, apoi...

— Zeii s-au arătat atât de aspri cu tine, a spus el. Voi înălța jertfe în numele tău, implorându-i să te cruțe.

— Aşa vei face?

— Negreşit. Doamnă, oricine te-ar vedea şi-ar dori să-ți aline suferințele. Ehei, până şi Odiseu, de-atâta vreme vrăşmaş al cetății tale şi al casei lui Priam, te-a adus încoace, la vechiul tău prieten, să te mângâie.

Hecabe a clătinat încet din cap. Slujitoarele sale s-au strâns în jur, împresurându-l pe Polimestor.

— Cum poți să-mi vorbeşti după tot ce-ai făcut? l-a întrebat ea.

— Doamnă?

— Nu mă minți, Polimestor. Nu mă voi înjosi să ascult vorbele unui trădător ucigaş şi lacom ca tine. Nu-ți ajungea aurul? Aveai pământuri prea puține? Ți-era palatul prea sărăcăcios? Sanctuarele prea nevoiaşe?

— Nu...

— Priam ți-a trimis o avere ca să ai grijă de băiatul nostru. Nu încerca să negi şi nu încerca să mă înşeli, pungaş bătrân. Eu, cu mâna mea, i-am vârât aurul în bocceluță. Şi dacă nu ți-ar fi ajuns – i-a scuipat ea, stropindu-i cu salivă veşmântul brodat –, ți-aş mai fi dat încă pe-atât ca să-mi ştiu băiatul teafăr. Nu trebuia decât să-mi trimiți vorbă că pentru tine viața lui nu prețuieşte mare lucru. Eu o prețuiam mai presus de aur. Toate bogățiile Troiei au ajuns oricum în mâinile aheilor, de-acum.

Ce-mi era mie dacă aurul încăpea pe mâna unui trac în loc de a unui spartan, argian sau itacian?

— E teafăr! Ce minciuni ți-au zis? a țipat Polimestor.

Însă Hecabe nu mai avea chef să stea la discuții. Metalul a licărit o clipă, oglindind razele soarelui, deşi pesemne că el şi-a închis ochii, pentru a nu vedea ce se întâmplă. Cât ai clipi, Hecabe şi-a trecut cuțitul scurt şi ascuțit peste beregata băiatului mai mare al lui Polimestor. Sângele a țâşnit înfiorător când două dintre femeile sale au făcut întocmai cu mezinul.

— Cu mâna mea l-am înmormântat, Polimestor, i-a strigat ea. Cum îndrăzneşti să mă minți?

— Ce-ai făcut..., a urlat regele trac îngrozit, însă măcelul nu se sfârşise.

Cât îşi vărsau băieții lui sângele întunecat din vine pe nisip, Hecabe şi suita ei şi-au întors cuțitele scurte împotriva lui. Nu-l izbeau nici în gât, nici în inimă. Cât încerca să-şi strângă fiii în brațe, rugându-se cu disperare să revină la viață, femeile şi-au împlântat cuțitele în ochii lui. Țipetele de groază i s-au amestecat cu urlete de durere, iar sângele care îi şiroia din găvanele negre sporea balta strânsă din rănile copiilor săi. Sclavii săi nici n-au încercat să-i sară în ajutor, văzându-se întrecuți la număr de echipajul călit în lupte al lui Odiseu.

— Tu mi-ai şters stirpea de pe pământ, i-a şoptit Hecabe. Acum ți-am şters-o şi eu pe a ta. Pe tine te voi lăsa să trăieşti, ca să nu uiți cumva – de n-ai fi fost un trădător ucigaş, care şi-a încălcat legământul şi şi-a înşelat prietenii, ai fi ajuns să te bucuri la bătrânețe de fiii tăi. I-ai fi văzut crescând pe măsură ce tu îmbătrâneai. Acum ştii că moartea lor a fost ultimul lucru pe care l-ai mai văzut în viață. Sper că a meritat tot aurul.

S-a dat mai departe de locul măcelului şi a înclinat din cap spre Odiseu.

— Mulțumesc.

Odiseu şi oştenii lui s-au apucat să încarce totul la loc pe corăbii, fără să-l ia în seamă pe Polimestor – prăbuşit peste trupurile fiilor săi, nu departe de ei. Urletele regelui s-au preschimbat în gemete slabe, iar apoi în scâncete neajutorate. Odiseu se uita la el cu dispreț. Toți oştenii săi îşi scăldaseră nu doar o dată mâinile în sângele tovarăşilor lor în cei zece ani de bătălii. Puțin le păsa de un trădător care se lăsase plătit de troieni şi ar fi crescut un băiat din palatul regal, care mai târziu, la maturitate, ar fi fost gata poate să-şi răzbune tatăl, frații şi cetatea. Grecii nu-şi îngăduiau să-l lase pe regele trac nepedepsit pentru uneltirile sale perfide. Polimestor îşi urmase pornirile care-i dictau să tragă cât mai mare câştig din orice prilej i se ivea, fără a se gândi la ce preț plăteau alții. Aşa ceva nu se îngăduia în veci. Pedeapsa lui avea să-i amintească oricărui grec care se vedea ispitit să-şi încalce cuvântul că asemenea purtări nu vor fi trecute cu vederea – cel puțin nu de Odiseu.

Când ultimul oştean s-a urcat pe punte, a strigat către Hecabe şi suita sa să-l însoțească. Polimestor, auzind numele vrăjmaşei sale, şi-a lăsat fiii morți, întorcându-se spre vuietul valurilor.

— Vei muri cu mult înainte să ajungi în Itaca, i-a strigat el. Te vei îneca în mare, fără nimeni care să te jelească şi fără să ți se ştie mormântul.

Hecabe s-a oprit lângă regele nenorocit.

— Am murit în clipa când l-am îngropat pe Polidor, i-a spus ea. Ce-mi mai pasă unde o să mă prăbuşesc de-acum?

*

Cassandra respira greu, încercând cu disperare să rămână liniştită. A închis ochii şi i-a deschis la loc în prezent, văzându-şi mama, sora şi cumnata şezând lângă ea

pe pietre, ca mai înainte să-şi urmeze ea mama în Tracia. Însă apoi scena a luat-o iar de la capăt. Grozăvia nu pălea deloc când o vedea a doua oară. Din contră, acum, că deja ştia câte o să urmeze. Şi totuşi lipsea un detaliu chiar de la început, când păşise Hecabe pe puntea corabiei lui Odiseu. Ea, Cassandra, stătea pe nisipurile Troiei şi îşi privea mama plecând. Simțea că Andromaca deja plecase. Vedea alte femei – verişoare şi vecine – pornind alături de feluriți războinici, fiecare spre alt regat. Toate îi ieşeau la numărătoare. În afară de una. Unde era Polixena?

Într-o clipită a şi aflat răspunsul. Şi de astă dată nu şi-a mai putut stăvili valul de greață care a cuprins-o.

29

Penelopa

Odiseu, soțul meu,

Acum ştiu că te afli pe tărâmul morților. Când bardul mi-a cântat prima oară despre călătoria ta în Hades, mărturisesc că am plâns. După atâția ani, credeam că mi-au secat lacrimile de tot, însă m-am înşelat. Mi-a fost uşor să mă păcălesc când i-am auzit cântul – îmi închipuisem că doar morții pot pătrunde în împărăția lui Hades. Nu pare aşa de absurd, nu? La o adică, cine a mai câştigat vreodată bunăvoința preatemutei Persefona fără să fi murit mai întâi? Orfeu, aşa e. Însă el a avut un motiv cât se poate de întemeiat pentru catabasis: l-a înfruntat pe Cerber, dulăul cu trei capete, încercând să o recâştige pe preaiubita lui, Euridice, răpusă de colțul unui şarpe în noaptea nunții lor. A fost un prilej cu totul ieşit din comun şi sfâşietor, cum sigur o să-mi dai dreptate. Şi, oricât îmi frământ mințile, nu înțeleg de ce te-ai avânta şi tu în călătoria aceasta

primejdioasă ca să vorbeşti cu un proroc mort. Nu-ți ajungea unul viu?

Se zice că Circe, prietena ta vrăjitoare, te-ar fi învățat că trebuie negreşit să te sfătuieşti cu el. Gândesc c-ar trebui să fiu recunoscătoare că te-a înduplecat să mergi doar până la capătul lumii ca să-i faci pe plac. Unele femei fac orice ca să nu lase un soț să se întoarcă la nevastă. Însă, spune cinstit, Odiseu, chiar ți s-a părut că este nevoie de toată călătoria asta? Nu erai deja atât de departe de casă? (Nu prea ştiu unde se află Aiaia, insula lui Circe, însă sper că poate că nu e atât de aproape de marginea lumii cum aş crede.) Iar apoi să porneşti spre fluviul care înconjoară întreaga lume în bezna necurmată? Cred că am dreptate dacă socot această hotărâre a ta nițel cam neobişnuită.

Însă gândesc ca o necunoscută, ca unul dintre barzii care-ți cântă povestea. Nu te-ai avântat spre locul acela învăluit în noaptea eternă în pofida primejdiilor, nu-i aşa? Ai făcut-o din pricina primejdiilor. Doar te cunosc, Odiseu. Ce te-ai mai bucura să te lauzi că ai ajuns cu corabia până la capătul lumii şi apoi cale întoarsă. Ce poveste nemaiauzită, ar zice lumea. Iar tu ai face pe modestul, nu, oricine ar fi făcut la fel în locul tău. Doar că, nu ştiu cum se face, dar nimeni nu e niciodată în locul tău, nu-i aşa?

Ceilalți ahei s-au întors cu toții pe la casele lor, întâmpinați cu (mai multă sau mai puțină) căldură. Însă tu te-ai luat după sfatul lui Circe, o vrăjitoare în care ştiai că nu poți să te încrezi, şi te-ai trezit pe cele mai întunecate meleaguri, turnându-ți jertfa de sânge într-o groapă, ca să momeşti la tine duhurile din Ereb. Acolo sălăşluiesc umbrele morților, mereu cu sete de sânge. Iar tu ai venit să le hrăneşti cu nădejdea că o să poți să vorbeşti cu prorocul orb, cu Tiresias. Însă mai întâi ți-a apărut stafia unui oştean de-al tău. Elpenor, care a murit la Aiaia. Băuse prea mult vin, se urcase pe acoperişul palatului lui Circe şi căzuse de

pe el pierzându-şi viaţa. Nu moartea sa jalnică şi prostească îl mişcă pe ascultător când ajunge bardul cu cântul aici (dacă te întrebai cumva). Ci banalitatea scenei – el, un tovarăş de arme căzut de a cărui moarte voi nici nu aflaserăţi. Închipuie-ţi doar: să lupţi zece ani cot la cot cu ceata ta de itacieni, să porneşti spre casă alături de ei. Şi niciunul nu-ţi duce dorul când te prăbuşeşti. Sunt sigură că erai cu mintea în altă parte, orânduiai merindele pentru călătoria anevoioasă care vă aştepta. Însă nici să nu fi observat un trup omenesc zăcând frânt la pământ? Să sperăm că nu va mai trebui niciodată să strângi vreo oştire, Odiseu. S-ar putea să-ţi găseşti greu oşteni dornici, la ce renume ţi-ai făcut.

Elpenor te-a pus să-i promiţi că te vei întoarce în Aiaia ca să-i îngropi trupul după datină şi – cu toate că sigur încercai cu disperare să ocoleşti de-acum insula lui Circe – desigur că te-ai învoit. Mereu ai fost atât de grijuliu. Ce mai erau câteva săptămâni pe mare după atâta amar de vreme, pesemne că ţi-ai zis în sinea ta. Puteai s-o iei pe calea mai ocolită şi plăcută, la o adică.

Ai mai turnat nişte sânge în groapă şi ai aşteptat mai departe să vină prorocul. Însă nu el ţi-a apărut mai apoi. Vai, oricât de supărată aş fi pe tine, mă doare inima să te ştiu acolo, singur, cum zăreşti umbra Anticleei. Groaznic să afli aşa că ţi-a murit mama cât ai fost plecat. Însă tu ţi-ai păstrat cumpătul şi n-ai lăsat duhul să bea până nu ţi-a împărtăşit prorocul din înţelepciunea lui. Ţi-a arătat ea colţii, însă te-a ascultat şi ai aşteptat mai departe.

Şi când a sosit în sfârşit Tiresias, atras de duhoarea sângelui de animal, ce ţi-a spus? Ce ţi-am spus şi eu, doar că nu te-am pus să baţi atâta drum până în infern şi înapoi. L-ai mâniat pe Poseidon când i-ai orbit fiul. Călătoria ta spre casă este mai grea şi mai înşelătoare decât a oricărui alt grec pentru că ţi-ai atras duşmănia unui zeu. Şi ce ţi-a mai

spus altceva? Ah, da. Că vei avea parte de o întoarcere dureroasă acasă. Că vei da nas în nas cu un palat de pețitori care trăiesc sub acoperişul tău, făcându-i curte cu patos nevestei tale.

Aşadar, profeția mă priveşte şi pe mine. Deşi am ştiut că se vor strânge încet-încet bărbații când nu se va mai şti nimic de Troia. Una e să aştepți să se întoarcă eroul victorios acasă şi alta să aştepți un om rătăcind pe mări vreme de – mai ştii cât a trecut de când ai plecat? Suntem în al treilea an de la sfârşitul războiului. Însă n-ai teamă, Odiseu, le voi ține piept pețitorilor dornici să-ți ia văduva de soție (căci asta mă socot ei) cât voi putea de mult, desigur.

Apoi Tiresias s-a pierdut tremurător în beznă şi mama ta, Anticleea, a venit în sfârşit la tine, să bea sângele din care se hrănesc morții, îşi hrănesc simțurile care le-au mai rămas. Cred că a fost groaznic să vezi cum te recunoaşte înspăimântată. Căci pe patul de moarte tot mai spera să nu laşi să treacă atâta vreme până să te întorci. S-a prăpădit de mâhnire, Odiseu, tot aşteptând să i se întoarcă fiul acasă.

În clipa aceea chiar mi-a fost milă de tine, Odiseu. Însă când a cântat bardul ce urma, de-abia m-am stăpânit să nu pun să-l azvârle de pe stâncile Itacăi, să se înece acolo, în marea tot mai întunecată. Mai întâi ți-ai întrebat mama cum a murit. Apoi ai întrebat de tatăl tău, dacă e sănătos. Apoi de fiu. Apoi de cinstea ta. Apoi de tron. Iar apoi, când nu mai aveai de cine să întrebi, decât de câinele tău, ți-ai amintit să întrebi de soția ta.

După ce ai terminat de vorbit cu mama ta, ai mai rămas puțin printre morți. Când ai mai fi avut prilejul să vezi atâtea figuri mărețe din trecut? Le-ai văzut pe Alcmena, Epicaste, Leda, Fedra, Ariadna. Nici moarte nu-ți dau pace femeile astea. Însă ajuns cântul aici, eu, una, n-am mai răbdat să ascult, mă tem, şi m-am dus la culcare, în patul meu. În patul nostru. Poate nu l-ai uitat.

Câinele e bine, sănătos, că tot veni vorba. Îmbătrâneşte tot mai mult, însă care dintre noi nu îmbătrâneşte?

Penelopa

30

Troienele

Umbrele aheilor se lungeau tot mai mult. Un ins cu păr încărunţit de culoarea nisipului venea cu trei oşteni la femei. Îşi ţinea posac gura strânsă. Nu-şi dorise sarcina aceea, oricare ar fi fost ea.

— Care-i fata? Fiica lui Priam? a întrebat fără ocolişuri.

Cassandra scâncea ca pescăruşii care se repezeau din înalt să prindă ultimii peşti pe ziua aceea, sclipind în soarele după-amiezii târzii. Încă mai urmărea soarta mamei sale desfăşurându-i-se în dosul pleoapelor, deşi nu putea spune nimănui ce vede. Insul le-a cercetat chipurile, unul după altul – murdare de funingine, de lacrimi, răvăşite toate. De când era nu mai văzuse o adunătură mai fără vino-ncoace, oricât de mare i-ar fi fost renumele – regina troienilor, mari meşteri la îmblânzirea cailor, de pildă –, tot nu precumpănea calitatea îndoielnică. Ce mai conta rangul într-o cetate cucerită?

Hecabe a grăit cea dintâi.

— Nu prea pari mulţumit, mărite, pentru un bărbat care şi-a recâştigat soţia.

Insul şi-a ridicat sprâncenele rare.

— Doar eşti Menelau, nu? l-a întrebat ea.

— Soţia mea va fi condamnată la moarte când ne întoarcem în Sparta, a încuviinţat el. Adulterul e fărădelege în Grecia.

— Şi aici tot fărădelege e, a spus Polixena. Îți aminteşti că te-ai înfruntat în luptă cu Paris, el fiind vinovatul.

Menelau s-a înroşit când şi-a amintit blestematul acela de duel. Tot nu înțelegea cum de nu câştigase. Pesemne că muieraticul prinț troian primise ajutorul vreunui zeu în ziua aceea. Sau mai degrabă pe al vreunei zeițe.

— I-ai găzduit pe amândoi zece ani, a mârâit el. Zece ani. Şi iată cât de scump ai plătit pentru depravarea ta.

Şi a arătat spre zidurile năruite ale Troiei.

— Atâta meriți, şi nimic mai prejos.

— Îți mulțumesc pentru bunătate, i-a răspuns Hecabe. Dacă te mângâie cu ceva, află că i-aş fi retezat oricând bucuroasă beregata soției tale în numele tău. Rar mi-am dorit ceva mai arzător. Însă soțul meu, regele, era un om blând, iar soția ta era – cum ştii prea bine – o femeie curtenitoare.

Menelau s-a scărpinat pe nasul borcănat şi turtit.

— Într-adevăr.

— N-ai s-o omori, i-a spus Hecabe. Te va atrage înapoi în patul ei înainte chiar să ajungeți în Sparta. Înainte chiar să se isprăvească ziua de azi.

— Te făleşti c-ai fi mare înțeleaptă, văd.

— Unele lucruri le înțelegi şi dacă nu eşti mare înțelept. Doar ochi să ai.

— Poate am s-o las să trăiască, a spus el. Crezi că mi-ar mulțumi grecii?

— Ce preferi, să te laude oamenii din afara palatului tău scăldat în soare sau nevasta, în iatacurile umbrite?

S-a făcut că nu-i aude întrebarea.

— Am venit să-ți iau fata.

— Grecii ți-au ales o prințesă din casa regală troiană, pe lângă soția primită înapoi? Câtă loialitate.

— Grecii nu mi-au făcut nimic, a spus el. Fiica ta – ai mai mult de o fiică?

— Aveam mai multe, i-a spus Hecabe. Acum am două.

I-a arătat-o pe Cassandra şi a întins un braţ ocrotitor spre Polixena.

Menelau le-a cântărit pe amândouă din priviri. Polixena şi-a lăsat smerită ochii în pământ. Cassandra s-a uitat ţintă la el, fără să-l vadă.

— Întotdeauna scoate sunetul ăla? a întrebat el.

— Întotdeauna scoate sunete, a spus Hecabe. Se spune că ar fi blestemat-o cineva când s-a făcut mai mare. Când era doar o copilă, era fermecătoare. Blândă, săritoare, liniştită. Însă acum vreo doi ani a început să-şi dea în petic, obosindu-ne pe toţi, iar acum se opreşte doar când adoarme.

— E frumoasă, cu toate că... Menelau a arătat spre bărbia îngălată a Cassandrei. O să găsească cineva bucuros o cale să-i închidă gura.

Hecabe n-a spus nimic.

— Atunci o iau pe cealaltă, a zis el. Vino.

A zvâcnit din mână şi oştenii au păşit în faţă, gata s-o ia pe Polixena.

— Dacă nu ţie ţi se cuvine, de ce-ai mai venit s-o iei? l-a întrebat Hecabe.

Nu avea de gând să se înjosească implorând să o mai lase câteva clipe cu fata ei preaiubită. Însă nu îndura s-o vadă plecând.

— Am tras băţul cel scurt, a spus el clătinând din cap. Haide, fato.

Polixena şi-a sărutat mama, pe Andromaca, iar apoi a încercat s-o îmbrăţişeze pe Cassandra. Însă sora ei i s-a agăţat de braţe, punându-se pe urlat. Oştenii au smuls-o din strânsoare, ca s-o ducă pe prizoniera lor de acolo.

Polixena

În copilărie, când se rugase în şoaptă, Polixena nu-şi dorise niciodată să fie curajoasă. N-ar fi avut niciun rost. Cetatea ei era sub asediu, nu şi-o amintea decât vag, de când era mică, altfel decât acum. Astfel că nu era deloc neobişnuit să-ți doreşti să fii curajos, ci un lucru oarecare, pe care cu toții trebuiau să-l arate. Dintotdeauna se temuse pentru cei dragi – pentru frații ei când ieşeau pe porțile cetății dimineața, pentru surorile ei când oraşul rămânea fără provizii. Pentru mama ei, ai cărei umeri se gârboveau tot mai tare. Pentru tatăl ei, cum stătea pe zidurile înalte, privind cum se luptă fiii săi cu oştenii care nu se lăsau până nu puneau mâna pe oraş. Fiecare mort stârnea jalea în suflet, dar şi teama obştească – încă un soț, fiu sau tată căzut şi cu un apărător mai puțin a doua zi în oaste.

Însă dacă ți-era teamă nu însemna că n-aveai curaj. Oricine putea să se arate curajos dacă nu ştia ce-i frica. Troienii şuşoteau între ei că un astfel de om era Ahile şi de asta era atât de nimicitor. Se avânta în carul său la luptă fără să-i pese dacă trăieşte sau moare. Câtuşi de puțin. Nu-i păsa decât să-şi ştie prietenul, pe Patroclu, teafăr şi nevătămat. Dacă troienii nu se apropiau de acesta, Ahile se apuca să secere oşteni cu totul la întâmplare, sau aşa părea. Troienilor le-a luat luni, poate ani de zile să-şi dea seama că era o strategie mai bună să trimită o mică trupă să-l atace pe Patroclu, ca să-l atragă pe Ahile lângă el. Desigur, oştenii mureau toți de fiecare dată. Hotărau trăgând la sorți cine se încingea în lupta aceea de necâştigat ca să-şi ocrotească tovarăşii.

Polixena îi văzuse pe bărbații aceia luându-şi rămas-bun de la soții şi bucurându-se de ultimele clipe petrecute cu fiii lor. Păreau cu toții liniştiți, pe când restul dădeau zor să-şi

pună platoşele şi să-şi pregătească armele de luptă. Ştiau că vor muri, aşa că nu mai era de-acum vremea să se teamă. Nu mai era decât prilejul de a muri cu curaj, de a-l scoate pe Ahile din luptă doar cât să apuce tovarăşii lor de arme să avanseze în altă parte, să-i împingă pe ahei spre corăbiile lor. Pe atunci Polixena îi socotise înnebuniți de jale şi mâhnire. Cum s-ar fi arătat altfel atât de nepăsători în fața morții? Acum îşi dorea să se simtă şi ea la fel de sigură pe ce va urma ca ei. Câte n-ar fi dat să cunoască ce soartă o aşteaptă acolo unde merge.

Grecii vorbeau iute pe limba lor şi nu le înțelegea accentul puternic sau graiul. Nu se purtau atât de desfrânat cum i se dăduse de înțeles că ar fi. Unul dintre ei o pipăise când se prefăcea că o ajută să nu se împiedice pe dâmburi. Însă Menelau i-a strigat ceva şi bărbatul şi-a luat mâinile de pe ea, făcând o față de câine prins şterpelind lapte din urcior.

Mai mult decât orice, spera că Menelau n-o mințise pe mama ei şi n-o va lua pentru sine. Nu vedea soartă mai rea decât să-i devină sclavă şi să-şi lase patria pentru a-i fi slujnică Elenei, de la care li se trăgeau toate necazurile. Ei, poate nu doar de la ea. Polixena ştia că mama ei fusese întotdeauna prea îngăduitoare cu Paris. Fratele ei Hector nu făcuse aceeaşi greşeală. I-o tăiase din scurt lui Paris şi Polixena îi dăduse dreptate. Şi totuşi nu-şi dorea să ajungă să-i poruncească Elena să-i aducă apă sau să-i macine grânele. Şi de-ar fi făcut-o sclavă de iatac, o scârbea gândul că va trebui să-i împletească părul fostei sale cumnate sau s-o ajute să se îmbrace dimineața, sau să închidă ochii când îşi primea iubiții de taină (Polixena nu se îndoia că Elena o să rămână neschimbată la virtute după ce se va întoarce în Sparta).

Dintr-odată a trecut-o năduful gândindu-se la Paris, Priam, Hector şi toți ceilalți. La toți bărbații care ar fi trebuit s-o ocrotească şi o părăsiseră. Furia îi era amestecată cu un

strop de invidie că ei muriseră, iar ea urma să fie sclavă. Bărbații s-ar fi întrecut între ei care s-o ia de nevastă, iar acum avea s-o lase grea stăpânul sau vreun alt sclav, şi nu avea ce să facă să se apere. Odraslele ei ar fi trebuit să o ducă regeşte, iar acum o să fie ultimii oameni: născuți în robie. Numai ea avea să ducă povara ruşinii în spate.

Ştia că şi mama, şi sora ei, Andromaca şi celelalte troiene vor suferi aceeaşi soartă, însă nu va avea pe niciuna alături, s-o mângâie, şi nici ea nu va putea să le aline cu vorba. Era o cruzime de care numai grecii erau în stare. Dacă războiul s-ar fi dus invers şi troienii ar fi trecut mările ca să asedieze un oraş elin, rudele sale s-ar fi purtat cu grecii cam la fel cum se purtaseră şi grecii la Troia. Şi ei ar fi ucis bărbații şi ar fi luat femeile şi copiii în sclavie. La urma urmei, asta înseamnă să câştigi un război. Însă deşi femeile şi copiii aceia şi-ar fi pierdut libertatea, ar fi rămas împreună. Să se aline unii pe alții. Pe când grecii veneau din atâtea oraşe şi insule de pretutindeni, că le despărțeau acum pe troiene de ultimele rămăşițe de familie care le mai rămăseseră. Înăbuşindu-şi o sudalmă, s-a întors spre Menelau, care mergea greoi mai departe, târşâindu-şi puțin un picior în nisipul schimbător.

— La care dintre greci mă duci? l-a întrebat.

Vorbea o greacă înțepenită şi ceremonioasă. Menelau n-a răspuns şi o clipă a crezut că n-a auzit-o sau că nu reuşise să se facă înțeleasă.

— Te-am întrebat unde mă duci, a repetat ea.

— Nu-i datorez răspunsuri unei sclave, i-a ripostat el.

Polixena a simțit că îi năvăleşte sângele în obraji, însă şi-a ținut mânia în frâu.

— Nu te credeam aşa de laş încât să nu-i spui unei sclave neputincioase ce viitor o aşteaptă, a spus ea. Fratele meu Hector te lăuda, spunea că eşti un bărbat viteaz.

N-a zâmbit când l-a văzut cum se îndreaptă de spate şi-şi sumeţeşte un pic capul. De parcă Hector ar fi spus aşa ceva. Toată lumea – ahei şi troieni deopotrivă – ştia că Menelau e un bădăran, că nu putea să lase urciorul cu vin din mână până nu-l deşerta de ultimul strop. Care bea noapte de noapte vin îndoit cu prea puţină apă până se făcea prea târziu şi se întreba cu glas tare de ce oare îl părăsise nevasta, pe când tovarăşii săi îşi dădeau pe şuşotite răspunsurile. Fratele său, Agamemnon, era mai puţin vrednic de milă, însă mai rău la mânie, aşa spuseseră troienii. Niciunul nu era un rege bun potrivit standardelor troiene, însă bănuia că grecii nu sunt atât de pretenţioşi.

— Nu sunt laş, i-a răspuns el. Am tras la sorţi şi am pierdut, iar acum mi-am făcut datoria, aşa cum a hotărât adunarea grecească ieri-seară. Te-am luat de la familia ta şi te voi duce la Neoptolem.

Polixena şi-a înăbuşit un fior. Troienii se temuseră de măreţul războinic Ahile – mai iute şi mai ucigător decât un leu de munte. Însă şi la firea sa crudă aducea cu un leu. Nu le purta nicio ranchiună troienilor şi nici celorlalte victime pe care le secera ca pe snopi, sau cel puţin nu până când îl ucisese Hector pe Patroclu. Erau pur şi simplu prada pe care se născuse ca să o căsăpească. Fiul său era cu totul altfel însă.

De Neoptolem se temeau şi troienii, şi aheii – de nepătruns şi sumbru, împovărat de conştiinţa că nu-şi va egala în veci tatăl. Neoptolem îl ucisese pe tatăl Polixenei, Priam, când se agăţa de altar, în templul lui Zeus. Ce om n-avea atâta frică de regele zeilor, încât să-i pângărească sanctuarul? Un lucru ştia foarte limpede Polixena – Neoptolem avea să fie ucis la rândul lui pentru sacrilegiile sale nelegiuite. Nici Thetis însăşi nu va putea să-şi salveze nepotul de mânia lui Zeus când se va abate asupra lui.

— Ai dreptate să te temi de el, a spus Menelau, deşi ea nu scosese o vorbă. Însă Neoptolem nu te va ține mult. Te va dărui tatălui său.

— Tatăl său e mort, a spus ea.

Atunci a înțeles ce o aştepta.

I-a mulțumit în sinea ei lui Artemis. De atâtea ori îşi spusese că mai bine moare decât să trăiască în sclavie. Şi iată că îşi va vedea ruga împlinită. S-a mai rugat şi ca mama ei să nu afle niciodată că mezina – singura fiică zdravănă la cap care-i mai rămăsese – va avea parte îndată de aceeaşi soartă ca mezinul ei. Jertfiți amândoi de câte un grec – unul de dragul banilor, cealaltă din setea de sânge.

Deşi poate că nu-şi cunoştea mama. Hecabe era o femeie mândră, care ura să se ştie sub jugul robiei, d-apoi când venea vorba de copilele ei. Poate s-ar bucura s-o ştie pe Polixena moartă, nu sclavă, s-ar simți uşurată să ducă doar ea ruşinea aceea, în loc să se reverse de-a lungul generațiilor de urmaşi ai lui Priam. Şi cu siguranță că mama ei n-ar jeli atâta de-ar şti că fiica ei îşi primise fără împotrivire moartea. Polixena a luat-o înaintea oştenilor, mergând alături de Menelau. Nimeni n-avea cum să spună c-ar fi fost laşă.

*

Nu erau atâția oşteni de față cum îşi închipuise. Îşi înfățişase în minte un podium imens, un cârd de preoți în veşminte de ceremonie, o ditamai mulțimea de gură-cască greci care de-abia aşteptau să se sfârşească jertfa ca să mănânce, să bea şi să se pregătească pentru plecarea de a doua zi. Însă când a sosit în tabăra mirmidonilor, aceasta era mai pustie decât se aşteptase. A zărit câteva corturi mărunte, peticite şi pătate de sare. Oare acolo dormise Briseis? s-a întrebat ea. Femeia care împotmolise întreaga oştire grecească de vreme ce Ahile refuzase să mai lupte până n-o primeşte înapoi. Oare mai era aici, acum, că

murise Ahile? Oare o moştenise fiul său sau o primise vreun căpitan de-al său în dar? Polixena se mira că era atât de curioasă. Ce ciudat că-i păsa atâta de soarta alteia, când a ei urma să-i fie curmată îndată. Şi totuşi s-a trezit că-i pasă de femeia aceea pe care nici n-o cunoscuse. S-a pomenit cercetând chip după chip, căutând trăsăturile acelei femei în stare să schimbe soarta unui întreg război. Însă niciuna dintre femeile pe care le vedea – slugi şi sclave – nu avea un asemenea chip. A cuprins-o o dezamăgire fără rost. Apoi şi-a dat seama că nici ea în locul ei n-ar fi răbdat să vadă cum jertfesc o fată ca pe o junincă. Şi ea s-ar fi ascuns.

Menelau a strigat ceva nedesluşit şi un tânăr a ieşit din cortul său în lumina aspră a după-amiezii. Cum se strâmba în soare, părea şi mai arţăgos. Polixena auzise că Ahile era frumos: păr de aur, mădulare lungi, tot de aur. Însă bărbatul acela avea o claie de bucle castaniu-roşcate încadrându-i chipul molatic, încât aducea cu o fată. Avea o bărbie îngustă şi nişte ochi albaştri prea mici şi spălăciţi. Chiar şi aşa, ar fi putut fi frumos – avea pielea ca fildeşul – de n-ar fi părut atât de crud. Îţi ţinea gura strânsă, bosumflat, şi pe frunte deja i se aşternuse pecetea deselor nemulţumiri. Polixena a văzut îndată de ce se arăta atât de nemilos – chiar şi în faţa cortului său, înconjurat de oştenii săi, tot aducea cu un băiat înveşmântat în hainele tatălui său. Numai că băiatul acesta era bărbatul care-i ucisese tatăl când se azvârlise în genunchi la altarul lui Zeus.

— Ea e? a întrebat Neoptolem.

— Cine alta? i-a răspuns Menelau.

Polixena a simţit pe dată că nu-l avea deloc la inimă, însă dacă şi Neoptolem a observat asta, nu a spus nimic.

— Am crezut că va arăta mai măreţ. Doar vreau să i-o dăruiesc tatei, care şi-a dat viaţa luptând în războiul vostru.

— E prinţesă troiană, a spus Menelau. Sunt pline toate de funingine şi sare – doar le-am ars cetatea şi le-am lăsat să stea afară, pe ţărm.

— Spală-te, a spus Neoptolem fără să se uite la ea. Luaţi-o şi găsiţi-i ceva de îmbrăcat, nu zdrenţele alea.

Două femei umile au venit încet la ea de lângă oştenii lor. Le-a făcut semn din cap – n-avea de gând să strige şi nici să se împotrivească – urmându-le într-un cort din apropiere.

Polixena a aşteptat cât au încălzit apă într-un cazan mare şi larg. A luat o cârpă din mâna femeii mai mărunte, încercând să-i mulţumească. Însă în locul de unde o răpiseră nu se vorbea graiul troian. Polixena nu se putea face înţeleasă decât dând sau clătinând din cap. A înmuiat cârpa în apa caldă şi şi-a trecut-o pe piele. S-a şters uşurată de funinginea unsuroasă. I-a luat mai mult să se îmbăieze decât oricând înainte. Femeile au aşteptat cu răbdare, aruncând însă priviri neliniştite spre intrarea cortului, de parcă dintr-o clipă în alta Neoptolem avea să izbucnească în strigăte mânioase. Când au ajuns să se uite din ce în ce mai des, Polixena a dat zor, clătind şi ea mai des cârpa.

Într-un târziu, când s-a văzut curată, una dintre femei i-a întins o sticluţă cu ulei. A luat-o recunoscătoare şi şi-a frecat cu el pielea, întinzându-l peste tot. Apoi femeia mai înaltă a deschis un cufăr şi a desprăfuit o rochie albă, brodată cu fir roşu şi auriu. Era atât de nelalocul său acolo, încât Polixenei i-a venit să râdă – parcă vedea o floare desăvârşită într-o mlaştină fără margini. A ridicat braţele şi femeile au ajutat-o să îmbrace veşmântul ceremonial. Era ultima oară când se înveşmânta şi iată că avea femei lângă ea s-o ajute, întocmai ca la Troia. I-a mulţumit din nou lui Artemis că o scăpase de umilinţele robiei. Mai bine murea decât să trăiască precum femeile acelea, temându-se până şi de bătaia vântului.

Le-a făcut semn să o ajute să-şi desfacă părul. Cum niciuna nu i-a oferit vreun pieptăn, şi-a trecut degetele prin el. Avea să-i curgă pe umeri şi pe spinare în jos. Pletele negre aveau să atragă privirile pe rochia albă. Nu avea nicio podoabă, însă îi ajungea broderia rochiei. Şi-a scos cureluşa îngustă de piele pe care şi-o legase în păr în ultima dimineaţă în Troia şi a pus-o deoparte. Şi-a desfăcut sandalele şi le-a pus lângă ea. Nu-i mai trebuiau de acum aceste ultime rămăşiţe care o mai legau de viaţa ei dinainte. I se părea potrivit să le lase acolo.

Le-a făcut semn din cap femeilor că e gata şi ele s-au repezit să-i deschidă cortul. S-au dat în lături, ţinând pânza groasă, peticită, ca să nu i se atingă de rochie. A păşit în lumina puternică, fără să-i dea lacrimile. Când a zărit-o un oştean, i-a şoptit ceva tovarăşului său, care s-a întors să-i spună ceva altui mirmidon. Sub ochii ei, s-au înşiruit unul după altul. Cel care stătea mai aproape i-a făcut semn să vină şi a păşit nesigură spre el. A încuviinţat din cap, plesnind din limbă de parcă avea de-a face cu un animal. Când a ajuns lângă el, acesta a luat-o din loc, făcându-i semn din cap să-l urmeze. Nu-şi putea desprinde privirea din ochii lui negri, iar larma taberei, priveliştea celorlalţi oşteni care se uitau lung la ea, până şi duhoarea lor acră, toate păreau să se risipească. Nu vedea decât ochii de bou ai oşteanului.

A încetinit pasul, întinzând mâna ca să-i facă semn să se oprească şi ea. Oştenii din spatele ei rupseseră rândurile, îngrămădindu-se în semicerc. Însă ea n-a băgat de seamă, aşa cum nu i-a văzut nici pe restul mirmidonilor strângând cercul în faţă. Nu a văzut decât ochii bărbatului şi, după ce a înclinat ultima oară blând din cap, n-a mai văzut decât părul roşcat şi lucirea spadei.

Themis

Judecata lui Paris – cum ajunseseră să-i zică zeii, căci îl găseau vinovat doar pe muritorul acela pe care numai Afrodita îl înghițea cât de cât – îi adusese până la urmă destulă încântare. Vechile nemulțumiri puteau fi împăcate acum în gloria războiului de la Troia. Zeii şi-au ales favoriții din rândurile războinicilor care se strângeau să lupte pe câmpia troiană. Unii au ales împinşi de o anumită legătură: Thetis îşi sprijinea băiatul, pe Ahile, Afrodita era de partea fiului său pe jumătate troian, Enea. Atena avea de mult o slăbiciune pentru Odiseu – dintotdeauna îi plăcuseră bărbații isteți. Alți zei se arătau duşmănoşi sau binevoitori din motive mai vagi – Hera n-avea să ierte în veci Troia că era leagănul lui Paris, Apollo se arăta mai degrabă binevoitor față de cetate, deşi mai trecea dintr-o tabără în cealaltă dacă îl supărase careva de curând.

Se bucurau atât de mult de lunga înfruntare care urma, că nu i-a trecut prin cap nimănui – nici măcar Atenei – să întrebe de unde apăruse mărul de aur care stârnise întreaga poveste. Tuturor le era limpede că Eris se făcea răspunzătoare de ivirea lui la nunta lui Thetis – zeița zâzaniei nu se putea înfrâna, aşa cum nici Ares nu putea să lase arma din mână şi nici Apollo nu putea să-şi greşească ținta. Însă Eris nu era meşteră, n-ar fi putut să făurească podoaba aceea cu mâinile ei. Nimănui nu i-a trecut prin cap să întrebe de unde avea mărul acela, cu lumina lui lăuntrică şi scrisul acela frumos. Cu siguranță nu era făcut de mâna omului – toată lumea ştia că grecii erau în stare doar să scrijelească nişte buchii urâte şi drepte pe obiectele lor de preț. Scrisul de pe măr curgea mlădios, parcă-ți cerea să-l atingi cu degete pioase.

Singurul zeu în stare să făurească un asemenea obiect era Hefaistos, care se jura că nu-l făcuse. Se împotrivise vehement când Afrodita se lăuda cu zorzonul acela al ei, întrebându-şi soţul (care nu era înzestrat decât cu frumuseţea pe care o făurea în atelierul său) de ce nu i-l dăruise pur şi simplu după ce i-l meşteşugise. Era mai tulburat decât oricare altul de obârşia mărului – oare mai exista vreun zeu în stare să făurească aşa o minune? Şi dacă exista, cum rămânea atunci cu Hefaistos, care se număra printre olimpieni doar graţie meşteşugului său? Fără talentul său de a topi şi bate cu ciocanul cele mai meşteşugite obiecte de bronz, care din zei îi va mai arăta respect? Cu siguranţă nu soţia lui, care deja dovedise că îl preferă pe mai arătosul şi bătăiosul Ares. Şi unde anume fusese făurit mărul? Era de neînchipuit să fi fost meşterit în altă parte decât în atelierul său zeiesc. Aşadar, se strecurase careva acolo în lipsa lui. I-a bănuit pe câţiva zei la rând, însă fără nicio dovadă. De fapt, vinovatul era cineva la care nici nu se gândise.

Olimpienii aveau obiceiul să-şi închipuie că generaţia dinaintea lor era prea cu nasul pe sus şi nepăsătoare pe deasupra. Zeii de la începuturi erau atât de nelămuriţi. Măcar când venea vorba de Afrodita sau Ares, sau chiar de Zeus, ceilalţi zei ştiau la ce să se aştepte. Fiecare îşi avea propria înclinaţie – dragostea, sperjurul sau ce mai era –, de care nu se îndepărta. Zeii nu prea se respectau între ei, însă dacă avea vreunul vreo chestiune de discutat, fie vreo legătură extraconjugală, fie vreo înfruntare războinică, ştia fără dubiu la cine să meargă. Ce aveau însă zeii de discutat cu cele trei Anotimpuri, de pildă? Cu vremea?

Astfel că nu era de mirare că Hefaistos nici nu s-a gândit la Themis. Themis, zeitatea care avea în grija ei ordinea divină a lucrurilor, mai apărea pe la ospeţe sau nunţi, însă nu se vâra în ciondănelile Herei sau supărările de zi cu zi ale

celorlalți zei. Lucru cu atât mai curios dacă-ți aminteai că Themis fusese căsătorită cu Zeus înainte să preia soția sa olimpiană rangul ei sâcâitor. Însă dacă Hera era tare supărăcioasă şi geloasă, Themis era mai presus de toate astea. Poate nici nu-şi găseau locul în ordinea divină a lucrurilor. Şi unde îşi aveau oare căminul vechii zei? Hefaistos nu-şi amintea nici măcar când dăduse ultima oară ochii cu Themis. El îşi avusese dintotdeauna casa – cu toate că tot un intrus se simțea – pe culmile Olimpului. Unde în altă parte puteau trăi zeii?

Ar fi rămas uimit de-ar fi văzut-o pe Themis cu câteva zile înainte de nunta lui Thetis cu Peleu. Şedea pe un jertfelnic mare şi puțin adânc, ca într-un jilț bogat sculptat. Jertfelnicul era aşezat într-un templu, pe cele trei picioare zdravene ale sale, lângă o coloană zveltă, ce sprijinea o friză care mărginea acoperişul. Era un model ordonat, în dungi roşii şi albe, întocmai cum îi plăcea lui Themis să fie totul. Iar jertfelnicul era perfect simetric, cu picioarele la distanțe egale unul de altul în jurul vasului puțin adânc pe care-i plăcea lui Themis să stea cocoțată. Picioarele ei lungi, cu degetele subțiri pe care pe vremuri atâta i le admirase Zeus (şi le-ar mai fi admirat şi acum de n-ar fi fost mereu vrăjit de piciorul care încă nu i-a apărut înainte), îi atârnau slobode, cu gleznele una peste alta. Chiar şi aşa, nu-i scăpase că Zeus i le sorbise din ochi când venise să-i ceară sfatul. Să-i dea un sfat tocmai regelui zeilor! Themis s-ar fi simțit măgulită de n-ar fi socotit o asemenea emoție mult prea tulburătoare. Prefera să se considere imperturbabilă. Însă şi-a ridicat oricum picioarele puțin mai sus.

Themis era mulțumită (încântată ar fi fost mult prea de tot) de noua ei rochie, cu modelul ordonat şi nesfârşit de antilope. Un şir o lua de la dreapta la stânga şi cel de mai jos o lua în direcția cealaltă. Nu găseai pic de dezechilibru nicăieri: toate capetele antilopelor se plecau spre copitele din

faţă şi toate perechile de coarne erau îndreptate drept în sus. Părul ei negru era aranjat în zulufi care urmau unul altuia desăvârşit de la jumătatea frunții şi până la lobii urechilor. I-a zâmbit chipului neschimbat şi bărbos al soțului din vechime.

— Ai nevoie să te ajut, i-a spus.

Themis prefera declarațiile întrebărilor.

— Sunt prea mulți muritori pe lume, a încuviințat Zeus. Mult, mult prea mulți.

— Ți-a zis Gaia cât suferă, a spus Themis. O apasă prea tare, nu mai rezistă.

— Întocmai. Trebuie să-i rărim cu miile.

— Ciumă, i-a propus ea, însă regele zeilor a clătinat din cap.

— Prea imprecis. Uneori îi răpune doar pe bătrâni, care oricum nu mai au multe zile.

— Potop, a spus ea.

— Prea la nimereală. Aşa o să curețe şi vitele.

— Câtă grijă ai mereu de jertfele tale, a râs ea.

Zeus s-a lins pe buze la gândul vițelului gras sfârâind în flăcări.

— Vulcan.

El îi invocase focul cu gândurile sale.

— Prea mărginit.

— Cutremur.

— Prea puține morți.

— Cutremur mai mare.

— Poseidon e prea părtinitor. Îl ştii doar. Va nimici favoriții Atenei sau pe ai lui Apollo şi de ai lui nu se va atinge. O să ne dea prea multe bătăi de cap.

Privirile li s-au întâlnit.

— Război atunci.

— Trebuie să fie război, a încuviințat el. Contează unde, socoți?

Şi-a săltat picioarele paralel cu podeaua, privindu-şi-le lung.

— Nu prea. Depinde dacă înclini spre un război civil sau...

A căutat cuvântul potrivit, ridicând din umeri până la urmă, când nu l-a găsit.

— Sau un război obişnuit.

— Nu război civil, nu prea cred, a spus Zeus mângâindu-şi barba.

— Răsăritul împotriva apusului ar merge, a spus ea.

— S-a dovedit a da roade, s-a învoit el.

— Troia e numai bună.

Zeus a încuviințat din cap.

— Cum facem să dea grecii năvală la Troia?

— Fiica ta nu e măritată cu un rege grec?

Zeus şi-a luat o expresie chinuită.

— Elena, l-a lămurit ea.

Cum de uitase că Zeus de-abia dacă mai ştia câți fii şi fiice zămislise de-a lungul anilor, d-apoi ce se alesese de fiecare.

— Ah, Elena.

Regele zeilor şi-a îngăduit o clipă de visare.

— Mama Elenei chiar fusese o femeie absolut superbă.

Meritase să se preschimbe în lebădă pentru ea.

— Da, s-a măritat cu un nătărău roşcovan.

— Trimite un prinț troian s-o fure, i-a spus Themis.

Zeus a hohotit înveselit.

— Bună idee!

Apoi s-a încruntat:

— Pentru asta ne-ar trebui ajutorul Afroditei.

Themis nu şi-a trădat enervarea. De-abia dacă şi-a recunoscut-o în sinea ei. Însă Zeus fusese ceva mai isteț pe vremuri, putea să jure.

— Momeşte-o cu ceva, i-a spus. Întotdeauna merge.

— Da, a încuviințat iarăşi Zeus, o momeală. Oare ce-i place?

— Podoabele, zorzoanele şi rugile disperate ale muritorilor, i-a dat Themis răspuns.

— Ai ceva potrivit? a întrebat-o. Ştii, pe Olimp nu prea apuc să stau singur...

Themis a chibzuit o clipă.

— Ştiu ce-aş putea să-i dau, a spus ea. L-am descoperit mai ieri când căutam ceva prin fundul templului. Cred că dacă-i va pica tocmai bine în mână, nici nu va mai trebui să-i ceri ajutorul.

Zeus era nedumerit.

— Atunci cum o să mă ajute?

— Va porni chiar ea înfruntarea, i-a răspuns Themis. Nici nu va şti că-ți face întocmai voia.

— Atunci n-am să-i rămân deloc dator?

Era mai bine decât sperase.

— Nu, a clătinat Themis din cap. Ei nu, mie da.

33

Penelopa

Odiseu,

Mi se pare aproape de prisos să mai amintesc că răbdarea mea e gata să plesnească, precum un fir subțire ținut deasupra unei lumânări pâlpâitoare. Nu va mai fi mult şi flacăra va mistui ața, iar mânia mea va plesni în două. Căci iată că a mai trecut un an întreg de când ai plecat de pe insula Aiaia (cu vrăjitoarea ei care te-a ținut în atâta huzur), în călătoria ta fără niciun rost până în Hades. Încă un an pe lângă cei doisprezece care au trecut deja de când ai plecat din Itaca. Pesemne că ție nu ți se par mulți. Ce mai contează

un an, ai zice tu, desigur. Uite câte aventuri am să-ți povestesc – fireşte că merită să-mi mai trec un an aşa. Să-ți treci tu, poate. Însă eu, una, nu întineresc deloc, Odiseu, iar palatul tău nu-i deloc mai sigur.

După ce ai lăsat în urmă Tărâmul Morților, din câte am auzit, te-ai dus drept înapoi la Circe – dulăul ei credincios. Desigur, toți ți-au admirat simțul datoriei, doar ai trecut tot oceanul ca să-ți îngropi tovarăşul, pe Elpenor. Nu l-ai uitat, Odiseu, e cel care s-a îmbătat şi a căzut de pe acoperişul lui Circe. Cel care nici n-ai băgat de seamă că lipsea. Cel care niciunul nici n-ați băgat de seamă că lipsea. Acela. Oricum, era limpede că țineai la el mai mult decât la soția şi la... ştii că era cât pe-aci să zic „pruncul tău”? Dar Telemah nu mai e de-acum prunc. Deja de ceva vreme.

Am adus vorba de asta pentru că mi se pare că ți-ai pierdut nu ştiu unde pe drum măsura timpului. Poate că ai ajuns atât de departe, că zilele au luat-o înapoi, şi nu înainte? Poate te afli undeva sub vraja nu ştiu cărui zeu şi timpul nu mai trece deloc. Altfel cum să-mi lămuresc, Odiseu, numărul imposibil de zile scurse de când ai plecat?

Spre necurmata mea mirare, ai lăsat iar destul de curând insula lui Circe. Ei, mă gândesc că de-acum ți-era totul cunoscut, nu-i aşa? De ce-ai mai fi rămas când puteai să te avânți pe lângă sirene? Întotdeauna te-au atras aventurile, desigur. Aventuri care nu te aduc deloc prin preajma Itacăi. Însă niciodată n-ai putut să refuzi o provocare, iar aceasta era cu totul aparte. Nu era om pe lume care să fi auzit cântecul sirenelor şi să fi rămas în viață ca să ducă povestea mai departe. Aşa că sigur a trebuit să fii tu acela. Ascultând de vorba lui Circe (ce câine credincios), ai tăiat nişte ceară de albine bucățele. Ai frământat fiecare bucățică în parte până s-a înmuiat şi le-ai dat oamenilor tăi, poruncindu-le să-şi astupe urechile cu ele. Era în joc viața lor.

Însă ție nu ți-a mai rămas nicio bucățică de ceară, nu? Viteazului Odiseu, care nu putea să nu se folosească de prilej ca să devină singurul om din istorie care a auzit cântecul sirenelor şi a scăpat cu viață. Le porunciseşi oştenilor să te lege fedeleş de catarg. I-ai prevenit că o să te zvârcoleşti şi o să te rogi de ei să te dezlege, însă ei trebuiau să nu te bage în seamă şi să vâslească mai departe. Şi – cum sunt sau au fost oameni ascultători – aşa au şi făcut.

Aşadar, numai tu ai auzit cum îşi înalță sirenele cântarea lor ucigaşă. Potrivit variantei auzite de mine (de la un bard care, după mine, cântă la fel de ucigător), sirenele te-au implorat să-ți îndrepți corabia spre ele, ca să le auzi cântecul. Te-au implorat, căci ți se dusese faima în Grecia.

Se spune că sirenele ştiu să cucerească orice bărbat, de asta îi distrug de fiecare dată corabia. Ei bine, pe tine într-adevăr au ştiut să te cucerească. Ți-au cântat despre patria ta frumoasă, despre băiatul tău care creşte tot mai mare, soția credincioasă? Toate acestea l-ar fi vrăjit pe oricare alt bărbat, oricare alt erou. Însă când te-au recunoscut, sirenele au viersuit altfel: „Vino-ncoace, Odiseu lăudate, tu, slava 'nalt-a neamului de-ahei”. Faima ți-e soață mai bună decât mine. Şi e limpede că tu şi slava ta ați rămas nedespărțiți. Nici Laodamia, care a murit de dragul lui Protesilaos al ei (probabil că nu-l mai ții minte, Odiseu, însă el a fost primul grec care a murit la Troia cu atâția ani în urmă), nu ar fi putut rămâne mai credincioasă iubirii sale decât tine. Cumva e de-a dreptul mişcător.

Cum arată sirenele, Odiseu? Din cântece se înțelege că la statură ar fi ca femeile muritoare, însă că ar avea trup de pasăre – gheare la picioare, aripi şi cozi lungi din pene. Dar au capete de femei. Iar glasurile – ai putea să le descrii? Bardul zice că scot cea mai frumoasă cântare pe care a auzit-o vreodată urechea de om sau de jivină. Ne îndemna să ne închipuim cel mai desăvârşit glas de femeie şi să-l

îmbinăm cu sunetul privighetorii. Itaca e stâncoasă, poate ştii tu unde îşi au cuibul păsările cu glas melodios, eu, una, nu cunosc decât cârâitul pescăruşilor, care nu prea aduce cu aşa ceva. Însă tot nu reuşesc să-mi scot din minte: oare cum sună cel mai frumos cântec pe care l-a auzit vreun om vreodată? Poate într-o bună zi, dacă te mai întorci acasă, o să-mi zici chiar tu.

După ceata de canibali de care ai dat la începutul călătoriei, Odiseu – ciclopul orbit, lestrigonii care ți-au mâncat echipajul sau i-au zdrobit corăbiile cu bolovani –, acum se pare că ai ajuns cu călătoria la categoria monştri. Cine-ar fi bănuit de câte feluri sunt? Mai întâi ai scăpat de moartea muzicală care te pândea. Iar apoi a trebuit să treci cu corabia pe lângă Scylla şi Charybda. Prima e un monstru care înfulecă oameni, a doua e un vârtej care înfulecă corăbii – am înțeles bine?

A fost ideea lui Circe să o iei pe acolo, socot. Am ajuns să mă întreb dacă nu cumva ai supăra-o cu ceva. Greu de închipuit cu ce, desigur. Însă chiar pare să te fi îndrumat pe cea mai primejdioasă cale la care ar fi putut spera cineva. Şi cu toate că e limpede că ți-ai atras cu mâna ta mânia nepotolită a lui Poseidon, monştrii mării ea ți i-a dăruit. Cred că mai bine te ştie înecat decât acasă, la nevastă şi fiu.

Pentru că altfel te-ar fi trimis prin altă parte. Vezi tu, se întind două căi, după cum cântă bardul, între Aiaia şi Itaca. Două căi, Odiseu, pe care tu n-ai izbutit să le străbați. Una te duce printre Stâncile Rătăcitoare, o trecătoare îngustă dintre doi pereți abrupți de stâncă, de care se izbesc şi se sparg valuri uriaşe. De te-ai fi încrezut în cârmaci s-o țină numai pe la mijloc între stânci, acum poate că ai fi fost acasă. Se zice că Iason a trecut teafăr prin strâmtoare cu ajutorul Herei. Poate ți-ar fi dat şi ție o mână de ajutor.

Circe însă te-a trimis prin altă strâmtoare, între alte două stânci cumplite. Două vârfuri uriaşe înălțate sub cerul

furtunos. Stânca cea mai înaltă se avântă atât de sus, că nici nu i se vede culmea, veşnic învăluită în nori. E atât de netedă, că nimeni nu poate să se caţere pe ea – piatra lucitoare nu are nicio crestătură de care să te prinzi cu mâinile sau picioarele. Stânca are totuşi o deschizătură, pe care, ţi-a spus Circe, niciun muritor n-o poate zări de pe puntea corabiei de dedesubt. (Parcă văd ce faţă ai făcut când ţi-a zis. Niciun alt muritor, poate. Însă tu nu eşti ca ceilalţi. Oare aşa te-ai hotărât să încerci calea asta? Pentru prilejul pe care ţi-l oferea să te arăţi din nou mai bun decât oricare alt grec? Tot ce se poate.) Iar în acea peşteră umedă trăieşte Scylla, un monstru cumplit cu douăsprezece picioare şi şase capete. Fiecare cap are trei şiruri de dinţi şi fiecare dinte e ucigător de ascuţit. Nicio corabie care îşi vede de drum nu scapă de ea, căci fiara îşi va scoate brusc din peşteră cele şase capete când îi va trece prin faţă. Şi capetele îşi vor căsca gurile imense. Şi gurile vor înşfăca între fălcile hulpave câte un corăbier. Şi şase oameni se vor pierde astfel.

Aşa stând lucrurile, ispita ar fi să ocoleşti stânca mai înaltă şi să o iei pe lângă vârful mai jos din cealaltă parte. Poţi să tragi cu arcul dintr-o parte în cealaltă, Odiseu, atât de îngust e golul dintre cele două stânci. A doua nu e aşa de abruptă şi în vârf creşte un smochin uriaş. Închipuie-ţi, să crească un smochin în stânca goală, în mijlocul mării. Cât de ciudat arată, pesemne. Iar sub smochin, la poalele stâncii, se află Charybda. Şi dacă Scylla înfulecă oameni, Charybda înfulecă corăbii. Un vârtej monstruos care soarbe oceanul de trei ori pe zi şi-l scuipă înapoi. Apa scapă cu bine poate din această călătorie îngrozitoare, însă nava voastră – sfărâmată de noian – nu are cum.

Doar te cunosc, Odiseu. Nu se putea să afli de aceste primejdii gemene fără să încerci să urzeşti un plan prin care să reuşeşti să te strecori nevătămat printre vârtej şi

monstru. Oare n-ai fi putut să stai departe de Charybda şi să te duci la Scylla cu sabia în mână, gata să-i retezi capetele hulpave? Circe ți-ar fi zis, cred, că Scylla nu are gâtul slăbănog al muritorilor, sau gâturile, căci are şase. Dacă încerci să te lupți cu ea, ți-a zis pesemne Circe, îi laşi doar răgaz să înghită tovarăşii pe care i-a înhățat şi să treacă iar la atac. Puteai să alegi doar dacă vrei să pierzi şase oameni sau doisprezece. Era cu neputință să nu pierzi niciunul.

Aşadar, din pricina lui Circe sau poate în pofida ei, ai apucat-o pe calea de lângă Scylla şi Charybda, cu stânca netedă şi înaltă în dreapta şi smochinul în stânga. Te-ai ațինut pe lângă stânca Scyllei şi ai pierdut şase oameni. Uitându-te în urmă, i-ai auzit strigându-te pe nume, atârnați de multele ei fălci ca nişte peşti în cârlig. Ceea ce te-a îndurerat cu atât mai mult, socot, mai mult decât canibalii şi mateloții pe care ți i-au înecat, mai mult decât ciclopul şi ochiul său crud şi orb. Niciodată nu ți-a plăcut să vezi un om lipsit de prilejul de a se apăra. Îți ştirbeşte simțul dreptății.

Totodată, auzeai vuietul asurzitor al apei de mare spumegând în vârtejul Charybdei, însă nici atunci nu te-ai descurajat. Ajunseseşi cu corabia destul de departe ca să treceți teferi mai departe, deşi destul de aproape încât să vezi nisipul şi stânca neagră de pe fund, când înghițise toată apa de deasupra.

După o călătorie atât de cumplită, ai ajuns în sfârşit dincolo de trecătoare, pe meleagurile sigure ale Trinacriei, o insulă verde şi minunată, pe care Helios o socoteşte sacră. Nici nu mai trebuie să adaug, nu-i aşa, că Circe îți mai dăduse o povață. Dacă alegeai să poposeşti în Trinacria, nu trebuia să te atingi de nicio junincă, erau ale lui Hiperion, tatăl lui Helios, şi acesta n-ar vedea deloc cu ochi buni dacă ar pierde vreuna din pricina unei adunături de corăbieri

terfeliți. Ar fi fost mai sigur să nu vă opriți cu corabia, însă cum ai fi putut să le zici oştenilor tăi – osteniți şi îngroziți după ce au răzbit prin strâmtoare şi au mai pierdut şase tovarăşi – că mai bine trec pur şi simplu pe lângă o insulă fără capcane mortale, doar cu cirezi de vite şi oi?

Nici măcar bardul nu se preface că nu ți-ai prevenit oştenii, Odiseu. Vers după vers te pune să le repeți prevenirea primită îndoit, de la Circe şi de la Tiresias în Tărâmul Morților. Însă oamenii tăi n-au mai vrut să-ți asculte poruncile de data asta. Îi purtaseşi prin atâtea primejdii şi pierduseră atâția tovarăşi. Nu-i de mirare că au hotărât altfel între ei şi au apucat-o spre malurile Trinacriei, doar pentru o noapte. Doar ca să-şi ia un răgaz să-şi revină după lovitura aceea şi să se odihnească puțin pe uscat. Nici atunci nu i-ai lăsat să-şi găsească moartea rătăcind orbi. I-ai pus să jure că vor lăsa în pace făpturile lui Hiperion. Şi te-au ascultat bucuroşi. Rezistau ei o noapte fără carne. Curând aveau să se întoarcă acasă, în Itaca.

Uneori îmi vine greu să cred că n-ai jignit mai mulți zei decât ai uimit. Altfel cum să explic nemilosul vânt de la miazăzi care a bătut o lună încheiată – o lună fără răgaz! –, ținându-te pe Trinacria tot timpul ăsta. Corăbierii greci rar au noroc să prindă vânturi prielnice, parcă nici zeii nu vor să vă avântați pe ape. Nu ți se pare? Şi cu toate că Circe vă dăduse merinde din belşug, n-aveau cum să țină la nesfârşit. După atâtea zile fără merinde proaspete, oştenii tăi flămânzeau şi nu mai aveau astâmpăr. Au aşteptat – de la tine au învățat şmecheria asta, îmi închipui – să adormi tu. Apoi au ucis la juninci pe sprânceană din turma lui Hiperion şi le-au închinat zeilor drept jerfă, mâncând după aceea carnea rămasă. Cum să se mânie zeii aşa? au zis ei. Doar jertfa nu poate fi sacrilegiu, nu? Oricum, aveau să înalțe un templu în cinstea lui Hiperion când se întorceau în Itaca şi avea să-i ierte pentru vreo două juninci acolo. Zeii

preferă monumentele de piatră junincilor. Însă tatăl soarelui n-are nevoie de temple noi. Vede zi de zi templele tuturor zeilor. Are nevoie să-şi ştie turmele tefere ca întotdeauna. S-a plâns furios lui Zeus şi tuturor zeilor, care s-au învoit că se săvârşise o nelegiuire. După ce s-au schimbat vânturile şi ați pornit pe mare, zeii s-au răzbunat pe voi. Singura corabie rămasă din flotă, care scăpase neatinsă din toate pățaniile tale, a fost prețul pe care l-ați plătit pentru hoția săvârşită de oştenii tăi înfometați. Vântul v-a purtat înapoi spre stâncile Scylla şi Charybda. Oştenii tăi – toți în afară de tine, cum cântă omul – s-au înecat. Sper că le-a tihnit carnea aceea.

Tu ai scăpat cu viață pentru că te-ai azvârlit de pe puntea corabiei frânte şi te-ai agățat de smochinul de deasupra Charybda. Ai atârnat acolo până când monstrul a scuipat apa, iar atunci ți-ai dat drumul. Ai nimerit în apă, fiind aruncat de valuri la mal, în Ogigia, câteva zile mai târziu. Totul pare din calea-afară de cusut cu ață albă, încât mai că îmi vine să dau crezare poveştii.

Când l-am auzit prima oară pe bard ajungând aici, am crezut că o să cânte despre cum ți-ai clădit altă corabie şi ai luat-o spre casă. A cam venit vremea să se încheie povestea, nu? Însă el n-a cântat deloc aşa. I-am cerut să mă lămurească. Nu ştii unde se află Ogigia? m-a întrebat el cu ochii săi orbi umeziți. Nu ştiam. De ce-ar fi auzit vreun itacian de locul acela? Ți-a luat nouă zile să pluteşti până acolo, dacă nu se înşală cumva poetul.

Deci după ce-ai îndurat atâtea primejdii, după ce te-ai încumetat în atâtea aventuri, preaînvățatul poet m-a încredințat că nicicând n-ai ajuns mai departe de mine cum eşti acum. Întocmai, Odiseu, acum eşti mai departe de casă decât ai fost la Troia sau pe Aiaia. Eşti mai departe decât la vremea când te-a ținut Polifem prizonier în peştera lui şi eşti mai departe decât atunci când au azvârlit lestrigonii cu

pietre în voi, spărgându-vă corăbiile. Eşti mai departe de casă decât erai când stăteai agăţat de smochin, ţinându-te cu ghearele de viaţă. Eşti mai departe de mine acum decât erai când te-ai dus pe Tărâmul Morţilor.

A ta soţie/văduvă,
Penelopa

34

Troienele

Nicio femeie nu-şi mai găsea astâmpărul de când o luaseră pe Polixena. Ştiau că o să vină după toate pe rând. Însă după plecarea Polixenei, le era greu să nu se gândească pe cine aveau să mai răpească. Niciuna nu a ghicit în afară de Cassandra, care ştia. Căci, când a sosit în sfârşit crainicul, nu a venit să ia o femeie.

Femeile l-ar fi recunoscut şi fără toiagul său cu cele două ovale simetrice în vârf, cel de jos împărţit de o cruce în patru. Mantia îi era strânsă la gât cu o fibulă mare de aur şi cizmele negre îi erau împodobite cu şiruri meşteşugite de ţinte din metal. Se strâmba când îşi lăsa greutatea pe piciorul stâng, de parcă îi pătrunsese o pietricică ascuţită printre fâşiile de piele şi i se înţepenise sub călcâi.

Taltibiu le vestise toate armistiţiile şi schimbările în cei zece ani. Troienii îl văzuseră adesea străbătând câmpia de la poalele cetăţii ca să se sfătuiască cu crainicii lor sau cu Hector. Se mişca pe nisip cu aerul pompos al celui care se bucurase ani de-a rândul de o cinste sacrosanctă: nimeni nu avea voie să-i facă vreun rău crainicului. Şi totuşi, se mişca încet. Nu doar Cassandra îşi dădea seama că n-avea nicio tragere de inimă să-şi împlinească sarcina ce-i fusese încredinţată.

Când a sosit în sfârşit lângă femei, Hecabe l-a măsurat din priviri. Sudoarea îi curgea şiroaie pe faţă, pe sub tichia bogat împodobită, dată pe ceafă, încât i se iţea părul negru pe la margini.

— Mai bine îţi dai jos mantia groasă, i-a spus ea. Nu e chiar aşa de frig.

Taltibiu a înclinat din cap, dându-le în sinea lui dreptate lui Menelau şi Odiseu, care-l preveniseră că regina Troiei are limba ascuţită.

— N-am vreme de taclale, bătrâno, i-a spus. Am venit după fiul lui Hector.

Ţipătul care s-a înălţat nu era al Cassandrei. Ea văzuse întreaga scenă de atâtea ori deja, că o luase ameţeala. Însă pentru Andromaca, văduva lui Hector, era o noutate. Astfel că a ea scosese ţipătul acela jalnic. Cu atât mai dureros pentru familia ei, care o ştia mereu atât de tăcută. Dacă înainte să i se nască fiul, Astianax, vorbise mereu cu blândeţe, după naştere căpătase un ton jos şi mângâietor. Fiul ei – neînvăţat să-şi audă mama suferind atât de crunt – s-a pus pe urlat.

— Nu, a spus Hecabe. Doar nu vorbeşti serios. E prunc.

Glasul i-a crăpat ca o oală scăpată din mână.

— Aşa mi s-a poruncit, a spus Taltibiu. Dă-mi băiatul.

Andromaca a strâns mai puternic în braţe pruncul înfofolit în faşă pe care-l ocrotise de război şi de oraşul în flăcări. Se învineţea de-acum la faţă de atâta urlat.

— Te rog, a bocit ea. Te rog.

S-a aruncat în genunchi în faţa crainicului, fără să dea însă drumul fiului ei.

Taltibiu a coborât puţin din sprâncenele ridicate de obicei a dispreţ văzând-o pe femeia care i se prosterna deznădăjduită la picioare. S-a lăsat pe vine, sprijinindu-şi coatele pe genunchii bruni dezgoliţi.

— Ştii de ce au hotărât astfel grecii, a spus el.

A atins-o cu degetele pe păr. Acum vorbea mai potolit, să-l audă doar Andromaca.

— Hector a fost un războinic nemaivăzut, marele apărător al Troiei. Şi fiul său va ajunge războinic când va creşte mare.

— Nu, a clătinat Andromaca din cap. Nu va ajunge. Nu va pune nicicând mâna pe spadă sau lance, îți jur pe viața mea. Va deveni preot sau lucrător la câmp. Nu va învăța să se lupte. Viitorul de care vă temeți nu se va împlini.

Crainicul a urmat de parcă Andromaca nici nu grăise.

— Când se va face mare, va fi auzit cu câtă admirație se vorbeşte despre tatăl său, cât de viteaz a fost, cât de îndrăzneț.

— Nu-i voi vorbi niciodată de tatăl său, a spus Andromaca, țipând de acum.

Pruncul s-a întrerupt ca să tragă aer în piept, ca apoi să-şi reia plânsul.

— Niciodată. E ultima oară când mai rostesc numele lui Hector dacă îmi vei cruța copilul. Te rog. Nu va şti niciodată al cui fiu e. Nu-şi va aminti niciodată Troia. Nu vom vorbi niciodată de ea. Îți jur pe umbra mamei mele moarte.

— Însă vor vorbi alții de el, i-a răspuns Taltibiu. Hector nu poate fi şters din povestea războiului troian. Deja îi cântă barzii numele. Şi tu apari cu numele în cânturile acestea. Fiul tău va dori să-şi răzbune tatăl când va creşte mare. Va tânji în inima lui să semene moartea în rândurile grecilor.

— Îmi voi schimba numele, a țipat ea. Pe Andromaca o voi lăsa aici, la Troia, şi voi deveni altcineva în Grecia. Cui îi pasă ce nume poartă o sclavă?

— Stăpânului tău, i-a spus crainicul. Eşti un trofeu de război prin numele pe care îl porți. Un alt nume nu ar avea atâta însemnătate.

Andromaca se uita disperată în jur, căutând parcă o portiță de scăpare.

— Atunci îi voi zice că Hector a meritat să moară, a spus ea. Îi voi zice că barzii nu cântă bine. Am să-l învăț de mic că tatăl său a fost un laş şi a meritat să moară răpus de Ahile.

Hecabe a dat să-i îndrepte minciuna, însă glasul îi era tot pierit. S-a uitat după Polixena, s-o îndemne să se împotrivească Andromacăi, să se roage de crainic sau s-o potolească pe Cassandra, care începuse să se legene pe nisip. Însă Polixena nu mai era şi nu se mai putea face nimic.

— Nu, a spus Taltibiu. Nu va trebui să minți când va veni vorba de soțul tău, doamnă.

S-a ridicat în picioare, frecându-şi coapsele cu pumnii, căci îl dureau. S-a uitat în spate, la oştenii ahei care-l însoțeau.

— Luați pruncul.

— Nu, a urlat Andromaca. Lăsați-mă să vin şi eu. Nu mi-l luați.

Crainicul s-a întors iar spre ea – pe chip nu i se citea nimic.

— Ştii că va muri? a întrebat-o el.

— Dacă nu pot să-l salvez, nu cer decât să mor odată cu el.

— Nu poți să renunți la viață, căci nu-ți mai aparține, a oftat Taltibiu.

Oştenii săi au smuls pruncul din brațele Andromacăi. Astianax a amuțit speriat.

— Acum îi aparții lui Neoptolem, a continuat crainicul. Nu pot să stau cu mâinile-n sân şi să mă uit cum îi e distrus bunul. Pe mine m-ar învinui şi e tare aprig la mânie.

O clipă s-a lăsat tăcerea, iar apoi pruncul s-a pus din nou pe plâns.

— Te rog, a spus Andromaca, simțindu-i stânjeneala – niciunul nu ştia să liniştească plânsul pruncului. Lasă-mă să vin cu tine.

— Nu vrei să vezi ce-o să pățească, i-a spus Taltibiu.

Andromaca i s-a prosternat la picioare, agățându-se cu mâinile de încălțările bătute în ținte. Dacă crainicul nu putea să plece, şi fiul ei câştiga câteva clipe în plus de viață.

— Unde îl duci?

Hecabe îşi recăpătase în sfârşit glasul. Crainicul s-a întors să se uite la ea. Hoaşca îşi mai pierduse din venin de-acum, şi-a zis.

— Va fi azvârlit de pe zidurile cetății, a spus el. Va muri în locul unde s-a născut.

— Nu, nu, s-a rugat Andromaca ultima oară de el, încolăcindu-şi brațele de picioarele crainicului, mai să-l dărâme. Dacă nu pot să mor odată cu el..., a spus ea.

Cassandra a gemut încet. Mereu o apuca greața când ajungeau aici.

— Dacă nu pot să mor odată cu el, a urmat ea, măcar lăsați-mă să-l omor cu mâna mea. Nu-l azvârli de pe ziduri. Te rog. Nu-i lăsa trupuşorul să se prăvălească jos pe stânci. E prunc. Te rog. Am să-l sufoc. Nu va mai apuca să-şi răzbune tatăl. Va muri în brațele mamei sale. Ce-i rău în asta? Aheii tăi se vor învoi. Nu-i aşa?

— Îți vom înapoia trupul, i-a spus crainicul lui Hecabe. Poți să-l înmormântezi lângă fiul tău.

35

Caliope

Aşadar, poetul meu are copii. Sau a avut odată. Din ochii orbi îi curg lacrimi. Nici nu poate să se uite la mine, nu

îndură să-şi vadă propria compoziție. Îmi vine să-mi întind mâna în jos spre el şi să-l mângâi pe păr, să-i zic că o să fie bine. Însă n-ar fi adevărat. Cum să spui aşa ceva când e vorba de un război?

Avea alte aşteptări de la mine, îmi închipui. Doar îmi datorez existența războiului. Însă odată ce depind de el înseamnă că trebuie să-l înțeleg. Şi, dacă doreşte să scrie despre el, şi poetul trebuie s-o facă. Acum învață că, în orice război, învingătorii pot ajunge la fel de pustiiți ca învinşii. Nu şi-au pierdut viața, însă pentru ea au renunțat la orice altceva. Sacrifică un lucru pe care, înainte să-l piardă, nici nu ştiau că îl au. Astfel că acela în stare să câştige războiul rareori poate supraviețui păcii.

Poetul nu vrea, poate, să învețe lucrul ăsta, însă trebuie.

36

Cassandra

Cassandra trebuia să recunoască – pedeapsa lui Apollo era de o cruzime aproape desăvârşită. Tânjise după darul profeției. Tânjise tare mult. Petrecuse atâtea ceasuri la templu cu fratele ei, Helenos. Amândoi cu bucle brune revărsate pe umeri şi ochi negri, însă doar unul destul de frumos ca să trezească interesul zeului. Îl iubea pe Helenos, însă ca atâția gemeni, simțea că îi trebuie ceva anume pe care el nu-l poseda, ca să ştie limpede unde sfârşeşte el şi începe ea. El îi spusese dintotdeauna că se deosebea destul de el prin frumusețea ei. Însă ea îşi dorea ceva mai mult, ceva ce n-avea să se şteargă cu vremea.

În răcoarea nopții, Apollo i s-a înfățişat în sfârşit. Uneori mai dormea cu Helenos la templu, dacă ritualurile îi țineau acolo până târziu – el la stânga uşii, iar ea la dreapta. Îşi

vârau perne moi sub capete, şi ea se învelea într-o mantie neterminată ca într-o pătură. Nu era sacrilegiu să te foloseşti de veşmintele zeului atâta timp cât mai era de lucru la broderie şi încă nu îi fuseseră consacrate. Aşadar, când s-a ivit zeul, stătea îngenuncheat la ceafa ei, lingându-i lobul urechii ca s-o trezească. S-a deşteptat tresărind, crezând că îi şopteşte o viperă în ureche. S-a ridicat în capul oaselor şi s-a întors, aşteptându-se s-o vadă şerpuind pe piatra albă şi rece. În schimb, s-a trezit în faţă cu un zeu strălucitor, ceva mai mare de statură decât un om şi luminat ciudat pe dinăuntru. A cerut-o şi l-a refuzat. A mai cerut-o o dată şi, acum, că se dezmeticise de tot, l-a refuzat a doua oară, dacă nu-i dădea ceva la schimb.

— Ce vrei?

— Să văd viitorul, a spus ea.

— Pentru unii e un blestem, i-a răspuns el.

Părul său de aur, revărsându-se pe spate în valuri bogate, îi strălucea orbitor. Era frumos, însă şi cumva rece, în pofida razelor calde pe care le răspândea. S-a trezit că-şi mijeşte ochii, altfel i-ar fi dat lacrimile.

— Însă dacă asta vrei, asta vei primi.

Se aştepta să facă ceva, să-şi ducă mâna aurie la fruntea ei. Însă el a stat nemişcat lângă ea cât i-au năpădit viziunile mintea. Tot ce fusese i se părea cumva mai puţin aievea decât tot ce urma.

— Acum dă-mi ce-mi datorezi, i-a spus el întinzând mâna să-i atingă pielea, ce părea aproape albăstruie pe lângă strălucirea lui.

O stăpânea viziunea a ceea ce urma să se petreacă. Ce urma să devină zeul acela o înspăimânta atât de tare, încât s-a cuprins cu braţele şi şi-a dus genunchii la piept.

— Nu, a spus. Nu.

Cât ai clipi din ochi, frumuseţea lui Apollo s-a preschimbat. Arcaşul veşnic tânăr şi strălucitor a devenit un

bărbat crud şi răzbunător, încleştându-şi palma întinsă într-un pumn.

— Îndrăzneşti să mă refuzi? a întrebat-o. Îndrăzneşti să-ți refuzi zeul după ce te-ai tocmit cu el?

A închis bine ochii şi a încercat să-i înăbuşe glasul tunător îndesându-şi pumnii în urechi. Unde era Helenos? Cum de nu se trezise? Apollo s-a repezit la ea ca un şarpe spre pradă. Dintr-odată i-a simțit saliva acră în gură, apoi s-a făcut nevăzut.

N-o mai scuipase nimeni până atunci; şi-a frecat dezgustată limba cu degetele. Însă răul fusese făcut. Profețiile îi curgeau necurmat, fără greş. Dar darul convingerii – care făcea ca vorbele desprinse de pe limba spurcată să-i fie crezute – era pierdut. A ştiut-o cu mult înainte să mai rostească ceva. Deja vedea că nimeni dintre cei dragi n-o va mai crede – nici măcar Helenos. Vedea că toate prevestirile ei se vor pierde în urechile care refuzau să o creadă. Se vedea bolborosindu-şi frustrarea când nimeni n-o asculta. Şi şi-a dat seama că, dintr-o mişcare, Apollo o blestemase să trăiască toată viața singură şi, din câte se părea, nebună. Singura ei mângâiere – ca o luminiță slabă în beznă – era că nu va fi deloc nebună. Însă va şti mereu ce urmează. Şi tot ce urma o îngrozea.

Cu vremea, Cassandra învățase să trăiască cu grozăvia care o lovise. La început, povara tuturor tragediilor – tuturor bolilor, morților, tuturor cunoscuților şi necunoscuților pe care-i întâlnea – a copleşit-o cu totul. Se trezea urlându-şi prevestirile oricui îi ieşea în cale, încercând să alunge nenorocirile. Cu cât se străduia mai tare, cu atât oamenii se arătau mai surzi. De-atâtea ori îi văzuse cutremurându-se în clipa când ceea ce profețise ea – nesocotită de ei – chiar se întâmpla. Uneori parcă le citea în ochi o scânteie de recunoaştere, de parcă ştiau într-un ungher al minții lor că îi prevenise. Însă scânteia se stingea curând, lăsând în locul

ei o duşmănie şi mai aprigă pentru preoteasa gângavă, pe care toţi o puneau pe seama smintelilor ei. Curând n-a mai putut să vadă pe nimeni în afară de rudele şi slugile ei apropiate, căci aşa se vedea silită să dea ochii cu alte şi alte tragedii, pe lângă pruncii născuţi morţi, soţii bolnavi şi părinţii betegi care-i năpădeau deja mintea. Aşadar, când au închis-o într-o odaie cu pereţi groşi din fortăreaţă cu o singură sclavă (ai cărei copii vor muri de rană neîngrijită şi care se va spânzura într-un sfârşit cu cordonul cu care se lega la tunică), s-a simţit uşurată.

Era o încăpere întunecoasă, cu ferestruici săpate sus în pereţi, care-i amintea de templu. Mai venea Helenos s-o vadă şi jalea pe care o simţea ştiind ce va face îi era uşurată de gândul că va scăpa teafăr din război, chiar dacă grecii îl vor lua prizonier. Însă mai ştia şi că mama ei va muri încredinţată că toţi fiii i-au fost ucişi, odată ce nu putea s-o creadă pe Cassandra. Şi cum se putea ca preaiubitul ei geamăn să trădeze Troia pentru mişelul Odiseu? Să se folosească de darul profeţiei cu care se alesese – mai slab decât al surorii sale, însă cu avantajul de a se face auzit – pentru a trăda oraşul lor? Şi numai pentru că nu câştigase mâna Elenei după moartea lui Paris, deşi cu siguranţă ştia că Elena din Troia urma să redevină Elena din Sparta. Cassandra parcă-i mirosea deja pe piele praful de pe pietrele Peloponesului – Elena n-avea să rămână la Troia odată războiul sfârşit.

Cassandra nici n-a trebuit să se străduiască să-şi ierte fratele, văzuse cât de tare îl schimonosea pizma cu mult înainte să se întâmple. Îşi purta invidia precum o pasăre aripile – era parte din el. L-a socotit mai departe nevinovat, deşi îi vedea prea bine vina viitoare. Chiar şi în ziua când Troia s-a prăbuşit, tot se mai agăţa de asta, cum se agăţa de picioarele statuii Atenei când a smuls-o un războinic grec de păr din adăpost, siluind-o apoi pe podeaua templului.

La un an de la blestemul lui Apollo, se ascuţise de la starea de rău care-i însoţea adesea viziunile. Nu ştia niciodată dacă greaţa era parte din viziune sau era o consecinţă a grozăviilor pe care le vedea. Îi venea greu să mănânce şi să nu verse când era în puterea profeţiilor sale. Însă, încet-încet, a învăţat să stăpânească o parte din efectele viziunilor, odată ce se concentra asupra părţii dinainte sau de după cea mai mare nenorocire care avea să se abată asupra cuiva (pe care o vedea prima şi cel mai limpede dintre toate).

Iar uneori, desigur, viziunile sale o mângâiau. Astfel că, odată ce a căzut Troia şi a fugit la templul Atenei, a ştiut că rugile sale de a primi adăpost acolo nu-i vor fi ascultate, aşa că nu s-a tulburat deloc. Până şi când războinicul grec Aiax îi smulgea pletele ca s-o desprindă de statuia zeiţei, când a ciobit piciorul de piatră ca să-i dezlipească degetele disperate, când se împingea în ea şi când ţipa însângerată de durere, ştia că violul ei va fi răzbunat. L-a văzut pe mişelul Odiseu cerându-le aheilor să-l pedepsească pe Aiax pentru că pângărise templul şi chipul Atenei şi i-a văzut pe greci ignorându-l. Însă mai ştia şi că Atena îşi va găsi răzbunarea – zeiţa nu-i va ierta niciunui grec jignirea – în afară de Odiseu. Nu-i aducea înapoi pletele şi fecioria sfâşiată, dar se mângâia oricum cu gândul.

Şi după ce trăise atâta vreme ştiind cu groază despre jaful care urma la Troia, despre măcelul în care vor cădea atâţia fraţi, tatăl, sora şi nepotul, poate că se simţea la fel de uşurată ca aheii să vadă cetatea căzând. Să aştepte să se întâmple nenorocirea era mai chinuitor decât nenorocirea în sine şi măcar când au izbucnit flăcările, groaza i-a încetat. Sau o parte din ea.

Când strigătele Andromacăi văzându-şi fiul răpit i-au străpuns inima sfredelită, Cassandra a încercat să-şi îndrepte atenţia asupra cumnatei sale aşa cum va ajunge

într-un an, doi ani, cinci ani, zece. Însă metoda aceea care dăduse roade în trecut acum nu mai mergea. Oriunde se uita, nu vedea decât nenorocire – năpastele abătute în capul Andromacăi şi al lui Hecabe o copleşeau cu totul. Ca întotdeauna când îşi vedea simțurile luate cu asalt, s-a întors în sinea sa la cea mai cumplită grozăvie dintre toate. A încercat să respire rar, ştiind că uneori o ajuta să-şi înăbuşe panica. Însă nu reuşea. Pentru ea nu mai urma nimic după cea mai mare năpastă. Cea mai mare năpastă care o aştepta o va costa viața şi viețile...

O clipă n-a mai putut să respire şi şi-a pierdut cunoştința.

*

Nici somnul nu-i dădea răgaz Cassandrei. Viziunile i se înfățişau drept vise, la fel de vii ca în trezie. Dintotdeauna ştiuse că Agamemnon o va cere pentru el, deşi niciodată nu ştiuse de ce – vedea doar viitorul acelora în prezența cărora se afla, astfel că nu-i fusese limpede decât propriul rol până când au venit oştenii s-o târască de pe stâncă până la regele lor.

Cassandra a fost ultima din casa lui Priam care a părăsit Troada. Nici Hecabe, nici Andromaca nu mai rămăseseră să-i ureze rămas-bun. Hecabe deja plecase pe mare cu Odiseu, pentru a-şi afla răzbunarea asupra lui Polimestor. Iar Andromaca era la Neoptolem. Însă nu-şi putea trece timpul cu gândul la Andromaca, oricât a încercat. Avea să se gândească iar la cumnata sa în timpul călătoriei spre Grecia. Nici nu va putea să facă altceva.

Când a dat cu ochii de Agamemnon, l-a recunoscut pe dată, înfiorată. Insul acela buhăit şi încăruntit, cu părul rărit dat cu undelemn şi colacul de grăsime care i se vedea de la o poştă cuprinzându-i mijlocul îi bântuise gândurile. Era aidoma viziunii ei, cu tot cu strâmbătura lui urâtă din buze când s-a uitat la ea şi a rămas dezamăgit.

— E prințesă troiană? și-a întrebat oștenii. E în zdrențe.

— Toate erau în zdrențe, rege, a spus un oștean.

Tonul său de răbdare istovită îi suna atât de cunoscut Cassandrei, încât parcă-l auzea vorbind pe unul dintre frații săi. A trebuit să-și amintească sieși că avea de-a face cu un necunoscut al cărui glas îl mai auzise de sute de ori.

— Ea e preoteasa, fiica lui Priam și a lui Hecabe.

Agamemnon a dat din cap, țintuind-o acum cu privirea.

— Are un soi de frumusețe, poate, a spus el. Mai ceva decât aceea care s-a dus cu Neoptolem?

Argianul nu și-a trădat deloc enervarea.

— Așa socot, rege, da. Iar femeia care s-a dus cu Neoptolem era doar nora lui Priam, mai știi? Nici măcar nu era troiană get-beget.

— Era văduva lui Hector, nu? a spus Agamemnon.

Nici Cassandra, nici ostenitul argian nu s-au lăsat păcăliți de neștiința lui prefăcută.

— Da, rege, însă nu era troiană. Aceasta – și a împuns-o pe Cassandra cu degetul în spinare – s-a născut în palatul regal. Și a fost preoteasa Troiei. Se zice că însuși Apollo i-a dăruit binecuvântarea sa.

Agamemnon și-a dat ochii peste cap, deși până atunci Cassandra nu înțelesese de ce. Acum, că stătea în fața lui, vedea că de curând mai pierduse o fată, fiica unui preot al lui Apollo. Că atât preotul, cât și zeul însuși se îngrijiseră să fie înapoiată cetății. Vedea fata oglindită în ochii săi, ascunsă după un cort, punându-i frunze în băutură. Așadar, și Agamemnon îl supărase pe Apollo. S-a întrebat cum de-i lăsa Arcașul să se întoarcă în Grecia în loc să se mânie ca Atena și să le răstoarne corabia. Însă degeaba și-ar fi dorit să se înece. Deja știa că va pune piciorul pe pământul Argosului și mai știa și ce o așteaptă acolo.

Gaia

Gaia – Marea Mumă, născută din Haos, cel dintâi dintre zei – şi-a întins mădularele cuprinse de durere şi tot pământul s-a urnit. Munții s-au cutremurat, însă slab, încât nu se cunoştea decât după tremurul frunzelor pe crengile copacilor. De departe auzea larma bărbaților încleştați în luptă şi ştia că urmează o înfruntare şi mai mare. Zeus îi ascultase nemulțumirile, se sfătuise cu fiica ei, Themis, şi se hotărâse. Va fi un război cumplit, aşa cum nu mai cunoscuse omenirea.

Gaia văzuse un război şi mai nimicitor, însă cu multă vreme în urmă. Fusese de față când cu titanomahia, când titanii se războiseră cu zeii olimpieni şi se iscaseră distrugeri de necrezut, fără capăt, asurzitoare. Nici nu crezuse, când îi văzuse pe titani ferecați departe de lumina zilei, pe după uşi de bronz de nedistrus, că va ajunge vreodată să jinduie după un nou război. Însă acum jinduia.

Omenirea era neînchipuit de grea. Erau atât de mulți şi nu dădeau semn să-şi zăgăzuiască veşnica înmulțire. Opriți-vă, îi venea să urle, vă rog, opriți-vă. N-aveți cum să încăpeți toți în golul dintre oceane, n-aveți cum să creşteți destulă hrană pe pământurile dintre munți. N-aveți cum să paşteți destule vite pe pajiştile din jurul oraşelor voastre, n-aveți cum să clădiți destule case pe coamele dealurilor voastre. Trebuie să vă opriți, ca să mă odihnesc şi eu sub povara voastră tot mai grea. Plângea amarnic când auzea scâncetele nou-născuților. Până aici, îşi zicea. Până aici.

Îi aduceau jertfe, ofrande din carne, grâne şi vin. Însă tot erau prea mulți şi o durea trupul să-i care pe toți. I-a trimis solie lui Zeus, fiul lui Cronos, fiul lui Uranus, soțul Gaiei. Zeus n-o va lăsa să sufere. Prea îi dăduse sprijin în trecut. Şi ştia că plângerea ei era cu temei. Ştia că poporul tot mai

numeros nu se putea întreţine. Nu voia să-i spună ea cum să-l mai rărească, era după pofta lui. Avea să se sfătuiască cu Themis şi să convină împreună asupra unui plan. Ordinea divină a lucrurilor se va înstăpâni iarăşi, după ce îndreptau necazul pe care-l pricinuiau muritorii. Gaia şi-a amintit când se îngreunase ultima dată omenirea prea tare – Zeus n-o lăsase prea mult să sufere. Atunci se folosise de războiul Tebei, când şapte luptători dăduseră atacul asupra oraşului şi războiul civil se revărsase în toată Grecia. Însă de data asta aveau de-a face cu un necaz şi mai greu. Era nevoie de un război şi mai mare.

A simțit cum o cuprinde mâhnirea – doar menirea ei era să-i hrănească şi să-i înzestreze pe oameni. Dar îi luau mereu mai mult decât putea să dea. Uitându-se peste meleagurile sale, vedea pomi pustiiți de roade, câmpuri arate până nu mai era nicio recoltă de smuls. De ce nu puteau oamenii să se arate mai puțin lacomi? se întreba. Mâhnirea i s-a preschimbat în enervare. Şi de ce nu puteau să ia seama la învățăturile lui Zeus? Doar stăteau destul prin templele lui. De ce nu se uitau la războaiele care secaseră Teba, ca să priceapă că era nevoie de ele pentru că nu-şi mai potoleau odată pofta? Că, dacă o țineau tot aşa, aveau să se golească mările de peşte şi uscatul de grâne?

Când aveau să fie mai puțini bărbați, mai puține femei, mai puțini copii, avea să-i jelească pe cei prăpădiți, ştiind însă că era singurul răspuns. Era atât de obosită, că simțea cum se lasă sub ei. Iertați-mă, le-a şoptit ea în adierea vântului. Iertați-mă, dar nu mai pot să vă țin pe toți.

38

Penelopa

Odiseu,

Crede-mă, nici nu ştiu de unde să încep. Însă, cum fără îndoială eşti mort de acum, nu-mi închipui că mai contează cine ştie ce. Aş putea să zbier în hău şi vorbele mele ar ajunge la tine la fel de uşor ca o solie. Poate asta şi fac. Dacă e pe-aşa, pesemne că trezesc un ecou, căci aş putea să jur că uneori mă aud răcnind de una singură.

E din ce în ce mai bine. Zece ani la război împotriva unei cetăți, alături de toate forțele pe care a putut să le strângă Grecia. Pare ridicol, nu-i aşa? Şi aceşti ani de absență sunt cei mai îndreptățiți. Zece ani de război, urmați de trei ani încheiați de rătăcire pe mări, neizbutind să te întorci acasă din cine ştie ce temei, şi apoi încă unul. Ai dat de un monstru. Ai dat de o vrăjitoare. V-au distrus canibalii corăbiile. Ți-a mâncat un vârtej prietenii. Nici Telemah n-ar fi reuşit să născocească asemenea pretexte când era băiețel. Acum nu mai e, desigur. A împlinit douăzeci de ani. E bărbat în toată firea, doar nevasta şi copiii îi mai lipsesc. Şi tatăl, desigur. Însă arareori pare că te gândeşti la asta.

Iar acum încă şapte ani – şapte! Odiseu, îți mai aminteşti măcar ce înseamnă asta? Încă douăzeci şi opt de anotimpuri, încă şapte recolte, băieți care au crescut mari, mame care s-au prăpădit, tați care s-au îmbolnăvit – şi nici o vorbă de la tine. Însă stai liniştit (sunt sigură că ai tot stat în ultima vreme), bardul îți poartă povestea. Te țin prizonier, din câte cântă el, pe insula Ogigia. Prizonier, l-am întrebat când a ajuns prima oară aici cu cântul tău. Cine-l ține prizonier? Ce temnicer crud îmi ține soțul închis departe de lumina zilei, lipsindu-l de drepturile sale de om liber? Ce crud tiran, cu care forțe ar putea să-l țină prizonier pe sărmanul meu Odiseu?

Ce-i drept, măcar a avut atâta decență să se arate ruşinat. Niciun tiran, a zis. Niciun bărbat nu te ținea prizonier (parcă ar fi de-acum un clenci de-al tău, Odiseu –

cine l-a orbit pe ciclop? Nimeni. Cine te ține prizonier? Nimeni). Până la urmă, după ce l-am descusut bine, a recunoscut că de fapt o femeie te-a luat prizonier. Vreo hoaşcă îngrozitoare? l-am întrebat. Care trăieşte într-o dărâmătură din pădure şi te-a înfiat ca să-i tai lemne şi să-i vânezi mistreți pentru ospețe? Nu, mi-a răspuns el ruşinat. O nimfă. O nimfă mai lipsea.

O cheamă Calipso, din câte mi s-a spus. Nu mă mir că a încercat să-mi ascundă partea asta. Ar avea – dacă e să dau crezare bardului – o voce încântătoare. Ei, mereu ți-au plăcut cântările, nu-i aşa? Poate îți aminteşte de femeile-păsări pe care ți-ai dorit cu atâta disperare să le asculți.

Insula ei e pierdută cine ştie unde, departe de Itaca, departe de tot. Trăieşte într-o peşteră mare, ceea ce mie îmi aminteşte de o jivină, însă se pare că are o vatră în care arde buşteni de cedru, să se încălzească şi să miroasă a cămin adevărat. Pe vremuri căminul tău era desigur Itaca, însă poate că buştenii noştri nu se mai ridică la înălțimea aşteptărilor tale. În jurul peşterii cică ar avea bungeturi îndesate, vorbe despre care mie mi s-a părut că spun altceva când l-am auzit pe bard cântând prima oară, aşa că l-am amenințat că pun să-l biciuie. M-a încredințat că nu descrie nimic deşănțat, numai plopi şi chiparoşi în scorburile cărora sălăşluiesc bufnițe, şoimi şi alte asemenea păsări. Nu m-am lămurit dacă nu cumva râde de mine. Întregul peisaj pare absolut idilic – întreaga temniță, adică –, cu o boltă de vie încărcată de struguri pârguiți la gura peşterii, izvoare cu apă dulce şopotind prin apropiere. Pajişti cu pătrunjel şi violete ici-colo – bănuiesc că îi place culoarea. Sau poate le paşte. La câte ibovnice ai avut, Odiseu, mi-e din ce în ce mai greu să-mi dau seama.

Iar Calipso pare să se fi arătat o gazdă desăvârşită, atâta timp cât nu iei în seamă faptul că eşti – mi se pare aproape ciudat că mai țin minte – soțul meu şi nu al ei. Bardul o

înfățişează ca pe o țesătoare minunată la războiul ei de aur, de pildă, lucru care desigur că ți s-a părut de toată lauda. Pesemne că, după naufragiu, îți trebuia o pelerină nouă, îmi închipui.

Şi eu m-am apucat de țesut, dacă te interesează cumva. Pesemne că te întrebi ce-am mai făcut în ultimii douăzeci de ani – în răstimpul ăsta aş fi putut să țes pelerine pentru toată Itaca. Şi poate că asta aş fi făcut dacă n-aş fi țesut la nesfârşit un linţoliu. Nu, nu deznădăjdui, tatăl tău n-a plecat la mama ta, spre Tărâmul Morților. Laerte e în viață, deşi e bătrân şi slăbit, încovoiat aproape de tot de jale, tot aşteptând să i se întoarcă fiul.

Însă lipseşti de atâta vreme, Odiseu, că Itaca nu te mai recunoaşte drept rege. Unele familii mai vechi te recunosc, desigur. Îți rămân credincioase, ca mine. Însă şi mai mulți tineri se luptă să-ți fure rangul. Să-i vezi cum se ciocnesc cap în cap ca cerbii. Speram să prindă Telemah destulă virtute ca să-i alunge de aici, însă e un tânăr tăcut şi prevăzător, care plânge uşor. A crescut fără tată, desigur, aşa încât nu prea ştie cum se cuvine să fie. Mulți ani am avut eu tăria să-i țin la distanță, invocându-ți bunul renume. Ne veneau isprăvi atât de formidabile de la Troia. Erai un rege războinic, nimeni n-ar fi îndrăznit să iasă din cuvântul soției tale.

Însă poveştile acelea s-au învechit de mult. Oare când am primit ultima oară veşti despre tine? Acum şapte ani, când dădeai piept cu o sumedenie de piedici de netrecut şi de necrezut, una după alta. După ce şi-au dus barzii îndeletnicirea la bun sfârşit, nimeni nu mai ştia dacă mai trăieşti sau ai murit cumva. Şapte ani fără veşti înseamnă că cei mai mulți itacieni s-au încredințat că eşti mort. Eu, una, nu îndur gândul că ai murit, însă nici nu-mi vine să cred că trăieşti. Poate că ție îți țes linţoliu. Fiii de nobili prea mici să fi plecat cu tine acum atâta amar de vreme acum s-

au făcut mari, răsfăţaţi şi trufaşi. Toţi sunt încredinţaţi că merită să-ţi ia locul. Toţi ştiu că cea mai bună cale este să-ţi ia văduva de soţie. Şi iată-mă aşa, Odiseu, cu casa plină de tinerei care mănâncă şi beau tot ce avem prin cămări.

Mai ştii vinul, grânele şi uleiul pe care-l ţineam în butoaie sub sala cea mare? Odată, mai ţii minte, mă cuprindeam cu braţele când coboram treptele reci de piatră spre cămară, lăsând în urmă arşiţa şi lumina soarelui. Prima oară când s-a întâmplat, ai crezut că tremur de frig. Ţi-ai desfăcut fibulele pelerinei şi mi-ai azvârlit-o pe umeri. Simţindu-ţi mirosul pe lâna moale, mi-a venit să plâng de încântare. (Eram, desigur, însărcinată. De felul meu, nu sunt aşa o neghioabă sentimentală.) Astfel că m-am învelit în tine şi am respirat adânc. Însă data următoare şi tot aşa, ai băgat de seamă că mereu mă cuprind cu braţele în cămară, fie că mi-era frig, fie că nu. Nici nu m-ai mai întrebat – ai ştiut că o făceam pentru că mă simţeam mereu fericită. Mulţumită că, orice ne-ar fi adus iarna, eram pregătiţi. Aveam atâtea merinde ferite de mucegai şi de şoareci în cămara noastră rece şi uscată.

Ei bine, merindele acestea sunt pe sfârşite de-acum. Toţi neciopliţii ăştia, parcă crescuţi prin văgăuni, au dat iama la mine în casă şi au ras tot ce-au găsit înăuntru. Se culcă cu slujnicele mele, aşa că nici nu mai ştiu în cine să mă încred. Şi dacă nu-ţi vine cheful să treci la fapte când îţi ştii nevasta în primejdie, află că uneltesc să-ţi ucidă fiul. E plecat după veşti despre tatăl său – la Pilos, cred, şi Sparta, poate. Aşa că, până una-alta, e teafăr (pe cât de teafăr poate fi călătorul care se îndepărtează de casă. Trag nădejde că tu eşti excepţia). Însă tot se va întoarce odată şi n-au să-i dea pace prea mult.

Telemah trage nădejde cel mai mult că mă voi căsători cu unul dintre tinerii aceştia arătoşi şi lacomi, iar astfel nu se va mai simţi atât de ameninţat. Asta ţi-ai dori şi tu, Odiseu,

dacă ai mai trăi? Nu pot să mă prefac că nu m-am gândit la asta. Sunt toți atât de tinerei. Iar eu nu sunt. Mă ispitește carnea lor tare şi tânără. Doar nici tu nu mi-ai rămas credincios, la urma urmei. Doar atâtea cânturi din Ahaia şi de mai departe îți înfățişează aventurile extraconjugale. Atâția copii învață să cânte la liră melodii despre femeile tale. Şi nimfele tale. Şi zeițele tale.

M-ai umilit crunt şi chiar mă ispiteşte să-ți fac la fel. Un tânăr ar fi o adevărată desfătare. Şi mi-ar mai şi mulțumi. Însă, vai, Odiseu, sunt toți atât de nătângi. Nu-i înghit deloc. Mai bine mi-aş vedea întors acasă soțul bătrân şi isteț decât să-mi pun pirostriile cu un tinerel fără minte. Ce-am avea de vorbit? Deşi îmi închipui că nu ar avea cine ştie ce chef de vorbă. Tinerii rareori au.

De trei ani îi duc cu vorba (pentru tine e nimica toată, fireşte, însă pentru o femeie care-şi vede casa năpădită de musafiri nepoftiți e o viață de om), zicându-le că nu pot să mă mărit până nu termin de țesut linţoliul lui Laerte. Desigur că mă cred. E atât de încovoiat şi de ostenit, că nu-l văd s-o ducă încă o noapte. Şi, pentru o femeie, țesutul e o îndeletnicire atât de neprihănită. Întotdeauna m-am priceput, cum bine ştii. Însă linţoliul nu se mai termină. Cum ziceam, sunt proşti. Aşa că nici nu le-a trecut prin cap că ziua țes la linţoliu şi noaptea îl deşir la loc. Tu te-ai fi prins pe loc dacă ai fi văzut atâta muncă fără roade. Poate nici nu le-a trecut prin cap că o femeie s-ar strădui atâta să-i păcălească. Deşiratul ia întocmai la fel de mult ca țesutul, fireşte. Suveica trebuie să se plimbe peste ițele urzelii întocmai cu aceleaşi mişcări. Aşa că trei ani încheiați am tot făcut şi desfăcut, am tot înaintat şi dat înapoi.

Nici acum nu m-ar fi mirosit de nu m-ar fi trădat o slujnică iubitului ei. Aş fi putut s-o trimit la spânzurătoare. Însă era deja prea târziu, era sub pavăza lui. Iar eu pe a mea mi-o pierdusem.

Bardul îmi spune că stai cu ochii aţintiţi la ocean, topindu-te de atâta dor de casă. Că te rogi de Calipso să te lase să pleci. Că îi făgăduieşti că, deşi nu sunt aşa frumoasă ca ea, mai ales că au trecut atâţia ani, sunt soţia ta şi mă iubeşti oricum. Nu pot să mint, Odiseu. Mai bine n-ai fi spus aşa ceva. Nimeni nu vrea să audă din cânturi cât de bătrână e şi cât de mult şi-a pierdut frumuseţea.

Astfel că mai bine aş renunţa cu totul la tine, cu tot dorul tău aprig de casă. Mai bine te-aş lăsa în braţele lui Calipso, atât de disperată să-şi găsească soţ, că mi l-a furat pe al meu şi l-a ţinut şapte ani la ea. Numai că bardul a mai cântat ceva zilele trecute. Calipso, a spus el, ţi-a oferit nemurirea, numai să rămâi cu ea pe insula plăcerilor. În chip de consort al nimfei, ai primi darul vieţii veşnice. Iar tu, din câte cântă bardul, ai refuzat.

Un peţitor – îmbătându-se cu vinul meu, desigur – şi-a arătat cu limba împleticită uluiala. Niciun muritor n-ar da cu piciorul vieţii veşnice, a spus el. Una ca asta nu se mai întâmplă în nicio poveste din câte-am auzit. Şi beat criţă cum era, tot cam avea dreptate. Nu mai e nicio poveste în care vreun muritor să primească nemurirea în dar şi să zică nu. Însă tu aşa ai făcut.

Vino acasă, Odiseu. Chiar nu mai pot să aştept.

Penelopa

39

Clitemnestra

Nu-i uşor să porţi zece ani duşmănie cuiva, însă Clitemnestra nici n-a crâcnit. Furia nici nu i-a crescut, nici nu i s-a potolit, ci a fiert la acelaşi foc. Îşi putea încălzi mâinile la ea în nopţile friguroase şi se putea călăuzi după

lumina ei când în palat se lăsa bezna. N-avea să-l ierte în veci pe Agamemnon că-i omorâse copila cea mare, pe Ifigenia. Nici că-şi înşelase mişeleşte soţia şi fiica cu ideea măritişului. Astfel că nu-i mai rămânea decât să se gândească cum să se răzbune pe el şi cum să-i înduplece pe zei să-i privească faptele cu ochi buni. Era sigură că Artemis ar fi de partea ei, căci totul se petrecuse din pricina jignirii pe care i-o adusese Agamemnon cu atâţia ani în urmă, la Aulida. Preotul propusese sacrificarea Ifigeniei pentru a o recâştiga pe Artemis de partea argienilor şi a se bucura de vânturi prielnice până la Troia. Însă dacă zeiţa se mâniase o dată pe Agamemnon, avea să se mânie şi a doua oară. Doar soţia lui o ştia prea bine.

La început, Clitemnestra nu şi-a pus în cap să-l omoare. Un an, doi s-a rugat zi de zi să fie ucis în război şi s-a mai rugat şi să aibă parte de o moarte ruşinoasă. Să nu cadă pe câmpul de luptă troian (greu de crezut, căci mai mult stătea dosit după oştenii lui), ci să-l înjunghie vreun om de încredere în toiul nopţii. Însă iată că anii treceau şi el era tot în viaţă.

După primii cinci ani, a hotărât să schimbe foaia. În fiecare zi care trecea fără să-l omoare careva, se apuca chiar ea să-i plănuiască moartea după întoarcerea la Micene. Era un plan complicat, care o încânta la culme. De cum se trezea la crăpatul zorilor, se gândea în voie la el, din toate unghiurile şi în toate ungherele, până când era pe deplin mulţumită. Trebuia să fie permanent pregătită, căci cine ştie când se sfârşea războiul acela fără sfârşit? Iar răzbunarea ei trebuia să fie tocmai pe măsură. Dacă îl omora pur şi simplu, nu i-ar fi plătit-o pentru grozăviile lui.

Primul pas a fost să-i trimită solie lui Egist, vărul şi vrăjmaşul de moarte al lui Agamemnon, poftindu-l la curtea regală din Micene. Totul a durat o vreme, i-a luat câteva luni să-l convingă că nu e nicio capcană la mijloc. Până şi slugile

s-au îngrozit că ia legătura cu fiul lui Tieste. Însă Clitemnestra n-avea nevoie să-i aplaude şi nici măcar să-i înțeleagă faptele. De fapt spera să se întâmple chiar pe dos.

Dibace şi stăruitoare cum era, până la urmă a sosit şi Egist la Micene, însoțit de străjile sale. Sclavii au zorit prin marile săli ale palatului, să-i dea de ştire stăpânei că marele duşman al casei regale era afară şi cerea să-l primească. S-au minunat când s-a ridicat şi a pornit întins spre porțile palatului, să-l întâmpine, certându-i pentru că încălcaseră legile ospitalității lăsând patru bărbați înarmați în curte, în loc să-i poftească în palat.

Clitemnestra nu-l cunoscuse pe Egist până atunci (era o duşmănie tare veche în familia lor) şi s-a mirat să vadă cât de puțin semănau verii între ei. La gură aducea cu o femeie, la fel ca Agamemnon, pe care deja nu-l mai socotea drept soț, ci doar duşman. Părul îi creştea pe spate din acelaşi smoc de la jumătatea frunții. Însă Egist era mai tânăr şi mai înalt, aproape mlădios. La chip părea nesigur, de parcă era neliniştit, însă încerca să nu se trădeze. Se întreba dacă luptase vreodată cu spada în mână. Dar curând nu s-a mai întrebat.

L-a văzut înainte s-o vadă el, urmărindu-l cum se uita în jur, la fortăreața înaltă, căscând gura la cei doi lei de piatră de pe stâlpii porții prin care trecuse până la ea. Intimidat nu era, i s-a părut ei, însă era limpede impresionat.

Sclavii i-au deschis uşile şi a păşit afară, înaltă şi sigură pe sine. L-a văzut cum se schimbă la față. Nelinişte. Însă şi o dorință năpraznică şi neaşteptată.

— Vere, i-a spus ea plecându-se adânc în fața lui. Te rog, pofteşte înăuntru.

Părea nițel fâstâcită, deşi nu era deloc.

— Îmi pare nespus de rău că sclavii mei te-au lăsat să aştepți aici cât s-au dus după mine. Necuviința aceasta nu va rămâne nepedepsită. Voi pune să fie toți biciuiți.

Egist s-a schimbat iar la chip, zâmbindu-i însuflețit.

— Nu face nimic, doamna mea. N-am aşteptat mult şi aşa am apucat să admirăm splendida privelişte.

A arătat în spate, spre munții care se pierdeau în zările albastre. Micene era adăpostită nemaipomenit de bine, împresurată din toate părțile de pământurile Clitemnestrei. Le-ar fi fost – cum îşi zicea adesea – chiar uşor să se apere.

— Eşti mult prea binevoitor, vere, i-a spus ea îndreptându-se de spate.

— Te rog, nu biciui sclavii din pricina mea, a spus el. Nu e nevoie.

I-a văzut aerele de mărinimie şi stăpânirea de sine. Totul avea să fie floare la ureche.

— Voi face orice îmi spui, i-a răspuns ea. Doar eşti musafirul meu preacinstit. Ai dori să intri, să-ți oferim băuturi cu care să-ți astâmperi setea?

— M-aş simți onorat.

— Pe mine mă onorezi cu prezența ta, a spus ea. Doresc şi oştenii tăi să te însoțească? Ori preferi să stai fără ei la masă?

Străjile lui Egist îşi ştiau prea bine rolul ca să-şi trădeze mirarea. O femeie măritată – regină – care se oferea să stea singură la masă cu un bărbat pe care de-abia îl cunoscuse? Nu prea se obişnuia aşa ceva. Însă una dintre străji a ridicat din umeri, cine ştie cum se purta lumea la Micene?

— Oamenii mei vor mânca cu slugile, dacă n-ai nimic împotrivă, a spus Egist.

Clitemnestra a încuviințat, făcând semn sclavilor.

— Dați-le de mâncare oştenilor, le-a luat mult să ajungă aici, a spus ea. Nu vin de departe, ştiu. Însă ne-a luat atâția ani să reunim cele două ramuri ale familiei, încât mă gândesc că drumul vi s-a părut fără sfârşit.

A luat mâinile lui Egist într-ale sale.

— Acum avem prilejul să îndreptăm vechile nedreptăți, i-a spus trăgându-l puțin mai spre ea, încât era să se poticnească pe picioare. Vino cu mine. Ne vom începe prietenia bând vin.

Şi, pe când îl lua de braț pe străinul acela, conducându-l pe coridoarele palatului ei, amândoi şi-au dat seama că – el, în tunica de călătorie şi ea, în rochia lungă şi vaporoasă – îşi potriveau de minune paşii. Ea îi arăta frumoasele tapiserii – din cea mai fină şi profundă purpură – cu care erau împodobiți pereții. El îşi dădea seama cât de bogată e ea şi fără să-şi îndrepte privirea spre lucrăturile mai opulente. Însă privind la nodurile țesăturilor din care erau alcătuite modelele lor atât de minunate şi precis alcătuite, Clitemnestra ştia cât se poate de bine că tot aşa îşi țesea şi ea pânza cea nouă. Şi, odată făcute, nodurile tapiseriei sale nu vor mai putea fi desfăcute în veci. S-a înfiorat încântată, strângându-l mai bine de braț pe Egist.

*

Să-l seducă s-a dovedit a fi cea mai uşoară şi mai plăcută sarcină din câte îşi amintea. Egist îşi dorea din inimă să-l placă cineva şi era disperat să i se spună ce să facă. Îi adora pielea tânără, mădularele agile şi talia îngustă. Îl iubea în bezna adâncă a nopții şi cu atât mai mult când soarele dimineții îi poleia pielea în aur. Uneori trebuia să-şi reamintească sieşi că îşi pusese în gând ceva mult mai ambițios decât să-şi înşele soțul cu duşmanul său juruit. Însă nu uita niciodată mai mult de câteva clipe, oricât i-ar fi distras el atenția.

Odată ce i-a câştigat devotamentul, cu greu i l-ar mai fi pierdut. La fire mai că semăna cu un câine – abia îl îndupleca să nu se țină după ea prin palat. Pe Agamemnon îl ura la fel de mult ca ea, dacă nu mai mult, iar aşa aveau mereu despre ce vorbi. Ura de asemenea orice îi amintea că ea avusese o viață a ei înainte să se ivească el, disprețuindu-

i deopotrivă pe Oreste şi Electra. Cei doi băieți – îi era greu să-l privească altfel pe Egist – fuseseră cât pe ce să se încaiere de mai multe ori. Astfel că pe Oreste l-a trimis la nişte rude îndepărtate. Voia să-l ştie teafăr şi nevătămat şi altfel nu ştia cum să facă. Nu se îndoia că Egist l-ar ucide curând şi Oreste nu se arătase încă prea priceput în lupte. În privința aceasta, îi semăna tatălui său, socotea ea. Îi plăcea că iubitul ei se mânia uşor, însă niciodată pe ea.

Clitemnestra nu prea ar fi avut de ce să se plângă dacă n-ar fi avut nicio fiică. Stafia Ifigeniei n-o părăsea niciodată – uneori simțea răsuflarea fiicei sale pe gât. O luase pe Ifigenia înapoi la Micene din Aulida şi o îngropase în primul loc pe care îl socotise preotul potrivit (deşi habar n-avea de ce mai trebuia să ia seama la vorbele vreunui preot, după tot ceea ce-i răpise unul dintre ei). An de an jertfea câte o şuviță de păr la data când murise Ifigenia. Însă fiica ei nu-şi putea găsi odihna, nerăzbunată cum era. Şi an de an Clitemnestra se pleca în fața mormântului ei, făgăduind că îl va pedepsi pe bărbatul care o zămislise şi apoi o omorâse. Dar războiul se tot lungea şi nu putea să-şi respecte făgăduiala. Astfel încât Ifigenia tot cu ea a rămas.

Şi Electra o bântuia la fel de tare. În fiecare zi îşi dorea ca Agamemnon s-o fi jertfit pe Electra în locul Ifigeniei. Din motive pe care Clitemnestra nu le înțelegea, fiica ei în viață îşi idolatriza tatăl absent, nepărând să-i pese că retezase beregata surorii sale de dragul vântului ce va să vină. Dacă asta a fost voia zeilor, i-a spus ea odată, când Clitemnestra a întrebat-o, a implorat-o mai degrabă să-i spună cum de putea să se arate atât de nepăsătoare când venea vorba de sora ei. Desigur, Electra nu apucase s-o cunoască pe Ifigenia, prunc fiind. Nici pe tatăl său nu apucase să-l cunoască. Însă cum îşi ura mama şi pe Egist la fel de tare cum o dispreţuia el, a ales să se alieze cu un ucigaş. Măcar

atâta lucru aveau în comun mama şi fiica, îşi zicea Clitemnestra. Deşi Egist nu devenise încă ucigaş.

Clitemnestra era din ce în ce mai încredinţată că zeii îi vor ţine partea. Ştia că Agamemnon îi jignise în înfruntarea din Troia. Nerod necioplit ce era, fireşte că aşa făcuse. Orice zeu s-ar fi arătat jignit să vadă un asemenea ţopârlan făcând umbră pământului, d-apoi să se fălească cu rangul lui regesc. La Aulida îl pedepsiseră pe bună dreptate pentru trufia sa. Însă nu credea câtuşi de puţin că-şi doriseră să-i răscumpere preaiubita ei fiică greşeala. De ce şi-ar fi dorit aşa ceva? Ifigenia era doar o copilă.

Iar ucigaşul se arătase – a şovăit în sinea ei, căutând cuvântul potrivit – atât de necinstit. Şi aşa era rău să omori o fată, o fiică. Însă s-o mai şi faci într-un ritual care-i batjocorea tinereţea şi fecioria! O nuntă închipuită! Oare mai suferise vreo mamă o mai mare cruzime? Să înveşmântezi frumos fata, să-i făgăduieşti un războinic măreţ drept soţ şi apoi s-o hăcuieşti cu spada. Cel puţin ştia că soţul ei îşi câştigase duşmănia lui Ahile, cum îi pătase numele în povestea aceea dezgustătoare. Care prinţ grec nu s-ar arăta pur şi simplu îngrozit să-şi ştie numele folosit drept momeală pentru o fată lipsită de apărare? Poate că Agamemnon era atât de neruşinat încât să se înjosească în asemenea hal, însă alţii aveau mai multă stimă de sine.

Clitemnestra ştia cui să se roage, aşa că s-a rugat tuturor. Lui Artemis, ţinta de la început a jignirii. Lui Himeneu, zeul căsătoriei, a cărui sferă fusese pângărită de acest omor dezgustător. Apoi i s-a rugat Nopţii, ca să-i ascundă planurile de răzbunare. Şi la sfârşit s-a rugat Furiilor, care aveau s-o însoţească în timp ce le ducea voinţa la îndeplinire.

Şi în toată vremea aceasta, a tot trimis iscoade în toate părţile în peninsulă, să-i aducă veşti dinTroia.

*

La nouă ani după ce i-o căsăpiseră pe Ifigenia ca pe un animal, Clitemnestra şi-a trimis ultima oară străjile. Nu te întoarce, i-a zis fiecăruia în parte, până nu-mi dai vestea că vine el înapoi. Trimite vorbă încoace din zece în zece zile, ca să ştiu că eşti viu şi veghezi. Ştia că se plângeau când îi trimitea la datorie din frumosul oraş Micene, să aştepte pe stâncile țărmului, cerând veşti de la toți călătorii sosiți din porturile de la răsărit. Însă puțin îi păsa.

Iar după un an – un an încheiat de aşteptare – i-a sosit în sfârşit răvaşul. I-a sosit în chip de flăcări, ca furia ei. Străjile ei au aprins focuri pe culmile tuturor munților, unul după altul, încât a prins de veste înaintea oricărui oraş grecesc.

Şi-a trimis sclavii cei mai de încredere să afle mai multe. S-au întors pe jos, după ce li se prăbuşiseră caii de oboseală. Corăbiile argiene au plecat de la Troia, i-au dat sclavii de ştire. Cetatea era o ruină acum, toate templele fuseseră dărâmate şi golite. Averile sale fuseseră împărțite în rândurile grecilor şi turnurile i se prăbuşiseră. Bărbații ei meşteri la îmblânzitul cailor fuseseră ucişi şi femeile fuseseră luate sclave. Agamemnon – regele de mult pierdut din Micene – se întorcea acasă cu corabia ticsită de comori şi țiitoare. În doar câteva zile trebuia să pregătească un ospăț pentru a-şi întâmpina soțul. Clitemnestra s-a bucurat în tăcere de veste. Era pregătită.

Întâi şi întâi, i-a mai explicat o dată lui Egist de ce trebuie să se facă nevăzut când se întoarce Agamemnon. Trebuia să stea ascuns şi să împlinească sarcina crucială de a o împiedica pe Electra să vorbească cu tatăl ei, ca să nu le dea planul în vileag prea devreme. Egist era un băiat atât de neînfrânat, că s-ar fi repezit cu sabia în mână la rege de cum acesta s-ar fi arătat pe scara palatului dacă îl lăsa. N-a priceput până nu l-a lămurit ea că aşa ceva ar stârni o răscoală la Micene. Micenienii nu-l prea aveau la inimă pe regele absent al cetății, însă tot nu-şi putea permite să ucidă

un om neînarmat de-abia întors de la război. Mai ales dacă aducea atâtea bogății cu el, cu care să-şi răsplătească supuşii (deşi, ferită de ochii lumii, Clitemnestra se strâmba la gândul că Agamemnon ar fi fost în stare să-şi împartă averea cu altcineva, fie măcar şi cu soția lui).

— Ce să fac cu Electra? a întrebat-o Egist. N-o să meargă nicăieri de bunăvoie cu mine.

— Pune-i un căluş în gură şi azvârle-o în cămară, numai să nu ne pună bețe-n roate, a spus Clitemnestra ridicând din umeri.

Electra înălțase o jertfă de mulțumire când auzise că tatăl ei se întoarce în sfârşit acasă, şi regina nu prea i-o ierta.

— Ți-am zis că au dărâmat templele troiene?

Egist a încuviințat, deşi partea aceea din poveste nu-i stârnise interesul. El se sinchisea mult mai puțin de binecuvântarea zeilor. Când era mic, tatăl său îl învățase că bunăvoința zeilor nu prea conta când venea vorba de voința omului. Însă Clitemnestra a savurat vestea mai mult decât restul. Fireşte că oştenii lui Agamemnon atacaseră templele şi preoții. Dacă era adevărat ce se zvonea, nu plecaseră urechea nici măcar la ruga lui Priam, când se plecase la altarul lui Zeus însuşi. A clătinat din cap, uluită că până şi oamenii care răspundeau la poruncile lui Agamemnon aveau atât de puțin respect pentru regele zeilor. Apoi mai umbla un zvon care o mânia şi o încânta aproape în egală măsură – că concubina pe care o aducea Agamemnon acasă era o preoteasă a lui Apollo. Aşa o îngâmfare i-a tăiat răsuflarea. Să răpească o preoteasă al cărei trup sfânt îi era închinat Arcaşului şi s-o preschimbe în târfa lui. Acum Clitemnestra nu se mai bizuia doar pe sprijinul lui Artemis. Şi Apollo i-ar fi ținut partea.

Număra zilele cât ținea călătoria lui Agamemnon pe ape şi şi-a chemat străjile acasă. Nu mai avea nevoie să-i adeverească zvonurile auzite, avea să afle destul de curând

pe cine aducea regele de odinioară acasă la Micene. S-a pregătit pentru întoarcerea lui. A strecurat o mică minciună despre fiul ei, Oreste. S-a descotorosit de Electra. S-a privit în oglinda ei întunecată, admirându-şi bărbia puternică. Mai bine încerca să-şi ascundă de pe chipul supt foamea care o rodea de zece ani. S-a întrebat cum se preschimbase sora ei, Elena, după toţi anii aceia. Oare era tot atât de frumoasă, de plângeau bărbaţii doar când o vedeau? Şi-a dat ochii peste cap, cu o iritare reînnoită. Pesemne că era.

Şi-a chemat slujnicele şi le-a pus să-i împletească frumos pletele. Cât fusese cu Egist, prinsese obiceiul să şi le lase libere, în ton mai degrabă cu vârsta lui decât cu a ei. Însă, la rangul ei de regină şi doamnă cuviincioasă care-şi întâmpina soţul sosit din aventurile sale pe alte meleaguri, trebuia să arate cu totul altfel. Admirându-şi gâtul zvelt (nu chiar de lebădă ca al Elenei, desigur, însă nici nu trebuie), şi-a dat seama că de-abia aşteaptă să înceapă ziua aceea. Plănuise atâta amar de vreme totul, încât acum îşi făcea o îndoită plăcere – nu doar să-şi ducă răzbunarea la îndeplinire după o aşteptare atât de îndelungată, ci şi să-şi vadă planul dând roade.

*

Clitemnestra l-a simţit dinainte să audă cizmele oştenilor tropotind pe pietrele tari. Ar fi ştiut şi fără iscoade şi focurile lor furioase că Agamemnon e pe undeva prin preajmă. Păsările cântau mai departe, cicadele sfârâiau mai departe, vântul frământa mai departe iarba îngălbenită şi uscată de lângă palat. Însă ştia că se schimbase ceva – simţea focul dogorind înlăuntru. A tras aer în piept şi a rămas aşa, închizând ochii o clipă. Le-a dat poruncă sclavelor ei, care au fugit să-i facă voia aşa cum le învăţase. Au dat jos tapiseriile de pe pereţi, ducându-le la porţile din faţă ale palatului. Sclavele ţineau câte patru de colţuri pânza

purpurie ce părea să licărească în lumina neobişnuită a soarelui.

Era o zi fierbinte şi uscată, iar briza nu aducea deloc răcoarea mării până la fortăreață. Simțea în gură gustul prafului stârnit de oştenii ce mărşăluiau de la corabie spre casă. Drumul o lua de la țărm peste un deal, astfel că i-a auzit înainte să-i zărească. Când au venit de după colț, şi-a pus sclavele să se ploconească umile, plecându-se şi ea adânc. A rămas aşa o vreme, apoi s-a îndreptat de spate ca să-şi vadă soțul pentru prima oară de când li se întâlniseră privirile peste trupul fiicei lor, la Aulida, în urmă cu zece ani.

Cât de mărunt părea. În amintire îl văzuse mai înalt, îşi spunea. Şi dacă ea se făcuse mai zveltă cu anii, el încărunțise. Şi făcuse burdihan. S-a întrebat cum poate cineva să se îngraşe la război. Era roşu la față, asudând în veşmintele sale caraghios de împopoțonate. Ce bărbat îşi pune platoşa de bronz şi coiful cu pene la întoarcerea acasă? Cineva care ştie că puterea îi stă în veşminte, credea ea. Teaca îi era din piele roşie, frumos lucrată, bătută în picuri de aur. Cum nu i-o ştia, şi-a dat seama că pesemne era parte din prada cu care se alesese din legendarele bogății ale Troiei. Îi ucisese copila pentru un petic înzorzonat din pielea cine ştie cărei jivine. Îşi simțea dispretul răsfrângându-i buzele a batjocură, astfel că s-a oprit. Nu era acum vremea să scape frâiele. Avea să vină mai încolo.

Argienii nu scăpaseră fără pierderi din război. A încercat să socotească toți oştenii pe care-i pierduse Agamemnon – să fi fost un sfert, o treime? Unii îşi pierduseră nobil viețile pe câmpul de luptă, ştia. Tovarăşii îi înmormântaseră şi împărțiseră platoşele celor cărora le mai puteau fi de folos. Alții muriseră de molime – ciuma de care tot Agamemnon se făcea vinovat, fireşte, prin refuzul său de a-l cinsti pe

preotul lui Apollo. Râsese când auzise de ciumă, râsese până începuseră s-o doară obrajii, în pat cu Egist, unde putea să râdă fără să se teamă. Dacă voia ca Apollo să-l privească mai departe cu ochi buni, soțul ei nu trebuia decât să se abțină să-i siluiască preotesele sau fiicele preoților săi. În bezna nopții o apuca râsul, deşi ziua le trimitea condoleanțe micenienilor care jeleau aflând că fiul, tatăl sau fratele lor fusese săgetat de Arcaş. Agamemnon era de un egoism atât de nemărginit, încât nici nu vedea că, dacă şi-ar fi înfrânat pornirile, oştenii săi ar fi în continuare teferi. Era ca un copil râzgâiat, care apucă tot ce vrea, fără să se mai gândească la nimeni, fie el şi zeu. Era de o aroganță uluitoare.

Unii oşteni rămăseseră cu răni din bătăliile de la Troia: mădulare lipsă, ochi lipsă. Cicatrice vinețiu-pal brăzdau din belşug brațe şi fețe, puroiul şi bubele musteau pe rănile care nu se mai vindecau. Clitemnestra s-a trezit întrebându-se dacă nevestele lor şi-ar dori să primească înapoi în casă nişte făpturi atât de stricate. Oare ea ar fi întâmpinat un olog cu brațele deschise? Chibzuind o clipă, a hotărât că nu. Însă îi era limpede că l-ar fi preferat pe oricare dintre prăpădiții aceia propriului ei soț.

Şi atunci, în mijlocul grupului, chiar în spatele lui Agamemnon, a zărit-o pe preoteasă. Mai că n-a bufnit-o râsul. Ea era trofeul lui de război, pe când fratele său se alesese cu Elena, fiica lui Zeus şi a Ledei? Era aproape o copilă, înveşmântată însă în mantia preoțească, cu panglicile fluturându-i în plete când mergea. Mişca neîncetat din buze, a băgat Clitemnestra de seamă, de parcă mormăia un şuvoi de cuvinte. De zece ani, de câte ori vedea vreo fată, Clitemnestra se întreba la fel: oare era mai înaltă sau mai scundă decât Ifigenia, oare avea ochii mai frumoşi sau nu? Oare avea aceeaşi postură mândră ca Ifigenia? Oare ar fi fost la fel de strălucitoare în rochia de culoarea

şofranului, oare pletele i s-ar fi revărsat la fel de bogat pe umeri, oare picioarele i s-ar fi mişcat la fel de graţios în dans, oare...

Şi-a înfipt unghiile în palme ca să-şi rupă şirul gândurilor. Nu mai era mult şi Ifigenia avea să-şi găsească pacea.

Oştenii s-au oprit în faţa ei şi atunci a mai făcut o plecăciune.

— Bărbate, i-a spus ea. Bun-venit acasă.

— Clitemnestra, ridică-te, i-a spus el. Te porţi de parcă ai avea un rege barbar.

Nimic altceva. Nu tu iertare, nu tu vorbă drăgăstoasă, nimic. Oricum – Clitemnestra recunoştea sincer în sinea ei – orice ar fi zis sau făcut, n-ar fi avut cum să se salveze. Însă să nu se obosească măcar să încerce? Parcă îşi dorea să-l ucidă. Sau – mai era o posibilitate – zeii îşi doreau să-l ucidă cineva. Cu siguranţă că asta era.

S-a ridicat dând din mâini spre sclavele sale.

— Aşterneţi tapiseriile, le-a spus. Soţul meu va păşi la el în casă pe un şuvoi roşu, sângele barbarilor pe care i-a nimicit.

Femeile au păşit iute în faţă, aşternând tapiseriile de un roşu strălucitor pe pământ.

— Ce faci, femeie?

Agamemnon s-a uitat în jur, să vadă dacă oştenii săi erau uluiţi de tot tabloul acesta linguşitor. Chipurile le erau încremenite, ceea ce l-a nedumerit. Oare soţia lui nu se purta curios totuşi?

— Doar zeii ar păşi pe brocartul acesta fin, i-a spus el printre dinţi. Oamenii se cuvine să păşească pe nisipul ţărânei.

— Ai păşi pe ele dacă aşa ţi-ar porunci vreun zeu, i-a răspuns ea.

Mulțimea s-a înfiorat mută, de parcă Poseidon ar fi bătut cu tridentul în pământ, uşurel ca fulgul.

Agamemnon a cercetat chipul nepăsător al soției sale, să vadă dacă într-adevăr vorbea cu subînțeles. Îşi jertfise fiica pentru că aşa poruncise Artemis. Nimeni n-ar putea vreodată să-l învinuiască de blasfemie: asculta credincios de zei chiar şi când îi porunceau grozăvii. Până şi când i-l ceruseră pe cel mai mare dintre copiii săi, urmase fără să şovăie povețele preoților. Troia căzuse din voia lui Zeus, toată lumea ştia. Iar dacă pentru aceasta trebuia să plătească cu viața fiicei sale, atunci nu-i rămânea decât s-o jertfească cu mâna lui, decât să lase pe altcineva. Se arătase viteaz, însă acum se întreba dacă soția lui îşi dă seama de asta. Poate i-ar fi convenit mai degrabă să-i înjunghie alt argian fata.

— Aş face orice îmi poruncesc zeii, a spus el. Ca orice înțelept de pe lumea asta.

— Şi dacă solia ar veni de la preot? l-a întrebat ea.

I-a cercetat iarăşi atent chipul, căutând cutele de dispreț din jurul gurii. Însă ea îşi ținea smerită ochii în pământ şi nu-i citea nici urmă de emoție pe față.

— Da, i-a răspuns el.

Preotul, Calhas, îi dăduse de ştire că fiica sa trebuie jertfită. Agamemnon urlase la el, îl amenințase că îl omoară pe loc sau că-l azvârle în temniță, însă Menelau îşi înduplecase fratele, lămurindu-l că cineva trebuie să ia viața fetei. Se oferise chiar el – Agamemnon îi purta încă gând bun pentru omenia lui –, însă până la urmă nu mai fusese nevoie.

— Şi ce socoți că ar fi făcut Priam în locul tău? l-a întrebat ea.

Priam nu fusese niciodată în locul lui. Bătrânul pierduse războiul, îşi pierduse cetatea şi-şi pierduse viața. Urlând când îl smulseseră de lângă un altar, din câte i se povestise.

Un moşneag amărât. După atâția ani de război, Agamemnon îşi închipuise că regele troian avea destul curaj să moară ca un luptător în loc să se târască pe pământ ca o gâză.

— Ar fi mărşăluit pe pânza purpurie, asemuindu-se cu zeii, i-a răspuns el.

— Aşadar, nu s-ar fi temut să fie asemuit cu un zeu, ca tine acum? l-a întrebat ea.

— Era un om trufaş.

— Regii sunt adesea trufaşi, a spus Clitemnestra. Asta ne aminteşte nouă, celorlalți, că sunt regi. Păşeşte pe tapiseriile pe care ți le-am întins cu atâta grijă. Răsplăteşte-ne recunoştința că te-ai întors acasă. Fă aşa cum te implorăm, ca să ştim astfel că poți să te arăți mărinimos ca învingător, aşa cum n-a trebuit să te arăți niciodată ca învins.

Agamemnon şi-a privit oftând picioarele. Le-a făcut semn sclavelor care-şi lăsaseră frumoasele poveri purpurii pe pământ.

— Nu în încălțările astea vechi, atâta măcar, a spus el. Să mă ajute una să mi le scot. Dacă tot e să păşesc în sângele vrăjmaşilor mei, voi păşi desculț, în cinstea zeilor.

Femeile s-au uitat la regina lor, care a încuviințat din cap. S-au repezit la picioarele regelui lor, să-i dezlege şireturile încălțărilor vechi de piele. Nu li se mai desluşea culoarea de pe vremuri – roşu, maro sau gălbui? Erau îmbibate de noroiul Troiei şi roase de nisipul țărmului troian.

O clipă mai târziu, regele stătea desculț în fața palatului său strămoşesc, în fața oştirii sale şi în fața soției sale. Labele picioarelor sale maronii îi erau ciudat de albe, ca nişte ființe ce viețuiseră doar în beznă. Regele s-a uitat în jos, râzând de nepotrivirea aceea.

— În Troia nici n-apucai să te descalți, a spus el uitându-se în jur, să vadă dacă oştenii săi îi dădeau dreptate.

Începeau să se împrăştie de acum, rupând rândurile de la margini, ca să se alăture familiilor lor. Agamemnon a dat

încet din cap, să se convingă singur că le dădea astfel voie să se retragă.

Clitemnestra şi-a desfăcut braţele, arătând spre covor.

— Păşeşte, rege, i-a spus. Păşeşte în sângele vrăjmaşilor tăi, calcă-i în picioare. Păşeşte pe comorile pe care le-ai câştigat pentru casa ta. Păşeşte pe valurile de sânge care au plutit odată cu tine de la Troia încoace. Păşeşte.

Şi atunci Agamemnon a trecut peste bucata sângerie de pământ şi s-a făcut nevăzut în palat.

*

— Şi tu, i-a spus Clitemnestra preotesei. Pofteşte înăuntru.

Fata nu i-a răspuns. Regina s-a întors spre o slujnică.

— Cum a zis că o cheamă?

— Nu a zis.

Clitemnestra a ţâţâit, lipindu-şi limba de dinţii din faţă.

— Nu regele. Solul care ne-a vestit că soseşte regele.

Slujnica s-a gândit o clipă, însă n-a găsit răspuns.

— Haide, i-a spus Clitemnestra. Încălziţi-i apă regelui, să se îmbăieze.

— Da, doamnă.

Şi fata a fugit la palat.

— Voi, restul, luaţi-le de aici şi atârnaţi-le la locul lor, le-a spus Clitemnestra. Nu uitaţi să le ştergeţi de praf.

Femeile au strâns tapiseriile şi le-au scuturat uşor în vânt, apoi le-au făcut sul şi le-au cărat înăuntru.

Câţiva oameni încă îşi mai făceau de lucru pe lângă palat, însă Clitemnestra nu i-a luat în seamă. Bătrânii din Micene nu mai ştiau încotro s-o apuce, acum că li se întorsese regele acasă, însă fiii, nu. Dar cu ce putea să-i ajute? Şi ea suferise o pierdere la fel de mare.

— Tu, fato, i-a vorbit iarăşi preotesei. Haide.

Cassandra se uita lung la acoperişul palatului, pe chip citindu-i-se o groază de nedescris. Clitemnestra s-a întors nedumerită să vadă la ce se uită, însă nu era nimic.

— Ce vezi acolo? a întrebat-o.

Rostind cuvintele, şi-a dat seama că nici nu mai ştie când îi trezise cineva curiozitatea ultima oară. Dorise să ştie anumite lucruri, desigur, de pildă unde se afla Agamemnon şi cum stătea cu sănătatea. Însă nu-şi amintea s-o intereseze ce gândeşte altcineva în ultimii zece ani. Poate mai mult chiar.

— Le văd cum dănţuiesc, a spus încet Cassandra.

S-a aşteptat s-o plesnească peste faţă ca mama ei, însă Clitemnestra doar s-a mai uitat o dată la acoperiş, iar apoi la preoteasă. Nu părea supărată, ci doar fascinată.

— Pe cine vezi cum dănţuieşte? a întrebat-o ea.

— Negru. Trei făpturi negre, cu limbi negre de foc în jur. De ce nu ia fac acoperişul? Cu limbile negre de foc sărutându-l şi aţâţându-l, cum de nu se aprinde?

— Nu ştiu, i-a răspuns regina. Cum de nu se aprinde?

Cassandra a clătinat din cap înnebunită, muşcându-şi mărunt buzele.

— Nu ştiu, nu ştiu, nu ştiu, a spus. Nu-i foc adevărat, pesemne că nu e foc adevărat. E aievea? Le vezi şi tu acum? Vezi femeile care dănţuiesc în flăcări? Le auzi urlând? Auzi sfârâitul flăcărilor şi al şerpilor?

Regina a chibzuit bine la următoarea întrebare.

— Urlă din pricina focului?

— Nu, nu din pricina focului. Focul nu le arde deloc. Ele sunt focul. Înţelegi? Se încing cu focul, se scaldă în foc. Nu ţipă din pricina lui. Ţipă după dreptate. Nu, nu dreptate, nu e bine. Ceva ca dreptatea, dar mai puternic. Ce să fie?

Cassandra s-a uitat iute la regină, apoi iar la acoperiş, care o captiva mai departe.

— Ziceai că e foc negru?

— Da! Da, da, da! a țipat Cassandra. Foc negru. Aşa e. Îl vezi?

Ştiind, de atâta vreme chiar, că îşi trăia ultima zi din viață, nu se aşteptase niciodată să simtă atâta speranță. Însă dintr-odată, închipuindu-şi că ar putea şi altcineva să vadă ce vedea ea, a simțit-o totuşi.

— Nu, nu am darul tău, i-a spus regina. Însă ştiu ce vezi acolo. Femei încinse în flăcări negre? Sunt Furiile.

— Da!

— Şi nu țipă după dreptate, a spus ea. Ci după răzbunare.

— Întocmai. Țipă după răzbunare şi la fel şi şerpii lor. Şi-au căscat fălcile şi şi-au dezgolit colții. Trebuie să le-o dai, e totul. Te aşteaptă, te aşteaptă de mult.

— Sunt ocrotitoarele fiicei mele, a spus Clitemnestra. De zece ani dănțuiesc prin sălile noastre.

— Cu cuțitul? Vai, nu. Cu cuțitul a luat-o. Sărmana ta fată, sărmana ta fetiță. În ziua nunții. Era atât de fericită şi apoi... vai. Fata ta. La altar, la nunta ei.

Clitemnestra a simțit că-i dau lacrimile.

— Da, a spus. Aşa e. Mi-a ucis fiica. Ți-a zis? N-are pic de ruşine.

— Nu mi-a zis, a clătinat Cassandra iar din cap, nu vorbeşte. Nu vorbeşte deloc cu mine, doar taci, nu mişca, nu mai plânge. Nimic altceva.

— Cum ai ştiut, atunci? Ți-au zis oştenii?

— Ea mi-a zis, a spus Cassandra. Ifigenia. Frumos nume, tare frumos nume. Nume frumos, fată frumoasă. Fetița ta. Atâta te-ai chinuit s-o aduci pe lume. Tare te-ai mai chinuit. Aproape n-a supraviețuit, aproape n-ai supraviețuit. A fost fata ta scumpă şi dragă, iar el ți-a luat-o. Însă o vei vedea din nou, mai devreme decât crezi. Îți promite. Fratele şi sora ei îți promit.

Lacrimile şiroiau pe obrajii Clitemnestrei.

— Fireşte că da. Vor dori să-şi răzbune tatăl.

Cassandra şi-a coborât cu greu privirea de la acoperiş, ațintind-o asupra femeii de lângă ea – înaltă, lată în umeri, de o frumusețe impunătoare, puternică. Avea părul presărat cu fire cărunte şi riduri blânde îi mărgineau ochii şi gura.

— Mă crezi? a întrebat-o Cassandra.

De când era n-o mai crezuse nimeni. Cine era femeia aceea neatinsă de blestemul lui Apollo?

— Fireşte că te cred. Doar l-am văzut când a ucis-o.

— Nimeni nu mă crede.

— Vezi şi trecutul, şi viitorul? a întrebat-o, atunci Clitemnestra.

Cassandra s-a încruntat. Nu le mai deosebea pe unul de celălalt de atâta vreme, încât i se părea ciudat că o face altcineva. Regina parcă i-a citit gândurile.

— Ah, sunt totuna pentru tine. Aşadar, ştii ce urmează, şi totuşi nu fugi să scapi.

— Nu, a spus Cassandra. N-are rost să fugi de ceea ce s-a întâmplat deja.

— Însă nu s-a întâmplat deja, a spus regina. Dacă ai fugi acum, poate ai scăpa cu viață. Eşti tânără, eşti iute de picior. Ai putea s-o iei la goană la vale, să te ascunzi în copaci, să aştepți să vină un păstor sau altcineva şi să te ia de nevastă.

— Apollo s-a hotărât, a spus Cassandra. Se termină azi.

— Nu te vei împotrivi voinței zeului tău?

Cassandra şi-a dat jos de pe cap acoperământul de preoteasă pe care-l purtase de când îl primise de la un micenian pe drumul spre casă. Îi prinsese panglici noi în păr, fără să-şi dea seama că ea ştie că le-a luat cu japca din Troia, din templul Herei. Însă nu s-a plâns. A stat bolborosind răbdătoare cât i-a schimbat el panglicile pătate din acoperământ. Tot timpul ăsta el i-a şoptit fleacuri, de parcă vorbea cu vreo sălbăticiune.

— Gata, gata, a spus el dându-se în spate să admire ghirlanda pe care i-o împrospătase.

Acum şi-a smuls legăturile din păr. Clitemnestra s-a mirat văzând că nici nu se strâmbă măcar de durere. Cassandra a aruncat acoperământul la pământ, călcându-l cu piciorul ei stâng micuț. Dintr-odată, Clitemnestra şi-a amintit frumoasele picioare albe ale Ifigeniei.

— În sfârşit te lepezi de zeul tău? a întrebat-o.

— M-a părăsit, i-a răspuns Cassandra. Nu mai este zeul meu.

Altfel nu-şi lămurea cum de o credea regina, când nimeni n-o mai crezuse de atâta amar de vreme. Blestemul lui Apollo nu-i mai strâmba vorbele când îi ieşeau pe gură. Zeul plecase.

— Te-ar fi apărat, i-a spus Clitemnestra.

Cassandra a râs, un sunet ca un scrâşnet cumplit, ruginit după ce fusese uitat atâta vreme.

— Ți-ar fi condus mâna, a spus ea. Ar mai putea încă. Du-mă în casă. Ai altarul pregătit.

Clitmemnestra a încuviințat.

— Numai jertfa lipseşte, a spus ea.

— Vom împlini împreună sacrificiul.

*

Clitemnestra aşteptase atâta amar de vreme să se răzbune, că uneori, în bezna nopții, se întreba dacă o să se mulțumească doar să-l ucidă pe Agamemnon. Căci după aceea ce mai avea de făcut? Nu mai putea să-l omoare încă o dată. Şi dacă – îi zicea în sinea ei un glăscior, un daimon – uitându-se în jos, la cadavrul lui, n-avea să simtă deloc fiorul izbânzii? Ce forță avea s-o împingă înainte de atunci încolo?

Însă n-ar fi trebuit să-şi facă griji. Omorul i-a oferit toate plăcerile la care sperase. Asta şi pentru că se ascunsese pe la marginea oştirii zece ani la rând, îmbătrânind şi acrindu-

se tot mai tare cu lunile – pe când oştenii din preajmă muriseră cu atâta uşurinţă, el se agăţase de viaţă. Astfel că ea ştia – ştia pe deplin – că îi răpea ceva la care el ţinea foarte mult. Prea mult.

A luat-o iute prin săli, să se încredinţeze că totul se săvârşea în ordinea care trebuie. S-a îngrijit să i se pregătească baia aşa cum îi plăcea lui: fierbinte şi parfumată ca o ofrandă la templu. A dus-o pe preoteasă la altarul din palat şi a rugat-o să aştepte acolo. A azvârlit cu tămâie în foc, iar fata – amuţită iarăşi – a îngenuncheat pe jos în faţa vetrei, murmurându-şi rugile şi profeţiile în linişte. Pe Clitemnestra fumul acela dulceag o sufoca, însă pe fată părea s-o liniştească. Preotesele erau obişnuite cu mirosul de tămâie arsă, îşi închipuia Clitemnestra.

— Voi veni să te iau, i-a şoptit Clitemnestra. Încă ai timp să fugi.

Însă fata surzise, nu doar că amuţise, astfel că regina a tras perdeaua la uşă şi a lăsat-o să se roage.

A luat-o spre baie – o adâncitură circulară, uriaşă, în podeaua palatului. Din apă se înălţa aburul, aşa că s-a oprit, aşteptând să i se obişnuiască ochii cu lumina pâlpâindă a torţelor şi aburul înecăcios. Pe Agamemnon – pântecos şi pipernicit – îl vedea şezând în mijlocul odăii. A luat halatul de purpură pe care-l ţesuse cu mare grijă pentru clipa aceea.

— Poftim, bărbate, i-a strigat venind spre marginea apei. Haide să te înfăşurăm în purpură şi să te ducem în cealaltă odaie. Te vom unge cu uleiuri parfumate şi-ţi vom curăţa orice urmă a Troiei de pe piele.

— M-ai speriat, femeie, i-a spus regele, de parcă nu băgase deja de seamă. Nu pot să aducă sclavele uleiul încoace?

— Ţi-am pregătit un divan, i-a spus Clitemnestra. Şi vin cu miere în pocal.

Regele şi-a dat grosolan ochii peste cap şi s-a ridicat. A urcat cele trei trepte înguste ce duceau din bazin la soția lui şi a întins mâinile. L-a ajutat să-şi vâre brațul drept în mâneca dreaptă, iar el, strecurându-şi iute brațul stâng în cea stângă, şi-a dat seama că halatul nu era halat, ci o plasă, o capcană, o ambuscadă. Mânecile nu se mai terminau, ci erau cusute la capăt şi lipite de restul veşmântului, astfel încât, de cum îşi vâra brațele în ele, rămânea prins. A încercat să smulgă pânza cu degetele, însă ea cususe o sumedenie de straturi la capătul mânecilor şi nu avea de ce să se agațe. L-a întors, făcându-l să se clatine pe picioare, şi i-a legat iute şnururile de la spate ale halatului.

— Ce faci? i-a strigat el.

De-acum îl apucase furia, nu frica. Nu s-a înfricoşat până nu i-a văzut sabia lucind în mâna stângă. Nu băgase de seamă lama sprijinită de o coloană, în penumbră. N-o ştia – era o armă scurtă, femeiască. De unde făcuse rost soția lui de aşa ceva?

I-a împlântat sabia în burtă, deasupra brațelor înțepenite, iar el a urlat. Apoi a scos-o şi a înfipt-o ceva mai sus, despicându-i două coaste drepte. Iar a urlat, prăbuşindu-se în genunchi când ea a scos sabia a doua oară. Urla asurzitor de acum, însă nu a sărit nimeni să-l ajute. Nu a venit nimeni.

Stând deasupra, Clitemnestra şi-a afundat din nou sabia între coastele lui. Agamemnon a simțit cum i se golesc plămânii de aer, străpunşi de sabia ei. A deschis gura să mai scoată un sunet, însă îl lăsase glasul de tot. Uitându-se în jos, şi-a văzut măruntaiele revărsându-se pe podea, purpura viscerelor amestecându-se cu purpura halatului-capcană.

Văduva lui stătea zâmbind deasupra trupului său. Totul mergea întocmai cum pusese la cale. Se uita cum sângele

său întina apa, înroşind-o. Şi mort, Agamemnon rămânea la fel de prădalnic, şi-a zis. O bucurie sălbatică o încălzea pe dinăuntru, rumenindu-i obrajii, de parcă şi ea era gata să dănţuiască pe acoperiş, în limbi negre de foc. Atunci şi-a amintit că nu încheiase răzbunarea şi a luat-o liniştită spre altar.

Preoteasa era acolo unde o lăsase, îngenuncheată pe podea, aşteptându-şi liniştită soarta. Clitemnestra a şovăit cât două bătăi iuţi de inimă, însă ştia că trebuie să ucidă iarăşi. Nu putea rămâne nimic din Agamemnon în afară de sângele lui care curgea în vinele copiilor ei încă în viaţă. Cassandra văzuse deja viitorul şi zeul ei poruncea să se împlinească. Clitemnestra s-a dus în spatele fetei, ridicând sabia pentru a-i reteza beregata. Trebuia să moară, însă spre deosebire de Agamemnon, nu era nevoie să sufere. Când se pregătea să-şi treacă tăişul peste vâna de la gâtul Cassandrei, fata a deschis ochii şi s-a uitat lung în sus, la ucigaşa ei.

— Îmi pare rău, a spus. Îmi pare rău pentru ce va urma.

Peste ani, când s-a gândit la momentul acela, Clitemnestra a fost mereu încredinţată că ea însăşi rostise acele cuvinte. Altfel de ce i-ar mai fi părut rău preotesei de ceva?

*

Pe acoperişul palatului, Furiile s-au oprit din dănţuit. S-au uitat una la alta încuviinţând însufleţite din cap. Îşi făcuseră datoria, îşi văzuseră voia îndeplinită în sfârşit. Nu mai aşteptaseră nicăieri atâta, dănţuind prin săli şi pe podelele calde de piatră, la care-şi încălziseră la repezeală tălpile goale şi şerpii reci. Însă după un an, doi se plictisiseră. Se căţăraseră pe acoperiş, încercând să zărească vinovatul la întoarcere, ca să-i urle în urechi când se trezea sau încerca să doarmă, scoţându-l din minţi. Aşteptaseră atâta şi atâta vreme să se întoarcă. N-au vorbit

despre toți ceilalți vinovați care scăpaseră nepedepsiți în toți anii cât stătuseră ele pe acoperişul palatului din Micene. Furiile aveau să-i găsească şi pe ei curând. În clipa aceea simțeau doar euforie, odată ce lucrurile fuseseră în sfârşit orânduite acolo.

Şi totuşi – una din ele a întors capul, de parcă tocmai îi ajunsese muchia unui sunet la urechi, deşi nu prea ştia ce e. Şerpii s-au oprit din zbucium şi flăcările s-au potolit. Încă un sunet, iar apoi un al treilea. Furiile n-au zis nimic, însă au luat-o în jos de pe acoperiş, cu viperele, flăcările şi ciolanele lor. De unde se auzea oare? Luând-o iute pe lângă zidurile palatului, au auzit din ce în ce mai tare zgomotul. Era un bubuit care venea din cămară. Uşa de lemn era groasă, încinsă în fier forjat, însă de afară auzeau pe cineva bătând în uşă şi implorând să fie eliberat. Electra stătuse ceasuri întregi închisă acolo, nu era deloc proastă. De-acum ştia că tatăl ei e mort, ucis de mama ei. Să-i fi spus sclavele? Egist? Furiile nu ştiau şi nici nu le păsa. Auzeau doar cum se izbeşte cu pumnii de uşa ferecată şi cum îi curg lacrimile pe obraji rugându-se să o lase să vadă leşul tatălui său.

Furiile nu-şi băteau capul cu uşi sau ziduri. S-au ivit lângă ea, încingând-o în focul lor negru. Şerpii lor i s-au cuibărit în păr şi, cu toate că nu vedea femeile care o împresurau şi nici şerpii care i se zvârcoleau în jur, Electra le simțea căldura flăcărilor şi ştia ce are de făcut. Trebuia să-l găsească pe fratele ei, Oreste. Iar apoi trebuiau să-şi răzbune tatăl.

40

Penelopa

Preaiubită zeiță Atena,

Îți înalț rugile mele de mulțumire. Le aştern în ultimul ceas al nopții, înainte ca razele trandafirii ale aurorei să se întindă pe cer. Odiseu doarme sus, în patul nostru, ceea ce nu credeam că se va mai întâmpla vreodată. Soțul meu, în Itaca, după douăzeci de ani de absență. Şi Telemah doarme, întors teafăr din călătoria sa. De-abia au început să-mi povestească ce s-a întâmplat şi cum s-au întors amândoi în aceeaşi zi la mine, de cine ştie unde. Însă va veni şi vremea poveştilor. Deja ştiu că ție trebuie să-ți mulțumesc.

Tu i-ai ocrotit. Ştiu că mereu l-ai îndrăgit pe Odiseu – isteț aidoma ție. Nu mi se pare o trufie să ți-o spun, oare este? Iertare, Atena, dacă e. După atâția ani fără soțul meu, mi s-a ascuțit limba. Îmi închipui că ştii cum e. Şi ştiu că ție trebuie să-ți mulțumesc că ai înduplecat-o pe nimfa Calipso să renunțe la el. Se zice că l-ai implorat pe însuşi Zeus să intervină. Că ai strâns zeii la sfat şi le-ai cerut să-l elibereze pe Odiseu, ca să se întoarcă acasă. Se zice că l-ai silit pe Poseidon să-l lase să călătorească teafăr pe mări şi i-ai înduplecat pe feaci să-l adăpostească. Fără tine, soțul meu ar fi fără îndoială pe fundul mării acum.

S-a întors schimbat la-nfățişare, ca să nu-l recunoască nimeni, desigur. Aşa e Odiseu. Nu lua niciodată taurul de coarne dacă poți să-l ataci mai ferit. Şi sigur tot ție trebuie să-ți mulțumim pentru înfățişarea lui atât de schimbată – nici mama lui nu l-ar fi recunoscut prea uşor. Nici soția lui n-ar fi putut să jure că e el. Nici când l-am privit în ochi n-am fost aşa de sigură.

Însă înainte să vină la mine, a stat ascuns o zi, două la porcarul Eumeu. Barzii cântă cum s-au întors acasă cu falã toți eroii ahei (vorbind cinstit, unora dintre ei nu le-a mers aşa de bine). Dar sunt sigură că doar în povestea soțului meu se pomeneşte de porci şi rolul crucial pe care l-au jucat. Fie i se preschimbă oştenii în porci, fie doarme cu ei,

orice numai să nu se întoarcă acasă la nevastă. Îmi închipui că i s-a dat de ştire ce a pățit Agamemnon şi cum l-a întâmpinat Clitemnestra pe bătrânul laş acasă. Se zice că l-a tăiat ca pe un copac bătrân, lângă scăldătoare. Cică l-a doborât cu toporul sau l-a străpuns cu cuțitul – amănuntele se schimbă odată cu povestitorul. Un lucru însă e limpede: fiicele Ledei sunt un blestem pe capul bărbaților lor. Oare şi Odiseu s-a neliniştit că va avea parte de aceeaşi primire aici, în Itaca? Că eu, credincioasa Penelopa, am să mă port cu el cum s-a purtat Clitemnestra cu soțul ei? Ce nerozie. Numele meu este simbolul răbdării şi al devotamentului în cânturile oricărui bard. Însă aşa e Odiseu al meu. Şi Odiseu al tău. Întotdeauna dă piept cu greutățile ca să se învețe minte.

Aşa se face că a fost bine primit la coliba lui Eumeu. Nu chiar de la început (până acum nu mi s-a povestit decât ce s-a întâmplat de aici încolo). La început era să-l sfâşie câinii. Uitase – desigur – că porcarul nu mai avea aceiaşi câini care lătrau la străini când era el în Itaca. Câinii nu pot să aştepte atâta vreme ca nevestele – dulăii aceia erau puii puilor câinilor de pe vremuri, îmi închipui. Când au văzut cum se apropie un străin de ei, au mârâit şi au lătrat, gata să-l facă bucățele. De-abia după ce i-a potolit Eumeu l-au lăsat pe străin să treacă. Odiseu a crezut că dulăii sunt tare răi, însă a doua zi a auzit cum se apropie cu paşi iuți un tinerel de colibă. Câinii nici n-au lătrat, nici n-au mârâit, ci au scheunat o dată în cor, întâmpinându-l pe prietenul lor, Telemah. Odiseu nu spune întotdeauna ce gândeşte, după cum ştii. Însă cred că, văzându-şi fiul recunoscut de câinii itacieni care-şi uitaseră stăpânul de pe vremuri, s-a mâhnit. Şi mai trist a fost să-şi vadă fiul salutându-l pe Eumeu ca pe un tată. Copilul lui ajuns flăcău în toată firea îmbrățişându-l pe altul şi destăinuindu-i slugii bătrâne lucruri pe care un băiat le împărtăşeşte părintelui său. Odiseu se pricepe de minune să nu se dea în vileag când îi

convine. Însă de data asta i-au curs lacrimile râu pe obraji, strângându-i-se în barbă. Fiul său îl socotea pe altul drept tată. Odiseu n-a mai putut să tăinuiască cine e. Voia să fie primit acasă cu brațele deschise. Astfel că i s-a arătat lui Telemah, pe când mie mi s-a arătat mult mai târziu. Şi aici – aş adăuga – se poartă întocmai cum îi stă în fire.

L-a descusut toată noaptea pe Telemah – cum mergeau treburile la palat, se recăsătorise oare regina, cine erau pețitorii care îi făceau curte zi şi noapte, din câte zicea Eumeu? Porcarul spunea că beau tot vinul reginei şi îi mănâncă toți porcii, unul câte unul, zi după zi. Era adevărat? Câți erau cu totul? Cât de tari, cât de bine înarmați? Deja punea la cale să se răzbune pe bărbații aceia care îndrăzniseră să râvnească la soția lui. Unii vor zice că a fost crud şi nedrept. Odiseu lipsise douăzeci de ani – cine nu-l credea mort de acum? Mă îndoiam că trăieşte, tatăl său se îndoia, maica îi murise îndoindu-se că se va mai întoarce vreodată. Şi ştiu că fiul său, Telemah, se îndoia de asta (deşi n-ar fi deloc potrivit s-o pomenesc). E de mirare că tinerii Itacăi doreau să ajungă cumva regi peste cetate – câtă admirație ar fi putut să nutrească pentru un conducător pe care nici nu-l văzuseră în viața lor?

Dacă s-ar fi putut să se întâmple totul altfel (şi sper că nu te superi că o zic, Atena), mi-aş dori ca Odiseu să se fi simțit în stare să mi se dezvăluie mai devreme. Una este să-ți ştii soțul la război, peste marea întinsă şi întunecată. Alta e să-l ştii ținut departe de monştri, zei şi târfe la tot pasul în călătoria sa spre casă. Însă chiar îți răsuceşte cuțitul în rană să afli că a dorit să-şi vadă copilul înainte să-şi vadă soția. Ştiu ce va spune când am să-i atrag într-o zi atenția. Va spune că trebuia să se încredințeze că totul va ieşi cum vrea el înainte să se avânte în luptă. Mereu a fost prudent din fire, încercând toate căile. Însă iată-l acum, atât de aproape de mine, şi totuşi eram absolut singură. Numai fiul

meu m-ar fi putut alina şi Odiseu mi l-a luat şi pe el. Doar o zi, două, ştiu. Însă Telemah era şi este singurul meu copil. Mi s-a răpit şansa de a avea alţi fii şi fiice când a plecat Odiseu pe mare în Troia. Şi sigur ştia – amândoi trebuie să fi ştiut – că, după ce mi-am aşteptat ani în şir soţul care nu se mai întorcea, mă durea mult prea tare să-mi pierd şi fiul pornit în aventuri prin Grecia, în căutarea tatălui dispărut. Fiului meu pot să-i iert orice, desigur, ce mamă n-ar putea? Însă, din toate câte a făcut Odiseu cât a lipsit, această ultimă cruzime măruntă pot să i-o iert cel mai greu. Ştiu – iarăşi – cum se va apăra: au fost doar câteva zile, s-a gândit la binele obştesc. Uşor de zis, nu el a aşteptat douăzeci de ani. Nu pot să-mi alung gândul că Odiseu ţinea mai mult să-i reuşească răzbunarea decât să-i reuşească reuniunea cu propria soţie.

Şi iată încă un motiv pentru care mă rog ţie, Atena. Îţi mulţumesc din inimă că mi l-ai adus acasă. Dar oare cine s-a întors? Soţul meu, bărbatul isteţ, şiret, atrăgător, bun tată şi fiu? Sau un războinic dărâmat, atât de învârtoşat după sângele vărsat, că vede în spadă răspunsul la orice problemă? Căci bărbatul pe care l-am iubit cu douăzeci de ani în urmă avea groază de luptă. S-a prefăcut nebun ca să nu trebuiască să meargă la Troia. Mai ţine oare minte? Eu ţin. Şi niciodată n-a fost laş, o ştii la fel de bine ca mine. Totuşi, s-a ferit cât a putut de război. De câte ori auzeam povestindu-se despre ambuscadele lui viclene, şiretlicurile şi subterfugiile sale, mi-am spus în sinea mea: ăsta-i bărbatu-meu. Ăsta-i Odiseu, mereu scorneşte cea mai isteaţă stratagemă, mereu îi salvează pe toţi cu deşteptăciunea lui. Oare n-am început să uit câţi oameni au murit în fiecare dintre isprăvile lui? Oare mi s-a părut o urmare întâmplătoare când de fapt era de căpătâi? Oare când şi-a pierdut toţi tovarăşii în călătoria spre casă, chiar să fi fost o pură întâmplare? Şi dacă – Atena, ce bine era dacă nu

trebuia să dau glas acestor gânduri, însă până nu le pun în cuvinte, mă vor bântui – a preferat să se descotorosească de tovarăşii lui în loc să-i piardă? Cum ar fi atunci?

Iertare, zeiță, mi-am uitat o clipă ruga. N-am dorit să te jignesc cu nimic. Unde am rămas? Ah, da. Odiseu era atât de bine deghizat, că a păcălit pe toată lumea. Până şi pe aceia dintre noi – ca mine – care-l cunoşteau cel mai bine. Argos a fost singura făptură pe care n-avea cum s-o înşele. Oare să fi fost pentru că – cu toată istețimea cu care l-ai sprijinit – ai uitat că se poate să-l țină câinele minte? Nu insinuez că ar fi fost vina ta, desigur. Însă Argos era doar un cățeluş când a plecat Odiseu la Troia. L-a învățat pe micuțul dulău să asculte de poruncile sale. Iar apoi a plecat, şi cățeluşul s-a făcut mare, iar mai târziu, la un moment dat, a încăruntit la bot şi a început să slăbească pasul. Rar trăieşte vreo potaie mai mult de douăzeci de ani. Însă el a trăit, astfel că Odiseu a trecut pe lângă el, de la coliba lui Eumeu spre palat, şi bătrânul dulău l-a mirosit. Argos nu mai latră de vreo doi ani şi nici atunci n-a lătrat. Însă a dat din coadă – de două ori – şi şi-a plecat urechile, de parcă aştepta să se aplece Odiseu şi să-l scarpine între ele. Când l-a văzut cum dă din coadă şi din urechi, soțul meu a ştiut – în clipa aceea a ştiut – că potaia aceea bătrână e cățeluşul pe care-l lăsase în urmă. Îi venea să mângâie animalul, însă se temea să nu se trădeze. Iar peste o clipă nici n-a mai contat, căci Argos – care era tare bătrân, slăbit şi neînvățat cu asemenea lovituri – şi-a dat ultima suflare. E cât se poate de absurd că, în toată epopeea aceasta despre război şi năpaste, tocmai moartea bătrânului său câine m-a mâhnit aproape mai tare decât orice altceva. Însă aşa s-a întâmplat şi ce rost are să nu recunosc. Câinele aşteaptă toată viața să i se întoarcă stăpânul şi moare chiar când îşi vede îndeplinită dorința. Până şi barzilor li s-ar părea un

amănunt prea sentimental ca să-l pomenească în cânturile lor.

Odiseu a sosit la palat – în sfârşit la el acasă – deghizat tot în cerşetor. L-am primit cum primesc orice străin care are nevoie de un blid cu mâncare şi un acoperiş deasupra capului peste noapte. Ştii doar mai bine decât mine, Atena, că suntem datori zeilor să primim orice străin ca oaspete în casa noastră. Peţitorii l-au întâmpinat ca pe oricare milog. S-au strâmbat la el a batjocură şi l-au ameninţat. Antinou a azvârlit cu un scaun în el, lovindu-l în spinare. Interesant că n-a băgat nimeni de seamă că acest bătrânel oropsit nici n-a tresărit când l-a izbit un scăunel de lemn peste umăr. Deşi îl azvârlise destul de tare, el nici nu l-a băgat în seamă. N-am să pretind că mi-am recunoscut soţul chiar în clipa aceea. Cum aş fi putut, când era ascuns de vrăjile tale? Însă un lucru tot am băgat de seamă – pentru un moşneag, se mişca mai degrabă ca un războinic. Nu-l rănise şi nici îngrijorase să se vadă ţinta unui obiect nevăzut. Iar când Eumeu l-a prezentat drept un drumeţ cretan care aduce veşti despre Odiseu, chiar m-am întrebat cine se ascunde în spatele acelor vorbe ferite.

Peţitorii s-au purtat, desigur, întocmai cum ajunsesem de-a lungul anilor să mă aştept de la ei să se poarte. Nu doar Antinou, ci şi Leodes, Eurimahos, Agelaos şi restul. În parte nu erau oameni răi, chiar nu cred. Sau nu toţi. Cu siguranţă că nu s-au arătat atât de cruzi de la început. Au sosit la palat câte doi, trei – stingheri mai întâi, întrecându-se fără zarvă între ei ca să-mi câştige dragostea. Le-a luat luni, poate chiar ani întregi să se preschimbe în ceata crudă cu care a avut Odiseu de-a face într-un sfârşit. Mă întrebam odată ce păţiseră şi de ce ţineau atât de tare să rămână într-un loc unde nu-i voia nimeni. Îşi puneau răgaz vieţii, refuzau să-şi ia neveste dornice, întârziau să-şi întemeieze familii. În schimb, doreau să se însoţească cu alţi bărbaţi

sub pretextul că mă pețesc pe mine. Mi-a luat ceva vreme să înțeleg că acesta era de fapt războiul lor. Prea tineri să plece pe mare spre Troia, erau copii când frații, verii şi tații lor s-au alăturat celei mai mărețe expediții din istoria Eladei. Rataseră şansa de a lupta în marele război. Astfel că mi-au luat cu asalt cămările şi virtutea, cum n-aveau pentru ce altceva să lupte. Cumva mi-era milă de ei.

Însă când se strângeau grămadă, îşi uitau iute pornirile mai nobile. Se lăsau traşi în jos cu toții de cel mai josnic dintre ei. De-asta nu mi-a fost deloc greu să le rezist. Până şi lui Amfinom. Şi, oho, era tare chipeş. L-ai băgat vreodată în seamă, Atena? Sau nu ți-ai mai dezlipit o clipă ochii cenuşii de bufniță de la soțul meu? Dacă te-ai fi uitat mai încolo prin încăpere, ai fi văzut un tânăr înalt, spătos şi cu mădulare vânjoase, în ai cărui ochi se citea o blândețe pe care restul nu o aveau. Nu l-ai fi văzut în veci țipând la vreun cerşetor sau jignind vreun străin. Avea un glas blând şi jos, care se pierdea în larma celorlalți inşi mai zgomotoşi. Avea ochii negri şi părul castaniu şi buclat, de puteau femeile să-l răsucească între degete. Îmi închipui.

Însă, ca toți ceilalți pețitori şi slujnicele pe care Odiseu le bănuia că au uneltit cu ei, acum e mort. Şi niciodată nu voi şti dacă aşa a fost voia ta sau asta a ales Odiseu să facă. Ştiu doar că am primit un străin în palatul meu şi a avut parte de cruzime. Şi şi-a luat revanşa cu săgeți şi o spadă.

Eu sunt de vină probabil pentru săgeți. Nu-mi puteam scoate din cap gândul că trebuie să-mi lămuresc ceva. Aşa-zisul cretan era la mine în palat şi parcă îl ştiam de undeva. Pețitorii se purtau ca o haită de câini sălbatici. Cum ştiam că trebuie să iau o hotărâre, le-am propus să-şi pună forțele şi iscusința la încercare – să încordeze arcul lui Odiseu şi să tragă cu el o săgeată prin douăsprezece găuri de capete de secure. Trebuie să fii tare vânjos ca să încordezi arcul acela. E meşterit altfel decât celelalte şi cei mai mulți n-ar şti ce să

facă cu el. Şi trebuie să fii iscusit ca să tragi cu el, cu atâta forță şi precizie încât să nimereşti cu săgeata în douăsprezece capete de secure unul după altul. Sincer, mă îndoiam că va izbuti vreunul. Am crezut că o să-i liniştesc o vreme, ca să mă odihnesc puțin. Tinerii aceia făceau atâta tărăboi, că te asurzeau.

Oare îl puneam pe cretan la încercare, să văd dacă era într-adevăr soțul meu? Telemah crede că am bănuit de la bun început că e Odiseu. Cu siguranță ştiam că soțul meu va izbuti să încordeze arcul şi să tragă cu săgeata – doar îl văzusem de nenumărate ori făcând aşa ceva în tinerețe. Nu cred că asta am urmărit, deşi poate că tu – sau vreun alt zeu – mi-ai vârât ideea aceasta în cap. Chiar nu-mi mai trecuse prin minte să-mi pun la încercare aşa pețitorii. Desigur că toți au dat greş şi desigur că Odiseu a izbândit. Nu doar că a izbândit, însă acum era înarmat, pe când pețitorii nu erau. Şi avea în mâini tocmai arma cu care un singur om le putea ține piept mai multora.

Nu s-a luptat chiar singur, nu-i aşa? Fiul meu i s-a alăturat şi împreună au vărsat şuvoaie de sânge pe podeaua noastră de piatră. Soțul meu i se arătase lui Telemah, lui Eumeu şi chiar (cum am aflat mai târziu) bătrânei lui doici, Euricleea, înainte să mi se arate mie drept cine era cu adevărat. Iar când mi s-a arătat în sfârşit, era scăldat în sângele celor care-mi făcuseră viața un chin şi în sângele singurului bărbat care nu se purtase astfel. Îl omorâse pe Amfinom străpungându-i gâtlejul cu o săgeată, fără să se atingă de frumosul său chip. Băiatul mă privea cu ochi goi prăbuşit lângă piciorul stâng al lui Odiseu.

Între timp, soțul meu, stând afundat până la genunchi în sângele pețitorilor şi în fața slujnicelor mele care se zvârcoleau spânzurate de aceeaşi funie, a ales tocmai atunci momentul să-mi spună cine e. De când visam la întoarcerea lui, nu mi-o închipuisem niciodată atât de violentă sau de

crudă. N-aş fi crezut că va lua atât de mult să curățăm locul. Şi nu-mi închipui că şi-a bătut capul întrebându-se cum aveam să ne cerem iertare de la familiile bădăranilor acelora tineri şi nesuferiți. Sau măcar cum o să-mi găsesc alte slujnice după ce-au pățit ultimele. Astfel încât, Atena, îți închin această rugă: îți mulțumesc că mi-ai adus soțul acasă, dacă într-adevăr asta ai făcut. Dacă bărbatul care doarme sus în patul pe care chiar el l-a cioplit pe vremuri dintr-un măslin bătrân e un şarlatan, presupun că voi afla destul de curând. Cunoaşte poveştile de demult, de când ne-am căsătorit, e limpede. Iar Telemah îi e devotat, ceea ce mă bucură. Astfel că poate nu mai contează dacă e bărbatul care a plecat pe vremuri sau s-a schimbat sau chiar e altul. Se potriveşte în golul lăsat de Odiseu în urma lui.

A ta, credincioasă,
Penelopa

41

Moirele

Zi de zi aceeaşi scenă: Clothos ținea fusul, Lachesis o veghea, măsurând-o flămândă din ochi, iar Atropos şedea în ungherul cel mai întunecat, cu cuțitul scurt aproape nevăzut în penumbră. Clothos torcea firul cu dreapta şi întorcea fusul cu stânga. Nu-şi amintea să fi făcut altceva de când era. Lua un smoc de lână într-o mână, răsucindu-l într-o sfoară groasă şi aspră. Pe vremuri mai culegea spinii şi mărăcinii din lâna moale, însă renunțase de multă vreme, îşi zgâria palmele cu ei. Firul era atât de delicat în starea aceea, de lână încâlcită şi doar un început de fir. Ațele se rupeau când trăgea puțin de ele, aşa că trebuia să aibă grijă. Lachesis n-ar fi uitat-o în veci dacă scurta viața

vreunui muritor dintr-o stângăcie. Ea avea sarcina să toarcă firul vieții, însă Lachesis hotăra cât de lung avea să fie acesta. Clothos propusese odată să facă schimb de sarcini o vreme, ca să-şi odihnească degetele trudite. Însă celelalte două nici nu s-au gândit, ceea ce-i confirma un lucru deja ştiut de-o veşnicie: că, dintre ele trei, ei îi revenea cea mai grea muncă şi n-o să se schimbe nicicând. Nu era de mirare că nu prea îi păsa deloc de viețile muritorilor care îi treceau o clipă printre degete.

Degetele îi rămâneau moi la vârfuri de la firele unsuroase, când le trecea apăsat peste sfoara umflată. Cum se întărea un pic, o prindea de fus, care o torcea până se făcea din ce în ce mai lungă şi mai subțire. De-abia atunci îşi muta Lachesis atenția asupra firului. Nu măsura cu nimic altceva decât cu ochii ei ageri. În clipa crucială, dădea din cap şi Atropos îşi trecea cuțitul scurt printre mâinile lui Clothos. Încă o viață bine măsurată şi încheiată. Uneori mai greşeau – Lachesis nu dădea mereu destul de viguros din cap şi Atropos nu nimerea firul în lumina mohorâtă. Cine trăise încă multă vreme, încerca să-şi amintească Clothos, după ce îi greşiseră Moirele lungimea vieții? Nu mai ținea minte cum îl cheamă, doar că fusese atât de îngrozitor de bătrân când murise, că aducea cu un morman de frunze ruginite. Uneori Atropos tăia prea jos sau prea sus, retezând firul unde nu trebuia. Iar alteori Clothos nu reuşea să închege cum trebuie firul – i se uscau mâinile, lâna nu era destul de unsuroasă şi ațele se destrămau pur şi simplu, încât Lachesis nici nu mai avea ce măsura. Nu se mâhnea deloc pentru sufletele acelea, căci dacă se gândea vreo clipă ce urmări aveau faptele sale, înlemnea şi nu mai putea să toarcă deloc. Însă chiar îi convenea mai degrabă să greşească una din celelalte două, căci aşa sufletele se alegeau – cel mai adesea, adică – cu o viață mai lungă în loc de una mai scurtă. Când firul nu se închega deloc însemna

un singur lucru – o mamă îndoliată deasupra leagănului, urlând la cerurile surde.

42

Andromaca

Când Andromaca se uita spre munții care se înălțau deasupra Epirului, își dorea să semene cu Muntele Ida, însă nu semănau deloc. Muntele Ida avea un vârf ascuțit și atât de înalt, încât era adesea învăluit în cețuri dimineața, iar ea și Hector nu reușeau să-l zărească. Privise de atâtea ori cum alungă soarele cețurile și, de câte ori îi apărea iarăși în față vârful muntelui, simțea cum o cuprinde un val de liniște, ca un copil care-și deslușește în sfârșit în zare tatăl întorcându-se acasă. Îi era dor de muntele acela, însă când se gândea la el și nu la tot ce mai pierduse, știa că poate să-și stăpânească lacrimile.

Dar Epirul nu era Troia. Piscurile nu aveau aerul părintesc al Idei. Aici erau munți oriunde te uitai, așa încât Andromaca se simțea parcă prizonieră pe fundul unei fântâni. O luaseră din orașul ei frumos, cu zidurile lui groase și fortăreața înaltă, ca s-o ducă în locul ăsta care aducea mai mult cu un sat. În fine, o adunătură de sate. Epirul se întindea în partea cea mai de miazănoapte a Greciei, astfel că aici munții erau mereu înzăpeziți și Andromacăi îi era adesea frig. În Troia nu purtase niciodată tunică de lână și nici la Teba, unde crescuse. Însă în Epir nu rezistai fără ea.

Când au ajuns cu corabia aici – își ștersese cât mai bine din minte perioada aceea din viața ei, însă atâta lucru își amintea –, își țesuse o pelerină în câteva zile. Nu prea avea de ales dacă nu voia să moară bătută de vântul sălbatic de

la miazănoapte care se abătea vâjâind de la munte. Neoptolem îi poruncise să toarcă lâna (un dar de la supuşii săi nu prea credincioşi) şi s-o ţească. Şi l-a ascultat. Şi cu toate că-şi începuse sarcina mânioasă (o prinţesă din Troia să decadă la rangul de sclavă), o dusese cu sârg la bun sfârşit, dornică să se învelească în pânza groasă seara, când se lăsa frigul. Tocmai pentru că îşi dăduse seama de atâta lucru – că nu vrea să rabde de frig –, a recunoscut în sinea ei că poate până la urmă nu vrea să moară.

Toată călătoria de la Troia încoace parcă fusese moartă. Nu putea să se ridice de pe salteaua de paie, nu putea să mănânce, de-abia putea să bea nişte vin îndoit până era mai degrabă apă. Se uita fără prea mare interes la cum îi ies tot mai tare oasele prin pielea de la încheieturi şi de vreo două ori şi-a trecut degetele peste clavicule, pipăind scobiturile tot mai adânci de o parte şi de alta a gâtului. De-abia în a cincea zi, când a ţipat el la ea, a urlat mai degrabă, la o palmă de faţa ei – îngreţoşând-o cu răsuflarea lui mirosind a vin stătut mai tare decât marea zbuciumată –, poruncindu-i să mănânce şi să nu-i mai facă pagubă, a izbutit să înghită un pic de zeamă chioară. Corăbierul care i-a adus-o a privit-o cu milă când se îneca cu lingura prea mare la buze. Însă şi el se temea de Neoptolem. Se zvonea că-şi azvârlise un oştean de pe corabie venind la Troia din pricina nu ştiu cărei greşeli mărunte. Mateloţii nu voiau să se pomenească plutind la nimereală pe ape sau să-şi vadă tovarăşii îndepărtându-se cu corabia în zare cât se chinuiau să mai rămână o clipă cu capul deasupra apei. Neoptolem nu trădase în veci vreo părere de rău pentru cruzimea pe care o arătase cuiva – fie el bărbat, femeie sau prunc.

Andromaca a simţit cum încep să i-o ia gândurile pe o cale pe care nu-şi îngăduia s-o apuce. Şi-a adunat întreaga atenţie încercând să-şi ducă lingura la gură, s-o ţină dreaptă, ca să nu se verse supa pe rochia ei mizerabilă.

Matelotul a dat încet din cap încurajator, de parcă era oloagă. A aşteptat să termine de mâncat şi i-a luat repede blidul.

Însă simplul fapt că mânca n-a readus-o la viață. Nu reuşea să-şi ațintească privirea decât în zare, nu auzea pe nimeni vorbind în afară de urletele lui în ureche şi nu îndura nicio atingere sau gust pe limbă. Lumea materială o dezgusta pentru că (ştia ea) nu mai trebuia să zăbovească mult în ea. Moirele greşiseră când îi lăsaseră s-o ducă pe corabia lui Neoptolem. Ea ar fi trebuit să moară pe țărmurile Troiei, nu fiul ei.

Şi-a țesut tare rău pelerina, deşi pe vremuri fusese foarte pricepută. Ultima pelerină o țesuse pentru Hector – închisă la culoare şi strălucitoare, s-o poarte în lupte – şi fusese fără seamăn. Ahile o despicase în două când îşi împlântase spada cumplită în trupul soțului ei, iar apoi o văzuse întinsă la pământ în urma lui ca o baltă de sânge când îi târâse leşul de trei ori în jurul zidurilor cetății.

În Epir n-a curățat deloc lâna cum trebuie, aşa că țesătura i-a ieşit atât de aspră, că-i zgâria pielea. Firul nu era tors subțire şi pelerina era plină de noduri, acolo unde lâna era prea groasă ca să stea netedă. Şi cum n-a țesut firele strâns, veşmântul făcea cute urâte la poale. Însă, în vreme ce țesea la el, s-a trezit dintr-odată că vrea să-l termine în sfârşit, ca să scape de frig. Şi cu toate că n-a înțeles chiar atunci, a fost primul semn că-şi începea viața de după moarte.

Însă când Andromaca a terminat pelerina şi s-a învelit în ea, tot frig i-a fost. Şi-a amintit o zi de pe la începutul războiului, când un tânăr luptător fusese adus cu targa de tovarăşii săi în cetate. Era lovit în spinare – îl nimerise un arcaş de departe – şi îi era tare greu să-l vadă cum suferă. Nu durerea o mâhnea – dintre toți răniții troieni şi ahei pe care-i văzuse, el se chinuia cel mai puțin. Ci golul care se

întindea între ceea ce pățise și ceea ce simțea acum. Zăcea pe o parte și nu simțea nici săgeata, nici propria spinare, nici pulpele, nici labele picioarelor. Nu mai avea nicio simțire mai jos de piept. Când vracii l-au pus să-și descrie starea, a spus că pur și simplu își simte trupul rece. Numai de asta s-a plâns trei zile la rând, după care a murit. Şi Andromaca n-a mai avut nimic altceva în minte când s-a predat lui Neoptolem.

Nu prea știa de când trăiește în Epir când și-a dat seama că e însărcinată. O vreme nu i-a zis nimic lui Neoptolem, pentru că nu-și găsea cuvintele. Simțea prea multe lucruri deodată și i-a luat multe ceasuri de cugetare la războiul de țesut (acum țesea iarăși veșminte mai frumoase, deși nu se asemuiau cu acelea pe care i le făcuse lui Hector) ca să deslușească o parte din ele și să le dea nume. Mai întâi, se temea. Neoptolem îi vorbea rar, de obicei îi răcnea porunci. Nu știa dacă își dorește să aibă un prunc cu sclava lui. Nu avea niciun fiu din câte știa ea și nici nevastă încă. Dacă îi spunea sau băga singur de seamă cum i se preface trupul și o pedepsea apoi? Oare avea s-o lovească cu piciorul în burtă până îi omora pruncul? Andromaca a simțit un val de greață care nu venea de la prunc. Sau mai degrabă venea de la primul ei prunc, Astianax. Neoptolem îi ucisese băiatul azvârlindu-l de pe zidurile Troiei și apoi a luat-o mârâind spre corabia lui ca s-o aducă cu el până aici, în Epir. Ce încredere avea că omul care fusese în stare să-i omoare primul prunc nu va dori să-l omoare și pe al doilea? Nu avea.

Şi-a trecut suveica prin rostul urzelii, trăgând ușor de beteală, ca să nu se lase pe la margini și apăsând fiecare șir bine, să nu rămână goluri. Munca neschimbătoare, atingerea firelor sub degete, liniștea pe care se silea să și-o cultive când trecea suveica prin urzeală – toate acestea îi îngăduiau să respire mai departe și să dea nume. Așadar,

întâi şi întâi simțea frică, atât pentru prunc, cât şi pentru sine. Apoi urma dezgustul. Avea să-şi amestece sângele cu al bărbatului care-i omorâse fiul. Iar Neoptolem era fiul lui Ahile, care-i omorâse soțul. Şi aşa era groaznic să fii sclavă la un clan de ucigaşi neîndurători, să le mai aduci o odraslă pe lume era şi mai rău. Se simțea întinată de fătul din pântece şi nu se putea încrede că starea avea să-i treacă odată ce năştea pruncul. A treia trăire era mânia. Căci tot ce-i spusese lui Hector pe vremuri se îndeplinise – nu te mai duce să lupți de unul singur, îi spusese. Nu te mai vârî în atâtea primejdii. Luptă cot la cot cu troienii, nu în fruntea lor. Deja nimeni nu-ți mai poate pune la îndoială onoarea. Dacă te ia Ahile la ochi o să te răpună, şi atunci ce se va alege de soția şi fiul tău? O să ajungem sclavi, fără nicio ocrotire.

Nu-i făcea nicio plăcere să afle că a avut dreptate, fireşte, simțea doar groaza cuprinzând-o încet. De ce nu luase Hector aminte la vorbele înțeleptei sale soții? Cum putuse s-o părăsească, să-l părăsească pe fiul lor? Totul se întâmplase aşa cum prevăzuse ea, doar că mai rău. Dacă ar fi... S-a întrerupt din gânduri. Nu putea să-şi închipuie acum ce-ar fi fost *dacă* fără să i se prăbuşească soarele şi luna în cap.

Deci teamă, dezgust, mânie. Vinovăția urma la rând. Se simțea cumplit, vinovăția o strivea. Căci, cu toate acestea, mai simțea şi o scăpărare de bucurie fără glas. Trupul ei, care nu-i mai aparținea de mult, îi aducea în sfârşit mângâiere. Nu mai avea ce să iubească în afară de amintirile prea dureroase ca să stăruie asupra lor cu mintea. De-acum avea ceva. Şi cu toată teama, dezgustul, mânia şi vinovăția pe care le simțea, flăcăruia aceea ardea mai departe în ea.

*

Andromaca n-a ajuns să-l iubească niciodată pe Neoptolem, căci nici măcar unei femei ca ea nu puteai să-i ceri atâta. Faptele lui nu puteau fi date uitării şi nici n-a arătat vreodată vreo fărâmă de remuşcare pentru chinurile îngrozitoare la care a supus-o atât pe ea, cât şi pe restul femeilor care-i fuseseră rude odată. Însă nici n-a putut să-şi păstreze trează ura profundă pe care o simțise când o răpise din căminul ei. Nu era cu putință să urască mai departe un bărbat cu care trăia într-o intimitate atât de strânsă – fie pierdea din silă, fie era ea pierdută. Şi deşi era îngrozitor de aprig şi se făcea mică uneori când îl vedea mânios, nu era atât de crud cum se temuse că va fi. Când Neoptolem şi-a văzut fiul pentru prima dată, Andromaca a uitat să respire. Doica îi ținea copilul să-l vadă şi atunci a zărit un zâmbet blând răsărind pe chipul său îmbufnat. Nu era un om bun, însă dintr-odată Andromaca şi-a dat seama că putea totuşi să fie un tată bun. Neoptolem i-a dat fiului lor numele de Molossus.

Nu i-a purtat pică soției lui Neoptolem când acesta s-a căsătorit cu Hermiona, fiica mai mică a lui Menelau şi a Elenei. Se vedea de la o poştă că nu se aveau deloc la inimă. Şi cu toate că vreo două luni, la început, i s-a perindat prin pat, s-a plictisit repede de farmecele ei tinereşti şi s-a întors să găsească mângâiere tot la Andromaca. Stătea întinsă în beznă lângă el, fără să mai simtă de-acum greața pe care i-o trezise pe vremuri răsuflarea lui puțin acră. Îl auzea respirând deja mai rar, deşi ştia că nu adormise. Şi tot s-a mirat când a deschis gura.

— Am încercat s-o omor fără durere.

A simțit cum îi înțepenesc mădularele.

— Despre cine vorbeşti?

— Sora ta, a spus el.

Polixena. Neoptolem îi omorâse cumnata (nu l-a corectat) pe țărm, ca să îmbuneze stafia flămândă a tatălui său.

— Aşa deci, a făcut ea.

Încerca să-şi ia un ton cât mai neutru. Lacrimile de recunoştinţă îi stârneau o mânie la fel de cruntă ca lacrimile de supărare.

— Aşa hotărâseră grecii, a spus el. Nu voiau să plece fără jertfa aceea. Doar o jertfiseră pe fiica generalului la Aulida, trebuiau s-o jertfească şi pe fiica regelui vostru ca să se întoarcă acasă.

Avea ciudatul obicei de a vorbi despre alţii pomenindu-le rangul, nu numele. Întotdeauna zicea generalul, nu Agamemnon. Regele vostru, nu Priam.

— Nu era deloc laşă, l-a auzit spunând iute. A murit nobil.

Andromaca a încuviinţat în întuneric. Ştia că o simte dând din cap.

— Întotdeauna a fost curajoasă, i-a răspuns ea. Întotdeauna.

— Numai ea îmi chinuie somnul, a spus el.

Andromaca şi-a înfipt unghiile în palme. Nu Astianax, un prunc. Nu Priam, un bătrân neputincios. Doar Polixena îi trezise conştiinţa bărbatului pe care-l socotise odată monstru. Şi l-ar socoti mai departe de n-ar fi silit-o împrejurările să găsească ceva suportabil la firea lui.

— De ce? l-a întrebat.

A auzit un sunet înăbuşit şi Neoptolem şi-a trecut iute mâna peste faţă.

— Nu ştiu, a spus. Era atât de...

De astă dată a simţit-o cum se încordează.

— Mai bine nu auzi, a spus.

Însă Andromaca şi-a dat seama că, deşi nu putea să se gândească în singurătate la tot ce se întâmplase, de teamă să n-o ia razna de jale, chiar şi acum vorbele lui o mângâiau. La început se cutremura sub lovitură, însă urma îndată alinarea.

— Spune-mi.

— Era atât de dornică să moară, a spus el. Nu s-a împotrivit deloc. Mi-a întins gâtul la tăiere. Cum de nu se temea?

— Se temea, i-a răspuns Andromaca. Însă se temea şi mai tare de robie. Se temea şi mai tare să fie smulsă din patria ei. Să fie bunul unui bărbat pe care nici nu-l ştia şi nici nu şi l-a ales. Moartea n-o speria, căci o prefera unei sorți mai rele.

S-a lăsat linişte cât a cugetat el la ce i-a zis.

— Te-ai fi temut să mori atunci? a întrebat-o.

Andromaca s-a strâmbat de parcă o pălmuise.

— Nu.

— Era mai rău să vii în Epir decât să mori?

— Aşa mi se părea.

Iarăşi tăcere.

— Încă ți se mai pare? a întrebat-o.

I-a simțit limpede speranța în glas şi absurdul situației mai că i-a stârnit râsul. Răpitorul ei, ucigaşul fiului ei, avea atâta nevoie să-l privească ea cu ochi buni. Şi totuşi şi-a dat seama că nu poate să nu-i dea ce-i cere.

— Nu. Acum îl am pe Molossus.

— Când am să mor…, a început el, apoi s-a oprit.

Nu l-a întrerupt, ştiind că uneori avea nevoie să se gândească mai întâi la ce va spune şi se enerva când îi abătea atenția.

— Când am să mor, tu te vei mărita cu prințul acela troian.

— Helenos? l-a întrebat ea.

Fratele Cassandrei era printre puținii bărbați din Troia pe care îi lăsaseră grecii în viață. Le slujise el la ceva, îi trădase cumva pe troieni, Andromaca îşi dădea bine seama de asta, însă mai mult nu ştia.

— Fratele fetei nebune, a încuviințat el.

Cassandra era renumită în rândurile oştirii ahee încă dinainte s-o înjunghie soţia lui Agamemnon.

— Prea bine. Însă de ce te gândeşti la toate astea acum?

Neoptolem a rămas tăcut.

— Ne ameninţă cineva? l-a întrebat Andromaca.

L-a simţit cum ridică braţul şi îşi lasă mâna pe obrazul ei.

— Încă nu, a spus el. Încă nu.

*

Când au venit după Neoptolem, acesta nu era în Epir, ci la Delfi, la câteva zile călare. L-au ucis nişte micenieni în faţa templului lui Apollo. Erau mult prea mulţi să le ţină piept. Oreste, prinţul din Micene – fiul lui Agamemnon –, râvnea să se însoare cu Hermiona, soţia lui Neoptolem. Pretindea că răzbună cine ştie ce sacrilegiu săvârşit de Neoptolem, deşi Andromaca ştia că e doar un pretext ieftin. Dacă ar merge cineva prin Grecia să îndrepte toate sacrilegiile săvârşite împotriva lui Apollo în războiul troian, n-ar mai scăpa niciun grec cu viaţă. Nu le-a trimis Apollo ciuma pe cap ca să-i pedepsească pentru nelegiuirile lor? Atunci de ce-ar merita Neoptolem o pedeapsă mai aspră decât restul? Cele mai grave abateri împotriva lui Apollo le săvârşise regele micenian dinainte, Agamemnon însuşi. Ce drept avea fiul său să se răzbune pe altul? Mai bine înălţa jertfe şi rugi drept căinţă pentru propriile fărădelegi şi cele ale surorii sale. Nu-şi omorâseră mama ca să-şi răzbune tatăl sacrileg? Cum de-l lăsaseră Furiile nepedepsit?

Când Andromaca a auzit de moartea lui Neoptolem, nu l-a jelit. Nu putea să-l plângă. A plâns însă pentru sine, azvârlită iarăşi în lume fără niciun apărător, şi a plâns pentru fiul ei, deşi nu-i purta lui Molossus o dragoste curată. În tinereţe iubise cu atâta uşurinţă, îşi adorase părinţii şi fraţii. Iar apoi Teba fusese cucerită de Ahile, iar tatăl ei, Eetion, şi cei şapte fraţi fuseseră căsăpiţi într-o singură zi. Tragedia aceasta – a cărei lovitură îi ucisese

mama la puţină vreme după aceea – n-o dezvăţase de iubire. Îşi deschisese inima în faţa lui Hector şi alor lui, încântată că erau atât de numeroşi, atâţia fraţi şi surori noi. Lui Priam şi Hecabe le fusese la fel de devotată ca propriilor ei părinţi. O făcuse cu toată plăcerea, neînţelegând de ce se arată alte femei atât de răutăcioase când vorbesc despre mamele soţilor lor. După ce-şi pierduse familia, se simţise cu atât mai dornică să iubească o alta. Iar când a murit Hector, îl jelise cum îi cerea văduvia şi-şi găsise mângâierea în sânul familiei lui – şi ei îl pierduseră, nu doar ea.

Însă după moartea lui Astianax nu a mai fost acelaşi om şi a ştiut că nu va mai iubi niciodată pe cineva la fel. Când pruncul ei zăcea zdrobit la poalele zidurilor cetăţii, a ştiut că s-a frânt ceva înlăuntrul ei şi nu mai poate fi dres. Ca orice mamă, aflase că dragostea faţă de Astianax avea în ea destulă frică. Când s-a născut el, orice fierbinţeli o nelinişteau – la cel mai mic rău, dădea fuga la altare, să-i împace pe zei şi să le implore ajutorul. Şi la Molossus ţinea la fel de tare – ar fi jurat în faţa statuii lui Zeus că e adevărat, fără să se teamă de pedeapsă. Însă nu se mai perpelea zi şi noapte că fiul ei de sânge grecesc se putea îmbolnăvi sau răni. Dădea tot ce putea din ea când venea vorba de îndeletnicirile materne de zi cu zi. Nu-i rămânea decât să nădăjduiască că zeii îl vor ocroti (deşi pe Astianax nu-l ocrotiseră deloc), căci de-acum ştia – dacă era să păţească vreo nenorocire, ea n-avea cum să-l salveze. Dăduse greş cu primul fiu, iar nici acum nu avea o situaţie mai bună ca atunci. În schimb, ştia cât se poate de profund şi îndeaproape ce înseamnă să nu ai niciun fel de putere – nu mai putea deloc să se amăgească. Pe Astianax îl iubise de parcă putea să-l învelească în pături şi să-l ocrotească de lume. Pe Molossus îl iubea de parcă trăiau pe marginea unei prăpăstii în care se puteau prăbuşi amândoi sau doar unul din ei.

Aşadar, când un sclav i-a dat vestea că Neoptolem e mort şi Oreste caută să se însoare cu Hermiona, a străbătut-o obişnuitul fior de nelinişte, însă nici nu i-a trecut prin cap să fugă. Unde era să se ducă, doar n-aveau niciun prieten în Grecia. Şi cine ar fi apărat-o de Oreste? Poate bunicul lui Neoptolem să o ajute cumva, se gândea, doar îşi pierduse şi fiul, pe Ahile, şi nepotul. Numai Molossus mai trăia din nobila casă a lui Peleu. Andromaca a trimis până la urmă sclavul la Peleu, cu speranța că va putea el să-l ocrotească pe băiat aşa cum ea nu putea. Însă nu şi-a făcut mari speranțe, astfel încât a rămas uluită când bătrânul s-a înfățişat la ea, vânturându-şi toiagul ca pe o măciucă şi poruncindu-i să-l însoțească împreună cu Molossus până în casa lui.

*

Aşa cum îi făgăduise Neoptolem pe vremuri, s-a măritat cu Helenos. Prințul troian se pricepea să-şi facă prieteni şi nu prea mulți duşmani, astfel că în curând au putut să-şi întemeieze o mică aşezare împreună. La cererea Andromacăi, s-au apucat să clădească o cetate care să se asemuie căminului pierdut: o nouă Troie, nu la fel de măreață şi impozantă, însă cu o fortăreață înaltă, la poalele muntelui. Uneori, când cețurile se risipeau mai greu dimineața, reuşea să-şi închipuie că e iar acasă. Helenos semăna doar puțin cu fratele său demult răpus, Hector. Uneori se trezea recunoscând dintr-odată trăsăturile primului ei soț în chipul celui de-al doilea. N-avea de unde să ştie dacă Molossus semăna cu Astianax după ce ar mai fi crescut. Însă spre bătrânețe a început să-i amestece pe cei doi băieți în sinea ei, iar când îl zărea pe Molossus profilat în depărtare, întors din pădure, de la vânătoare, îl vedea şi pe Astianax călcându-i pe urme. Ultimii ani şi i-a trăit printre umbrele şi oglindirile a tot ce pierduse în nenorocirile care îi marcaseră anii de început. Iar dacă umbra fericirii nu era

întocmai fericirea însăşi, era mai mult decât nădăjduise vreodată să afle la vremea când îşi plângea pruncul preaiubit prăvălită pe țărmul Troiei.

43

Caliope

Cântă, muză, mi-a spus el, şi iată că am cântat.

Am cântat despre oştiri şi am cântat despre oşteni.

Am cântat despre zei şi monştri, am cântat despre poveşti şi minciuni.

Am cântat despre moarte şi despre viață, despre bucurie şi despre durere.

Am cântat despre viața de după moarte.

Şi am cântat despre femei, femeile din umbră. Am cântat despre cele uitate, neluate în seamă, fără povestea lor. Vechile poveşti le-am luat şi le-am scuturat până au ieşit femeile ascunse la iveală. Le-am cinstit în cântul acesta pentru că au aşteptat destul. Întocmai cum i-am făgăduit, n-a fost nicicând povestea unei femei sau două. A fost povestea tuturor. Războiul nu dă uitării jumătate din oamenii pe care-i atinge. Noi de ce i-am uita?

Au aşteptat să le spună cineva povestea şi de-acum nu le mai țin să aştepte. Dacă poetul refuză cântul pe care i l-am dăruit, i-l voi smulge şi-l voi lăsa mut. A mai cântat la viața lui – se poate să nu-l vrea şi de trebuit, nu-i trebuie. Însă povestea va fi spusă. Povestea lor va fi spusă, nu contează cât va dura. Sunt fără vârstă şi fără moarte, nu-mi pasă de trecerea timpului. Îmi pasă să se spună povestea.

Cântă, muză, mi-a spus.

Ei, nu mă auzi? Am cântat.

Postfață

M-am inspirat în scrierea acestui roman din diverse perioade şi locuri ale Antichității. Unele surse au fost literare, altele arheologice. Unele capitole le-am inventat în întregime, iar în altele îmi împrumut materialul din surse deja cunoscute poate. Scrierile asupra cărora am tot revenit pe parcursul acestei cărți sunt *Troienele* (şi *Hecabe*), de Euripide, când am scris capitolele despre troiene, şi *Odiseea* lui Homer, când am scris capitolele Penelopei. În afară de acestea, m-am inspirat din *Eneida* lui Virgiliu când am scris capitolul Creusei (deşi mi-a oferit mai multe detalii despre cetatea incendiată şi despre sibilantul Sinon decât despre Creusa. Nu că Virgiliu n-ar fi scris despre destule femei extraordinare – Didonei n-am reuşit să-i găsesc locul în roman, spre marea mea mâhnire. Însă când ceva nu-şi găseşte locul, n-ai ce să-i faci). Minunatele *Heroide* ale lui Ovidiu mi-au prezentat-o pentru prima oară pe Laodamia şi m-au convins că pot să scriu povestea Penelopei sub forma unor epistole destinate soțului absent. Capitolul despre Clitemnestra i se datorează cu totul *Orestiei* lui Eschil, desigur. *Iliada* lui Homer nu pomeneşte prea multe lucruri despre Briseis, însă de acolo am luat molima provocată de refuzul lui Agamemnon de a o înapoia pe Hriseis (simptomele molimei le-am împrumutat de la un autor mai recent, Tucidide, care s-a îmbolnăvit de ciumă la începutul Războiului Peloponesiac, în secolul al V-lea î.Hr., însă s-a vindecat şi a povestit cum a fost). *Ifigenia în Aulida* şi *Ifigenia în Taurida*, de Euripide, sunt sursele capitolului ei. Povestea ultimilor ani ai Andromacăi se inspiră din piesa omonimă a lui Euripide.

Istoriile altor femei, destule, de-abia dacă s-au păstrat în literatura Antichității care ne-a parvenit – Theano şi Oinone,

de exemplu. De obicei, personajele feminine sunt puse în umbră sau rămân la marginile narațiunii, atunci când figurează în poveste (Euripide şi Ovidiu sunt excepțiile, realizând opere în care femeile se află în centru, uneori doar ele). Uneori s-a hotărât cumva de comun acord că se vorbeşte despre o anume femeie, deşi nu i se dă numele nicăieri. *Iliada* începe cu un faimos vers tradus de obicei aşa: „Cântă, zeiță, mânia ce-aprinse pe Ahil-Peleianul”. Putem să presupunem că se adresează lui Caliope, muza genului epic (probabil că nu se aşteptase să fie aşa de capricioasă cum am înfățişat-o eu. Deşi, dacă ar fi scris Euripide despre ea, se prea poate să fi ajuns şi mai capricioasă). Însă Homer n-o numeşte. Nici măcar nu foloseşte cuvântul „muză”. El spune *thea*, zeiță.

Istoria i-a rezervat destule chinuri Pentesileei, dacă nu te încumeți s-o vânezi prin fragmentele din opera obscură a lui Quintus din Smyrna sau Pseudo-Apolodor (ceea ce eu am făcut, însă nu recomand neapărat). Era o războinică măreață şi personaj principal într-o epopee pierdută, datând posibil din secolul al VIII-lea î.Hr., intitulată *Etiopida*. N-au supraviețuit decât câteva versuri din poezie. Ca multe alte amazoane, Pentesileea a inspirat numeroşi artişti vizuali din Antichitate – amazoanele figurează pe mai multe vase de ceramică păstrate decât oricare altă figură mitică în afară de Heracle. În mod extraordinar, destule vase înfățişează războinici ahei purtând în brațe amazoane căzute pe câmpul de luptă. Pe un vas frumos, Pentesileea apare în brațele lui Ahile, imediat după duelul dintre ei. Războinicii antici nu-şi tratau de obicei duşmanii căzuți cu atâta respect şi afecțiune. Din păcate, scriind în secolul al XX-lea, Robert Graves a preschimbat această eroină nemaivăzută într-un cadavru pe care s-a masturbat Ahile. Probabil asta constituie un semn al progresului despre care citim atâta.

O variantă mai ornamentală (cu mai multe maimuțe, de exemplu) a cerceilor lui Thetis se află la British Museum. Au fost descoperiți pe insula unde își face nunta cu Peleu în versiunea mea. Dacă tot vă abateți pe la muzeu, ați putea să-l reperați pe Protesilaos, agățat de prora corabiei sale, aşa cum şi l-a imaginat Laodamia în capitolul ei. Chiar are picioare frumoase. Va trebui să mergeți în Grecia ca să vedeți leii de piatră de la Micene, şi dacă tot sunteți prin zonă, ați putea să luați vaporul şi să porniți în căutarea Troiei pe coasta Turciei, să vedeți dacă îi dați dreptate controversatului arheolog de secol al XIX-lea Heinrich Schliemann, care a plasat-o la Hisarlık, în Turcia actuală. În carte am înfățişat coasta şi plantele aşa cum se găsesc la Hisarlık. Îmi cer iertare acelora dintre voi convinşi că Troia s-a aflat în altă parte. Itaca, patria lui Odiseu, a fost greu de identificat în lumea modernă (iar itinerarul lui Odiseu spre casă constituie subiectul unor dispute foarte aprinse). Eu, una, pot trăi cu această incertitudine şi sper că şi voi. Sincer, uneori prefer să nu ştiu unele lucruri şi să las loc imaginației. Nu-mi rămâne decât să-mi cer scuze prietenilor mei oameni de ştiință pentru această alegere odioasă.

Pentru țâfna pe care o arată zeii în romanul meu m-am inspirat din portretele pe care le zugrăveşte Euripide Afroditei şi lui Artemis în piesa sa *Hipolit*. Au maturitatea emoțională a unor țânci, laolaltă cu nemurirea şi puterile lor îngrozitoare. Întorcându-mă la zeii preolimpieni (Themis, Gaia etc.), am temperat țâfna şi le-am dat un aer ceva mai solemn. Cel mai mult m-am distrat scriind scena în care zeițele se întrec între ele ca să pună mâna pe mărul de aur. Dacă această carte are vreun laitmotiv, acesta e mărul. Sau poate bufnița la care nu poate să renunțe Atena. Nici eu n-aş renunța la bufnița mea ca să câştig un concurs de frumusețe, dacă vă întrebați cumva.

Iliada lui Homer e considerată (pe bună dreptate) una dintre operele fundamentale pe tema războiului şi a războinicilor, a bărbaților şi a masculinității. Însă e fascinant modul în care am receptat noi această scriere şi am interpretat povestea pe care ne-o oferă. O primă variantă a *O mie de corăbii* i-am încredințat-o unui prieten inteligent, rugându-l să-mi ofere observațiile şi opiniile sale. M-a ajutat cu mult umor şi amabilitate şi nu s-a supărat atât de tare pe mine că nu prea semăn cu H. Rider Haggard. Însă s-a îndoit de premisa cărții mele – că femeile care supraviețuiesc (sau nu) războiului sunt la fel de grandioase precum bărbații lor. Bărbații merg la luptă, iar femeile, nu, mi-a argumentat el în esență. Doar că femeile se luptă şi ele (cel puțin Pentesileea şi amazoanele ei), chiar dacă poemele care le trâmbițează mărețele isprăvi s-au pierdut. Iar bărbații nu se luptă tot timpul – Ahile nu intră în luptă decât în Cântul al XVIII-lea din cele douăzeci şi patru ale *Iliadei*. În primele şaptesprezece nu face decât să se certe, să stea îmbufnat, să ceară ajutorul mamei sale, să stea iarăşi îmbufnat, să-şi lase prietenul să lupte în locul lui, să-şi ofere sfaturile şi să refuze să-şi ceară iertare. Însă, de luptat, nu se luptă. Cu alte cuvinte, îşi petrece aproape trei sferturi din poem într-un cadru aproape domestic, departe de câmpul de luptă. Şi totuşi nu ne îndoim deloc că ar fi un erou. Nici când nu luptă deloc nu i se pune sub semnul întrebării statutul de luptător. Sper că, ajunşi la sfârşitul acestei cărți, care se vrea o încercare de epopee, cititorii vor privi, poate, eroismul ca pe un lucru pe care toți îl avem în noi, mai ales dacă circumstanțele îl scot la suprafață. Nu le aparține doar bărbaților, aşa cum consecințele tragice ale războiului nu le aparțin doar femeilor. Rolurile de supraviețuitor, victimă şi făptaş nu sunt întotdeauna separate. Oamenii răniți pot răni pe alții, în acelaşi timp sau în alte perioade din viață. Poate că Hecabe ne oferă exemplul cel mai brutal.

Dintre toate femeile, doar pe Cassandra am jucat-o vreodată (când am citit *Agamemnon* a lui Eschil la clasă). Deşi uneori mi-a fost greu să-i spun povestea, de ea mi-e cel mai dor de când am terminat cartea.

Mulţumiri

Cartea de faţă s-a dovedit a fi un adevărat căpcăun, iar uneori chiar am avut impresia c-o să mă înghită de vie. Aşadar, le adresez mulţumiri tuturor celor care m-au ţinut la suprafaţă. Peter Straus îmi e totodată agent genial şi cel mai atent şi sofisticat cititor din lume. Ştiu cât noroc am cu el. Redactorul meu de la Pan Mac, Maria Rejt, e o minune. Împreună cu Josie Humber, m-a tot tras de mânecă, rareori luându-mă în serios când le răspundeam că „se menţionează într-un fragment din Quintus din Smyrna". Nu pot să nu fiu de acord cu ele. Sam Sharman a păstorit cartea prin etapele mai de la coadă cu calmul pe care cred că l-am pierdut eu prin ruinele incendiate ale Troiei. Au mai contribuit o sumedenie de alţi oameni minunaţi de la Pan Mac, printre care şi Kate Green, care mă păcăleşte să apar pe la discuţii şi emisiuni întrebându-mă cum stau cu joggingul. Nu vă lăsaţi prostiţi de faţa ei nevinovată.

Scrisul de cărţi poate intra uşor în conflict cu munca mea de la radio şi televiziune. Nu s-a întâmplat, pentru că am nişte colegi minunaţi la BBC. Mary Ward-Lowery, James Cook, vă mulţumesc că am putut să realizăm împreună *Natalie Haynes Stands Up for the Classics* în timp ce m-am ocupat de această carte. Fără voi nu mi-ar fi reuşit seria de emisiuni de la radio şi nici cartea n-ar mai fi atât de bună dacă n-aş putea să-mi fac numerele deloc. Bine, poate aş dormi mai bine, însă nu e urgent. Mulţumiri din inimă lui

James Runcie şi Gwyneth Williams pentru că ne-au lăsat să ne facem emisiunile.

Primii cititori sunt foarte preţioşi pentru un scriitor. Îi mulţumesc lui Sarah Churchwell, ca întotdeauna, pentru că mi-a fost o cititoare extraordinar de atentă şi pentru că şi-a făcut timp pentru mine, deşi n-avea deloc aşa ceva. Şi îi mulţumesc lui Robert Douglas-Fairhurst, la care mă gândesc când mă întreabă lumea cine e cititorul meu ideal. Ce tot zic? Tot timpul mă gândesc la el. Digby Linstone a citit prima jumătate a cărţii şi m-a pus să scot 90% din virgule, aşa că lui puteţi să-i mulţumiţi. Elena Richards mi-a luat la puricat varianta finală a manuscrisului şi la fel a făcut şi Matilda McMorrow în stadiul de corectură. Dacă se hotărăşte vreuna să se lanseze în domeniul editorial, consideraţi aceste rânduri drept o recomandare personală sumară cât se poate de elogioasă şi înscrieţi-vă să vă ofer versiunea mai lungă.

Enorm de mulţi oameni m-au ţinut pe drumul cel bun cât mi-am scris cartea. Tuturor le ofer mulţumirile şi dragostea mea, în special următorilor: lui Helen Bagnall, pentru minunata energie pozitivă pe care o revarsă în viaţa mea, am mare noroc să o cunosc. Lui Damian Barr, pentru că ştie întotdeauna când să sune şi ce să spună. Lui David Benedict, pentru că m-a scos în oraş când aveam nevoie. Philippei Perry şi prietenei ei Julianne, pentru nelipsita lor perspicacitate şi bunătate. Karei Manley, pentru că a fost alături de mine de la bun început. Lui Michelle Flower, pentru sprijinul moral sub formă animală şi umană. Lui Julian Barnes, pentru că mi-a oferit cele mai bune sfaturi (pe cel mai răbdător ton) când mă urcam pe pereţi. Lui Marcus Bell, pentru că mi-a trimis zi de zi filmuleţe cu *Hamilton* o lună întreagă ca să mă binedispună. Lui Adam Rutherford, pentru că mi-a oferit sfaturi fără egal pe tema florei şi faunei din Troada epocii de bronz. Lui Christian Hill,

pentru că mi-a fost (şi îmi e întotdeauna) vocea raţiunii în lumea mea mereu schimbătoare.

Cel mai mult aş vrea să-i mulţumesc, ca întotdeauna, lui Dan Mersh pentru tot. Şi, desigur, familiei mele: mamei, tatei, lui Chris, Gem şi Kez. Vouă vă dau cu drag bufniţa mea în dar.